

Jean M. Auelová

**U LOVCŮ
MAMUTŮ 1**

Děti země 3

KNIŽNÍ KLUB

Jean M. Auelová

**U LOVCŮ
MAMUTŮ
1**

Děti země 3

KNIŽNÍ KLUB

Přeložila Klára Vávrová

Originální vydání
The Mammoth Hunters

Odborná spolupráce prof. dr. Jan Jelínek, DrSc.
Copyright © 1985 by Jean M. Auel
Copyright of the Czech edition © Euromedia Group k. s., 2001
Translation © Klára Vávrová, 1995

ISBN 80-242-0626-9 (soubor)
ISBN 80-242-0627-7 (1. díl)
ISBN 80-242-0628-5 (2. díl)

OBYDLÍ TÁBORA LVA

VSTUPNÍ PROSTOR – uložení paliva, nářadí a oblečení pro pobyt venku

PRVNÍ OHNIŠTĚ – společné ohniště a shromaždiště

DRUHÉ OHNIŠTĚ – ohniště Lva

Talut – náčelník

Necije

Danug

Lacije

Rugije

Rydag

TŘETÍ OHNIŠTĚ – ohniště Lišky

Vymek

Ranek

ČTVRTÉ OHNIŠTĚ – ohniště Mamuta

místo pro obřady, shromažďování, porady a pro hosty

mamot – šaman

Ajla

Jondalar

PÁTÉ OHNIŠTĚ – ohniště Soba

Manuv
Tronyje
Tornek
Nuvi
Hartal

ŠESTÉ OHNIŠTĚ – ohniště Jeřába

Krocije
Fralije
Frebek
Krysavec
Tašer
(Bektyje)

SEDMÉ OHNIŠTĚ – ohniště Tura

Tulije – náčelnice
Barzek
Degije
Druvek
Brynan
Tusi
(Tarneg)

1.

Ajla se třásla strachy, přitiskla se k vysokému muži po svém boku a sledovala blížící se cizince. Jondalar ji vzal konejšivě kolem ramen, ale ona se přesto dál bála.

Jak je velký! pomyslela si a nespouštěla oči z vůdce skupiny, jehož vlasy a vous měly barvu ohně. Ještě nikdy neviděla někoho tak mohutného! Dokonce Jondalar vypadal vedle něho malý, i když převyšoval většinu mužů. Rudovlasý muž, který k nim přicházel, byl skutečný obr. Měl mohutnou šíji, klenutou hrud' a ruce měl tak silné, jako měla většina mužů stehna.

Ajla rychle pohlédla na Jondalara. Z jeho tváře nevyčetla, že by měl strach, avšak jeho úsměv prozrazoval, že se má velice na pozoru. Byli to cizinci a on se na své dlouhé cestě naučil být vůči cizincům opatrný.

„Nevzpomínám si, že bych tě už někdy viděl,“ řekl velký muž bez okolků. „Z kterého tábora pocházíš?“

Ajla si všimla, že nemluvil Jondalarovou řečí, ale jednou z těch jiných, které ji Jondalar naučil.

„My nejsme Mamutoni,“ řekl Jondalar. Pustil Ajlu, o krok předstoupil a napřáhl obě ruce dlaněmi nahoru na znamení toho, že v nich nic neskrývá. „Já jsem Jondalar ze Zelandonců.“

Muž jeho ruce neuchopil. „Tedy Zelandonec? Divné... Počkej, nežili u říčních lidí dál na západě dva cizí muži? Mně se zdá, že to jméno, které jsem slyšel, znělo nějak podobně.“

„Ano, můj bratr a já jsme tam žili,“ přisvědčil Jondalar.

Muž s ohnivým vousem chvíli zamyšleně hleděl před sebe, pak naprosto nečekaně pokročil k Jondalarovi a objal ho tak pevně, že mu div kosti nezpřelámaly.

„Tak to jsme příbuzní!“ zahřměl a široký úsměv rozjasnil jeho tvář. „Tholije je dcera mé sestřenky.“

Jondalar se opět usmál, i když trochu váhavě. „Tholije! Žena toho jména přišla k říčním lidem od Mamutonů. Byla pěstounkou ženy mého bratra. Ona mě naučila vaši řeč.“

„Vždyť ti to říkám! Jsme příbuzní,“ opakoval mohutný muž a konečně uchopil ruce, které mu Jondalar přátelsky podával. „Já jsem Talut, náčelník tábora Lva.“

Všichni se usmívali, jak si Ajla všimla. Talut se na ni široce šklebil a uznale si ji přeměřoval. „Jak vidím, tak teď nejsi na cestě s bratrem,“ řekl Jondalarovi.

Jondalar vzal Ajlu znovu kolem ramen. Všimla si, že mu bolestná vzpomínka zachmuřila čelo, než řekl: „Tohle je Ajla.“

„To je divné jméno. Ona patří k říčním lidem?“

Jondalar byl překvapený, že se muž hned tak vyptává. Pak si však připomněl Tholiji a v duchu se musel smát. Podsaditá boubelatá žena, kterou znal, nebyla nijak podobná tomuto chlapovi jako hora, který tu stál před ním na břehu řeky, a přesto byli úlomky jednoho kamene. Oba měli velmi otevřené chování a oba jednali s lidmi stejně nenuceně. Nevěděl, co by měl říct. Nebylo tak snadné vysvětlit, jak je to s Ajlou.

„Ne, Ajla žila v údolí několik dnů cesty odtud.“

Talut očividně nevěděl, co si o tom má myslet. „Nikdy jsem neslyšel o ženě takového jména, která by žila tady nablízku. Víš určitě, že nepatří k Mamutonům?“

„Ano, určitě vím, že k nim nepatří.“

„A kdo jsou tedy její lidé? V téhle krajině žijeme jenom my, lovci mamutů.“

„Já nemám nikoho,“ řekla Ajla a trochu trucovitě zvedla bradu.

Talut se na ni pátravě zadíval. Řekla sice tato slova jeho řečí, ale hlas a způsob, jak vyřázela slova, zněl... podivně. Ne nepříjemně, ale podivně. Jondalar mluvil přízvukem řeči, která byla jemu – Talutovi – cizí, ale přesto způsob, jak mluvila ona, byl naprosto jiný. Ta žena ho začala zajímat.

„No, tohle není zrovna místo na povídání,“ řekl nakonec. „Necije by na mě seslala hněv samotné Matky, kdybych vás nepozval, abyste nás navštívili. Hosté vždycky přinesou trochu vzruchu a k nám už dlouho nikdo nezavítal. Tábor Lva vás rád uvítá, Jondalare ze Zelandonců a tebe, Ajlo, která nemáš nikoho. Půjдете s námi?“

„Co myslíš, Ajlo? Chtěla bys je navštívit?“ zeptal se jí Jondalar zelandonsky, aby mohla odpovědět podle pravdy a nedotkla se jich případným odmítnutím. „Není načase, abys poznala lidi svého druhu? Není to přesně to, k čemu tě nabádala Iza?“

Nechtěl budit dojem, že mu na tom nějak zvlášť záleží, ale po tak dlouhé době, kdy žil jenom s ní, by docela rád navštívil tábor cizinců.

„Já nevím,“ řekla a nerozhodně svažila čelo. „Co si budou o mně myslet? On chtěl vědět, kdo jsou moji lidé. Ale já už nikoho nemám. Co jestli mě nebudou mít rádi?“

„Budou tě mít rádi, Ajlo, věř mi. Tím jsem si naprosto jistý. Talut tě přece pozval. Nevadilo mu, že nemáš své lidi. Kromě toho se nikdy nedozvíš, jestli tě přijmou nebo jestli je budeš mít ty ráda, pokud jim k tomu nedáš příležitost. Chápeš, tohle jsou lidé, s jakými jsi zřejmě vyrůstala. Nemusíme přece u nich zůstat dlouho. Můžeme kdykoliv odejít.“

„Kdykoliv můžeme odejít?“

„Samozřejmě.“

Ajla hleděla do země a snažila se rozhodnout. Chtěla jít s nimi. Přitahovalo ji to k nim, byla zvědavá, chtěla se o nich dozvědět víc. Současně jí ale strach svíral žaludek. Zvedla oči a pohlédla na dva huňaté stepní koně, kteří se pásli v blízkosti řeky na travnaté rovině, a její strach ještě vzrostl.

„Co bude s Víhou? Co uděláme s ní? Co když ji budou chtít zabít? Já nedovolím, aby se jí něco stalo.“

Na Víhu Jondalar nepomyslel. Jak se asi na to budou dívat, pomyslel si.

„Já nevím, co udělají, Ajlo, ale myslím, že ji nezabijí, když jim řekneme, že je zvláštní zvíře a že tu není proto, aby sloužila za potravu.“ Vzpomněl si, jak byl sám překvapený, když poprvé viděl Ajlu a Víhu a jakou měl posvátnou hrůzu, když viděl Ajlu ovládat koně. „Mám nápad.“

Talut nerozuměl, co si Ajla s Jondalarem říkali, ale věděl, že žena váhá a muž se ji pokouší přemluvit. Všiml si ale taky ještě toho, že i teď mluví podivně, i když jeho řečí. Je to tedy jeho řeč, ne její, usoudil.

Rád přemýšlel o téhle záhadné ženě. Vždycky ho lákalo všechno nové a nevysvětlitelné. Najednou se Ajlino tajemství dál zamotalo. Ajla pronikavě pískla a Talut nestačil zírat, když k ní přiběhla plavá klisna s neobvykle tmavým hříbětlem a tiše se u ní zastavila. Ajla ji vzala kolem krku. Něco takového ještě neviděl.

Je snad mamot? Blesklo mu hlavou. Žena, která je vybavená zvláštními silami? Mnozí z těch, kteří sloužili Matce, tvrdili, že mají kouzelné síly, jimiž mohou přilákat zvířata a určovat výsledek lovu, ale ještě se nesetkal s nikým, kdo by měl nad zvířaty takovou moc, aby na jeho znamení za ním přiběhla. To byl jedinečný dar. Bylo to trochu děsivé, ale když si představil, jaký užitek by z takového daru měl jeho tábor! Jak snadné by pak bylo lovit zvěř.

Zatímco se Talut ještě vzpamatoval z jednoho překvapení, připravila mu ta žena hned další. Chytla se pevně hřívy koně a obkročmo mu sedla na záda. Talutovi zaraženě spadla čelist, když viděl, jak se kůň s Ajlou na zádech rozeběhl podél břehu. Hříbě jim běželo těsně v patách, pobíhalo po břehu řeky nahoru a dolů.

Ostatní z Talutovy tlupy byli stejně vyjevení jako on, zvláště malá, asi dvanáctiletá dívka, která se přitiskla k náčelníkovi, jako by hledala ochranu.

„Jak to udělala, Talute?“ zeptala se dívka tichým hlasem, který prozrazoval úžas a uctívou bázeň, ale i trochu touhy. „Ten malý koník byl tak blízko, že jsem se ho skoro mohla dotknout.“

Talutovy rysy změkly. „Budeš se jí muset zeptat, Lacije. Nebo možná Jondalara,“ řekl a obrátil se k urostlému cizinci.

„Sám to tak přesně nevím,“ odpověděl Jondalar. „Ajla má zvláštní schopnost zacházet se zvířaty. Víha byla malé hříbě, když se jí Ajla ujala a vychovala ji.“

„Víha?“

„Tak nějak zní to jméno, které klisně dala. Když ji tak volá, člověk by si myslel, že slyší ržát koně. A hříbě se jmenuje Vítěz.“

To jméno jsem mu dal já, požádala mě o to. To je slovo Zelandonců pro někoho, kdo velmi rychle běhá. Znamená ale i

někoho, kdo chce být ze všech sil nejlepší. Když jsem viděl Ajlu poprvé, právě pomáhala klisně přivést tohle hříbě na svět.“

„To musel být pohled! A já bych si myslel, že právě v takové chvíli klisna k sobě nikoho nepustí,“ řekl jeden z mužů.

Ukázka jízdy přišla právě včas. Jondalar to pokládal za vhodný okamžik, aby se zmínil o Ajliných obavách. „Ráda by navštívila váš tábor, Talute, ale bojí se, že byste si mohli myslet, že tihle koně jsou kořist jako každá jiná. Protože nemají strach z lidí, bylo by snadné je zabít.“

„Ano, to by bylo snadné. Zřejmě jsi vytušil, na co jsem myslel. Ale na to by přece pomyslel každý.“

Talut sledoval, jak Ajla přijela na koni zpátky – podivuhodné stvoření, napůl člověk, napůl kůň. Byl rád, že na ni nenarazil někde nečekaně. To by bylo... no, přinejmenším by ho to jistě vyvedlo z míry. Uvažoval krátce, jaké by to asi bylo sedět na koni a jet a jestli by pak i on naháněl lidem strach. Ale když si představil, jak by asi vypadal, kdyby seděl obkročmo na podsaditém stepním koni, jako je Víha, hlasitě se rozesmál. „Pro mě by zřejmě bylo snazší, abych nesl koně já, než aby kůň nesl mě!“ řekl.

Jondalar se zasmál. Nebylo těžké sledovat Talutovy myšlenky. Několik dalších lidí se usmívalo nebo zasněně dívalo. Jondalar chápal, že všichni mysleli na totéž: jaké by to asi bylo sedět a jet na koni. Nebylo se čemu divit. Sám na tom nebyl jinak, když viděl poprvé Víhu s Ajlou na zádech.

Ajla viděla úlek a úžas ve tvářích malé tlupy, a kdyby na ni Jondalar nečekal, obrátila by se a odjela rovnou zpátky do svého údolí. Sklízela v minulých letech dost nevole za své chování, které bylo pro ostatní nepřijatelné. A v době své samoty si natolik zvykla na svobodu, že neměla chuť se vystavovat výčtkám jenom proto, že si dopřeje, co se jí líbí. Byla připravená říct Jondalarovi, že může navštívit tyhle lidi, pokud chce, ale že ona se vrací zpátky.

Avšak když se blížila k malé skupince lidí, viděla Taluta, jak se stále ještě směje představě, že by jel na koni, a rozmyslela se jinak. Smíchu si vážila. Sama se během svého života u tlupy nesměla smát. Smích naplňoval lidi klanu nevolí a rušil je. Jen tajně, s Durkem, se směla hlasitě smát. Drobek a Víha ji naučili

vychutnávat smích plnými doušky a Jondalar pak byl první člověk, který se s ní smál, až se za břicho popadal.

Ted' viděla Jondalara, jak se bezstarostně směje s Talutem. Vzhledl, usmíval se a kouzlo jeho živých modrých očí se dotklo něčeho v ní, způsobilo lehce svědivý žár a Ajla cítila, jak je její láska k němu silná. Nemohla sama zpátky do údolí. Jenom představa, že by měla žít bez něho, jí svírala hrdlo a pálily ji oči, jak zadržovala slzy.

Když přijížděla ke skupince, napadlo ji, že Jondalar možná není tak velký jako rudovlasý muž, ale že je přinejmenším stejně velký, pokud ne větší než ostatní tři muži. Ne, jeden z nich byl ještě chlapec, to viděla. A měli s sebou i dívku? Přistihla se při tom, že kradmo skupinku pozoruje. Bylo jí nepříjemné prohlížet si je otevřeně.

Pohyby jejího těla naznačily Vize, že má zastavit. Ajla přehodila nohu přes hřbet a sklouzla dolů. Oba koně zneklidněli, když se přiblížil Talut. Poplácávala konejšivě Víhu a současně vzala Vítěze kolem krku. Byla ráda, že je má nablízku, stejně jako koně uklidňovala její přítomnost.

„Ajlo, která nemáš nikoho,“ řekl Talut a nebyl si tak docela jistý, jestli je to správný způsob, jak by ji měl oslovit, i když to tak u téhle ženy s tajemnými dary naprosto mohlo být. „Jondalar říká, že se obáváš o své koně, aby neutrpěli úhonu, když nás navštívíš. Prohlašuji tedy, že pokud je Talut náčelníkem tábora Lva, nestane se téhle klisně a jejímu hříběti nic. Byl bych rád, kdybys nás navštívila a vzala koně s sebou.“ Opět se musel smát a úsměv se mu rozprostřel po celé tváři. „Protože jinak by nám nikdo nevěřil ani slovo.“

Už se necítila tak nepříjemně a kromě toho věděla, že by Jondalar rád jejich tábor navštívil. Neměla žádný pádný důvod návštěvu odmítnout a bezstarostný přívětivý smích rudovlasého obra ji vysloveně získal.

„Ano, přijdu,“ řekla.

Talut s úsměvem přikývl. Nešla mu z mysli tahle žena s podivným způsobem řeči a to, jak neuvěřitelně zacházela s koňmi. Kdo je tahle Ajla, která nikoho nemá?

Ajla a Jondalar tábořili u prudce tekoucí řeky a právě toho rána, než narazili na skupinu z tábora Lva, se rozhodli vrátit. Vodní

tok byl příliš široký, aby se mohli bez námahy dostat na druhou stranu. Ani to nestálo za tu námahu, když se stejně chtěli vrátit do údolí koní. Step na východ od onoho údolí, kde Ajla prožila sama tři roky, byla přístupnější, a proto se Ajla příliš často nesnažila proniknout na západ. Zdejší krajinu nijak moc neznala.

Neměli žádný určitý cíl, a tak chvíli táhli k severu, brzy zase odbočili k východu, a přitom se vlastně dostali dál na západ, než Ajla pronikla kdy předtím na svých loveckých výpravách.

Jondalar přiměl Ajlu k této průzkumné cestě, protože chtěl, aby si přivykla na cestování. Chtěl ji vzít s sebou domů, avšak jeho domov ležel daleko, velmi daleko na západě. Ajla váhala, měla strach opustit své bezpečné údolí a žít u neznámých lidí na neznámém místě. I když už Jondalar velice toužil po tom, aby se po několikaleté nepřítomnosti vrátil domů, smířil se s myšlenkou, že s ní přes zimu ještě zůstane v údolí. Bude to velmi dlouhá cesta zpátky – mohla trvat celý rok – a to pak bylo radno vyrazit až v pozdním jaru. Do té doby se mu jistě podaří přimět ji, aby šla s ním. Prostě odmítal i jen uvažovat o jiné možnosti.

Ajla ho našla těžce zraněného na počátku teplé roční doby, která teď prožívala své poslední dny, a věděla o tragédii, kterou prožil. Během doby, kdy ho ošetřovala, se do sebe zamilovali. Ostatně to trvalo dlouho, než dokázali překonat zábrany, které způsobily jejich rozdílné zkušenosti a výchova. I teď stále ještě poznávali vzájemně své zvyky a učili se znát jeden druhého.

Ajla a Jondalar strhli stan a Mamutony nemálo překvapilo, když viděli, že zásoby jídla a veškeré vybavení nenacpali do krosen nebo vaků, které by sami vlekli, ale že je naložili na záda koně.

I když dost často jezdívali na koni oba společně, domnívala se Ajla, že by Víhu a hříbě spíš uklidnilo, kdyby jim byli na očích.

Oba proto šli za malou skupinkou lidí, Jondalar vedl Vítěze za sebou na dlouhém provaze, uvázaném na ohlávce, kterou mu vymyslel. Víha šla za Ajlou sama.

Sledovali tok řeky širokým údolím, nad nímž se mírně zvedaly po obou stranách travnaté stepy. Suchá vysoká tráva s těžkými zralými klasy se zlatě vlnila na blízkých svazích v poryvech ledového větru, který vál z obrovských ledovců na severu. V otevřené stepi rostly už jenom u vodních toků skloněné sukovité

břízy a smrky, jejichž kořeny hledaly vláhu, kterou nevysály vysušující větry. V blízkosti řeky se rákosí a ostrice ještě zelenaly, i když ledový vítr pohvizdoval v holých větvích listnatých stromů.

Lacije se opožďovala a tu a tam se plaše ohlédla na koně a ženu, dokud neuviděla za ohybem řeky několik lidí. Hned nato se rozeběhla, protože chtěla být první, kdo přinese novinu o příchodu návštěvníků. Na její volání se lidé otáčeli a otvírali ústa.

Ostatní vylézali z něčeho, co Ajle připadalo jako velká díra v říčním břehu, jako jeskyně zvláštního druhu, jakou ještě nikdy neviděla. Zdálo se, že vyrůstá z břehu svažujícího se k řece. Neměla ale náhodné obrysy skály nebo hromady hlíny. Na rašelinové střeše sice rostla tráva, ale vchod byl příliš pravidelný a působil podivně nepřírozně, byl totiž naprosto souměrný.

A najednou pochopila: tohle nebyla jeskyně a tihle lidé nebyli lidé klanu! Nevypadali jako Iza, jediná matka, na kterou se dokázala rozpomenout, nebo jako Kreb a Brun, nebyli podsadití a svalnatí s velkýma očima a mohutným obočím, ustupujícím čelem a málo vyznačenou spodní čelistí. Tihle lidé vypadali jako ona. Byli jako ti, jimž se narodila. Její matka – její skutečná matka – musela vypadat jako jedna z těchto žen. Tohle tedy byli ti Druzí! Toto poznání ji nesmírně vzrušilo.

Mlčení vítalo cizince – a jejich ještě nezvyklejší doprovod koní –, když vstoupili do pevného zimního tábora Lva. A pak se zdálo, že mluví všichni najednou.

„Talute! Koho jsi to tentokrát přivedl?“

„Odkud máš ty koně?“

„Co jsi to s nimi udělal?“

Někdo se obrátil na Ajlu: „Jak to děláš, že neutečou?“

„Z kterého tábora přicházejí, Talute?“

Hlučící a družní lidé se tlačili kolem nich, zvědaví a nedočkaví, aby se mohli dotknout lidí a koní. Ajla byla naprosto vyvedená z míry. Na tolik lidí nebyla zvyklá. A nebyla zvyklá na to, že lidé mluvili, především ne všichni najednou! Víha přešlapovala z nohy na nohu, poškubávala ušima, zvedla hlavu, pokoušela se ochránit své ustrašené hříbce a byla připravená každým okamžikem utéct před lidmi, kteří se kolem ní tlačili.

Jondalar si dobře všiml Ajlina zmatku a neklidu koní, nedokázal to však vysvětlit Talutovi a ostatním. Klisna se potila,

mrskala ocasem a tančila v kruhu. Najednou to už nesnesla. Vzepjala se, ustrašeně zaržála a kopyty zahнала kolemstojící lidi.

Zoufalství Víhy si vyžádalo celou Ajlinu pozornost. Volala ji jménem, které znělo jako konejšivé tiché ržání, a uklidňovala ji posunky, které používala, když se s ní dorozumívala, než ji Jondalar naučil mluvit.

„Talute! Nikdo se nesmí dotknout koní, pokud to Ajla nedovolí! Jenom ona je zvládne a jenom ji poslouchají! Klisna je sice mírná, ale když je rozrušená nebo má pocit, že je hříbě ohroženo, může být nebezpečná. Mohla by někoho zranit,“ varoval Jondalar.

„Ustupte! Slyšeli jste, co říkal!“ zvolal Talut hřmícím hlasem, který hned všechny ostatní ztišil. Když se lidé a koně trochu uklidnili, pokračoval Talut už mírnějším hlasem: „Tahle žena je Ajla. Jako náčelník tábora Lva jsem jí slíbil, že se jejím koním nic nestane, pokud nás navštíví. A tohle je Jondalar ze Zelandonců, náš příbuzný, bratr Tamijina muže.“ A na závěr pak ještě řekl se samolibým úšklebkem ve tváři: „Talut přivedl hosty, zcela zvláštní hosty!“

Kolemstojící souhlasně přikyvovali. S nepokrytou zvědavostí zírali na cizince, drželi se však natolik daleko, aby je kůň nemohl kopnout. I kdyby v tomto okamžiku cizinci zase zmizeli, lidé z tábora Lva by měli dost látky k hovoru pro příští roky. Že se v krajině objevili dva cizinci a že žili u říčních lidí na jihu, o tom se při letním setkání mluvilo dost. Mamutoni pěstovali výměnný obchod se Saramudony, a protože Tholijs, jejich příbuzná, si vzala za muže jednoho z říčních lidí, zajímali se o ně v táboře Lva tím víc. Nikdy by je však ani nenapadlo, že by jeden z těch cizích mužů přišel do jejich tábora, a především ne s ženou, která tak neuvěřitelně ovládá koně.

„Všechno v pořádku?“ zeptal se Jondalar Ajly.

„Vystrašili Víhu a Vítěze taky. To Druzí lidé vždycky mluví takhle jeden přes druhého? A ženy a muži současně? Je to divné. A proč jsou tak hluční? Jak se pak má vědět, co kdo říká? Možná bychom přece jenom udělali líp, kdybychom se vrátili do údolí.“ Vzala klisnu kolem krku a přitiskla se k ní. Tím utěšovala ji i sebe.

Jondalar věděl, že je Ajla téměř tak vyvedená z míry jako koně. Hluk a tolik lidí, to pro ni bylo příliš. Možná by neměli zůstat

příliš dlouho. Asi by bylo lepší začít se dvěma nebo třemi lidmi, dokud si nezvykne na lidi svého druhu. Současně se ptal, co by měl udělat, pokud by to nezvládla. Byli teď prostě tady. Nezbylo než vyčkat.

„Občas jsou lidé hluchí a mluví všichni najednou, ale většinou mluví jenom jeden. Teď si stejně myslím, že si dají před koňmi pozor, Ajlo,“ řekl, když začala sundávat z Víhy koše, připevněné po obou stranách koženými řemeny v postroji, který sám zhotovil.

Zatímco tím byla zaneprázdněná, vzal Jondalar Taluta stranou a vysvětlil mu tlumeným hlasem, že koně a Ajla jsou neklidní a potřebují trochu času, aby si na všechny zvykli. „Bylo by lepší dopřát jim chvíli klidu.“

Talut pochopil, zašel mezi lidi svého tábora a promluvil s každým jednotlivě. Lidé se rozptýlili a věnovali se jiným věcem: přípravě jídla, čištění koží, výrobě nástrojů, prostě činností, při kterých mohli Ajlu pozorovat, aniž to bylo příliš nápadné. I oni byli neklidní. Cizinci byli zajímaví, ale žena s tak mocným kouzlem by byla jistě taky schopná učinit něco naprosto nečekaného.

Jenom pár dětí zůstalo a zvědavě přihlíželo, jak muž a žena vybalují své věci. Proti tomu Ajla nic neměla. Už léta žádné děti neviděla – od té doby, co odešla od tlupy, a byla stejně tak zvědavá na děti, jako děti na ni. Sundala Vítězovi ohlávku, poplácala a pohládila nejdřív Víhu a pak Vítěze. Když hříbě dostatečně podržela a láskyplně objala, vzhledla a viděla, jak se Lacijské dívá toužebně na hříbě.

„Chtěla by ses ho dotknout?“ zeptala se Ajla.

„To bych mohla?“

„Pojď! Dej ruku... Já ti ukážu.“ Vzala Lacijské za ruku a podržela ji na chundelaté zimní srsti hříběte. Vítěz obrátil hlavu, tiše zafrkal a očmuchal děvčátko.

Vděčný úsměv, který se najednou objevil ve tváři Lacijské, byl odměnou. „On mě má rád.“

„Taky má rád, když ho někdo drbe. Takhle,“ řekla Ajla a ukázala jí místa, kde to hříbě obzvlášť svědilo.

Vítěz byl nadšený pozorností, které se mu dostalo, a dával to najevo. Lacijské byla zase bez sebe radostí. Hříbě ji od samého počátku přitahovalo.

Ajla se k oběma otočila zády, aby pomohla Jondalarovi, a nevšimla si, že se přiblížilo ještě jedno dítě. Když se znovu otočila, zatajila dech a cítila, jak jí mizí všechna krev z tváře.

„Smí si i Rydag sáhnout na hříbě?“ zeptala se Lacije. „On nemůže mluvit, ale já vím, že by to hrozně chtěl.“ Lacije byla zvyklá na to, že všichni lidé byli překvapení, když viděli Rydaga poprvé.

„Jondalare!“ volala Ajla chraptivě a tlumeným hlasem. „To dítě – to by mohl být můj syn. Vypadá jako Durk!“

Obrátil se a ohromeně zíral. Před ním stálo dítě smíšených duchů.

Pro většinu lidí byli ploskolebci, o nichž Ajla vždycky mluvila jako o lidech klanu, zvířata, a děti, jako bylo tohle, považovali mnozí za zrůdu, zpola zvíře, zpola člověka. Když se od Ajly poprvé dozvěděl, že přivedla na svět syna smíšených duchů, hluboce ho to zasáhlo. Obvykle byla matka takového dítěte zavrhaná, bylo nutno vypudit ji ze společnosti, protože by mohla ještě jednou přitáhnout zlého zvířecího ducha a svěst i další ženy k tomu, aby přivedly na svět takové zrůdy. Mnozí nechtěli ani vzít na vědomí, že něco takového existuje. Ted' se naprosto nečekaně setkal s takovým tvorem a zjistil, že žije mezi těmito lidmi. Odkud se tu asi vzal?

Ajla a dítě na sebe hleděly a zapomněly na všechno kolem sebe.

Je hubený na to, že je napůl člověk z klanu, pomyslela si Ajla. Měl by mít silnější kosti a víc svalů. Ani Durk nebyl tak hubený jako tenhle chlapec. Zkušeným okem léčitelky okamžitě poznala, že je neduživý. Má nějaký problém s tím silným svalem v hrudi, který neustále buší a pohybuje krví v těle, usoudila. Vzala tuto skutečnost na vědomí, aniž o tom dál uvažovala. Prohlédla si víc jeho tvář, pak celé tělo, hledala podrobnosti a rozdíly mezi tímto dítětem a svým synem.

Měl stejně velké hnědé a chytré oči jako Durk, ano, byl v nich stejný výraz prastaré moudrosti, který zdaleka přesahoval jeho věk. Pocítila píchnutí, najednou se jí svíralo hrdlo a přemáhal ji stesk. Ale tvář tohoto chlapce prozrazovala utrpení, které rozhodně nebylo tělesné povahy, něco, co Durk nikdy nepoznal. Pocítila s ním soucit. Obočí tohoto dítěte nebylo tak mohutné jako Durkovo.

Když byly Durkovi sotva tři roky – a tolik mu bylo, když ho musela opustit – měl už nadočnicové oblouky mohutně vyvinuté. Obočí a oči, to byly znaky klanu. Ani Durk, ani tohle dítě však neměli ploché ustupující čelo lidí klanu, ale vysoké a klenuté, stejně takové, jako měla i ona.

Myšlenky se jí rozeběhly. Durkovi je teď šest let, uvědomila si, je dost starý na to, aby doprovázel muže, když cvičí s loveckými zbraněmi. Ale Brun ho naučí lovit, ne Broud. Prudký hněv se jí zmocnil při pomýšlení na Brouda. Nikdy nezapomene, jak ji syn Brunovy družky nenáviděl, až jí z čiré zloby vzal dítě a vypudil ji z tlupy. Ta vzpomínka ji hluboko zasáhla a musela zavřít oči. Nechtěla uvěřit, že už svého syna nikdy neuvidí.

Když oči znovu otevřela, stál před ní Rydag a Ajla se zhluboka nadechla.

Ráda by věděla, kolik je mu let. Je malý, ale musí mu být asi tolik jako Durkovi, pomyslela si a srovnávala je spolu. Rydag měl světlou pleť a vlasy měl tmavé a kudrnaté, ostatně byly světlejší a měkkší než vzpurné temně hnědé vlasy většiny lidí klanu. Jak si všimla, největší rozdíl mezi tímto dítětem a jejím synem byl ve velikosti brady a krku. Její syn měl dlouhý krk jako ona – často se dával jídlem, což se jiným nikdy nestávalo – a měl ustupující, avšak nepřehlédnutelnou bradu. Tenhle chlapec měl krátký krk lidí klanu a čelist bez brady. Pak si na něco vzpomněla. Laci je přece říkala, že neumí mluvit.

Najednou pochopila a věděla, jak asi vypadá život tohoto dítěte. Ona sama jako pětiletá holčička ztratila svou rodinu při zemětřesení, našli ji lidé klanu, kteří nedokázali tvořit slova. Musela se naučit řeč posunků, kterou se všichni dorozumívali. Něco naprosto jiného však bylo žít s lidmi, kteří mluví, a sám to nedokázat. Živě si připomněla své zoufalství, jak nebyla stavu se dorozumět s lidmi tlupy, kteří ji přijali. Jak nekonečně obtížné bylo dorozumět se s Jondalarem, dokud se od něho znovu řeč nenaučila.

Udělala posunek, prosté gesto pozdravu, jedno z prvních, které se u tlupy naučila. Na okamžik uviděla záblesk v jeho očích, avšak pak zavrtěl hlavou a zatvářil se zmateně.

Ajla pochopila, že se nikdy nenaučil znakovou řeč, jaká byla obvyklá v klanu. Avšak musel mít stopy klanových vzpomínek. Na okamžik poznal posunek, tím si byla naprosto jistá.

„Smí se Rydag taky dotknout koně?“ zeptala se Lacije ještě jednou.

„Ano,“ řekla Ajla a vzala ho za ruku. Jak je hubená, jak křehká, pomyslela si – a pochopila zbytek. Nemohl běhat jako ostatní děti. Nemohl s nimi hrát obvyklé divoké hry a řádit s nimi. Vždycky se mohl jenom dívat a po všem tom jenom toužit.

S něžným výrazem, jaký Jondalar ještě nikdy v její tváři neviděl, zvedla chlapce a posadila ho na hřbet Víhy. Pak jí pokynula, aby šla za ní, a pomalu a odměřeně procházela táborem.

Všeobecná zábava umlkla, protože všichni zírali na Rydaga, jak sedí na koni. Sice o tom spolu mluvili, avšak až na Taluta a lidi, kteří na ně dole u řeky narazili, ještě nikdo z nich neviděl nikoho na koni jet. Ano, nikdo na něco takového nikdy dřív ani nepomyslel.

Velká žena s výraznými mateřskými rysy vyšla z podivné stavby, a když uviděla Rydaga sedět na hřbetě koně, který před krátkou dobou ještě nebezpečně vyhazoval kopyty těsně u její hlavy, bylo prvním jejím popudem spěchat mu na pomoc. Avšak když se přiblížila, uvědomila si, jak se věci mají.

Ve tváři dítěte se zračilo čiré nadšení. Kolikrát už měl takhle toužebné oči, avšak pro svou slabost nebo proto, že je tak jiný, se nemohl účastnit dětských her a musel jenom přihlížet. Kolikrát už si asi přál udělat něco, pro co by ho ostatní obdivovali nebo co by mu záviděli. Ted', když seděl na koni, to bylo poprvé, kdy k němu ostatní děti tábora, ale i dospělí vzhlíželi s toužebnými očima.

Žena, která vyšla ze stavby, to viděla a zamyslela se. Pochopila ta cizinka chlapce skutečně tak rychle? Přijala ho tak beze všeho? Viděla, jak se Ajla dívá na Rydaga, a věděla, že tomu tak je.

„Udělala jsi Rydagovi radost,“ řekla a vzala do náruče chlapce, kterého Ajla sundala z koně.

„Jen málo,“ řekla Ajla.

Žena přikývla. „Jmenuju se Necije,“ řekla.

„Já jmenuju Ajla.“

Obě ženy se vzájemně důkladně pozorovaly, ne nepřátelsky, ale snad chtěly najít půdu pro budoucí vztah.

Ajle se honily hlavou otázky týkající se Rydaga, ale váhala je vyslovit. Nebyla si jistá, jestli je dovolené se na to ptát. Je Necije

chlapcovou matkou? A pokud ano, jak to, že porodila syna smíšených duchů?

Ajla si znovu lámala hlavu otázkou, která jí nedávala pokoj od Durkova narození. Jak vzniká život? Matka jenom věděla, že je dítě na cestě, když se její tělo do té míry měnilo, jak dítě rostlo. Jak se ale dostal ten život do ženy?

Kreb a Iza věřili, že nový život vznikne, když žena polkne totemového ducha muže. Jondalar se domnívá, že Velká Matka Země smíchá duchy muže a ženy a dopraví je do nitra ženy, takže ta otěhotní. Ale Ajla došla k vlastnímu přesvědčení. Když si všimla, že její syn má některé její znaky a některé znaky lidí klanu, došlo jí, že život v ní začal růst teprve tehdy, když do ní Broud násilím pronikl.

Při té vzpomínce se otrásla. Všechno bylo tak bolestivé, že na to nemohla zapomenout. Věřila, že početí dítěte musí mít něco společného s tím, že muž vnikne pohlavním údem do místa, odkud pak dítě vyjde. Když se svěřila Jondalarovi, připadala mu taková představa podivná. Snažil se ji přesvědčit, že je to Velká Matka, kdo tvoří život. Nemohla mu tak docela uvěřit a teď v ní ty otázky znovu začaly hlodat.

Ajla vyrostla u tlupy a patřila ke klanu, i když vypadala jinak. Přestože Brouda nenáviděla, že to od ní vyžadoval, koneckonců uplatňoval jenom své právo. Avšak jak mohl někdo z klanu donutit ženu, jako je Necije, aby s ní uspokojil svou potřebu?

V táboře vznikl znovu rozruch, protože se vrátila druhá, menší lovecká družina, a Ajlu to vytrhlo z jejích myšlenek. Jeden z mužů, který se přiblížil, stáhl kapuci a Ajla a Jondalar zůstali překvapeně zírat. Ten muž byl hnědý! Jeho kůže byla temně hnědá, podobně jako srst Vítěze.

Černé kudrnaté vlasy tvořily hustý podrost, byly podobné srsti muflona. I oči měl černé. Když se smál, jiskřily radostí. Odhaloval bílé zuby a ukazoval přitom jazyk, který byl nápadně růžový. Věděl, jak jsou všichni překvapeni, když ho vidí poprvé, a působilo mu to zřejmé potěšení.

Jinak to byl muž jako každý jiný, střední postavy, sotva o tři prsty vyšší než Ajla a nijak mohutný. Úspornost jeho pohybů stejně jako nedbalá sebejistota vyvolávaly dojem někoho, kdo ví,

co chce, a neztrácí čas, aby toho i dosáhl. Když spatřil Ajlu, jeho oči se rozzářily.

Jondalar v tom záblesku poznal, že ho Ajla okouzila. Zamračil se, avšak ani Ajla, ani tmavý muž si toho nevšimli. Ajla nedokázala odtrhnout oči od jeho neobvyklé barvy kůže a zírala na muže s nechápavou dětskou zvědavostí. Jeho neméně přitahovalo její nevinné chování stejně jako její krása.

Najednou si Ajla uvědomila, že na něho civí. Temně zrudla a sklopila zrak. Od Jondalara věděla, že není nic neobvyklého, když muži a ženy na sebe otevřeně hledí. Mezi lidmi klanu to však bylo nejen nezdvořilé, ale přímo urážející, zvláště pak, když žena zírala na muže. Její výchova, zvyky a obyčeje klanu, které jí vštěpoval Kreb a Iza, ji teď uvedly do rozpaků.

Avšak její rozpaky jenom posílily zájem tmavého muže. Byl zvyklý, že mu ženy věnovaly zvláštní pozornost. Počáteční překvapení z jeho zevnějšku v nich zřejmě vyvolávalo další zvědavost. Častokrát se už ptal, jestli musí každá žena při letních setkáních sama zjistit, že je skutečně muž jako každý jiný. Ne že by snad byl proti tomu. Ajliny rozpaky teď pro něho byly stejně přitažlivé jako pro ni jeho barva kůže. Nebyl zvyklý, aby se tak nápadně krásná žena červenala jako malá holčička.

„Ranku, znáš už naše hosty?“ ozval se Talut a přistoupil k nim.

„Ještě ne, ale budu rád, když mě představíš.“

Když slyšela jeho hlas, zvedla hlavu a podívala se do černých očí, v nichž bylo plno touhy – a jemného humoru. Jeho pohled do ní pronikl a dotkl se něčeho, čeho se dříve dotýkal jenom Jondalar. Její tělo odpovědělo nečekaným zachvěním, že až musela slyšitelně zalapat po dechu a doširoka otevřela své šedomodré oči.

Muž se předklonil a chystal se uchopit její ruce, avšak než došlo k obvyklému představení, vstoupil mezi ně Jondalar a podával mu se zachmuřenou tváří své ruce.

„Já jsem Jondalar ze Zelandonců,“ řekl. „A žena, s kterou cestuju, je Ajla.“

Jondalara něco rozzlobilo, tím si byla Ajla jistá, a nějak to souviselo s tím tmavým mužem. Byla zvyklá vyčíst jeho nálady z držení těla a pohybů. Proto teď pozorně Jondalara sledovala a hledala záchytné body, podle kterých by mohla řídit své vlastní chování. Ale řeč těla lidí, kteří se dorozumívali mezi sebou slovy,

byla mnohem méně zřetelná než u lidí klanu, kteří používali posunky. Proto Ajla nejdřív nevěřila tomu, co vzala na vědomí. Prohlédnout tyhle lidi bylo snadnější a současně obtížnější, stačilo jenom pohlédnout na Jondalarovo držení těla, které se změnilo z jednoho okamžiku na druhý. Věděla, že se zlobí, ale nechápala proč.

Muž uchopil Jondalarovy ruce a mohutně jimi potřásl. „Já jsem Ranek, příteli, a jsem nejlepší, ale ostatně taky jediný řezbář mezi Mamutony v táboře Lva,“ řekl s úsměvem, který svědčil o tom, že sám sebe nebere příliš vážně. A pak ještě dodal: „Jestli jsi na cestě s tak krásnou družkou, nemůžeš se divit, že vzbuzuje pozornost.“

Ted' byl v rozpacích Jondalar. Tváří v tvář Rankově srdečnosti a důvěřivé přímosti si připadal neohrabaně. Kromě toho ucítil bodnutí, když si připomněl svého bratra. Thonolan byl taky tak srdečný a sebejistý jako Ranek. Byl to on, kdo vždycky udělal první krok, když na cestách potkali jiné lidi. Jondalara mrzelo, když udělal něco pošetilého – což se mu stávalo často – a nerad začínal vztah k novým lidem nesprávně. A v tomto případě se nezachoval správně.

Avšak prudká zloba, která se ho zmocnila, jeho samotného překvapila a nebyl na ni připraven. Vzplanutí žárlivosti bylo pro něho něco nového, přinejmenším něco, co už dlouho nepocítil, takže si připadal zaskočený. Mávl by nad tím rukou, ale byl prostě příliš zvyklý na to, že ženy žárlily kvůli němu, a ne aby on žárlil na nějakého muže.

Proč mi to tak vadí, když si nějaký muž zálibně prohlíží Ajlu? pomyslel si. Ranek má pravdu: když je tak hezká, měl by být na něco takového připravený. A ona měla právo sama volit. Jenom proto, že byl prvním mužem jejího druhu, kterého potkala, přece neznamenalo, že zůstane jediným, který se jí kdy bude líbit.

Ajla viděla, že se Jondalar na Ranka usmívá, avšak jeho ramena zůstala nadále tuhá.

„Ranek bere vždycky své umění na lehkou váhu, ale nedá si nikdy vzít, aby nepředvedl i všechno ostatní, co umí,“ řekl Talut, když je vedl k neobvyklé jeskyni, která jako by přímo vyrůstala ze břehu. „On a Vymek jsou v tomhle stejní. Něco takového se hned tak nenajde. Vymek jenom nerad přiznává, že jako výrobce nástrojů umí velmi mnoho. Stejně tak syn jeho ohniště se nechlubí,

jak dobře umí vyřezávat. Ranek je nejlepší řezbář mezi Mamutony.“

„Vy máte vyučeného výrobce nástrojů? Roztloukače pazourků?“ zeptal se Jondalar se zájmem a žárlivost polevila při pomýšlení, že se seznámí s někým, kdo skutečně rozumí společnému řemeslu.

„Ano, i on je nejlepší. Tábor Lva je široko daleko vyhlášený. My máme nejlepšího řezbáře, nejlepšího výrobce nástrojů a nejmoudřejšího mamota,“ prohlásil náčelník.

„A náčelníka, který je tak velký, že přiměje každého, aby se připojil k jeho názoru, ať už chce, nebo ne,“ řekl Ranek a roztáhl tvář k úšklebku.

Talut rovněž odpověděl úšklebkem. Byl zvyklý, že Ranek odmítal jeho chválu nějakou vtipnou poznámkou. To však nezabránilo Talutovi, aby ho i nadále nevychvaloval. Byl hrdý na svůj tábor a neváhal to oznamovat celému světu.

Ajla sledovala, jak jemně na sebe oba muži reagovali – starší z obou, mohutný obr s ohnivě rudými vlasy a jasně modrýma očima, druhý tmavý a sporý – a vnímala hluboké pouto náklonnosti, které je spojovalo, i když byli tak rozdílní, jak jen dva muži mohou být. Oba byli Mamutoni, lovci mamutů, oba patřili k táboru Lva.

Šli ke vchodu ve tvaru oblouku, kterého si Ajla hned při příchodu všimla. Zdálo se, že vede do malého pahorku, možná dokonce do celé řady pahorků, které se přimykaly ke svahu nad mohutným proudem. Ajla viděla vcházet a vycházet lidi. Věděla, že to musí být jeskyně nebo příbytek, avšak zřejmě celý vytvořený z hlíny. Pevně udupaná hlína, v níž tu a tam zvlášť po kraji rostla tráva. Jeskyně tak dokonale splývala s pozadím, že – kdyby nebylo vchodu – by se jen stěží dala rozeznat od okolí.

Při bližším pohledu poznala, že tupě zaoblená špice pahorku tvoří odkládací plochu pro řadu podivných věcí a nástrojů. Pak spatřila bezprostředně nad obloukovitým vchodem něco zvláštního – a zadržela dech.

Byla to lebka jeskynního lva.

2.

Ajla hledala záchranu v úzké průrvě na úpatí příkré skály a zděšeně sledovala, jak obrovská tlapa jeskynního lva zajíždí dovnitř, aby na ni dosáhla. Vykřikla bolestí, když se jí drápy zaťaly do levého stehna a zanechaly po sobě čtyři hluboké souběžné šrámy. Duch samotného Velkého jeskynního lva si ji vyvolil, označil ji a ukázal jí, že je jejím totemem. To jí vysvětlil Kreb po zkoušce, která by byla i pro muže příliš těžká. Přitom jí tehdy bylo teprve pět let. Pocit, že se země pod jejíma nohama chvěje, v ní nadále vyvolával nevolnost.

Aby zahlala tuhle vzpomínku, otřásla se.

„Copak je, Ajlo?“ zeptal se Jondalar, který si všiml jejího úleku.

„Viděla jsem tu lebku,“ řekla a ukázala nahoru na ozdobu dveří, „a musela jsem myslet na to, jaké to bylo, když si mě lev vyvolil – když se jeskynní lev stal mým totemem.“

„My jsme tábor Lva,“ oznámil Talut hrdě, i když už to jednou předtím řekl. Nerozuměl jim, když spolu mluvili Jondalarovou řečí, ale viděl, jaký zájem v nich probudil talisman tábora.

„Jeskynní lev má pro Ajlu zvláštní význam,“ vysvětloval Jondalar. „Říká, že duch Velkého lva ji řídí a ochraňuje.“

„Pak by se tu měla cítit zvlášť dobře,“ řekl Talut a zářivě se na ni usmál, protože to, co uslyšel, se mu líbilo.

Ajla si všimla, že Necije nese Rydaga v náručí a znovu musela myslet na svého syna. „To si taky myslím,“ řekla.

Než vešli dovnitř, Ajla se zastavila a pozorněji si prohlédla vstupní oblouk. Usmála se, když poznala, jak bylo dosaženo tak dokonalé souměrnosti. Bylo to tak prosté, ale koho by to napadlo? Dva obrovské mamutí kly byly pevně ukotvené v zemi a jejich špice se ve výšce dotýkaly a pohromadě je držel dutý odřezek mamutí stehenní kosti.

Těžký závěs z mamutí kůže zakrýval vchod, který byl tak vysoký, že dokonce Talut, když odhrnul závěs, mohl vstoupit a nemusel se shýbat. Vchod vedl do prostorné předsíně, v níž přesně naproti byla další mamutí kůže na páru klů. Sešli dolů do kulatého prostoru, jehož tlusté stěny se klenuly až ke kupolovitému stropu.

Když procházeli vstupním prostorem, všimla si Ajla, že na stěnách, které zřejmě byly zesíleny mamutími kostmi, visela na háčích svrchní roucha. Vedle byly police s různými nádobami a náčiním. Talut rozhrnul druhý kožený závěs, prošel a přidržel ho hostům.

Ještě jednou sešla Ajla dolů. Pak se zastavila a nechápavě zírala kolem sebe, zmatená neznámými věcmi a silnými pachy. Mnohé z toho, co viděla, nechápala, a tak se zachytávala toho, co jí připadalo srozumitelnější.

Prostor, ve kterém byli, měl uprostřed velké ohniště. Na dlouhém kůlu se pekl mohutný kus masa. Konce kůlu držely v zářezech na kolmo postavených, do země zapuštěných stehenních kostech mladého mamuta. Rožněm otáčel chlapec pomocí kliky, udělané z výsady velkého jeleního paroží. Chlapec byl mezi dětmi, které předtím ji a Víhu před obydlím pozorovaly. Ajla ho poznala a usmála se, načež se chlapec ušklíbl.

Když si její oči přivykly na šero uvnitř, byla překvapená, jak prostorné bylo čisté a útulné podzemní obydlí. Ohniště bylo jenom jedno z prvních z celé řady ohnišť, které se uprostřed dlouhé stavby táhly jedno za druhým. Podélná stavba sama byla asi osmdesát stop dlouhá a dvacet stop široká.

Ajla si pomáhala prsty, nepozorovaně tiskla jeden za druhým na nohu a přitom odříkávala tiše číslovky, které ji naučil Jondalar. Napočítala sedm ohnišť.

Jak si teď uvědomila, bylo tady uvnitř teplo. Prostor, který byl naplň v podzemí, vyhřívaly ohně trvaleji, než by dvacet ohňů vyhřálo přirozené jeskyně, na jaké byla zvyklá. Ano, bylo tady tak teplo, že někteří lidé, které spatřila dál vzadu, byli jen lehce oblečení.

Tam v pozadí však bylo temněji než u vchodu. Strop byl všude přibližně stejně vysoký – asi dvanáct stop – a nad každým ohništěm byl kouřový otvor, který současně propouštěl i světlo. Krokve z mamutích kostí, na nichž viselo různé oblečení, náčiní a potraviny, byly po celé šířce, avšak střední část stropu tvořila spousta sobího paroží, navzájem umně propleteného.

Najednou si Ajla uvědomila vůni, při které se jí sbíhaly sliny v ústech. To je mamutí maso! Pomyslela si. Od doby, kdy odešla z jeskyně tlupy, jemné mamutí maso neochutnala. Byly tu ale ještě i jiné lákavé vůně, mnohé známé, jiné ne. Všechno dohromady jí připomnělo, jak je hladová.

Když je Talut provázel dál po ušlapané cestě, která vedla prostředkem podlouhlé stavby, všimla si podél stěn širokých lavic, pokrytých kožešinami. Na mnohých seděli lidé, jen tak zaháleli a rozmlouvali. Současně objevila v postranních stěnách další vchody z mamutích klů. Ráda by věděla, kam vedou, ale neodvažovala se zeptat.

Je to jako jeskyně, pomyslela si, velká útulná jeskyně. Ale poznala podle zahnutých klů a mohutných mamutích kostí, které sloužily jako opěrné pilíře a stěny, že to není jeskyně, kterou by snad někdo náhodou našel. Tuhle musel někdo postavit!

Prostor prvního ohniště, kde se peklo mamutí maso, byl větší než ostatní – s výjimkou čtvrtého, ke kterému je teď Talut vedl. Na několika holých lavicích na spaní u stěn, které viditelně nebyly používány, se dalo poznat, jak byly udělány.

Při vyhrabání zeminy nechali po obou stranách těsně pod okrajem podlahy široké okraje, které na určitých místech podpíraly mamutí kosti. Nahoře na vrstvě zeminy ležely další mamutí kosti. Prostor mezi tím byl vycpán suchou trávou, na níž ležely měkké kožené pytle, naplněné mamutí srstí nebo peřím. Když přes to položili ještě několik vrstev kožešin, byly tyhle zemní lavice teplé a příjemně měkké.

Jondalar byl zvědavý, jestli prostor ohniště, ke kterému je Talut vedl, je volný. Nepůsobil neobydlené, i když tu bylo hodně volného místa. Ohniště hořelo a na mnohých lavicích ležely kožešiny. Ze stolanů visely sušené byliny.

„Hosty obvykle umístíme u ohniště Mamuta,“ prohlásil Talut, „tedy, pokud proti tomu mamot nic nenamítá. Zeptám se ho.“

„Samozřejmě můžou zůstat, Talute.“

Hlas přicházel z prázdné lavice. Jondalar sebou trhl a málem mu vypadly oči z důlků, když se hora kožešin pohnula. Pak zazářily dvě oči ve tváři, která vysoko nad pravou lícní kostí měla zubaté tetování, částečně splývající s vráskami v prastaré tváři. Co považoval za bílou zimní tygří kožešinu, byl bílý vous. Dvě dlouhé pavoučí nohy se oddělily od kraje lavice na spaní a k nim příslušná chodidla se postavila na zem.

„Netvař se tak užasle, muži od Zelandonců. Ta žena věděla, že jsem tady,“ řekl starý muž silným hlasem, na němž byl pokročilý věk sotva znát.

„Vážně jsi to věděla?“ obrátil se Jondalar na Ajlu, ale ta ho zřejmě neslyšela.

Ajla a starý muž od sebe nemohli odtrhnout oči, zírali na sebe, jako by si mohli vzájemně vidět až na dno duše. Pak Ajla před starým mužem klesla na zem, zkřížila nohy a hluboce se uklonila.

Jondalar byl zmatený a trochu v rozpacích. Ajla mluvila znakovou řečí, tou, o které mu vyprávěla, že ji užívají členové klanu. Seděla teď s podřízeným a uctivým držením těla, jaké musejí zaujmout ženy klanu, pokud žádají o dovolení, aby se směly vyjádřit. Vzpomínal si, že tento postoj k němu zaujala jen jednou jedinkrát: při pokusu, aby mu vysvětlila něco velmi důležitého, něco, co mu jinak nemohla sdělit, protože slova, která ji naučil, nestačila, aby mu vysvětlila, co se v ní děje. Ptal se, jak je možné řečí, která nemá slova a používá jenom posunky a znamení, vyjádřit něco jasněji než řečí slov. Stejně tak ho stále ještě udivovalo, že se ti lidé vůbec spolu dorozumívali.

Přesto si přál, aby to neudělala. Zrudnul, když viděl, jak před zraky všech mluví posunky ploskolebců, a byl v pokušení jít k ní a říct jí, aby vstala, než ji někdo uvidí. Cítil se nepříjemně, když ji tam tak viděl sedět. Takovou uctivost bylo vhodné projevovat jenom vůči Doně, Velké Matce Země. Navíc se domníval, že je to

něco vysloveně osobního, co může být jen mezi nimi, nic, čeho by se mohl účastnit někdo jiný. Pokud se tak vůči němu chovala, když byli spolu sami, bylo to něco jiného. Tady mu však záleželo na tom, aby udělala na lidi dobrý dojem. Chtěl, aby ji dobře přijali, a nechtěl, aby se dozvěděli, odkud pochází.

Mamot mu uštědřil krátký pronikavý pohled, pak se znovu obrátil k Ajle. Okamžik ji pozoroval, pak se předklonil a dvakrát jí poklepal na rameno.

Ajla vzhledla a dívala se do chytrých mírných očí, které na ni hleděly z tváře zbrázděné spoustou hlubokých vrásek. Tetování pod pravým okem jí připadalo jako temný oční důlek nebo zornice a na prchavý okamžik si myslela, že je to Kreb. Avšak starý muž z tlupy, který ji společně s Izou vychoval a který ji miloval, byl mrtvý, stejně jako Iza. Ale kdo je tento muž, který v ní probouzel tak silné pocity? Proč tu sedí u jeho nohou jako žena klanu? A jak je možné, že věděl, jak na to správně odpovědět?

„Vstaň, má milá. Promluvíme si později,“ řekl mamot. „Potřebuješ čas, aby sis odpočala a najedla se. Tohle jsou lehátka na spaní,“ vysvětlil jí a ukázal na lavice, jako by mu bylo jasné, že je třeba jí to vysvětlit. „Tamhle naproti jsou ještě další kožešiny na spaní.“

Ajla se půvabně zvedla. Starý muž, kterému nic podstatného neuniklo, poznal dlouholetý cvik v pohybech a připsal i tuto drobnou informaci k tomu, co už o této ženě vytušil. Z tohoto krátkého setkání věděl o Ajle a Jondalarovi víc než kdokoliv jiný v táboře. Věděl i víc o tom, odkud Ajla pochází.

Několik lidí vyneslo ven mamutí pečení na obrovské pánevni kosti, aby se mohlo hodovat v teple pozdního odpoledne. Mamutí maso chutnalo tak výborně, jak si to Ajla pamatovala. Když se začalo jíst, ocitla se však na okamžik v nesnázích. Neznala místní zvyky. Při některých příležitostech, zvláště při slavnostech, nejedly ženy klanu společně s muži, ale stranou, samy mezi sebou. Obvykle se však sedávalo společně v rodinných skupinách. Avšak i pak byli muži vždycky obslouženi nejdřív.

Ajla nevěděla, že Mamutoni uctívají hosty tím, že jim nabízejí první a nejchutnější kousek, ani to, že obyčej žádal, aby žena dostala první sousto – jako uctivé díkůvzdání Matce. Držela se v

pozadí, když bylo jídlo vyneseno ven. Šla za Jondalarem a snažila se nenápadně pozorovat ostatní, kteří už zmateně přešlapovali z nohy na nohu a čekali, že konečně zahájí hostinu, zatímco ona se snažila být co nejméně nápadná.

Několik lidí z tábora si všimlo, oč tu jde, a začali si z toho dělat legraci. Ajle to však rozhodně nepřipadalo směšné. Uvědomovala si, že něco udělala špatně. V té chvíli jí nepomohlo držet se Jondalara, protože i on se snažil ji přimět k tomu, aby předstoupila.

Na pomoc jí nakonec přišel mamot. Vzal ji za ruku a vedl k pánevní kosti s tlustými plátky mamutího masa. „Čeká se od tebe, že si nabereš maso jako první,“ řekl.

„Ale já jsem žena!“ bránila se.

„Právě proto se od tebe očekává, že si vezmeš první sousto. Tímto způsobem přinášíme oběť Matce, a je lepší, když její místo zaujme žena. Vezmi si nejlepší kousek, ne kvůli sobě, ale na počest Mut,“ vysvětloval starý muž.

Pohlédla na něho nejdříve překvapeně, pak s vděčností. Vzala si talíř, lehce vydutý, od klu odštíply kus mamutoviny, a vybrala si pak s velkou vážností nejlepší plátek masa. Jondalar se na ni usmíval a souhlasně přikývl hlavou. Když byla hotová, postavila talíř na zem před sebe, jak viděla, že to dělají i ostatní.

„Už jsem si říkal, jestli nám nepředvádíš nějaký nový tanec,“ řekl hlas těsně za ní.

Otočila se a setkala se s pohledem muže s tmavou kůží. Neznamenala jejich slovo pro tanec, ale jeho tvář se přívětivě usmívala. Opětovala jeho úsměv.

„Už ti někdo někdy řekl, jak jsi krásná, když se usmíváš?“ zeptal se.

„Krásná? Já?“ Nevěřicně zavrtěla hlavou.

Jondalar jí kdysi řekl téměř totéž, ale Ajla se nepovažovala za krásnou. Dávno předtím, než rozkvetla v ženu, byla hubenější a vyšší než lidé, mezi nimiž vyrostla. Se svým klenutým čelem a se směšnou kostí, která jí vyčnívala pod ústy a o níž Jondalar říkal, že je to brada, se natolik lišila od všech členů tlupy, že se sama vždycky považovala za příliš vysokou a ošklivou.

Ranek ji nespouštěl z očí. Byl jí okouzlen. Způsob, jak se smála, měl v sobě něco z dětské bezstarostnosti, jako by se jí skutečně zdálo, že řekl něco směšného. Takovou odpověď

neočekával. Možná plachý úsměv nebo vědoucí lákavý smích. Avšak v Ajliných šedomodrých očích byla naprostá bezelstnost, a nebylo v tom nic plachého nebo rozpačitého, když teď pohodila hlavou a odhrnula si dlouhé vlasy z čela.

Mnohem spíš se pohybovala s přirozeně vláčným půvabem zvířete, možná koně nebo lva. Vyzařovala něco, co nedokázal určit, v čem však byly všechny prvky bezohledné otevřenosti a upřímnosti, ale i něco velmi tajemného. Zdála se nevinná jako malé dítě, všemu otevřená, a přesto byla každým coulem žena, vysoká, strhující, dokonale krásná žena.

Zvědavě a se zájmem ji pozoroval. Její vlasy, dlouhé a měkce vlnité s teplým zlatým nádechem, byly jako podzimně zlatá pastvina vlnící se ve větru. Její velké oči byly posazené daleko od sebe a byly lemované řasami o nádech tmavšími než vlasy. S vědoucím citem řezbáře pozoroval její jemnou hladkou tvář, půvabné tělo, a když se očima dostal k plnému poprsí a zvoucím kyčlím, dostaly výraz, který Ajlu uvedl do rozpaků.

Začervenala se a odvrátila pohled, i když ji Jondalar ujistil, že na tom nic není. Nebyla si jistá, jestli se jí líbí, když si ji někdo s tak nepokrytým zájmem přeměřuje. Připadala si tak bezbranná, tak zranitelná. Když pohlédla naproti k Jondalarovi, právě se k ní otočil zády. Avšak jeho držení těla jí prozradilo víc než spousta slov. Jondalar se zlobil. Proč? Udělala něco, co vzbudilo jeho nevoli?

„Talute! Ranku! Barzeku! Podívejte, kdo to přichází!“ zvolal najednou někdo hlasitě.

Všichni se otočili. Nahoře na svahu se objevila skupinka lidí. Necije a Talut se zvedli a běželi naproti mladému muži, který se k nim už rozběhl. Setkali se v půli cesty a nadšeně se objímali. I Ranek běžel k jednomu z příchozích, a i když jejich pozdrav byl trochu zdrženlivější, jeho objetí se starším mužem svědčilo o srdečné náklonnosti.

Se zvláštním dojetím Ajla pozorovala, jak je všichni prostě opustili, aby se pozdravili s vracejícími se přáteli a příbuznými. Ona byla Ajla, která nikoho nemá. Neměla domov, kam by se mohla vrátit, žádný klan, který by ji vše uvítal. Iza a Kreb ji milovali, ale ti byli mrtví. A ona byla mrtvá pro ty, které milovala.

Uba, Izina dcera, jí byla něčím jako sestrou. Byly příbuzné láskou, avšak ne podle krve. Přesto by teď Uba před ní uzavřela své srdce a svého ducha, kdyby ji uviděla. Nevěřila by svým očím, prostě by ji neviděla. Broud vyslovil nad Ajlou smrtelnou kletbu, a proto byla pro ně mrtvá.

Jestlipak si Durk na ni vůbec ještě pamatuje? Musela ho nechat v Brunové tlupě. I kdyby ho mohla tajně vzít s sebou, zůstali by jenom oni dva. Kdyby se jí něco stalo, byl by pak naprosto sám. Proto bylo lepší, že ho nechala u tlupy. Uba ho milovala a postará se o něho. Všichni ho milovali – s výjimkou Brouda. Brun ho však bude ochraňovat a naučí ho lovit. Durk vyrostе v silného a odvážného muže a bude zacházet s prakem stejně obratně jako ona, bude rychle běhat a...

Najednou si všimla jednoho člena tábora, který neběžel s ostatními nahoru na svah. Rydag stál u hliněné stavby – ruku na klu mamuta – a díval se vstříc skupině smějících se lidí, kteří scházeli ze svahu. A vtom je uviděla jeho očima: jak se vzájemně objímají, tisknou děti k sobě, zatímco ostatní poskakují kolem a žadoní, aby je taky vzali do náruče. Jeho dech je příliš trhaný, pomyslela si. Vzrušení, které cítí, je příliš silné.

Chystala se jít k němu, ale vtom uviděla Jondalara, jak jde stejným směrem. „Já ho donesu nahoru,“ řekl. I on si všiml dítěte. Oba napadla stejná myšlenka.

„Ano, udělej to,“ řekla. „Jinak budou Víha a Vítěz zase neklidní, když je tu takový sběh lidí. Já tam zajdu a zůstanu u nich.“

Ajla viděla, že Jondalar zvedá tmavovlasé dítě, bere si je na rameno a jde s ním nahoru, naproti lidem z tábora Iva. Mladý muž, který byl téměř tak velký jako Jondalar a kterého Talut a Necije tak srdečně vítali, napřáhl ruce k chlapci a byl očividně šťastný, že ho vidí. Zvedl Rydaga do výšky a cestou dolů si ho sám posadil na záda. Mají ho rádi, pomyslela si Ajla a vzpomněla si, že i ona byla milována – přes všechny rozdíly.

Jondalar viděl, jak je Ajla pozoruje, a usmál se na ni. Projela jí horká vlna srdečného citu k tomuto starostlivému, jemnému muži, až jí byla trapná myšlenka, že před několika okamžiky sama sebe litovala. Už nebyla sama. Měla Jondalara. Milovala zvuk jeho

jména a všechna její touha směřovala k němu. Byla zcela naplněna láskou, kterou k němu cítila.

Jondalar! První z Druhých lidí, kterého kdy viděla, pokud si vzpomínala. První s tváří, jako je její, a s modrýma očima, jaké měla sama, snad jenom modřejšíma. Jeho oči byly tak modré, že se dalo těžko uvěřit, že jsou skutečné.

Jondalar! První muž, kterého poznala a který byl větší než ona. První, s nímž se společně smála a prolévala slzy smutku pro jeho ztraceného bratra.

Jondalar! Muž, kterého jí přinesl darem její totem, tím si byla naprosto jistá. Přinesl ho do údolí, kde se usadila, když opustila tlupu, a to přesně v době, kdy už se jí přestalo chtít pátrat po Druhých lidech, kteří by byli jako ona.

Jondalar! Muž, který ji zase naučil mluvit – mluvit slovy, nejenom posunkovou řečí lidí klanu. Jondalar, jehož jemné ruce vyráběly nástroje, drbaly hřibě nebo zvedly malé dítě a posadily si je na ramena. Jondalar, který ji naučil slasti těla – jejího i svého – a který ji miloval a kterého milovala víc, než pokládala za možné, že by kdy někoho mohla milovat.

Sešla dolů k řece a za ohyb, kde byl Vítěz uvázaný na dlouhém provaze u pařezu stromu. Přemožená pocitem, který pro ni stále ještě byl tak nový, si setřela hřbetem ruky vlhké oči. Sáhla po svém amuletu, malém koženém váčku, který nosila na řemínku na krku. Nahmatala v něm hrubé předměty a obrátila myšlenky ke svému totemu.

„Duchu Velkého jeskynního lva. Kreb mi vždycky říkal, že je obtížné žít s mocným totemem. Měl pravdu! Zkoušky, kterým jsem byla podrobena, byly těžké, ale vždycky se to vyplatilo. Tato žena je vděčná za ochranu a za dary svého mocného totemu. Za dary v nitru, za to, co se naučila, a za dar těch, kteří pro ni tolik znamenají, jako je Víha a Vítěz a Drobek – především ale Jondalar.“

Když Ajla došla k hřiběti, přišla Víha k ní a pozdravila ji mírným zafrkáním. Ajla položila klisně hlavu na krk. Byla unavená a připadala si vyčerpaná. Nebyla zvyklá mít kolem sebe tolik lidí a tolik toho prožívat. Lidé, kteří mluvili slovy, byli tak hluční. Bolela ji hlava, ve spáncích jí bušilo a krk a ramena ji bolely. Víha se o ni

opřela a Vítěz, který k nim přišel, se na ni tlačil z druhé strany, až si nakonec mezi nimi připadala sevřená, ale nic proti tomu neměla.

„To stačí,“ řekla nakonec a poplácala hříbě po boku. „Už jsi příliš velký, Vítězi, už mě takhle nemůžete brát mezi sebe. Jen se koukni! Podívej se, jak jsi velký! Už jsi téměř tak velký jako tvoje matka!“ Podrbala ho, pak i Víhu a poplácala ji. Všimla si přitom zaschlého potu na kůži. „Pro vás je to taky těžké, co? Hned vás otřu a pak vás vykartáčuju. Teď ale přicházejí lidé, a to zase zřejmě budete středem pozornosti. Když si na to ale jednou zvyknete, pak už to není tak zlé.“

Ajla si ani nevšimla, že přešla do zvláštní, jen jí známé řeči, kterou během let vytvořila, když měla za společnost jenom zvířata. Tato řeč spočívala zčásti v posuncích klanu, zčásti v několika zvucích, které členové klanu vydávali, napodobení zvířecích hlasů a zvuků podobných slovům, které začala užívat se svým synem. Někdo jiný by si jejích posunků zřejmě vůbec nevšiml a jen by vnímal, že vyráží nanejvýš podivné zvuky. Bylo to vrčení a bručení a jednoslabičná slova, která se neustále opakovala. Možná v tom nikdo ani řeč neviděl.

„Jondalar třeba vykartáčuje Vítěze.“ Najednou se zarazila a napadla ji zneklidňující myšlenka. Opět rukou hledala amulet a pokusila se své myšlenky vyjádřit slovy. „Velký jeskynní lve, teď je i Jondalar jedním ze zasvěcených. Je označen na noze stejně jako já.“ Pak přešla do prastaré němé řeči posunků, oné řeči, která byla vhodná, když se člověk obracel ke světu duchů.

„Duchu jeskynního lva, muž, který byl vyvolen, teď ví o svém totemu. Tento muž nemá tušení o zkouškách, neví, proč ho mocný totem bude zkoušet, netuší o darech a vědění. Dokonce i této ženě, která o tom všem ví, to připadalo těžké. Tato žena by chtěla požádat ducha jeskynního lva... chtěla by prosit za tohoto muže...“

Ajla se zarazila. Nevěděla, oč by vlastně chtěla prosit. Nešlo jí o to, aby ducha požádala, aby snad Jondalara nezkoušel – nechtěla přece, aby přišel o všechny ty dary, které s sebou takové zkoušky s jistotou přinesly – nechtěla ani, aby mu jeho zkoušky byly ulehčeny. Protože sama podstoupila nejtěžší zkoušky, získala zvláštní schopnosti a názory. A dospěla k přesvědčení, že odměnu

dostávala tou měrou, jak byla zkouška těžká. Proto se vzchopila a pokračovala:

„Tato žena by chtěla požádat ducha Velké jeskynního lva, aby pomohl muži, kterého vyvolil – pomohl mu poznat, jak je cenné mít mocný totem. Aby mu vysvětlil, že zkoušky jsou nutné, i ty sebetěžší.“ Nakonec se zarazila a spustila ruce.

„Ajlo?“

Otočila se a viděla Laciji. „Ano?“

„Vypadalo to, jako když... jako bys něco dělala. Nechtěla jsem tě rušit.“

„Jsem hotová.“

„Talut by chtěl, abys přišla a přivedla koně. Už všem vysvětlil, že směji udělat jenom to, co řekneš. Že jim nesmějí nahnat strach, aby nebyli neklidní... Myslím, že teď sám vyděsil pár lidí.“

„Přijdu,“ řekla Ajla a usmála se. „Chtěla bys jet na koni?“ zeptala se.

Tvář Lacije se rozjasnila. „A to smím? Skutečně smím?“

Když se takhle usmívá, je podobná Talutovi, pomyslela si Ajla.

„Možná lidé méně neklidní, když vidět tebe na zádech koně. Pojd'! Tady je skála. Pomůžu nasednout.“

Když se Ajla objevila za ohybem se vzrostlou klisnou, která nesla na hřbetě dívku a za kterou poskakovalo rozpustilé hříbě, umkl všechen hovor. Ti, kteří už tento obraz jednou viděli a stále ještě pociťovali posvátnou úctu, se pásli na tvářích ostatních, v nichž se zračila čistá nevíra.

„Vidíš, Tulije. Já ti to říkal!“ obrátil se Talut k tmavovlasé ženě, která si s ním co do velikosti nijak nezahlavila. Byla větší než Barzek, muž od posledního ohniště, který stál vedle ní a vzal ji kolem ramen. Jim po boku stáli synové jejich ohniště, třináctiletý a osmiletý, a jejich šestiletá dcera, kterou Ajla před nedávnem poznala.

Když došli k hliněné stavbě, sundala Ajla Laciji z koně a pohladila a poplácala Víhu, jejíž chřípí se nadouvalo, když zavětrila pach ještě dalších neznámých lidí.

Dívka běžela k šlachovitému, rudovlasému mladíkovi asi čtrnáctiletému, který byl stejně vysoký jako Talut a i jinak ve tváři se mu podobal. Byl jenom hubenější.

„Pojď, musíš poznat Ajlu,“ řekla Lacije, vzala ho za ruku a táhla ho za sebou k ženě s koňmi. Nechal si to líbit.

Jondalar zatím přešel k Vítězovi, aby ho uklidnil.

„To je můj bratr Danug,“ řekla Lacije. „On byl dlouho pryč, ale teď, když ví všechno o horách pazourků, vrátil se navždycky domů, že ano, Danugu?“

„Já o tom zase tak moc nevím, Lacije,“ řekl mladík trochu rozpačitě.

Ajla se usmála. „Zdravím tě,“ řekla a napřáhla ruce.

To ho uvedlo do ještě větších rozpaků. Byl synem ohniště Lva. Bylo na něm, aby pozdravil návštěvu jako první. Ale byl okouzlený krásnou cizinkou, která měla takovou moc nad zvířaty. Přijal podávané ruce a zamumlal pozdrav. Víha však zvolila právě tehle okamžik, aby zaržála a vzepjala se, načež Danug rychle ruce stáhl. Nějak měl pocit, že s tím kůň nesouhlasí.

„Víha se s tebou rychle seznámí, když ji poklepeš po krku a necháš ji zvyknout na svůj pach,“ řekl Jondalar, který vycítil, jak je mladík nesvůj. Byl v obtížném věku, už ne dítě, ale ještě ne zcela muž. „Naučil ses dobývat pazourek?“ zeptal se ho hovorovým tónem se snahou chlapce uklidnit. Pak mu ukázal, jak se hladí kůň.

„Jsem výrobce nástrojů. Vymek mě od maličká učil v tomhle umění,“ prohlásil Danug hrdě. „On je nejlepší, ale chtěl, abych se naučil ještě některé další způsoby, především jak se hodnotí surovina a jak se pozná, co se z ní dá udělat.“ Teď, když se zábava obrátila k věcem, jimž rozuměl, byl mnohem sebejistější.

Jondalarovi zazářily oči upřímným zájmem. „Já jsem taky výrobce nástrojů a učil jsem se tomuto umění u muže, který tohle řemeslo dokonale ovládá. Když mi bylo přibližně tolik jako tobě, žil jsem s ním společně v blízkosti naleziště pazourků, které on objevil. Tvého učitele bych jednou rád poznal.“

„Pak mi dovol, abych tě představil, protože já jsem synem jeho ohniště a první, i když ne jediný uživatel jeho nástrojů.“

Při zvuku Rankova hlasu se Jondalar otočil a všiml si, že jsou obklopeni celým táborem. Vedle muže s tmavou pletí stál muž, kterého Ranek předtím tak srdečně zdravil. Oba byli přibližně stejně velcí, avšak jinak mezi nimi Jondalar neviděl žádnou podobnost. Starší z nich měl hladké světle hnědé vlasy s prošedivělými prameny a oči modré jako všichni ostatní. Mezi jeho

a Rankovými vysloveně cizokrajnými rysy rozhodně nebyla žádná podobnost. Velká Matka musela zvolit ducha jiného muže pro dítě jeho ohniště, uvažoval Jondalar. Avšak proč vyvolila někoho s tak nezvyklou barvou kůže?

„Vymeku z Mamutonů od ohniště Lišky v táboře Lva, mistře pazourkových nástrojů,“ řekl s přehnanou obřadností Ranek, „dovol mi, abych ti představil naše hosty: Jondalara ze Zelandonců, očividně někoho, kdo se vyzná v tvém umění.“

Jondalarovi se zdálo, že cítí náznak... ano, čeho? Humoru? Posměchu? Na tom nezáleželo.

„... a jeho krásnou družku Ajlu, která nemá nikoho, ale je zato tím rozkošnější a tajemnější.“

Jeho úsměv zaujal Ajlu, upoutal ji protikladem bílých zubů a tmavé kůže – a v jeho tmavých očích to vědoucně zablýsklo.

„Zdravím tě,“ řekl Vymek prostě a přímo, bez vší obřadnosti. „Ty umíš zpracovat pazourek?“

„Ano, jsem výrobce pazourkových nástrojů,“ odpověděl Jondalar.

„Mám s sebou pár výborných kamenů. Jsou nedávno vyzvednuté z ložiska a ještě nevysušené.“

„Mám s sebou otloukač a dobré dláto,“ řekl Jondalar, okamžitě zaujatý. „Pracuješ taky s dlátem?“

Ranek pohlédl na Ajlu s bolestivým pohledem, když se rozhovor těch dvou okamžitě obrátil k jejich společnému řemeslu. „Že se stane tohle, to jsem ti mohl hned říct,“ prohlásil. „Víš, co je nejhorší, když se žije u ohniště mistra mezi výrobcí nástrojů? Ne to, že člověk neustále nachází úštěpy ve svých kožešinách, to ne, ale ty řeči o kamenech, které pořád musí poslouchat. A teď, když se o to zajímá i Danug... Kameny, kameny, kameny... nic jiného neslyším.“

Rankův srdečný smích usvědčoval jeho náрек ze lži. Očividně to už každý slyšel a kromě Danuga to už nikdo další nebral vážně.

„Neměl jsem tušení, že ti to tak vadí,“ řekl mladík.

„Taky mu to nevadí,“ zasmál se Vymek. „Copak nepoznáš, když se Ranek snaží udělat dojem na hezkou ženu?“

„Ale já jsem ti přesto dokonce vděčný, Danugu. Dokud jsi neprojevil zájem, Vymek zřejmě stále ještě doufal, že ze mě udělá výrobce nástrojů,“ řekl Ranek, aby zbavil Danuga starosti.

„Toho úmyslu jsem se vzdal, když jsem pochopil, že máš zájem o mé nástroje jenom proto, abys s nimi vyřezával mamutovinu – a to mi bylo jasné brzy potom, co jsme sem přišli,“ prohlásil Vymek, pak se usmál a dodal: „A pokud myslíš, že úštěpy pazourků v tvých kožešinách na spaní je něco zlého, pak bys měl jednou vyzkoušet prach mamutoviny v jídle.“

Oba tak rozdílní muži se na sebe usmívali a Ajla s úlevou poznala, že jenom žertují a přátelsky se škádlí. Současně si všimla, že přes všechny rozdíly v barvě kůže a přes Rankovy zvláštní rysy byl jejich úsměv podobný a jejich těla se pohybovala stejným způsobem.

Najednou k nim pronikl z nitra hliněné stavby křik. „Do toho se nepleť, babo! Tohle je věc, která se týká jen Fralije a mě!“ To byl hlas muže od šestého, předposledního ohniště. Ajla si uvědomila, že ho poznala.

„Nechápu, jak si tě mohla vzít, Frebeku! Neměla jsem k tomu dát svolení!“ byl slyšet ječivý ženský hlas. Najednou vyšla ze vchodu starší žena a vlekla za sebou plačící mladou ženu. Dva naprosto zmatení malí chlapci je následovali, jeden asi sedmiletý a druhý asi dvouletý s nahým zadečkem a palcem v puse.

„To je jen a jen tvoje vina. Moc na tebe dá. Proč se nepřestaneš pořád mezi nás míchat?“

Všichni se zase odvrátili, nebylo to pro ně nic nového. Ale Ajla jenom nechápavě zírala. Žádná žena klanu by si nedovolila odporovat muži!

„Frebek a Fralije se zase jednou hádají, s tím si nedělejte starosti!“ řekla Tronyje. To byla žena od pátého ohniště, ohniště Soba, jak si Ajla pamatovala, a to bylo hned vedle ohniště Mamuta, u kterého s Jondalarem bydlela. Žena držela u prsu malého chlapečka.

Ajla se seznámila s mladou ženou od vedlejšího ohniště a hned k ní pocítila náklonnost. Tomek, její druh, vzal do náruče tříleté děcko, které se stále ještě tisklo k matce a nechtělo se smířit s tím, že mu nové dítě zabralo místo u matčina prsu. Tornek a Tronyje byli přívětivou dvojicí, oddaní si vroucí láskou, a Ajla byla ráda, že mají ohniště hned vedle nich oni, a ne ti dva, kteří se neustále spolu hádali. Manuv, který u nich žil, přišel jednou k jídlu k nim a

vyprávěl, že byl v Tornekově mládí mužem ohniště. A že je synem bratrance mamota. Ajla měla vždycky ráda starší lidi.

S ohništěm po druhé straně nebyla tak spokojená. Tam žil Ranek – nazývali je ohništěm Lišky. Sice proti němu nic neměla, ale Jondalar se choval tak podivně, když byl nablízku. Samozřejmě bylo ohniště Lišky se dvěma muži jenom malé a nezabíralo v dlouhé stavbě tolik místa, takže měla mnohem blíž k Talutovi a Neciji od druhého ohniště, k nimž patřil i Rydag. Měla taky ráda ostatní děti od Talutova ohniště Lva, Laciji a Rugiji, mladší dceru Necije, která byla věkem blíž Rydagovi. A teď, když poznala Danuga, měla ráda i jeho.

Talut přišel s velkou ženou. Barzek a děti byli s nimi a Ajla předpokládala, že ti dva tvoří pár.

„Ajlo, chtěl bych, abys poznala mou sestru – to je Tulije od ohniště Tura, je náčelnice tábora Lva.“

„Zdravím tě,“ řekla žena a podala jí obřadně obě ruce. „Jménem Mut tě vítám.“ Jako sestra náčelníka mu nebyla podřízená a byla si dobře vědoma své odpovědnosti.

„Zdravím tě, Tulije,“ odpověděla Ajla a snažila se příliš na ženu necivět.

Když Jondalar poprvé po nemoci vstal, byla překvapená, když objevila, že je větší než ona. Teď však stála proti ženě, která byla vyšší, a to ji možná ještě víc ohromilo. V klanu Ajla vždycky všechny převyšovala. Tahle náčelnice však nebyla jen vysoká, byla i svalnatá a zdálo se, že má velkou sílu. Jediný, kdo ji ještě převyšoval, byl její bratr. Měla ono velitelské držení těla, jaké dokáže dát jenom tělesná výška a mohutnost, a vyzařovala sebejistotu ženy, matky a náčelnice, která neznala pochyby a měla svůj život pevně v rukou.

Tulije byla udivená podivnou mluvou jejich návštěvnice, avšak mnohem víc ji zaměstnával jiný problém, a tak neváhala a s přímostí jí vlastní o něm hned začala mluvit.

„Neměla jsem tušení, že je ohniště Mamuta obsazené, když jsem pozvala Branaga, aby se s námi vrátil. On a Degije budou v létě spojeni. Branag u nás zůstane jenom několik dnů a já vím, že Degije doufala, že by mohli těch pár dní strávit spolu a ne v bezprostřední blízkosti sourozenců. Protože jste tu hosté, nikdy

bych o to nepožádala. Ale Degije a Branag by byli rádi u ohniště Mamuta, jestli proti tomu nic nemáte.“

„Je to velké ohniště. Já proti tomu nic nemám,“ řekla Ajla, které bylo vysloveně trapné, že se jí na to ptá. Koneckonců to nebyl její domov.

Zatímco spolu mluvily, vyšla ze stavby mladá žena. Mladý muž jí šel v patách. Ajla nevěřila svým očím. Ta žena musela být asi tak stará jako ona, ale byla možná ještě o kus větší než ona! Měla rudé vlasy a přívětivou tvář, která se jistě mnohým zdála hezká. Že se líbila mladému muži, který šel za ní, to viděl každý. Ajla si však nevšímala tolik toho, jak vypadá. Udivilo ji oblečení mladé ženy.

Měla na sobě nohavice a kožený přehoz v barvě podobné odstínu svých vlasů – dlouhý, bohatě zdobený okrově červený přehoz. Červená barva byla v klanu posvátná. Izin váček byl jediný červený předmět, který Ajla vlastnila. Obsahoval ony vybrané kořeny, z nichž se připravoval nápoj pro zvláštní obřady. Stále ještě ho měla, pečlivě strčený v léčitelském vaku, v němž s sebou nosila sušené koření, které potřebovala pro léčení. Celý přehoz z červené kůže? To nemohla pochopit.

„To je překrásné!“ řekla Ajla obdivně, ještě než mohly být spolu obřadně seznámeny.

„Líbí se ti? To je pro mou svatbu, až se budeme brát. Darovala mi ho Branagova matka a já si ho oblékla, jenom abych ho všem ukázala.“

„Tak krásné ještě nikdy neviděla!“ prohlásila Ajla a stále ještě žasla.

Mladá žena byla nadšená. „Ty jsi ta, která se jmenuje Ajla, že? Já se jmenuju Degije a tohle je Branag. Musí za pár dní zase zpátky.“ Zatvářila se zklamaně, ale hned pokračovala: „Příští léto budeme mít svatbu. Pak se nastěhujeme k mému bratrovi Tarnegovi. Ten teď žije se svou ženou u její rodiny, ale chtěl by založit nový tábor a už dlouho na mě naléhá, abych si vzala druhá, aby měl náčelníci pro novou skupinu.“

Ajla viděla, že se Tulije usmívá a souhlasně své dceři přikyvuje. Vtom si vzpomněla na její prosbu.

„Ohniště hodně místa, hodně volná lůžka, Degije. Ty a Branag bydlíš ohniště Mamuta? On taky host... jestli mamot není proti. Je to přece jeho ohniště.“

„Mamotova první žena byla matka mé babičky. Už jsem mnohokrát spala u jeho ohniště. Mamot určitě nebude nic namítat, že ne?“ obrátila se Degije na starého muže.

„Samozřejmě můžete zůstat, Degije,“ řekl mamot. „Jenom nezapomeň, že se asi moc nevyspíš.“

Degije se na něho podívala s tázavým úsměvem a mamot pokračoval: „Máme hosty, Danug se vrátil po tak dlouhé době, tvá svatba je před námi a Vymek měl úspěch se svou obchodní výpravou, a tak si myslím, že to všechno je dost důvodů k tomu, abychom se dnes všichni sešli u ohniště Mamuta a všechno si pověděli.“

Všichni se usmívali. Očekávali toto oznámení, avšak to nezmenšilo jejich radost. Věděli, že shromáždit se u ohniště Mamuta znamenalo, že se budou vyprávět historky a možná dojde i na jiné zábavy. Proto se už na večer těšili. Byli zvědaví na novinky z ostatních táborů, ale těšili se i na to, že uslyší věci, které už znali. Kromě toho se chtěli dozvědět, jak se dívají cizinci na jejich život a jak přijmou zážitky členů jejich tábora a jestli je budou zajímat historky, které ještě neznali.

I Jondalar věděl, co takové shromáždění znamená, a to mu dělalo starosti. Co když Ajla bude vyprávět o sobě? Bude ji mít tábor Lva i potom tak rád u sebe? Pomýšlel na to, že ji vezme stranou a poradí jí, aby byla opatrná, ale věděl, že ji to jenom rozzlobí a naprosto vyvede z míry. Nemělo by to smysl. V mnohém ohledu byla jako Mamutoni – dávala své pocity bezohledně všanc a byla velmi upřímná. Ajla prostě nedokázala lhát. Musel jen doufat, že se bude při vyprávění držet zpátky.

3.

Odpoledne strávila Ajla nějaký čas tím, že nejdřív utřela Víhu do sucha měkkou kožešinou a pak ji vykartáčovala pichlavou hlavou pcháče. To prospělo jí stejně jako koním.

Jondalar pracoval vedle ní a používal pcháč, aby trochu podrbal Vítěze, když mu pročesával hustou zimní srst, ale mladý koník si chtěl raději hrát než klidně stát. Spodní srst Vítězovy kožešiny stále houstla a připomínala jim, že brzy nastane zima. Kde asi zimu stráví? Jondalar stále ještě nevěděl, co si Ajla myslí o Mamutonech, ale přinejmenším koně a obyvatelé tábora si už na sebe vzájemně zvykli.

I Ajla pocítovala, že napětí polevilo, jenom si teď dělala starosti, kde budou koně přes noc, pokud ona bude v hliněné chýši. Až dosud byli zvyklí sdílet jeskyni s ní. Jondalar ji stále znovu ujišťoval, že jim nebude vadit, když budou venku, že jsou koně na to zvyklí. Nakonec se rozhodli uvázat Vítěze blízko vchodu. Víha se bez svého hříbete nevzdálí, to Ajla věděla, a kromě toho by je probudila, kdyby se objevilo nějaké nebezpečí.

Se setměním se zvedl studený vítr a ve vzduchu byl cítit sníh. Ajla a Jondalar se šli schovat dovnitř. U ohniště Mamuta ve středu obydlí bylo stále tepleji a útulněji, čím víc lidí se scházelo. Mnozí si vzali studené zbytky z dřívější hostiny, které sem přenesli, malé bílé oříšky podzemnice, mrkve, borůvky a plátky mamutí pečené. Brali si zeleninu a ovoce buď prsty, nebo dvěma tyčinkami, které

používali jako kleště, avšak Ajla si všimla, že všichni, až na ty nejmenší, používali na maso nůž. To jí bralo dech, když přihlížela, jak si dávají tlustý plátek masa mezi zuby a pak pohybem vzhůru uříznou sousto – aniž si přitom uřízli i nos.

Kolem se podávaly malé hnědé vaky na vodu – nepropustné měchýře a žaludky různých zvířat – a lidé z nich s požitkem popíjeli. Talut jí taky jeden podal. Nápoj byl cítit nakysle po kvašení, což jí nijak zvlášť nechutnalo. Když se napila, byl lehce sladký a přitom silně pálivý. Podruhé, když jí Talut nabídl vak, odmítla. Nechutnalo jí to, zatímco Jondalarovi zřejmě ano.

Lidé se smáli a bavili se. Našli si místa k sezení na kožešinách, rohožích nebo na zemi. Ajla odvrátila hlavu a naslouchala, když najednou všeobecná zábava znatelně ztichla. Vzhledla a viděla mamota tiše stát za ohništěm, kde hořel malý oheň. Když hovor utichl docela a on si byl jistý pozorností všech, uchopil malou, ještě nezapálenou louč a podržel ji v plamenech, dokud nevzplála. V tichu plném očekávání, kdy všichni zadržovali dech, přidržel plamen u kamenné lampy ve výklenku ve stěně za sebou. Knot ze suchého lišejníku prskal v mamutím tuku, pak vzplál a vrhl světlo na malou sošku z mamutoviny za lampou – figurku ženy s mohutným poprsím a mohutným zadkem.

Ajlu obešel mráz. Přitom nikdy dřív podobnou figurku neviděla. To je to, čemu Jondalar říká donka, pomyslela si. Říká, že v sobě skrývá ducha Velké Matky Země. Nebo alespoň jeho část. Na celého ducha je asi příliš malá. Ale jak velký je vůbec takový duch?

V myšlenkách se vrátila k jinému obřadu – k onomu obřadu, při němž dostala černý kámen, který nosila ve svém amuletu na krku. Malý úlomek obsahoval kousek ducha každého příslušníka tlupy – vlastně nejen tlupy, ale celého klanu. Ten kámen dostala, když se stala léčitelkou. Výměnou za to se zřekla části vlastního ducha, aby se ten, komu by případně zachránila život, necítil nijak zavázaný vrátit jí něco ve srovnatelné hodnotě. Protože to už vlastnila tímto kamenem.

Ještě dnes ji zneklidňovalo, že nikdo nepovolal zpátky duchy, když na ni Broud uvalil smrtelnou kletbu. Kreb odebral Ize kámen duchů, když zemřela, aby ji nedoprovázeli na její cestě do světa duchů. Avšak Ajle ho nikdo neodebral. Když měla tedy část z

ducha každého jednotlivého člena klanu – byla na ně proto taky uvalena smrtelná kletba?

Jsem mrtvá? Ptala se, jako už tak často. Domnívala se, že ne. Síla smrtelné kletby, takovou měla zkušenost, spočívala v tom, že se v ni věřilo. Věřilo se, že člověk přestal existovat pro lidi, které miloval, takže už nevěděl, kam by se měl podít – a tak mohl stejně dobře zemřít. Proč ale nezemřela ona? Co jí zabránilo v tom, aby to vzdala? A – což bylo ještě důležitější – co by se stalo klanu, kdyby skutečně zemřela? Uškodila by její smrt těm, které milovala? Nebo snad dokonce celému klanu? Malý kožený váček jako by ztěžkl vši odpovědností. Jako by jí visel na krku osud celého klanu.

Rytmičtý zvuk vytrhl Ajlu z úvah. Výsadou jeleního paroží, která byla upravena do paličky, klepal mamot do mamutí lebky, zdobené symboly a geometrickými čarami. Ajle připadalo, že vnímá něco, co není jenom rytmus, a tak napnula uši a dobře se dívala. Duté těleso zesilovalo zvuk příjemně odeznívajícím chvěním, avšak bylo to víc než pouhý ozvuk nástroje. Když starý šaman udeřil paličkou na jinou část kostěného bubnu, změnila se barva a výška zvuku tak spleťtým a přitom sotva znatelným způsobem, že vznikl dojem, jako by mamot lákal z bubnu řeč, jako by přiměl starou mamutí lebku k hovoru.

Tiše a velmi hlubokým hlasem intonoval starý muž monotónní zpěv v mollových tónech. Zatímco se buben a hlas proplétaly v složitých zvukových vzorech, ozvaly se tu a tam v místnosti jiné hlasy, přizpůsobily se předznamenávanému zvukovému obrazu a obměňovaly ho samostatným způsobem. Rytmus bubnu převzal podobný zvuk na druhé straně místnosti.

Ajla se pátravě rozhlédla a viděla, že to je Degije, kdo tluče na druhý buben. Pak klepal Tomek paličkou z jeleního paroží na jinou mamutí kost, na lopatku, bohatě zdobenou klikatými rovnoběžně vedenými čarami. Hluboká ozvěna bubnu z lebky a vyšší tóny z mamutí lopatky naplňovaly hliněnou chýši libým zvukem, který si každého podmanil. Ajla se kolébala v rytmu sem a tam a všimla si, že i ostatní se tak kolébali. Pak hra naráz ustala.

V tichu, které se rozhostilo, bylo plno očekávání, přesto ještě hodnou chvíli trvalo. Nešlo o nějaký obřad, ale lidé se tu sešli prostě z toho důvodu, aby spolu strávili nenucený večer a dělali to, co dělají nejlépe a nejraději – aby se bavili.

První promluvila Tulije a oznámila, že se dospělo k dohodě o sňatku a že Degije a Branag budou příštího léta spojeni. Zvedl se pochvalný šepot a ozývala se blahopřání, přitom nikdo neočekával nic jiného. Mladý pár zářil štěstím.

Pak požádal Talut Vymeka, aby vyprávěl o své výpravě, a tak se dozvěděli, jak se vyměňovala sůl a jantar a pazourky. Mnozí se ho vyptávali nebo měli k tomu nějaké připomínky a Jondalar se zájmem naslouchal. Ajla naproti tomu téměř ničemu nerozuměla a rozhodla se, že se ho později zeptá a požádá o vysvětlení. Nakonec podal Talut zprávu o Danugově úspěšném učení, a uvedl tím mladého muže do velkých rozpaků.

„Má talent a jistou ruku. Ještě pár let zkušeností a bude velmi dobrý. Jenom neradi ho nechali odejít. Učil se dobře. Ten rok u nich se vyplatil,“ řekl Vymek.

Opět se ozval pochvalný šepot. Pak pozornost trochu ochabla a sousedé se bavili mezi sebou, dokud se Talut neobrátil na Jondalara, a to způsobilo, že se lidé hned zvědavě sesedli blíž.

„Vyprávěj nám, muži ze Zelandonců, jak se stalo, že tu teď sedíš u Mamutonů v táboře Lva,“ řekl.

Jondalar se trochu napil z vaku kvašeného nápoje, rozhlédl se kolem po tvářích, které se na něho s očekáváním obrátily, a usmál se na Ajlu. Není to poprvé, co to dělá! pomyslela si trochu překvapeně, pochopila ale, že hledá správný tón a správné vypravěčské tempo pro to, co se chystal vyprávět. Proto se pohodlněji opřela, aby mu naslouchala jako ostatní.

„Je to dlouhý příběh,“ spustil.

Posluchači souhlasně přikývli. Přesně to chtěli slyšet.

„Mojí lidé žijí daleko odtud, hodně hodně na západě, ještě za pramenem Matky řek, která se vlévá do Velkého moře, kterému se taky říká Beran. Stejně jako vy žijeme i my u řeky. Naše řeka se však vlévá do Velké vody na západě.

Zelandonci jsou velký národ. Jako vy jsme i my děti Země. Tu, kterou vy nazýváte Mut, nazýváme Dona – přesto je to tatáž Velká Matka Země. Lovíme a obchodujeme a občas podnikáme dlouhé cesty. S bratrem jsme se rozhodli, že se vydáme na takovou cestu.“ Jondalar na okamžik zavřel oči a bolestně svraštil čelo. „Thonolan... můj bratr... se rád smál a miloval dobrodružství. Byl miláčkem Matky.“

Bolest byla příliš skutečná. Každý věděl, že ji Jondalar nevystavuje na odiv jen kvůli vyprávění příběhu. Aniž to výslovně řekl, uhádli důvod. I u nich se říkalo, že si Matka k sobě bere dřív ty, které miluje. Jondalar neměl v úmyslu odhalovat tímto způsobem své city. Smutek se ho zcela nečekaně znovu zmocnil a uváděl ho do rozpaků. Avšak při tak velké ztrátě to každý chápal. Že neúmyslně odhalil své city, probudilo soucit posluchačů a přivedlo je k tomu, že nebyli jen zvědaví a zdvořilí, ale jednali s ním s takovou srdečností, s jakou přijímali cizince, od nichž se nemuseli obávat ničeho zlého.

Jondalar se zhluboka nadechl a pokusil se navázat nit svého vyprávění.

„Původně to byla Thonolanova cesta. Já ho chtěl doprovodit jenom krátký kus, jenom k táboru několika příbuzných, ale pak jsem se rozhodl, že s ním půjdu dál. Překročili jsme ledovec, kde pramení Matka řek, a rozhodli jsme se jít až k jejímu ústí. Nikdo nevěřil, že to dokážeme. A já si ani nejsem jistý, jestli jsme tomu věřili sami. Přesto jsme putovali pořád dál, překročili jsme spoustu přítoků a setkali jsme se s mnohými lidmi.

Jednou, během prvního léta, jsme se zdrželi déle na jednom určitém místě, abychom lovíli, a zatímco se maso sušilo, najednou nás obklíčili muži a mířili na nás oštěpy...”

Jondalar se vrátil k vypravěčskému tempu a své posluchače upoutal. Byl dobrým vypravěčem a měl vyslovený smysl pro udržení napětí.

Lidé příkyvovali, souhlasně šeptali a taky ho hlasitými poznámkami povzbuzovali k dalšímu vyprávění. Ani když poslouchají, nedokážou tihle lidé, kteří mluví slovy, být zticha, pomyslela si Ajla.

Byla stejně uchválena jako ostatní, přesto se však přistihla při tom, jak pozoruje lidi kolem sebe. Dospělí drželi malé děti na klíně, zatímco starší děti seděly spolu a naslouchaly cizinci s rozzářenýma očima. Obzvlášť Danug byl zřejmě stržen jeho vyprávěním. Seděl předkloněný, aby mu neuniklo ani slůvko.

„Thonolan sestoupil do té rokle. Cítil se jistý, když lvice zmizela. Pak jsme najednou uslyšeli řev lva...”

„A co se stalo?“ zeptal se Danug.

„Zbytek vám bude muset dopovědět Ajla. Na většinu z toho, co se stalo pak, se nepamatuju.“

Oči všech se obrátily na Ajlu. Tu to naprosto vyvedlo z míry, na něco takového nebyla připravená. Ještě nikdy nemluvila před tolika lidmi. Jondalar se na ni povzbudivě usmíval. Nápad, že si na mluvení nejlépe zvykne tím, když ji k řeči donutí, byl náhlým vnuknutím. Není to jistě naposled, kdy se od ní bude očekávat, aby vyprávěla o svých zkušenostech a zážitcích. A když ji měli ještě živě před očima, jak ovládala koně, bude znít příběh se lvem určitě hodnověrněji. Věděl, že to je vzrušující příběh, který ji činil ještě tajemnější, než byla – a když je upokojí tímhle vyprávěním, nebude muset třeba víc povídat o svém původu.

„Co se stalo, Ajlo?“ naléhal Danug, plně zaujatý příběhem. Rugije byla v přítomnosti svého velkého bratra, který byl tak dlouho pryč, rozpačitá a ani neotevřela ústa, avšak ve vzpomínce na dřívější doby, kdy tu seděli a vyprávěli si příběhy, mu vylezla na klín. Sice se usmíval a přitiskl ji k sobě, ale oči měl upjaté na Ajlu.

Ajla viděla kruh tváří, obrácených na sebe, a chtěla promluvit, ale měla sucho v ústech – a ruce naopak zpocené.

„Ano, co se stalo?“ opakovala Lacije slova svého bratra. Seděla vedle Danuga a měla na klíně Rydaga.

Velké hnědé chlapcovy oči vzrušeně svítily. Otevřel pusku, aby se zeptal, avšak nikdo nerozuměl zvuku, který vydal – jenom Ajla. Ne slovo samo, ale to, co jím chtěl vyjádřit. Nebylo to poprvé, kdy slyšela takové zvuky. Dokonce se naučila sama takové vydávat. Lidé klanu nebyli němí, jenom jejich schopnost vytvářet zvuky byla omezená. Místo toho měli bohatou a obsáhlou posunkovou řeč, kterou se dorozumívali. Slova nebo zvuky sloužily jenom k tomu, aby něco zdůraznili. Věděla, že ji dítě prosí, aby pokračovala v Jondalarově vyprávění – a že její slova pro něho měla tento význam. Usmála se a mluvila pak především pro něho.

„Byla jsem na cestě s Víhou,“ začala Ajla. Způsob, jak vyslovila jméno klisny, zněl trochu jako tiché zaržání koně. Lidé v hliněné chýši ale nechápali, že vyslovila jméno koně. Považovali ten zvuk spíš za báječné vyzdobení příběhu. Usmívali se, souhlasně vykřikovali a povzbuzovali ji, aby pokračovala.

„Ona mít brzy malého koně. Moc tlustá,“ řekla Ajla a podržela si ruce před břichem, aby naznačila, že brzy měla dostat hříbě. Posluchači se chápavě usmívali. „Každý den my jezdit. Víha musí ven. Ne daleko, ne rychle. Vždycky na východ, protože východ lehký. Příliš lehký, nic nového. Jednou my na západ, ne na východ. Jen tak, vidět něco nového,“ pokračovala Ajla, stále ještě obrácená především k Rydagovi.

Jondalar ji naučil řeč Mamutonů jako ostatní řeči, které uměl, ale Ajla se ještě nedokázala vyjadřovat mamutonsky tak běžně jako v jeho řeči, kterou ji naučil jako první. Její způsob vyslovování byl podivný, těžko vysvětlitelným způsobem jiný. Kromě toho hledala obtížně slova, což jí bylo očividně trapné. Avšak když myslela na chlapce, který se nedokázal domluvit, musela se prostě o to pokusit. Protože ji o to poprosil.

„Já slyším lva.“ Nevěděla, proč to dělá. Možná to bylo napjatým výrazem v Rydagově tváři nebo to bylo ve způsobu, jak natočil hlavu, aby naslouchal, nebo to učinila instinktivně: rozhodně za slovem lev následovalo hrozivé zařvání, které znělo tak, jako by skutečně zařval lev. Všimla si, jak někteří posluchači bázně zatajili dech, pak se ozval neklidný smích a nakonec pochvalný šepot posluchačů. Její schopnost napodobit hlasy zvířat měla v sobě něco tajemného a příběh tím byl ještě napínavější. I Jondalar přikyvoval a pochvalně se usmíval.

„Já slyším člověk křičet.“ Podívala se na Jondalara a v očích se jí zračila bolest. „Já zastavit. Co dělat? Víha tlustá, brzy hříbě.“ Vyrazila tiché zvuky mezi ržáním a kňučením, jako vyrazí docela malé hříbě, čímž si vysloužila zářivý úsměv Lacije. „Strach o koně, ale muž křičí. Znovu slyším lva. Napínám uši.“ Nějak se jí podařilo, že následující řev lva nezněl tak hrozivě. „Je Drobek. Tak jdu dolů do rokle, vím, že Víha nemusí bát.“

Na tvářích posluchačů bylo znát, že nechápou, byli zmatení.

Slovo, které vyslovila, nikdo neznal. Jenom Rydag by je mohl znát, kdyby byly jeho životní okolnosti jiné. Jondalarovi vysvětlila, že Drobek je slovo klanu pro docela malé dítě.

„Drobek je lev,“ řekla ve snaze se vyjádřit. „Drobek je lev, já znám. Drobek je... jako syn. Já jdu do rokle, udělám, že lev odejde. Najdu muže, mrtvý. Druhý muž, Jondalar, zraněný. Víha ho veze zpátky do údolí.“

„Pchá!“ ozval se posměšný hlas.

Když Ajla vzhledla, viděla, že je to Frebek, muž, který se předtím hádal se svou ženou.

„Nesnaž se nám tady namluvit, že jsi dokázala přimět lva, aby toho zraněného pustil!“

„Ne nějaký lev. Drobek,“ řekla Ajla.

„Co je to... co to říkáš?“

„Drobek je slovo klanu. Znamená dítě, moc malé dítě. Jméno já dát lvovi, když je u mě. Drobek je lev, já znám. Kuň ho taky zná. Žádný strach.“ Ajla byla vyvedená z míry. Něco nesouhlasilo, ale nevěděla, co.

„Ty jsi žila se lvem. To ti nevěřím,“ ozvalo se posměšně.

„Ty tomu nevěříš?“ řekl Jondalar a bylo znát, že se zlobí. Ten muž obvinil Ajlu ze lži a Jondalar věděl až příliš dobře, jak byl ten příběh pravdivý. „Ajla nelže,“ řekl a vstal, aby odvázal řemen, kterým měl uvázané kožené kalhoty v pase. Jednu nohavici spustil a ukázal jim třísko a stehno, kde měl ošklivé rudé jizvy. „Ten lev mě napadl a Ajla ho nejen dokázala zahnat – ona je i velká léčitelka. Bez ní bych následoval svého bratra do světa duchů. A ještě něco vám chci říct. Já ji viděl jet na zádech lva, stejně jako jezdí na koni. A chcete mě nazvat lhářem?“

„Žádný host tábora Lva nebude nazván lhářem,“ řekla Tulije a blýskla očima po Frebekovi, aby zachránila nebezpečnou situaci. „Myslím, že každý může vidět, jak zle jsi byl zraněný, a samozřejmě jsme viděli, jak ta žena – Ajla – jezdí na koni. Nevidím důvod pochybovat o tom, co říkáš a co říká ona.“

Rozhostilo se zaražené mlčení. Ajla zmateně hleděla z jedné tváře na druhou. Neznala slovo lhář a nechápala, proč Frebek tvrdil, že jí nevěří. Ajla vyrostla mezi lidmi, kteří se spolu dorozumívali posunky a znameními. Řeč klanu spočívala i v určitých polohách těla a ve hře tváře, jimiž se vyjadřovaly jemnosti a významové odstíny. Celým tělem lhát bylo nemožné. V nejlepším případě se mohlo o něčem pomlčet, a i pak to každý zjistil. Ajla se lhát nikdy nenaučila.

Věděla jenom, že něco nesouhlasí. Cítila, jako by najednou někdo hlasitě vykřičel hněv a nepřátelství.

Talut viděl, jak se Ajla podívala na muže s tmavou kůží a pak odvrátila pohled. A pohled na Ranka mu vnukl nápad, jak by mohl odpomoci napětí a vrátit se zpátky k vyprávění.

„To byl dobrý příběh, Jondalare!“ prohlásil hřmotným hlasem a přejel Frebeka káravým pohledem. „Slyšet o dlouhých cestách je vždycky vzrušující. Chtěl by sis poslechnout příběh jiné dlouhé cesty?“

„Ano, dokonce moc rád.“

Všichni se usmívali a uvolnili se. Byl to jeden z jejich nejoblíbenějších příběhů a jen málokdy se našla příležitost, aby ho mohli vyprávět někomu, kdo ho ještě neznal.

„Je to Rankův příběh,“ začal Talut.

Ajla s očekáváním pohlédla na Ranka.

„Ráda bych věděla, jak se stane, že muž s hnědou kůží žije v táboře Lva,“ řekla.

Ranek na ni s úsměvem pohlédl, pak se však obrátil na muže svého ohniště: „Je to můj příběh, ale vyprávět ho musíš ty, Vymeku,“ řekl.

Jondalar si zase sedl a nebyl si jistý, jestli se mu líbí obrat, který v hovoru nastal – nebo Ajlin zájem o Ranka. Jistě to však bylo lepší než přímo neskrývané nepřátelství, a kromě toho ho to taky zajímalo.

Vymek se pohodlněji usadil, přikývl Ajle a usmál se na Jondalara. Pak spustil:

„Máme víc společného než jenom cit pro pazourek, mladý muži. I já jsem podnikl ve svém mládí dlouhou cestu. Nejdřív jsem šel na jihovýchod, kolem moře Beran, pořád dál až k pobřeží ještě většího moře dál na jihu. Tohle moře na jihu má hodně jmen, protože na jeho březích žije hodně lidí. Já šel nejdřív podél východního a pak podél jižního břehu na západ, prošel jsem zemí s mnoha lesy, kde bylo mnohem tepleji než tady a kde taky mnohem častěji prší.

Ani se nechci snažit vám vyprávět všechno, co jsem zažil, to si nechám na někdy jindy, protože dnes vám chci vyprávět Rankův příběh. Cestou na západ jsem potkal spoustu lidí a zdržel se u různých skupin, abych poznal jiný způsob života, ale pak jsem vždycky začal být neklidný a táhlo mě to dál. Chtěl jsem vědět, jak daleko na západ se až můžu dostat.

Po mnoha letech jsem se dostal do místa, myslím, že to nebylo daleko od tvé Velké vody, Jondalare. Bylo to za úžinou, kde se jižní moře a Velká voda spojují. Tam jsem narazil na lidi, jejichž kůže byla tak tmavá, že vypadala až černá, a tam jsem poznal jednu ženu. Ženu, ke které mě všechno přitahovalo. Možná, že to zpočátku byl ten rozdíl... zvláštní oblečení, její barva kůže, její zářivé temné oči. Její úsměv měl v sobě něco poutavého... a způsob, jak tančila a pohybovala se... byla to nejpřitažlivější žena, jakou jsem kdy potkal.“

Vymek vyprávěl prostě, ale přesto byl jeho příběh napínavý. Hlas hranatého, tichého muže se změnil, když se zmínil o té ženě.

„Když prohlásila, že je ochotná se se mnou spojit, rozhodl jsem se, že u ní zůstanu. Já se odjakživa zajímal o zpracování kamene, už jako chlapec, a tak jsem se naučil, jak tito lidé vyrábějí hroty oštěpů. Oni odsekávají z obou krajů kamene stále víc malých úštěpů, dokud nevznikne úzké ostří, chápeš?“ obrátil se přímo na Jondalara.

„Ano, z obou stran, jako sekyra.“

„Ale tyhle hroty oštěpů jsou mnohem menší a ne tak silné a hrubé. Je to velmi dobrý způsob zpracování. Já jim zase ukázal pár jiných věcí a byl jsem spokojený, že jsem se mnohému naučil, zvlášť když Matka požehnala dítětem ženu, s kterou jsem žil. Chtěla ode mě vědět, jak se má jmenovat, to je u nich takový zvyk. A tak jsem vybral jméno Ranek.“

To vysvětluje všechno, pomyslela si Ajla. Jeho matka měla tmavou kůži.

„A co tě přimělo se zase vrátit?“ zeptal se Jondalar.

„Za pár let po Rankově narození nastaly těžkosti. Tmaví lidé, u nichž jsem žil, odtáhli dál na jih, a některé ze sousedících táborů se s nimi nechtěly dělit o loviště. Měly rozdílné zvyky a obyčeje. Už se mi téměř podařilo je přimět, aby se všichni sešli a promluvili si o tom. Ale pár horkých hlav na obou stranách se místo toho rozhodlo bojovat a spor vyřešit tak. Jedna smrt z pomsty vedla k druhé a pak se napadly samotné tábory.“

Opevnili jsme se, ale oni byli v přesile. Tak to šlo nějakou dobu sem a tam, ale oni zabíjeli další a další naše lidi, jednoho po druhém. Po nějaké době vyvolával pohled na člověka se světlejší kůží strach a nenávist. I když jsem byl jedním z nich, začali mi

nedůvěřovat, najednou jim začal vadit dokonce i Ranek. Jeho kůže byla světlejší než jejich a i jeho tvář byla jinak řezaná. Promluvil jsem s Rankovou matkou a rozhodli jsme se odejít. Bylo to smutné rozloučení, opustit rodinu a spoustu přátel, ale zůstat už prostě nebylo bezpečné. Pár horkých hlav nám dokonce chtělo v odchodu zabránit, takže jsme museli odejít v noci.

Táhli jsme na sever, k mořské úžině. Znal jsem tam lidi, kteří stavěli malé čluny, s nimiž vyjížděli na širé moře a taky na druhou stranu. Varovali nás, že je nevhodná roční doba pro plavbu, která byla obtížná i za nejpříznivějšího počasí. Já byl ale přesvědčený, že musíme za každou cenu pryč, a tak jsme se rozhodli, že se toho odvážíme.

Bylo to špatné rozhodnutí,“ řekl Vymek po krátké odmlce strízlivým hlasem. „Člun se převrátil. Jenom Ranek a já jsme se dostali na druhou stranu.“ Odmlčel se, než pokračoval ve vyprávění: „Byli jsme stále ještě daleko od domova a trvalo to ještě hodně dlouho, ale nakonec jsme přece jenom dorazili – bylo to právě v době letního setkání.“

„A jak dlouho jsi byl pryč?“ zeptal se Jondalar.

„Deset let,“ řekl Vymek. Pak se zašklebil. „Náš příchod vzbudil dost velký rozruch. Nikdo už nevěřil, že mě ještě někdy uvidí, a navíc jsem přišel s Rankem. Necije mě už nepoznala, ale ona byla ještě malé dítě, když jsem se tehdy vydal na cestu. Necije a Talut měli právě svatební obřady za sebou a chystali se s Tulijí a jejími dvěma druhy a dětmi založit tábor Lva. Vyzvali mě, abych se k nim přidal. Necije se ujala Ranka, i když je stále ještě synem mého ohniště, a starala se o něho, jako by byl její vlastní, i potom, když se narodil Danug.“

Když se odmlčel, trvalo chvíli, než pochopili, že skončil. Všichni chtěli slyšet víc. Ač už mnozí z nich znali spoustu jeho dobrodružství, zdálo se, že mohl vyprávět stále další nebo dát starým příhodám nový význam.

„Myslím, že Necije by byla ráda matkou všech, kdyby jen mohla,“ řekla Tulije a připomněla si dobu Vymekova návratu. „Já právě tehdy kojila Degiji a Necije by si s ní pořád jen hrála.“

„U mě hraje víc než jenom matku!“ řekl Talut, prohnane se usmíval a poplácal ji dobrosrdečně po mohutném zadku. Donesl

další vak se silným nápojem, a když si pořádně přihnul, nechal vak kolovat.

„To si buď jistý, Talute, že o tebe nebudu pečovat jako matka!“ prohlásila Necije s hranou zlobou, ale musela potlačovat úsměv. „Slibuješ?“ odpověděl.

„Ty víš dobře, co myslím, Talute,“ řekla Tulije a smetla tím nepřeslechnutelnou dvojsmyslnost mezi svým bratrem a jeho ženou. „Nedokázala se odloučit ani od Rydaga. Přitom byl tak neduživý, že by to pro něho bylo lepší.“

Ajliny oči bezděčně vyhledaly dítě. Tulijina poznámka ho viditelně zasáhla.

Tulije k němu nebyla hrubá úmyslně, avšak Ajla vytušila, že Rydag nemá rád, když se o něm mluví, jako by vůbec neexistoval. Samozřejmě, nemohl proti tomu nic dělat. Nemohl jí ani říct, jak se cítí. Aniž o tom Tulije uvažovala, předpokládala, že když nemůže mluvit, nemůže ani nic cítit.

Ajla byla v pokušení vyptat se i na toto dítě, ale pomyslela si, že by to bylo dotěrné. Rozhodující otázku pak položil Jondalar, jako by i on chtěl upokojit svou zvědavost.

„Necije, pověděla bys nám o Rydagovi? Myslím, že by to Ajlu zvlášť zajímalo – a mě taky.“

Necije se předklonila a vzala Laciji dítě, posadila si je na klín a soustředovala se.

„Stopovali jsme obrovského jelena, jelena s mohutným paroží,“ začala, „a chtěli jsme udělat ohradu a zahnat ho do ní, to je nejlepší způsob, jak jelena ulovit. Když jsem poprvé spatřila tu ženu, která se schovala v blízkosti našeho loveckého tábora, zdálo se mi to jenom podivné. Člověk se tak málo setká s ženami ploskolebců – a s osamělými tím méně.“

Ajla s napětím poslouchala.

„Neutekla, ani když viděla, že si ji prohlížím. To udělala teprve, když jsem se pokusila přijít k ní blíž. A to už jsem viděla, že je těhotná. Myslela jsem, že má třeba hlad, a tak jsem nechala v blízkosti jejího úkrytu jídlo. To příštího rána zmizelo, a tak jsem tam ještě něco nechala, když jsme druhého dne odtáhli.“

Dalšího dne se mi zdálo, že jsem ji několikrát zahlédla, ale nebyla jsem si jistá. A pak, večer, když jsem seděla u ohně a kojila Rugiji, uviděla jsem ji znova. Vstala jsem a chtěla jsem jít k ní blíž.

Zase odběhla, ale pohybovala se tak, jako by měla bolesti, a pak mi došlo, že už začíná rodit. Nevěděla jsem, co mám dělat. Chtěla jsem jí pomoci, ale ona přede mnou pořád utíkala a už byla tma. Řekla jsem to Talutovi a ten vzal pár lidí a přilepil se jí na paty.“

„Ano, to bylo skutečně podivné,“ řekl Talut a přispěl k jejímu vyprávění svým dílem. „Myslel jsem, že bychom ji měli obklíčit a nechat vběhnout do pasti, ale když jsem křičel, aby se zastavila, jenom si dřepla a čekala. Když jsem na ni mával, zvedla se a následovala mě, jako by věděla, co má dělat, a rozuměla, že jí nechci ublížit.“

„Já nechápu, jak vůbec mohla jít,“ pokračovala Necije. „Ty bolesti, které měla! Rychle pochopila, že jí chci pomoci. Ostatně nevím, jestli jsem jí nějak pomohla. Nebyla jsem si ani jistá, jestli vůbec bude ještě žít, až přivede dítě na svět. Ani jednou nezakřičela. Nakonec, k ránu, se její syn narodil. Překvapeně jsem zjistila, že je to dítě smíšených duchů. Už na novorozenci se poznalo, že je jiný.“

Ta žena byla tak oslabená, že jsem si myslela, že jí vliju trochu životní síly, když jí ukážu, že její dítě žije. Taky ho hrozně chtěla vidět. Ale předpokládám, že už byla daleko, pravděpodobně ztratila příliš mnoho krve. Bylo to, jako by to prostě vzdala. Zemřela, ještě než vyšlo slunce.

Všichni mi radili, abych ho tam prostě nechala, ale já jsem kojila Rugiji a měla jsem spoustu mléka. Nijak mě to neobtěžovalo nakojit i jeho.“ Ochranitelsky teď Rydaga k sobě přitiskla. „Já vím, že je slabý. Možná jsem ho tam prostě měla nechat, ale nemohla bych mít Rydaga raději, kdyby byl mým vlastním synem. Proto taky nelituju, že jsem si ho nechala.“

Velkýma hnědýma očima vzhlédl Rydag k Neciji a vzal ji svými útlými pažemi kolem krku a položil jí hlavu na prsa. I Necije ho objímala a kolíbala ho na klíně.

„Mnozí říkají, že je zvíře, protože nemůže mluvit, ale já vím, že rozumí. A není zrůda,“ dodala s hněvivým pohledem na Frebeka. „Jenom Matka ví, proč duchové, kteří ho stvořili, byli smíšení.“

Ajla musela potlačit slzy, které se jí hrnuly do očí. Nevěděla, jak by tito lidé přijali její slzy. Lidé z klanu byli vždycky zneklidnění, když se jí nahrnula do očí voda. Jak tam viděla Neciji

s dítětem, přemohly ji vzpomínky. Bolestně toužila po svém synovi a znovu ji přepadl stesk po Ize, která se jí ujala a byla jí matkou, i když pro klan byla stejně jiná jako Rydag pro tábor Lva. Víc než co jiného si přála vyjádřit nějak Neciji, jak ji to hluboce došlo, jak jí je vděčná kvůli Rydagovi... a kvůli sobě. Bylo jí to nepochopitelné, ale měla pocit, že by mohla něco udělat pro Izu, kdyby našla možnost, jak něco udělat pro Neciji.

„Necije, já vím,“ řekla Ajla tiše. „On ne zvíře, ploskolebec. On dítě klanu a dítě Druhých.“

„Že není zvíře, to vím, Ajlo,“ řekla Necije. „Ale co je to – klan?“

„Lidé jako Rydagova matka. Vy říkáte ploskolebci, oni sami říkat klan,“ vysvětlovala Ajla.

„Co povídáš, že říkají klan,“ vmísila se do hovoru Tulije. „Oni přece nedokážou mluvit.“

„Neříkat mnoho slov. Ale mluvit. Mluvit rukama.“

„Odkudpak to víš?“ zeptal se Frebek. „Jak to přijde, že jsi o tolik chytřejší než ostatní?“

Jondalar se zhluboka nadechl a pak zatajil dech, když čekal na její odpověď.

„Já dřív žít u klanu. Mluvit jako klan. Ne slovy, to teprve, když Jondalar přijít,“ řekla Ajla. „Klan, to byli moji lidé.“

Zavládlo rozpačité mlčení, když ostatním došel význam toho, co řekla.

„Má to znamenat, že jsi žila s ploskolebci? S těmi špinavými zvířaty?“ ujelo Frebekovi s odporem. Vyskočil a zhnuseně odstoupil. „Není divu, že neumí pořádně mluvit. Když žila mezi nimi, je stejně odporná jako oni. Nejsou nic jiného než zvířata, všichni dohromady, a k nim patří i ten tvůj spratek ze smíšených duchů, Necije.“

Všechny to pobouřilo. I když někteří byli stejného mínění, Frebek rozhodně zašel příliš daleko. Porušil příkaz zdvořilosti k hostům a urazil družku náčelníka. Frebekovi však už dlouho bylo trapné, že náleží k táboru, který se ujal „zrůdy smíšených duchů“. Kromě toho byl podrážděný popichováním Fralijiny matky z jejich posledního kola boje, který trval už příliš dlouho. Na někom si musel zchladit žáhu.

Talut rozhořčeně hájil Neciji a přišel Ajle na pomoc. A Tulije nepromeškala ani okamžik a hájila čest tábora. Zlomyslně se usmívající Krocije střídavě zahrnovala Frebeka nadávkami a Fraliji uštědřila rozhněvané pohledy, zatímco ostatní v kruhu vyjadřovali své mínění. Ajla se dívala z jednoho na druhého a chtěla si zacpat uši, aby už ten hluk neslyšela.

Najednou požádal Talut hromovým hlasem o klid, a to tak silně, že se všichni lekli a utichli. Pak byl slyšet buben mamota, a ten je zcela uklidnil.

„Myslím, že dřív než někdo jiný něco řekne, měli bychom si vyslechnout, co nám k tomu poví Ajla,“ prohlásil Talut, když buben utichl.

Lidé se předklonili, žádostiví poslouchat a dozvědět se, jak je to s touto tajemnou ženou. Ajla už vlastně neměla chuť téměř hlučným a drsným lidem něco říkat, ale domnívala se, že nemá jinou volbu. Trucovitě zvedla bradu, pomyslela si, když to chtějí slyšet, tak ať se to dozvědí, ale byla rozhodnutá hned druhého dne odejít.

„Já ne... na můj život, když jsem byla docela malá, nevzpomínám,“ spustila. „Jenom na zemětřesení a na jeskynního lva, který mě poznačí na noze, mám jizvy. Iza mi vypráví, že mě najít u řeky... jak se řekne to slovo, mamote? Ne bdělý?“

„V bezvědomí.“

„Iza mě najít u řeky v bezvědomí. Já skoro tak stará jako Rydag, ještě menší. Možná pět let. Já na noze zraněná od jeskynního lva. Iza je... léčitelka... zná svět duchů. Kreb mě naučí mluvit jako klan, přijmou mě k sobě.“

Ajla se s námahou snažila rozpomenout na všechno, co jí Jondalar říkal o jejich řeči. Že Frebek tvrdil, že neumí správně mluvit, se jí líbilo stejně tak málo jako všechno ostatní, co řekl. Podívala se na Jondalara. Ten měl zamračené čelo. Očividně chtěl, aby byla s něčím zvlášť opatrná. Co mu dělalo takovou starost, jí nebylo tak úplně jasné, ale možná skutečně nebylo nutné, aby říkala všechno.

„Já rostu u klanu, ale opouštím ho... chci najít Druhé lidi, lidi jako já. Já jsem...“ Zarazila se, aby si připomněla správnou číslovku. „Čtrnáct. Ano, já čtrnáct let. Iza mě říct, Druzí žít na severu. Já dlouho hledám a nikoho nevidím. Pak najdu údolí a

zůstanu, musím přežít zimu. Zabiju koně pro maso, vidím pak malý kůň, jeho mládě. Nemám lidi. Mladý kůň jako dítě. Starám se o mladý kůň. Později najdu lva, zraněný. Přijmu lva, ale on roste, moc roste, opustí mě, najde lvici. Žiju tři roky v údolí, sama. Pak přijde Jondalar.“

Ajla přestala mluvit. Nikdo nic neřekl. Její vysvětlení, které podala tak prostě a bez přikrašlování, mohlo být jediné pravdivé – a přesto bylo těžké všemu uvěřit. Otvíralo to víc otázek, než tím zodpověděla. Mohlo být skutečně pravda, že se jí ploskolebci ujali a vychovali ji? Dokázali skutečně mluvit nebo se alespoň dorozumívat? Bylo myslitelné, když byli natolik podobní lidem, že se chovali tak lidsky? A jak to bylo s ní? Když vyrostla u nich – byla vůbec člověk?

V mlčení, které následovalo, nespouštěla Ajla oči z Necije a z chlapce, a pak si připomněla zážitek z počátku svého života u tlupy. Kreb ji naučil dorozumívat se posunky, ale byl jeden posunek, který se naučila sama od sebe. Bylo to znamení, které se často předvádělo dětem a které všechny děti dávaly ženě, která se o ně starala. A připomněla si, jak bylo Ize, když jí – Ize – poprvé předvedla toto znamení.

Ajla se překlonovala a řekla Rydagovi: „Ukážu ti slovo. Slovo řekneš rukama.“

Posadil se a v očích se mu zračil vzrušený zájem. Chápal jako vždycky každé slovo, které bylo řečeno, a řeči o posuncích a znameních v něm probudily neurčité pocity. Všichni se dívali, jak mu Ajla předvedla posunek, poměrně jednoduchý pohyb ruky. Pokusil se ho napodobit a zmateně se mračil. Pak, najednou, se z hloubky vědomí zvedlo pochopení a zračilo se mu ve tváři. Když se Ajla usmála a povzbudivě přikývla, snažil se to napodobit líp než poprvé. Pak se obrátil na Neciji a provedl posunek ještě jednou. A Necije se podívala na Ajlu.

„On ti říkat: matko,“ prohlásila Ajla.

„Matko?“ řekla Necije, zavřela oči, potlačila slzy a přitiskla k srdci dítě, o které se starala od prvního dne jeho života. „Talute! Viděl jsi to? Rydag mi právě řekl matko. Nikdy bych nevěřila, že to jednou zažiju – že mi Rydag řekne matko.“

4.

V táboře vládla stísněná nálada. Nevěděli, co by si měli o tom všem myslet. Kdo byli tihle cizinci, kteří se tak nečekaně u nich objevili? Muži, který udával, že přichází ze západu, se dalo snadněji uvěřit než ženě, která tvrdila, že žila po tři roky sama v údolí někde nablízku – a předtím, což bylo ještě hůř pochopitelné, u tlupy ploskolebců. Co ta žena vyprávěla, hrozilo, že otřese jejich vžitými představami. A přesto bylo těžké její vyprávění zpochybnit.

Necije donesla Rydaga na lůžko. Když ji poprvé oslovil, i když mlčky, měla slzy v očích. Všichni ostatní nato usoudili, že vyprávění příběhů skončilo, a odebrali se k vlastním ohništím. Ajla využila příležitost, aby se na chvíli vzdálila. Vzala si přehoz, opatřený kožešinovou kapuci, a vyšla ven.

Víha ji poznala a tiše frkala. Než se Ajla rozkoukala, řídila se jejím hlasem a tápala k ní.

„Je všechno v pořádku, Vího? Je ti dost teplo? A Vítězovi? Asi se necítíte o nic líp než já,“ řekla v myšlenkách, ale současně řečí, určenou jenom koním.

Víha natáhla hlavu a trochu na místě tančila. Pak položila hlavu přes rameno ženy, která ji vzala kolem huňatého krku. Vítěz se k nim přitiskl, a tak stáli všichni tři vedle sebe a vzpamatovávali se ze všeho nového, co toho dne zažili.

Když se Ajla přesvědčila, že je koním dobře, šla pomalu ke břehu řeky. Dělal jí dobře být venku, kde kolem sebe neměla lidi. Zhluboka dýchala. Noc byla chladná a suchá. Kožešina kapuce jiskřivě praskala, když ji stáhla z hlavy. Natáhla krk a dívala se do výše.

Úplněk mířil svým zářivým okem do dalekých hloubek, kde pomalu otáčející se světla lákala sliby nekonečné svobody, avšak neskýtala nic než vesmírné prázdno. Vysoko táhnoucí obláčky zakrývaly bledší hvězdy, avšak průraznější z nich zahalily jen zářivým závojem a způsobovaly, že se zdálo, jako by bylo černé nebe na dosah ruky.

Ajla byla rozrušená, plná rozporných pocitů. Tohle byli Druzí lidé, které hledala. Lidé, jimž se narodila. Mezi lidmi, jako jsou tito, by vyrostla, tady by se cítila v bezpečí a doma – kdyby nebylo zemětřesení. Místo toho vyrostla u tlupy. Ve zvycích a obyčejích klanu se vyznala, zatímco životní způsob jejích lidí jí byl cizí. A přesto: kdyby nebylo klanu, bídne by zahynula. Zpátky k nim nemohla. Ale neměla ani pocit, že patří sem.

U těchto lidí nic nemělo svůj řád. Iza by řekla, že nemají chování. Jako ten muž, který se jmenoval Frebek a který prostě mluvil a nebyl na řadě a ani nepožádal o dovolení. Taluta považovala za náčelníka, avšak dokonce i on musel nejdříve křičet, aby si zjednal pozornost. Brun by nikdy nemusel křičet. Bruna slyšela křičet jedině tehdy, když někoho varoval před bezprostředním nebezpečím. Nikdo v tlupě by si nikdy nedovolil náčelníka zcela vymazat z mysli. Brunovi stačilo, aby jenom dal znamení, a za okamžik si byl jistý pozorností všech.

A vůbec se jí nelíbilo, jak ti lidé mluvili o lidech klanu. Už jen to, že je nazývali ploskolebci a zvířaty! To přece každý musel vidět, že jsou to lidé. Možná trochu jiní, ale přesto lidé. Necije to věděla. Ať si ostatní říkají, co chtějí, ona věděla, že Rydagova matka byla žena a dítě, které přivedla na svět, nebylo nic jiného než právě dítě. Je stejně tak dítětem smíšených duchů jako můj syn, pomyslela si Ajla, a jako malá dcera Ody, kterou poznala na setkání klanu. Jak jen bylo možné, že Rydagova matka dostala dítě smíšených duchů?

Duchů? Jsou to skutečně duchové, kteří dělají děti? Je to tak, že totemový duch muže přemůže ducha ženy a tím se postará o to,

aby v ní rostlo dítě, jak se domnívají lidé klanu? Nebo zvolí Velká Matka ducha muže a ženy, spojí je a dopraví je do nitra ženy, jak v to věří Jondalar a lidé tady?

Proč jsem jediná, která si myslí, že to způsobí muž, a ne nějaký duch, že roste dítě v ženě? Muž, který to udělá svým údem? Proč by jinak muži a ženy neustále spolu líhali.

Když mi Iza prozradila to o tom léku, řekla, že posiluje totem ženy, a to byl důvod, proč po tolik let nedostala dítě. Možná tomu tak bylo. Ale já jsem nebrala ten lék, když jsem žila sama v údolí a samy od sebe děti nezačnou růst. Myšlenka, abych se zase porozhlédla po zlatobýlu, kořenu šalvěje, vratiči a jmelí, mě vlastně napadla, teprve když přišel Jondalar...

Když mi Jondalar ukázal, že to nemusí bolet... když mi dokázal, jak nádherné to pro muže a ženu může být...

Chtěla bych vědět, co by se stalo, kdybych přestala brát Izin lék. Jestlipak bych dostala dítě? A bylo by pak od Jondalara? Když dává svůj úd tam, odkud vycházejí děti?

Ta úvaha jí vehnala horko do tváře a prsní bradavky ji svědily. Dnes je příliš pozdě, pomyslela si, dnes jsem vzala lék už brzy ráno. Co ale, jestli zítra ráno vypiju docela obyčejný bylinkový čaj? Mohlo by se stát, že by ve mně rostlo Jondalarovo dítě? Ostatně nemuseli bychom bezpodmínečně čekat. Mohli bychom to zkusit už dnes večer...

Usmála se zasněně. Chtěla bys jenom, aby se tě dotýkal, dával svá ústa na tvá a... Slastné zamrazení jí projelo a zavřela oči, aby dala celému tělu příležitost se rozpomenout, jaké pocity v ní Jondalar probouzí.

„Ajlo?“ ozval se příkrý hlas.

Neslyšela Jondalara přijít a to, jakým způsobem ji zavolal, vůbec nebylo v souladu s tím, co cítila. Něco v něm hlodalo od té doby, co přišli sem. Kdyby jenom věděla, co to je!

„Ano?“

„Co tu děláš?“ vyjel na ni.

Ano, co tu děláš? „Lapám po vzduchu, nechávám na sebe působit noc – a přemýšlím o tobě,“ odpověděla a dala mu tak nejobšírnější odpověď, jaké byla schopna.

To však nebyla odpověď, jakou Jondalar čekal. I když by ani on přesně nedokázal říct, co vlastně čekal. To všechno se v něm

smotalo do klubka zlosti a strachu a žaludek se mu pokaždé sevřel, když spatřil toho muže s tmavou kůží. Zdálo se, že Ajle připadá zajímavý, a Ranek se na ni neustále díval. Jondalar se pokoušel spolknout svou mrzutost a namluvit si, že je nesmysl předpokládat, že v tom je něco víc. Ajla potřebovala další přátele. Že byl první, ještě zdaleka neznamenal, že zůstane jediným mužem, kterého by kdy měla poznat.

A přesto bylo Jondalarovi horko a hned vzápětí mu přejížděl mráz po zádech, když se Ajla vyptávala na Rankův původ. Proč by se chtěla dozvědět víc o tom přitažlivém cizinci, kdyby o něho neměla osobní zájem? Jondalar odolal pokušení ji prostě popadnout a odvést odtud. Zneklidňovalo ho, že jím lomcuje takové pocity. Měla právo vyhledat si své přátele. A nebyli to přece nic jiného než přátelé. Přece spolu jenom mluvili a dívali se na sebe!

Když vyšla z obydlí, Jondalar viděl, jak ji Ranek sleduje temnými očima. Hned nato si Jondalar vzal přehoz a šel za ní. Pak ji viděl stát u řeky a z nějakého nevysvětlitelného důvodu byl přesvědčený o tom, že myslí na Ranka. Její odpověď ho proto naprosto překvapila. Uvolnil se a usmál.

„Měl jsem vědět, že na svou otázku dostanu obšírnou a upřímnou odpověď. Lapat po vzduchu a nechat na sebe působit noc – ty jsi báječná, Ajlo.“

Usmála se na něho. Nebyla si zcela jistá, co udělala, ale nějak ho přiměla k tomu, že se usmíval a že jeho hlas zněl znovu šťastně. Teplo, které předtím cítila, se k ní vrátilo, a přistoupila k němu. I v temné noci, kterou jen nepatrně projasňovaly hvězdy, že sotva viděl její tvář, poznal Jondalar po způsobu, jak se pohybovala, náladu, v které byla, a odpověděl svým způsobem.

Hned nato se mu ocitla v náručí, on přitiskl své rty na její a všechny pochyby a všechny starosti z ní spadly. Šla by kamkoliv, žila s kterýmikoliv lidmi, naučila se i nejpodivnější zvyky – hlavní bylo, že tam bude mít Jondalara.

Po chvíli k němu vzhlédla. „Pamatuješ se ještě, jak jsem se tě ptala, které je tvé znamení? A jak bych ti měla dát na srozuměnou, že chci, aby ses mě dotýkal a chtěl do mě dát svůj úd?“

„Ano, vzpomínám si,“ řekl a ušklíbl se.

„Ty jsi řekl, že tě mám prostě políbit nebo tě o to poprosit. Můžeš připravit svůj úd?“

Jak vážná, jak nevinná a dojemná byla! Sklonil hlavu, aby ji ještě jednou políbil, a držel ji tak blízko, že téměř viděla modř jeho očí a poznala v nich jeho lásku. „Ajlo, má podivuhodná překrásná žena,“ řekl. „Víš vůbec, jak tě miluju?“

Avšak ještě když ji k sobě tiskl, trýznily ho výčitky svědomí. Pokud ji tolik miluje, proč mu pak byly věci, které dělá, tak trapné? Když ten muž, ten Frebek, zděšeně od ní odstoupil, nejraději by studem umřel, že ji sem přivedl a dal se s ní dohromady! Aby se hned vzápětí za ten pocit nenáviděl! Miloval ji. Jak jen se mohl stydět za ženu, kterou miluje!

Ten tmavý, ten Ranek, ten se nestyděl. Způsob, jak na ni hleděl se svými bíle svítícími zuby a temně zářícíma očima, jak se na ni smál, lichotil jí a škádlil ji – když o tom Jondalar přemýšlel, musel se držet, aby proti němu nepozvedl pěst. Tak hrozně ji miloval, že myšlenka, že by mohla chtít někoho jiného, někoho, kdo se za ni nestydí, pro něho byla nesnesitelná. Miloval ji takovou měrou, jak by nikdy nepovažoval za možné, prostě by nevěřil, že by mohl nějakou ženu tolik milovat. Jak se pak tedy mohl stydět za ženu, kterou tolik miluje?

Opět ji políbil, tvrději, tiskl ji k sobě, až ji to bolelo. A pak ji líbal náruživě a divoce, pokrýval jí polibky krk a ramena. „Víš vlastně, co to znamená najednou vědět, že je člověk schopný se zamilovat, ano, milovat? Ajlo, cítíš, jak moc tě miluju?“

Byl tak vážný a plný žáru, že pocítila ustrašené bodnutí – ne kvůli sobě, ale kvůli němu. Milovala ho, milovala ho víc, než by kdy byla schopná vyjádřit slovy, ale tahle láska, kterou jí projevovat on, nebyla tak docela stejná. Vlastně nebyla silnější, jen víc požadovala a byla naléhavější. Jako by se obával, že ztratí, co konečně získal. Totemy, zvláště silné totemy věděly o přesně takových obavách a zkoušely je. Přála si, aby mohla této mocné přemíře citu odpomoci.

„Cítím, jak jsi připravený,“ řekla s lehkým úšklebkem.

Avšak on na to nedokázal přistoupit tak zlehka, jak doufala. Místo toho ji líbal jako divý a tiskl ji, až se obávala, že ji rozdrtí.

Pak pátravě zajel pod její přehoz, hledal její prsa, pokusil se uvolnit řemen jejích kalhot.

Tak ho ještě nezažila, tak vášnivého, tak ovládaného žádostí. Obvykle byl mnohem něžnější a ohleduplnější. Znal její tělo lépe než ona sama a vychutnával svou znalost a umění. Avšak tentokrát byla jeho potřeba větší než její. A protože to poznala, odevzdala se mu bezvýhradně a celá se ztratila v jeho lásce. Byla stejně připravená pro něho jako on pro ni. Nahmatala řemen a nechala nohavice spadnout, a pak mu pomohla se svléknout.

Dřív než věděla, jak se to stalo, ležela na tvrdé zemi na břehu. Měla právě ještě před sebou obraz bledě zářících hvězd, pak zavřela oči. Ležel na ní, tiskl tvrdě ústa na její, rozevřel je jazykem, hledal jím, jako by v nich mohl najít to, co hledal tak prudce svým nalitým pohlavím. Otevřela se mu, rozevřela ústa a stehna, sáhla po něm a zavedla ho do své vlhké, zvoucí hlubiny. Zadržela slyšitelně dech, když do ní pronikl, slyšela přidušené zasténání a cítila pak, jak ji jeho úd zcela vyplnil, když se proti němu zvedla.

Dokonce ve své zběsilosti si pomyslel, jaký to je zázrak, že byli jako pro sebe stvoření. Cítil, jak ho její teplé záhyby zcela do sebe přijímají a už v tom prvním okamžiku by prožil vyvrcholení. Chvilí bojoval s tím, aby se ovládl, jak tomu byl zvyklý – ale pak už to nevydržel. Vrhł se do ní, přirážel a stále znovu a pak, s nevysslovným zachvěním dosáhl vrcholu a vykřikl její jméno.

„Ajlo! Ach, má Ajlo, má Ajlo! Já tě miluju!“

„Jondalare! Jondalare! Jondalare...“

Když doznělo pár posledních pohybů, skryl s povzdechem tvář na jejím krku a držel ji, naprosto vyčerpaný, v objetí. Cítila, jak ji kámen tlačí do zad, ale nechtěla to brát na vědomí.

Po chvíli se Jondalar zvedl a podíval se na ni s ustaraným čelem. „Je mi to líto,“ řekl.

„Co je ti líto?“

„Šlo to příliš rychle. Nepřipravil jsem tě, nedal jsem ti dost slasti.“

„Byla jsem připravená, Jondalare. A působilo mi to slast. Kdybych nebyla připravená, vyzvala bych tě snad k tomu? Tvoje slast je i mojí slastí. Tvá láska je mou slastí – že tvůj cit pro mě je v tobě tak silný.“

„Ale neprožila jsi ten okamžik jako já.“

„To nebylo nutné. Cítila jsem něco jiného, jinou slast. Copak to musí být pokaždé?“ zeptala se.

„Ne, to zřejmě nemusí,“ řekl a vraštil čelo. Pak ji políbil a vychutnával líbání. „Kromě toho ještě tahle noc nekončí. Pojd', raději vstaň! Tady venku je zima. Najdeme si teplé lůžko. Degije a Branag už zatáhli závěs. Budou odloučeni až do příštího léta, a tak po sobě touží.“

Ajla se usmívala. „Ale ne tolik, jako jsi toužil ty po mně.“ Nemohla to sice vidět, ale domnívala se, že cítí, jak zrudl. „Miluju tě, Jondalare. Všechno. Všechno, co děláš. Dokonce tvůj žádostivý...“ Potřásla hlavou. „Ne, to nesouhlasí, to není to správné slovo.“

„To slovo, které hledáš, je zřejmě žádost.“

„Miluju dokonce tvou žádost. Ano, to je ono. Rozhodně znám tvá slova líp než slova Mamutonů.“ Zarazila se. „Frebek řekl, že nemluvíم správně. Jondalare, naučím se někdy správně mluvit?“

„Já nemluvíم mamutonsky taky nijak dobře. To není řeč, s kterou jsem vyrostl. Frebek rád lidi dráždí,“ řekl Jondalar a pomohl jí zvednout se. „Proč jenom je v každé jeskyni, v každém táboře a v každé skupině nějaký takový haštěřivý člověk, který musí rušit klid. Prostě si ho nevšímej, tak jak to dělají všichni ostatní. Mluvíš moc dobře. Vůbec nedokážu pochopit, že se tak snadno učíš. Nebude to dlouho trvat a budeš mluvit mamutonsky líp než já.“

„Musím se učit mluvit slovy. Nic jiného mi nezbyvá,“ řekla tiše. „Neznám nikoho, kdo by mluvil řečí, s kterou jsem vyrostla já.“ Na okamžik zavřela oči, obestřel ji chvilkový pocit prázdnoty.

Otřásla se a chystala se zase si navléct nohavice, pak se najednou zarazila. „Počkej,“ řekla a znovu je svlékla. „Před dlouhou dobou, když jsem se stala ženou, mě Iza poučila o všem, co musí žena klanu vědět o mužích a ženách. Přitom nevěřila, že bych někdy našla druhu, a myslela si, že to vlastně ani nepotřebuju vědět. Druzí lidé věří možná v jiné věci, dokonce znamení mezi muži a ženami jsou jiná, ale pro první noc, kterou strávím v táboře Druhých, myslím, že bych se měla po naší slasti nejdřív očistit.“

„Co tím myslíš?“

„Chtěla bych se umýt v řece.“

„Ale Ajlo! Je zima. A tma. Mohlo by to být nebezpečné.“

„Nepůjdu daleko. Jenom na kraj,“ řekla, shodila přehoz na zem a přetáhla si svrchní oblečení přes hlavu.

Voda byla ledová. Jondalar ji sledoval ze břehu. Že této noci dávala obřadní význam, přimělo ho myslet na očistné obřady před První slastí, a tak si řekl, že by se měl sám taky trochu smočit a že by mu trochu očisty neuškodilo. Vlezl však do vody jenom natolik, aby věděl, jak je ledová.

Třásla se, když vylezla z vody. Vzal ji do náruče, aby ji zahřál, a osušil ji chundelatou bizoní kožešinou svého přehoze. Pak jí pomohl zase natáhnout svrchní oblečení a přetáhnout přehoz.

Když se vrátili do dlouhého obydlí, byla Ajla zcela probuzená a svěží. Většina lidí se chystala ke spánku. Někteří ještě shrabávali oheň a uhlíky zpola přikrývali hlínou. Mluvílo se už jenom tlumeným hlasem. První ohniště bylo prázdné, i když mamutí pečené oznamovala, co se tady odehrávalo.

Když tiše procházeli chodbou, aby se dostali k ohništi Lva, vstala Necije a zadržela je.

„Chtěla jsem ti jenom poděkovat, Ajlo,“ řekla a vrhla výmluvný pohled na lůžko u stěny. Ajla sledovala její pohled a viděla tři malé postavy natažené na jednom velkém lůžku. Lacie a Rugije spaly společně s Rydagem. Danug, natažený ke spánku, potřeboval celé lůžko pro sebe, a Talut, který sice ležel po délce, se opíral o lokty, čekal na Neciji a usmál se na Ajlu z třetího lůžka. Ajla s přikývnutím opětovala úsměv. Nebyla si jistá, jak by na to správně měla odpovědět.

Zatímco Necije zalezla pod kožešinu vedle rudovlasého obra, tápali Ajla a Jondalar k dalšímu ohništi. Nemluvili, aby nikoho nerušili. Ajla cítila, že se někdo za ní dívá a obrátila pohled ke stěně. Pár zářivých a usmívajících se očí ji pozoroval z temné hloubky. Cítila, jak Jondalarova ramena ztuhla a rychle pohled odvrátila. Domnívala se, že slyší tiché zasmání, ale pak si pomyslela, že to muselo být chrápání od protější stěny.

Jedno lůžko velkého čtvrtého ohniště bylo oddělené velkým kožešinovým závěsem. Ajla si všimla, že většina ostatních lůžek v dlouhé stavbě má podobné závěsy, které byly upevněné na střešních krokách nebo zleva a zprava na vzpěrách z mamutích kostí, i když všechny nebyly zatažené. Lůžko u postranní stěny proti jejich lůžku bylo otevřené. Ležel v něm mamot, ale Ajla věděla, že nespí.

Jondalar zapálil o uhlík z ohniště třísku, chránil pak plamínek rukou před průvanem a přenesl ho ke zdi u hlav jejich lůžka. Tam ve výklenku stál plochý vyhloubený kámen zpola naplněný tukem. Jondalar zapálil knot ze stočených rákosových vláken a teplá jasná zář padla na figurku Matky z mamutoviny, která stála za lampou. Pak rozvázal šňůry, které držely kožešinový závěs kolem jejich lůžka nahoře, a než ho spustil, mávl na ni.

Vklouzla dovnitř a vylezla na lůžko, vysoko vystlané měkkými kožešinami. Seděla ve středu, závěsem oddělená od všeho ostatního a ozářená mírným plápolajícím světlem. Měla pocit jistoty a bezpečí. Tohle lůžko bylo něco, co patřilo jenom jim dvěma. Připomínalo jí to malou jeskyni, kterou objevila jako malá dívka.

„Jak jsou chytří, Jondalare! Na tohle bych nikdy nepřišla.“

Šťastný, že má radost, se natáhl vedle ní. „Chceš, aby byl závěs spuštěný?“

„Ale jistě. To máš hned pocit, že jsi docela sám, i když víš, že kolem jsou ostatní lidé. Ano, to se mi líbí.“ Celá zářila.

Přitáhl ji k sobě a lehce políbil. „Jsi tak krásná, když se usmíváš, Ajlo.“

Dívala se mu do tváře, která byla naplněná láskou, do jeho očí, v záři lampy spíš fialových, než tak úžasně modrých. Pozorovala jeho rozcuchané dlouhé světlé vlasy, rozprostřené na kožešině, silnou bradu a vysoké čelo, které bylo tak jiné než ustupující čelo mužů klanu.

„Proč si uřezáváš vousy?“ zeptala se a dotkla se strniště na bradě.

„Nevím. Možná proto, že jsem na to zvyklý. V létě je to chladnější a nesvědí to tak. Obvykle si je nechávám narůst v zimě. To pomůže udržet obličej v teple, když jsem venku. Nelíbí se ti to tak?“

Zmateně svažila čelo. „O tom nemám já co rozhodovat. Vous patří muži, on ho může odříznout nebo nechat růst, jak se mu zlíbí. Já se jenom ptám, protože jsem dřív, než jsem tě potkala, ještě nikdy neviděla muže, který by si odřezával vousy. Proč se ptáš, jestli se mi to líbí nebo ne?“

„Ptám se, protože bych se ti chtěl líbit. Jestli se ti víc líbí vous, tak si ho nechám narůst.“

„Na tom nezáleží. Tvůj vous není důležitý. Ty jsi důležitý. Ty mě slastíš... Ne!“ Mrzutě potřásla hlavou. „Ty mi dáváš slast,“ opravila se.

Usmíval se. „Rád bych ti připravil slast.“ Přitáhl ji znovu k sobě, políbil ji a ona se k němu zachumlala. Obrátil se na záda, pak se posadil a pozoroval ji. „Jako poprvé,“ řekl. „Je tu dokonce donka, která nad námi bdí.“ Podíval se nahoru k výklenku s malým plamínkem osvětlujícím figurku Matky.

„Je to poprvé... v táboře Druhých,“ řekla, zavřela oči, byla plna očekávání a cítila slavnostní vážnost okamžiku.

Vzal její tvář do obou dlaní, políbil ji na oční víčka a dlouho spočíval pohledem na ženě, která mu připadala krásnější než kterákoliv jiná. Měla v sobě něco exotického. Lícni kosti měla výš než zelandonské ženy a oči měla daleko od sebe. A měla je lemované hustými řasami, tmavšími než vlasy, které byly zlaté jako podzimní tráva. Bradu měla silně vyvinutou a trochu špičatou.

Dole na hrdle měla malou rovnou jizvu. Políbil ji a všiml si, že se Ajla zachvěla rozkoší. Zase zvedl hlavu a znovu ji pozoroval. Pak jí políbil špičku jemného nosu a koutek jejích plných rtů.

Cítil, jak je napjatá. Podobná ptáčkovi, třepotajícímu se na místě, byla plná chvějivého neklidu – který nemohl vidět, ale který vytušil – tak vychutnávala tento okamžik. Políbil ji na ústa, otevřel svá a hledal jazykem vstup do jejích a cítil, jak je otevřela. Tentokrát nenaléhal, jen jemně hledal.

Posadil se a viděl, že otevřela oči a že se na něho usmívá. Přetáhl si svrchní oblečení a pomohl jí taky svléknout se. Když už zase ležela na zádech, opřel se nad ní, vzal do úst její pevnou bradavku a sál z ní. Slyšitelně se nadechla, když jí projelo vzrušení. Cítila teplé vlhké svědění mezi nohama a ptala se, jak to Jondalarovy rty dokážou, že svírají její bradavku a ona přitom cítí vzrušení na místě, kde se jí vůbec nedotýká.

Opatrně ji líbal a laskal, dokud se proti němu nevzepřela, pak sál doopravdy. Zasténala rozkoší. Vzal druhý plný prs, láskyplně po něm přešel. To už Ajla dýchala trhaně. Pokryl jí polibky krk a sklouzl pak k uchu a laskal jí ušní lalůček, jemně jí pak foukl do ucha a hladil jí paže a prsa oběma rukama.

Líbal ji na ústa a pak teplým jazykem pomalu přešel po bradě a hrdle dolů, mezi prsy až dolů k pupku. Jeho úd se zatím znovu

vztyčil a rozhodně se bránil proti stísněnosti v kalhotách. Jondalar nejdřív nahmatal Ajlin řemen a stáhl jí dlouhé nohavice, pak začal opět u pupku a pokračoval v cestě dál. Cítil jemné chloupky ohanbí a jeho jazyk našel horní část její teplé skuliny. Všiml si, jak jí to projelo, když dosáhl na malý tvrdý bod. Když se zarazil, tiše vydechla zklamáním.

Nato rozvázal vlastní řemen, a když stáhl nohavice, uvolnil své pohlaví. Ajla se posadila a vzala je do ruky, přejížděla po celé jeho délce a dotýkala se teplé hladké kůže a cítila, jak je plné. Byl rád, že ji neděsí jeho velikost, jak to zažil u mnohých žen, když ho poprvé – a nejen poprvé – viděly. Sklonila se k němu a on cítil, jak ho sevřela její teplá ústa. Jak se pohybovala sem a tam, cítil, jak to v něm trhá, a byl rád, že největší tlak už povolil. Kdo ví, jestli by se dokázal dostatečně ovládnout.

„Ajlo, tentokrát bych ti chtěl já připravit slast,“ řekl a odsunul ji od sebe.

Široce otevřenýma, temně zářícíma očima na něho pohlédla a pak přikývla. Držel ji za ramena a vtiskl ji do kožešin. Pak ji znovu pokryl ústa a krk polibky, až jí projíždělo slastné zamrazení. Vzal její prsy do rukou a přecházel od jedné citlivé bradavky k druhé a líbal je. Pak našel jazykem znovu pupek a obkroužil ho několikrát, dokud se nedostal k hebkému chmýří jejího ohanbí.

Položil se mezi její stehna, roztáhl je, pak prsty rozevřel stydké pysky a vychutnal kořeněně chutnající polibek. Projela jí vlna rozkoše, zpola se posadila, tiše vzdychala a on cítil, jak se to v něm znovu vzмáhá. Rád jí působil rozkoš a cítil, jak na ni odpovídá. Co jeho vlastní rozkoš ještě zvyšovalo, bylo vědomí, že je první, kdo jí kdy připravit slast. Než v ní probudil dar slasti, kterou dala Matka Země svým dětem, znala Ajla jenom násilí a bolest.

Jemně ji prozkoumával, poznal, kde zvláště silně cítí slast, dráždil to místo jazykem a svými jemnými prsty a pak pronikl dovnitř. Zvedala se proti němu, tiše křičela a hlavou házela ze strany na stranu. To věděl, že je připravená. Našel tvrdý bod v ní, dráždil ho, její dech se zrychloval a jeho pohlaví bušilo, jak po ní toužilo. Pak vykřikla a on ucítil, jak zvlhla a vzepřela se proti němu.

„Jondalare, ach, Jondalare!“

Byla v extázi, neměla smysl pro nic jiného než pro něho. Toužila po něm, chtěla ho v sobě cítit. Byl nad ní, pomohla mu, vedla ho, aby do ní vklouzl. Jeho vzrušení stoupalo, stále znovu se do ní bořil, hluboko, a ona ho celého přijímala.

Odtáhl se a znovu do ní vrazil a ještě jednou a stále znovu. Chtěl to protáhnout, chtěl, aby to nikdy neskončilo a současně se nemohl dočkat konce. Každým mohutným vražením se blížil vyvrcholení. Ve světle lampy se leskla jejich zpocená těla, když se v souzvuku pohybovali v rytmu života.

Prudce dýchali a dávali si a brali všechno a jejich myšlení a cítění bylo zaměřené jenom na jedno. Pak – téměř nečekaně – se jejich vzrušení ještě zvýšilo a vyneslo je to na vrchol. Na okamžik ustrnuli, jako by se pokusili splynout – a pak se uvolnili.

Nehnutě tam leželi a pokoušeli se zase uklidnit dech. Knot lampičky prskal, plamínek byl slabší, ještě jednou vzplál a pak najednou zhasl.

Po chvíli se Jondalar zvedl a překulil se na bok. Byl už v polospánku. Ajla však byla ještě naprosto bdělá, měla oči ve tmě otevřené a zaposlouchala se poprvé po letech do zvuků, které vydávali jiní lidé kolem ní.

Tichý šepot – hlas muže a ženy – pronikal z nejbližšího lůžka, pak slyšela lehce šelestivý dech spícího šamana. U sousedního ohniště slyšela chrápat muže a od druhého ohniště vnímala nezaměnitelné rytmické vzdychání Taluta a Necije, kteří spolu sdíleli slast. Z opačného směru k ní pronikal křik nemluvněte, který pak náraz ustal. Ajla se usmála. Zřejmě mu právě matka dala napít. Dál slyšela zvuky tlumené hádky, která se stupňovala a zase utichla, a ještě dál někdo kašlal.

V letech, kdy žila naprosto sama v údolí koní, byly noci nejhorší. Přes den vždycky našla něco, čím se zaměstnala, ale noci v temné prázdnotě jeskyně ji trýznily. Zpočátku, kdy neslyšela nic jiného než vlastní dech, dokonce špatně usínala. U tlupy byl v noci vždycky někdo vzhůru. Nejhorší trest spočíval v odloučení a v samotě: když se člověku druzí vyhýbali, když ho nebrali na vědomí, když nad ním byla vyslovena smrtelná kletba.

Byla si až příliš dobře vědomá toho, jak strašný to byl trest. A v tomto okamžiku to věděla možná ještě líp, když ležela ve tmě, slyšela znovu kolem sebe zvuky života a cítila Jondalarovo teplo

po svém boku. Poprvé od doby, kdy potkala Druhé lidi, měla pocit bezpečí.

„Jondalare?“ řekla tiše.

„Hmm.“

„Spíš?“

„Ještě ne,“ zamumlal.

„Tihle lidé se mi líbí. Máš pravdu. Bylo třeba sem přijít a poznat je,“

Rychle se probral. Doufal, že když jednou pozná lidi svého druhu a už jí nebudou tak neznámí, nebudou jí připadat tak nebezpeční. Putoval už mnoho let. Cesta zpátky do jeho domova bude dlouhá a obtížná. Ajla musí sama pocítit přání ho následovat. Údolí koní se jí zatím stalo domovem, tam žila sama svůj život a zvířata jí nahrazovala lidi, kteří tam nebyli. Necítila potřebu odejít. Mnohem spíš chtěla, aby tam on zůstal.

„Věděl jsem, že je budeš mít ráda, Ajlo,“ řekl vřele a důrazně.

„Bylo třeba je jenom nejdřív poznat.“

„Necije mi připomíná Izu. Co myslíš, jak asi otěhotněla Rydagova matka?“

„Kdo ví, proč jí Matka darovala dítě smíšených duchů. Cesty Matky jsou nevyzpytatelné.“

Ajla chvíli mlčela. „Nemyslím, že by smíchání duchů záleželo na Matce. Myslím, že poznala muže Druhých lidí.“

Jondalar se zamračil. „Já vím, co myslíš. Muži s tím mají něco společného, když život vznikne. Ale jak by mohla žena ploskolebců poznat lidského muže?“

„Já nevím, ženy klanu nikdy nechodí samy a určitě se střeží přijít do styku s Druhými lidmi. Muži nechtějí, aby Druzí měli něco s jejich ženami. Oni věří, že děti vznikají tím, že žena spolkně totemového ducha muže. A nechtějí, aby se jim duch Druhých lidí příliš přiblížil. Kromě toho z nich mají jejich ženy strach. Při setkání klanu jsou slyšet stále nové zprávy o lidech, které obtěžovali Druzí nebo kterým ublížili, zvláště ženám.“

„Měla by mít tedy z lidí strach,“ namítl Jondalar.

„Ale Rydagova matka neměla z Druhých lidí strach. Necije říkala, že je dva dny sledovala a přišla, když na ni Talut zamával. Každá jiná žena klanu by před ním utekla. Musela už předtím znát někoho z Druhých, kdo s ní zacházel dobře nebo jí alespoň

neubližoval, protože se Taluta nebála. Jak by ji jinak napadlo, aby hledala pomoc u Druhých?“

„Možná to bylo prostě tím, že viděla, jak Necije kojí dítě,“ podotkl Jondalar.

„Možná, ale to ještě nevysvětluje, proč byla sama. Jediný důvod, který si umím představit, byl ten, že byla prokletá a že ji tlupa vyhnala. Nestává se často, že by ženy klanu byly prokleté. To není jejich způsob, aby se vystavovaly takovému nebezpečí. Asi to mělo něco společného s mužem Druhých...“

Ajla se zarazila, pak zamyšleně dodala: „Rydagově matce muselo na jejím dítěti hodně záležet. Musela sebrat všechnu odvahu, aby se přiblížila k Druhým – i když už některého muže od nich poznala. Teprve když viděla dítě a domnívala se, že je znetvořené, vzdala to. Protože ani lidé klanu nemají rádi děti smíšených duchů.“

„Jak to, že jsi si tak jistá, že znala nějakého muže?“

„Přišla k Druhým, aby u nich porodila, to znamená, že neměla žádnou tlupu, nikoho, kdo by jí pomohl. A musela mít nějaký důvod, aby předpokládala, že jí Necije a Talut pomůžou. Jsem přesvědčená, že poznala muže Druhých lidí, který s ní sdílel slasti... nebo s ní jenom uspokojil svou potřebu. Měla dítě smíšených duchů, Jondalare.“

„Proč si myslíš, že je to muž, který způsobí, že vznikne nový život?“

„To přece vidíš sám, Jondalare – stačí o tom jenom přemýšlet. Podívej se na toho chlapce, který se dnes vrátil – Danuga. Vypadá stejně jako Talut. Je jenom mladší. Myslím, že Talut způsobil, že Danug vznikl – když sdílel slasti s Necijí.“

„Znamená to, že zase budou mít dítě, protože dnes v noci spolu sdíleli slasti?“ zeptal se Jondalar. „Slasti představují dar Matky Země a ctí ji to, když se často sdílejí. Ale ženy nedostanou pokaždé dítě, když sdílejí její dar. Ajlo, když muž oceňuje dary Matky, uctívá ji a může být, že ona potom vezme jeho ducha a spojí ho s duchem té ženy, s kterou líhá. Když je to jeho duch, může mu být dítě podobné, tak jako je Danug podobný Talutovi – ale rozhodnutí o tom záleží na Velké Matce Zemi.“

Ajla ve tmě krabatila čelo. To byla otázka, kterou ještě nevyřešila. „Já nevím, čím to, že žena nedostane vždycky dítě.“

Možná se musí víckrát sdílet slast, než vznikne dítě, nebo možná se to stane jenom v určitou dobu. Možná se to stane jenom potom, když je totemový duch muže zvlášť silný, takže přemůže ducha ženy, nebo možná taky o tom rozhodne Matka a ona vybere muže a dá jeho údu zvláštní sílu. Můžeš ale s jistotou říct, podle čeho vybírá? Víš, jak se duchové mísí? Nemůžou se smísit v ženě, když sdílejí slasti?“

„O něčem takovém jsem ještě nikdy neslyšel,“ řekl Jondalar, „ale mohlo by to tak být.“

Ted' bylo na něm, aby ve tmě krabatil čelo. Mlčel tak dlouho, že už Ajla myslela, že usnul, ale pak najednou řekl: „Ajlo, kdyby to, co říkáš, byla pravda, pak by bylo možné, aby pokaždé, když sdílíme slasti, v tobě vzniklo dítě.“

„Ano, to si myslím,“ řekla Ajla, nadšená tou představou.

„Pak ale musíme přestat!“ řekl Jondalar a prudce se posadil.

„Ale proč? Já bych chtěla, abys udělal, že ve mně bude růst dítě, Jondalare.“ Ajlino zděšení bylo upřímné.

Jondalar se převalil na bok a vzal ji do náruče. „Já bych to taky chtěl, ale ne teď. Cesta zpátky domů je dlouhá. Může trvat rok nebo i déle. A mohlo by to pro tebe být nebezpečné cestovat těhotná.“

„Nemohli bychom se pak prostě vrátit do mého údolí?“

Jondalar se obával, že kdyby se jednou vrátili do údolí koní, aby přivedli na svět dítě, už by odtamtud nikdy neodešli.

„Ajlo, to se mi opravdu nezdá, že by to byl dobrý nápad. Neměla bys pak být sama. Já bych neměl nejmenší tušení, jak bych ti měl pomoci. Potřebuješ potom kolem sebe ženy. Žena může při porodu umřít,“ řekl a musel se přemáhat, aby to slovo vyslovil. Nebylo tomu tak dávno, kdy něco takového zažil.

To byla pravda. S tím Ajla musela souhlasit. Sama byla tak blízko smrti, když rodila svého syna. Bez Izy by to nepřežila. Doba tedy nebyla pro dítě vhodná – ani tehdy ne, když by pocházelo od Jondalara.

„Ano, máš pravdu,“ řekla, ale zklamání bylo tísnivé. „Může to být těžké... já... já... ráda bych pak měla nablízku ženy,“ souhlasila s ním.

Opět se na dlouhou dobu odmlčel. „Ajlo,“ řekl nakonec hlasem, který se mu lámal vnitřním rozrušením, „možná... možná

bychom neměli spávat ve stejném lůžku, když... Ale ctí to Matku, když se sdílají její slasti,“ ujelo mu.

Jak mu měla upřímně říct, že nemusejí přestat spolu sdílet slasti? Iza ji varovala, že nesmí nikdy ten tajný prostředek někomu prozradit, zvlášť pak ne nějakému muži.

„Myslím, že by sis kvůli tomu neměl dělat starosti,“ řekla. „Já nevím přesně, jestli je to skutečně muž, který dělá děti, nebo jestli je to Velká Matka Země, která o tom rozhoduje, ale pak může rozhodnout, kdy chce, ne?“

„Ano, to mi už dělá velké starosti. Protože kdybychom pohrdli jejím darem, mohla by se rozzlobit. Očekává, že bude uctívána.“

„Jondalare, jestli je to ona, kdo rozhoduje, tak o tom prostě rozhodne. A když k tomu dojde, můžeme se pak stále ještě rozhodnout my. Nechtěla bych, abys ji urazil.“

„Ano, máš pravdu, Ajlo,“ řekl se znatelnou úlevou.

S trochou lítosti si Ajla umínila nadále brát lék proti početí, ale v noci snila o dětech. Některé měly dlouhé světlé vlasy, jiné se podobaly Rydagovy a Durkovi. Už se téměř rozednívalo, když se jí zdál sen, který byl zcela jiného druhu a měl v sobě něco hroživě významného a neskutečného.

V tom snu měla dva syny, bratry, kteří nemohli vědět, že jsou bratry. Jeden byl vysoký a světlovlasý jako Jondalar, o druhém věděla, že to je Durk, i když jeho tvář zůstala ve stínu. Oba bratři procházeli nekonečnou bezútěšnou zimní stepí a blížili se k sobě z opačných směrů. Ajla měla hrozný strach, že se stane něco strašného, něco, čemu musí bezpodmínečně zabránit. A pak se jí zmocnil čirý děs: věděla, že jeden z jejích synů zavraždí druhého. Jak se k sobě stále víc blížili, snažila se k nim dostat, ale tlustá zeď jí v tom bránila. A když se její synové natolik přiblížili, že zvedli paže k úderu, vykřikla.

„Ajlo! Ajlo! Co se děje?“ zeptal se Jondalar a zatřásl jí.

Najednou byl u nich mamot. „Probud' se, dítě! Probud' se!“ řekl. „Je to jenom znamení, poselství. Probud' se, Ajlo!“

„Ale jeden zemře!“ křičela hlasitě, stále ještě v zajetí snu.

„Není to to, co si myslíš, Ajlo,“ řekl mamot. „Nemusí to bezpodmínečně znamenat, že jeden... bratr zemře. Musíš se naučit pátrat po skutečném významu svých snů. Máš dar, a to ve velké míře. Co ti chybí, je cvik.“

Snový obraz se rozplynul a Ajla viděla dvě ustarané tváře nad sebou – tváře, které patřily urostlým mužům, z nichž jeden byl mladý a statný a druhý starý a moudrý. Jondalar zvedl hořící poleno z ohniště. Ajla se posadila a rozpačitě se usmívala.

„Jsi teď zase v pořádku?“ zeptal se mamot.

„Ano, ano. Je mi líto, že jsem vás vzbudila,“ řekla Ajla bezděčně zelandonsky. Neuvědomila si v té chvíli, že starý muž té řeči nerozumí.

„Později si spolu promluvíme,“ řekl mamot s mírným úsměvem a vrátil se na své lůžko.

Ajla si ještě všimla, že se zatáhl závěs jiného obsazeného lůžka, když se znovu s Jondalarem uložila ke spaní. Bylo jí trochu trapné, že způsobila takový rozruch. Přitulila se k Jondalarovi a položila si mu hlavu na rameno, vděčná za teplo a vůbec za to, že ho má. Už málem usínala, když najednou překvapeně otevřela oči.

„Jondalare,“ zašeptala, „odkud mamot ví, že se mi zdálo o mých synech, o tom, že jeden bratr zabije druhého?“ Ale Jondalar už spal.

5.

Ajla se náhle probudila, ale zůstala ležet a naslouchala. Zase slyšela hlasitý nářek. Někdo měl zřejmě velké bolesti. Ustaraně odhrnula závěs a vykoukla ven. Krocije stála v chodbě blízko šestého ohniště a lomila rukama. Její politováníhodný postoj prozrazoval naprosté zoufalství.

„Prorazil by mi hrud’! Zabil by mě. Mou vlastní dceru štve proti mně!“ křičela, jako by umírala.

Někteří lidé se zastavovali a přihlíželi.

„A já mu daruju vlastní maso a krev! Z mého těla.“

„Co povídáš o darování! Nic jsi mi nedarovala!“ odsekl Frebek. „Zaplatil jsem za Fraliji cenu nevěsty, kterou jsi požadovala.“

„Ta přece byla směšně nízká! Mohla jsem za ni dostat mnohem víc,“ naříkala Krocije. Její nářek byl přesvědčivější než dřív. „Se dvěma dětmi k tobě přišla. Což dokazuje, že je miláčkem Matky. A ty jsi svou směšnou nabídkou snížil její cenu. A cenu jejích dětí. Jen se na ni podívej! Už zase je v požehnaném stavu! Jenom z laskavosti k tobě jsem ti ji dala, z čisté lásky srdce...“

„A protože Krociji jinak nikdo nechtěl, ani s její dvakrát požehnanou dcerou,“ ozval se hlas nablízku.

Ajla se otočila, aby viděla, kdo promluvil. Mladá žena, která měla předchozího dne na sobě ten nádherný přehoz, se na ni usmála.

„Jestli jsi měla v úmyslu dlouho spát, tak na to zapomeň,“ řekla Degije. „Dnes začali hezky brzy se svými hádkami!“

„Ne, já už vzhůru,“ řekla Ajla a rozhlédla se. Její lůžko bylo prázdné a až na obě ženy nebylo nikoho vidět. „Jondalar venku.“ Našla své oblečení a oblékla se. „Já probudit a myslet žena zraněná.“

„Nikdo si nic neudělal. Alespoň pokud vidím. Přesto mi je Fralije líto,“ řekla Degije. „Je to pro ni těžké.“ Ajla potřásla hlavou. „Proč oni křičí?“

„Proč, to nevím. Ale jsou si věčně ve vlasech. Předpokládám, že se oba hádají o Fralijinu přízeň, Krocije stárne a nechtěla by, aby Frebek podkopával její vliv, ale Frebek je divný. Předtím toho zrovna moc neměl a teď by nechtěl ztratit postavení, které získal. Fralije mu přes nízkou cenu nevěsty pomohla k větší vážnosti.“

Cizinku to očividně zajímalo, a tak Degije usedla na kraj lůžka a povídala dál, zatímco se Ajla oblékala.

„Ostatně si nemyslím, že by už s ním vůbec nechtěla nic mít. Myslím, že na něm dokonce visí, i když někdy dokáže být opravdu hrozný. Nebylo to taky snadné zase najít muže – takového, který by byl ochotný přijmout ji i s matkou. Koneckonců všichni zažili, jaké to bylo poprvé. Krociji nechtěl nikdo. Může křičet jak chce, že dala svou dceru pod cenu. Ona snížila Fralijinu cenu. Mně by bylo hrozně, kdyby takhle ze dvou stran na mě pořád někdo útočil. Ale já mám štěstí. I kdybych už chtěla žít v některém táboře, místo abych založila s mým bratrem nový, Tulije by byla určitě všude vítaná.“

„Tvoje matka jít s tebou?“ zeptala se Ajla zmateně. Chápala, že žena následuje muže k jeho příbuzným. Ale aby taky ještě brala s sebou matku, to ji překvapilo.

„Přála bych si, aby to udělala, ale nevěřím tomu. Myslím, že raději zůstane tady, a to jí nemůžu mít za zlé. Je lepší být náčelnicí ve vlastním táboře než v nějakém jiném být jenom matkou náčelnice. Ale chybět mi bude určitě.“

Ajla naslouchala a nestačila se divit. Chápala jen zčásti to, co jí Degije říkala, a nebyla si jistá, jestli to málo, co chápe, chápe dobře.

„Je smutné opustit matku a příbuzné,“ řekla Ajla. „Ale ty brzy druhá?“

„Ach ano. Příští léto. Při letním setkání. Matka konečně všechno vyjedнала. Požadovala tak vysokou cenu nevěsty, že jsem měla strach, že ji nikdy nedají dohromady, ale oni s tím souhlasili. Ale je těžké tak dlouho čekat. Kdyby jenom Branag zase nemusel odejít. Ale oni ho očekávají. Slíbil, že se hned vrátí.“

V přátelském rozhovoru šly obě mladé ženy k východu dlouhého obydlí, přičemž Degije povídala a Ajla se zájmem naslouchala.

Ve vstupním prostoru bylo chladněji než v hlavní místnosti, avšak teprve když odhrnuly závěs a Ajla pocítila chladný vítr ve tváři, všimla si, jak velice se přes noc ochladilo. Ledový vítr jí cuchal vlasy a škubal i těžkým mamutím závěsem ve vchodu. Napadl taky poprašek sněhu. Ostrý vítr vířil drobné vločky a honil je po otevřené pláni. Drobné ledové krystalky píchaly Ajlu do tváře.

Uvnitř bylo teplo, mnohem tepleji než v jeskyni. Svůj kožešinový přehoz si vzala Ajla jen proto, že šla ven. Kdyby zůstala uvnitř, nemusela by se víc oblékat.

Slyšela zaržát Víhu. Klisna a její hříbě, stále ještě uvázané, se vzdálily od lidí tak daleko, jak jen to bylo možné. Ajla se už nemohla dočkat, až bude u nich, obrátila se a usmála se na Degiji. Ta odpověděla úsměvem a šla hledat Branaga.

Víha se zdála klidnější, když se Ajla blížila. Tiše frkala, pohazovala hlavou, jako by chtěla Ajlu pozdravit. Ajla sundala Vítězovi ohlávku, s oběma koňmi sešla dolů k řece a pak pokračovala dál podél ohybu. Víha a Vítěz se uklidnili, sotva měli tábor v zádech, a když se důvěrně otřeli o Ajlu, začali se pást na suché trávě.

Než se vrátili, zastavila se Ajla u keře. Rozvázala uzel oblečení, ale stále ještě pořádně nevěděla, jak zacházet s nohavicemi, když se chtěla vymočít a nechtěla být přitom mokrá. Ten problém ji trápil od doby, kdy začala tohle oblečení nosit. Ušila si nohavice minulého léta a nastříhala je podle těch, které udělala Jondalarovi, a ty zase udělala podle těch, které roztrhal lev. Začala je nosit, teprve když vyjeli na svou průzkumnou cestu. Jondalar byl tak potěšený, když ji viděl oblečenou tak, jak chodil on, místo v pohodlném kožešinovém přehozu, jaký nosí ženy klanu, že se ho prostě rozhodla nechat v jeskyni. Ale až dosud se

nedokázala vypořádat s tímhle problémem a ptát se ho nechtěla. On byl muž. Jak by měl vědět, jak si má počínat žena?

Stáhla úzké nohavice, ale to bylo možné jenom tehdy, když se předtím zula, pak se rozkročila a předklonila, jako to vždycky dělávala. Balancovala na jedné noze, aby si zase natáhla nohavice, když pohlédla na plynoucí řeku a změnila svůj názor. Stáhla ještě přehoz a svrchní roucho přes hlavu, sundala amulet, který měla na krku, a šla dolů ke břehu. Očistný rituál měl být dokončen a ona vždycky ráno ráda plavala.

Měla v úmyslu vypláchnout si ústa a umýt si tvář a ruce v řece. Neměla tušení, jak se tihle lidé tady myjí. Když to nešlo jinak, byli nedostatek paliva nebo se vítr příliš prudce proháněl jeskyní, že bylo dost obtížné nalámat led i na pití, vydržela to taky bez mytí. Raději však byla čistá. A někde vzadu v hlavě myslela stále ještě na rituál, na očistný obřad po její první noci v jeskyni – nebo hliněném obydlí – Druhých lidí.

Podívala se na vodu. V hlavním korytě byl proud dost prudký, ale v kalužích a v klidnějších místech se tvořila na vodě jemná ledová vrstva. Na kraji byl bílý ledový krunýř. Úzký cíp, porostlý vybledlou suchou trávou, oddělil od řeky klidnou tůň. Rostla v něm jediná zakrnělá bříza.

Ajla sešla k tůňce, brodila se v ní a rozšlapala ledovou vrstvu, která se na ní vytvořila. Zadržela dech a otrásla se chladem, ale zachytila se holé větve zakrnělé břízy a šla dál. Prudký nápor větru se do ní opřel, takže měla po celém těle husí kůži. Tiskla drkotající se zuby k sobě a brodila se dál. Když jí voda sahala až k bokům, trochu si pošplíchala tvář, zadržela dech a ponořila se po krk.

Supěla a třásla se, ale brzy si na chladnou vodu přivykla a především si uvědomovala, že už brzy nebude možné, aby se v řece koupala. Když vyšla znovu na břeh, setřela ze sebe vodu rukama a rychle se oblékla. Štiplavé teplo zatlačilo znecitlivující chlad. To všechno mělo v sobě něco oživujícího a posilujícího a Ajla se usmála, když šla po svahu nahoru a unavené slunce na chvíli proniklo zataženým nebem.

Jak se blížila k táboru, zastavila se na kraji udupaného prostranství kolem dlouhého obydlí a pozorovala různé skupiny lidí, kteří se zabývali nejrůznějšími činnostmi.

Jondalar se bavil s Vymekem a Danugem, a o čem hovořili ti tři výrobci nástrojů, bylo mimo vši pochybnost.

Kousek od nich byli čtyři lidé, kteří rozplétali šňůry, jimiž byla v pravouhlém rámu upevněná jelení kůže, teď měkká, hebká a téměř bílá. Rám byl zhotovený z mamutích žeber, uvázaných řemeny.

Nedaleko této skupiny Degije právě naklepávala a natahovala kůži na další rám. Ajla věděla, že je nutné zvířecí kůže během sušení zpracovávat, aby byly hebké, ale napnout je do rámu, aby se daly obracet, to bylo něco, co neznala, a proto se zájmem Degiji sledovala.

Na okraji zvířecí kůže byla řada malých dírek. Těmi se protáhl řemen, kterým se kůže pevně přivázala k rámu. Rám byl opřený o stěnu obydlí, dal se obracet a zpracovávat z obou stran. Degije celou svou vahou naléhala na hladidlo z mamutí kosti a tlačila jeho tupým koncem do napjaté kůže, až to vypadalo, že ji každým okamžikem prorazí. Avšak silná a pružná kůže povolila a neprotrhla se.

Pár dalších lidí se zabývalo činnostmi, které Ajla neznala, ale většina z nich dopravovala kosterní pozůstatky mamutů do předem vyhrabaných jam. Všude ležely kosti a kly. Pak slyšela někoho volat a uviděla Taluta a Tuliji, jak nesou na ramenou dlouhý zahnutý kel, který ještě souvisel s lebkou. Většina kostí nepocházela ze zvířat, která by Mamutoni sami ulovili. Některé příležitostně našli ve stepi, větší část však byla z hromad kostí, které řeka vyvrhovala na břeh v ostrých ohybech.

Ajla si všimla, že nedaleko ní ještě někdo další pozoruje dění v táboře. S úsměvem se přidala k Rydagovi a přímo se polekala, když viděla, že její úsměv opětuje. Příslušníci klanu se neusmívali. Výraz tváře, při němž byly vidět odhalené zuby, byl v klanu výrazem pro nepřátelství, v nejlepším případě značil neklid nebo strach. Rydagův úsměv jí na okamžik připadal nevhodný, avšak pak si uvědomila, že chlapec nevyrostl v klanu, a proto poznal přívětivější význam tohoto výrazu.

„Dobré ráno, Rydagu,“ řekla Ajla a provedla současně pozdravný posunek klanu, který samozřejmě trochu obměnila, aby naznačila, že zdraví dítě. Opět si všimla, jak Rydagovi zasvítily oči, zřejmě tedy tento posunek poznával. Vzpomíná si, pomyslela

si. Má klanovou paměť, tím si byla jistá. Zná znamení, jenom je třeba mu je připomenout. S ní to bylo naprosto jiné. Ona se je musela nejdřív naučit.

Vzpomínala, jak byli Křeb a Iza zaražení, když poznali, jak těžko – ve srovnání s dětmi v tlupě – něco uchovávala v paměti. Musela se učit a opakováním se snažit zapamatovat, co dětem klanu stačilo jenom jednou předvést. Mnozí lidé ji proto pokládali za dost hloupou, avšak jak rostla, snažila si vždycky všechno co nejrychleji vštípit do paměti, aby s ní neztráceli trpělivost.

Jondalar byl naopak překvapený, když zjistil, jak rychle je schopná zapamatovat si nové informace. Ve srovnání s ostatními lidmi představovala její paměť zázrak a jenom posilovala její schopnost se učit. Jondalar přímo žasl, jak se očividně bez námahy učila například nové řeči. Avšak vypěstovat si tuto schopnost nebylo nijak snadné. A i když se naučila rychle si něco zapamatovat – co byla paměť klanu, to nikdy zcela nepochopila. To nebyl schopen pochopit nikdo z Druhých lidí. V tom byl základní rozdíl mezi nimi a lidmi klanu.

Vybavení mozkiem, který byl větší než mozek bytostí, které přišly po nich, nebyli lidé klanu vlastně méně inteligentní než Druzí lidé. Mnohem spíš to byl jiný druh inteligence. Lidé klanu se učili ze vzpomínek, které se v mnohém směru podobaly instinktu, jenom představovaly něco vědomého. V zadní části svého velkého mozku měli uloženo při narození všechno, co věděli jejich předci. Nemuseli vědění a dovednosti, které jim umožňovaly žít, teprve získávat – jim stačilo pouze se rozpomenout. Podobní dětem – stačilo, když se jim pouze připomenulo něco, co už znali, aby to uměli správně použít. Jako dospělí uměli obratně využívat svých znalostí uložených v paměti.

Vzpomínat se jim do jisté míry dařilo, avšak chápat nové, to šlo jen s největší námahou. Pokud se však něco nového naučili, pochopili novou myšlenku nebo dospěli k novému názoru – už to nikdy nezapomněli a předali to opět svým potomkům. Učení a změna myšlení se však dály velmi pomalu. Iza pochopila tento rozdíl, když zasvěcovala Ajlu do umění léčitelky. Toto podivuhodné dítě Druhých lidí si zdaleka nedokázalo tak dobře pamatovat věci jako děti klanu, zato však mělo mnohem rychlejší schopnost chápání.

Rydag něco řekl. Ajla mu hned nerozuměla. Pak to poznala. To bylo její jméno! Její jméno, řečené způsobem, na který byla zvyklá – jak je vyjadřovali příslušníci klanu.

Stejně jako oni nebyl ani tento chlapec schopen plně artikulovat. Dokázal sice vyslovit samohlásky, ale nebyl schopný vyslovit některé z nejdůležitějších zvuků, které byly nutné k napodobení řeči lidí, u nichž žil. Byly to ostatně stejné zvuky, s nimiž měla Ajla sama potíže, protože je neprocvičovala. Právě toto zúžení nebo ohraničení hlasového vybavení lidí klanu a jejich předků je vedlo k tomu, aby místo toho rozvinuli bohatou a obsáhlou řeč posunků a znamení, když chtěli vyjádřit svou bohatou a obsáhlou kulturu. Rydag Druhým lidem, lidem, u nichž žil, rozuměl. Chápal jejich řeč, pouze se s nimi nedokázal dorozumět.

Pak provedl chlapec onen posunek, který udělal předchozího večera Neciji. Nazval Ajlu matkou. Ajle bušilo srdce až v krku. Poslední, kdo tento posunek udělal, byl její syn, a Rydag byl Durkovi tak podobný, že v něm na okamžik svého syna viděla. Chtěla věřit, že je Durk, a bolestně si přála ho zvednout, sevřít do náruče a vyslovovat jeho jméno. Zavřela oči a tolik bojovala se smutkem, že se až roztřásla.

Když znovu oči otevřela, pozoroval ji Rydag svým vědoucím, prastarým a toužebným pohledem, jako by jí rozuměl a věděl, že ona rozumí jemu. Ať po tom sebevíc toužila, Rydag nebyl Durk. Byl stejně málo Durkem, jako ona nebyla Degijí. On byl sebou samým. Když se zcela ovládla, zhluboka se nadechla.

„Chtěl by ses učit slova? Víc znamení, Rydagu?“ zeptala se ho. Horlivě přikývl.

„Vzpomínáš si na znamení matka ze včerejšího večera...“

Odpověděl tím, že zopakoval znamení, které Neciji – a ji, Ajlu – tak hluboce došlo.

„Znáš tohle?“ zeptala se Ajla a pozdravila ho. Viděla, jak zápasí s něčím, co téměř zná. „To je pozdrav. Znamená: Dobré ráno.“ Ukázala mu posunek ještě jednou včetně jí provedené změny, „a takhle zdravíš někoho, kdo je mladší.“

Vraťtil čelo, provedl posunek a znovu ji překvapil a vyděsil svým úsměvem. Provedl oba posunky, pak uvažoval a provedl třetí. Přitom se na ni tázavě podíval, jako by si nebyl jistý, jestli vůbec dělá něco smysluplného.

„Ano, tak je to správné, Rydagu! Já jsem žena jako tvoje matka, a tak se zdraví matka. Takže si vzpomínáš!“

Necije viděla Ajlu a chlapce stát spolu. Připravil jí několikrát velké starosti, když se přeceňoval a pokusil se dělat věci, které prostě překračovaly jeho síly a schopnosti, a z toho důvodu neustále sledovala, kde právě je a co dělá. Přitahovalo ji to k mladé ženě a chlapci, chtěla by se dívat a pochopit, co dělají.

Ajla ji uviděla a přivolala ji.

„Já Rydagovi ukazuju řeč klanu – řeč jeho matky,“ vysvětlovala Ajla, „jako to slovo večer.“

Rydag se zeširoka usmál, čímž se objevily jeho zuby, ve srovnání s jinými dětmi obrovské, a provedl obratně posunek.

„Co to znamená?“ zeptala se Necije Ajly a podívala se na ni.

„Rydag říká: Dobré ráno, matko,“ vysvětlovala mladá žena.

„Dobré ráno, matko?“ Necije provedla tentýž posunek, který se jen přibližně podobal tomu, který Rydag provedl velmi pečlivě. „To znamená: Dobré ráno, matko?“

„Ne. Posad' se sem. Já ukážu. Tohle,“ – Ajla udělala odpovídající posunek – „znamená: Dobré ráno, a tohle,“ – předvedla příslušnou změnu – „znamená: Dobré ráno, matko. On umí ale tímhle způsobem pozdravit i mě, a pak to znamená: Dobré ráno, ženo, která jsi matka. A takhle,“ – Ajla předvedla ještě jednu variantu – „bys řekla: Dobré ráno, můj synu. Chápeš?“

Necije pozorně sledovala Ajlu, když ještě jednou předváděla všechny obměny pozdravu. Trochu rozpačitě to pak znovu zkusila. I když jejím posunkům chyběla jistota, bylo jak Ajle, tak Rydagovi jasné, že se pokouší provést posunek, který znamenal: „Dobré ráno, můj synu.“

Chlapec, který stál vedle sedících žen, vzal Neciji tenkými pažemi kolem krku. Ta ho k sobě přitiskla a zamžikala, aby zadržela slzy, které se jí tlačily do očí. Dokonce Rydagovy oči byly vlhké, což Ajlu udivilo.

Ze všech členů Brunovy tlupy jenom jí při určité přemíře citu vlhly oči. Přitom nebyly pocity členů tlupy méně silné než její. Její syn dokázal vytvářet stejné zvuky jako ona, byl stavu doslova mluvit – ještě teď se jí bolestně svíralo srdce, když myslela na to, jak za ní volal, když byla donucena opustit tlupu – ale slzy mu do očí nestoupaly. Rydag nedokázal mluvit jako jeho matka z klanu,

ale když se v jeho očích zračila láska, tak mu zvlhly. „Až dosud jsem s ním nikdy nemohla mluvit. Přitom jsem vždycky přesně věděla, že všemu rozumí,“ řekla Necije.

„Chtěla by ses naučit víc posunků?“ zeptala se Ajla mírně.

Žena přikývla. Držela chlapce stále ještě přitisknutého k sobě a neodvažovala se mluvit ze strachu, že by se přestala ovládat.

Ajla prošla s Necijí a Rydagem ještě řadu posunků a jejich obměn. Oba byli velmi pozorní a snažili se všechno si správně zapamatovat. Pak následovala třetí řada posunků. Necijiny dcery, Lacije a Rugije a Tulijiny nejmladší děti, Brynan a jeho malá sestra Tuši, která byla přibližně stejně stará jako Rugije a Rydag, se shlukli kolem nich, aby se dozvěděli, co se tu děje. Brzy se k nim přidal i Fralijin sedmiletý syn Krysavec. Postupně to byla pro všechny láková nová hra a všichni se snažili mluvit rukama.

V protikladu k většině her, které děti tábora hrály, v této hře Rydag vynikal. Ajla mu nestačila dost rychle ukazovat nové posunky. Málokdy mu je musela ukázat víckrát a netrvalo dlouho a vytvářel sám od sebe obměny, jimiž se vyjadřovaly jemnosti a významové rozdíly. Ajla byla přesvědčená, že je v pořádku a že je plný věcí, které jen chtějí ven – že bylo třeba jenom zcela malý impuls, aby se dalo všechno, co bylo v něm, do pohybu, a pak už ho nic nemohlo zastavit.

Všechno bylo o to vzrušivější, že se učil nejen on, ale všechny děti jeho věku. Poprvé ve svém životě byl Rydag schopen se obšírněji vyjádřit. Nebylo divu, že se toho nemohl nabažít. Děti, které s ním vyrůstaly, uznávaly jeho schopnost vyjadřovat se touto novou řečí. Koneckonců se s ním dorozuměly už i dřív a věděly, že je jiný a nemůže mluvit. Netrpěly ještě předsudkem dospělých, že je proto i méně chytrý. A Lacije, jak už to u starších sester často bývá, překládala dospělým v táboře jeho huhlání.

Když už měli všichni učení dost, rozběhli se a pokoušeli se ve hře vyzkoušet si to, co se naučili. Ajla si všimla, že je teď Rydag opravuje a oni se na něho obracejí, aby jim potvrdil, jestli dělají posunky a znamení dobře. Rydag najednou zaujal mezi svými vrstevníky zcela nové postavení.

Ajla stále ještě seděla vedle Necije a přihlížela, jak si děti dávají němá znamení. Musela se usmát, když si představila, co by asi řekla Iza dětem Druhých, které mluvily jako členové klanu,

současně se ale smály a vyřázely zvuky. Ale pomyslela si, že by pro to stará léčitelka jistě měla pochopení.

„Asi máš pravdu. To je jeho způsob řeči,“ řekla Necije. „Ještě nikdy jsem ho neviděla, že by něco tak rychle pochopil. Neměla jsem tušení, že plosko... jak jim to říkáš?“

„Klan. Oni říkají klan. Znamená... rodina... lidé. Klan jeskynního medvěda, lidé, kteří uctívají Velkého jeskynního medvěda. Vy říkáte Mamutoni, lovci mamutů, kteří uctívají Matku,“ odpověděla Ajla.

„Klan... Neměla jsem tušení, že tak dokážou mluvit, ano, nikdy bych si nepomyslela, že se dá rukama tolik vyjádřit... A ještě nikdy jsem neviděla Rydaga tak šťastného.“

Necije váhala a Ajla cítila, že hledá možnost, jak by ještě něco řekla. Čekala, aby jí dala příležitost soustředit se.

„Udivuje mě, že sis ho tak rychle oblíbila,“ řekla Necije. „Mnozí ho odmítají, protože je dítě smíšených duchů a většina lidí se v jeho přítomnosti cítí nepříjemně. Ale ty ho zřejmě máš ráda.“

Ajla neodpověděla hned, ale vážně starší ženu přeměřovala a nebyla si jistá, co by měla říct. Pak si to rozvážila a řekla: „Znála jsem někoho, kdo je jako on... svého syna. Svého syna, Durka.“

„Syna?“ Necijin hlas prozrazoval překvapení, ale Ajla nepoznala nic, co by svědčilo o odmítnutí nebo hnusu, jaký se zřetelně jevil ve Frebekově tváři, když mluvil včera večer o ploskolebcích a Rydagovi. „Ty jsi měla syna smíšených duchů? Kde je? Co se s ním stalo?“

Smutek zatemnil Ajlinu tvář. Během doby, kdy žila sama ve svém údolí, myšlenky na syna pohřbila hluboko v sobě. Avšak teď, když viděla Rydaga, znovu ožily. Necijiny otázky probudily bolestivé vzpomínky a pocity, které se tlačily na povrch a které nečekala. Teď se s nimi musela vyrovnat.

Necije byla otevřená a upřímná jako všichni ostatní Mamutoni a její otázka přišla naprosto spontánně. Ale měla i jemnocit. „Je mi to líto, Ajlo. Neměla jsem...“

„To nic, Necije,“ řekla Ajla a zamžikala, aby zadržela slzy. „Já vím, otázky se objevují, když mluvím o synovi. Ono to... bolí... myslet na něho.“

„Nemusíš o tom mluvit.“

„Někdy musím o Durkovi mluvit.“ Ajla se zarazila, ale pak už se nemohla zastavit. „Durk je u klanu. Když ona umřít, Iza... moje matka, jako ty matka Rydaga... říct, já jdu na sever hledat své lidi. Ne klan, Druhé lidi. Durk tehdy dítě. Já neodejdu. Později, Durkovi tři roky, Broud mě vyžene. Já nevím, kde žít Druzí lidé, kam jít. Nevzít Durka. Dát ho Uba, sestra. Ona má ráda Durka, stará se o něho. Teď její syn.“

Ajla se odmlčela, ale Necije nevěděla, co by měla říct. Ráda by se jí ptala na další věci, ale nechtěla naléhat, když přece viděla, že to pro ni bylo tak mučivé. Muselo být zlé vyprávět o synovi, kterého milovala a musela opustit. Ajla ale pokračovala sama:

„Tři roky potom nevidím Durka. Teď šest let. Jako Rydag?“

Necije přikývla. „Ještě to není sedm let, co se Rydag narodil.“

Ajla se zamyslela, zdálo se, že se pohroužila do vzpomínek. Pak pokračovala. „Durk jako Rydag, a přesto ne jako Rydag. V očích je Durk jako klan, v ústech ne.“ Ušklíbla se. „Mělo by to být naopak. Durk dělá slova, může mluvit, jenom klan nemluví slovy. Lepší, kdyby Rydag jako Durk, ale on nemůže. Durk silný.“ Ajlin pohled by zaměřený do dálky. „Umí rychle utíkat. Je nejlepší běžec, jednou bude vítěz, jak říká Jondalar.“ Oči se jí naplnily smutkem, když vzhledla k Neciji. „Rydag slabý. Od narození. Slabý v...?“ Položila si ruku na prsa, to slovo neznala.

„Má často potíže s dechem,“ přisvědčila Necije ustaraně.

„Potíž není dech, potíž je krev... ne... ne krev... bum, bum,“ řekla a bušila pěstí do prsou. Mučilo ji, že nezná slova.

„Srdce. To říká mamot. Má prý slabé srdce. Ale jak to víš?“

„Iza byla ranhojička – léčitelka. Nejlepší léčitelka v klanu. Všechno mě naučila, jako dceru. Já jsem léčitelka.“

Necije si teď vybavila, že to Jondalar o Ajle říkal. Teď ji překvapilo, když se dozvěděla, že ploskolebci vůbec znají něco takového jako léčit nemoci. Ale měla dost dlouho Rydaga kolem sebe, aby věděla – přestože nedokázal mluvit – že není hloupé zvíře, za jaké ho spousta lidí považuje. A i když Ajla nebyla mamotem, nebylo důvodu, proč by neměla umět léčit.

Když na ně padl stín, obě ženy vzhledly.

„Mamot by chtěl vědět, jestli chceš přijít a promluvit si s ním, Ajlo,“ řekl Danug.

Ženy byly tak pohroužené do rozhovoru, že vůbec neviděly, když přišel.

„Rydag je hrozně vzrušený z té nové hry, kterou jsi ho naučila,“ pokračoval. „A Lacije říká, že tě mám požádat, abys i mě naučila pár posunků.“

„Ano, ano. Já naučím. Všechny naučím.“

„I já bych se chtěla naučit ještě víc z tvé řeči rukama,“ řekla Necije, když se obě zvedly.

„Zítř?“ zeptala se Ajla.

„Ano, zítř ráno. Ale ty jsi ještě vůbec nic nejedla. Možná by bylo lepší, kdyby ses nejdřív trochu najedla,“ řekla Necije. „Pojď, dám ti něco, a pro mamota taky.“

„Mám hlad,“ přiznala se Ajla.

„Já taky,“ řekl Danug.

„Kdy ty nemáš hlad? Myslím, že ty a Talut byste spořádali celého mamuta sami,“ povzdechla si Necije, ale hrdost na statného syna jí zářila z očí.

Když obě ženy a Danug šli k hliněnému obydlí, zdálo se, že to i ostatní vzali za znamení, že je načase něco pojíst, a zamířili rovněž dovnitř. Ve vstupním prostoru sundali přehozy a pověsili je na háky.

Obvyklou snídani, jakou jedli každý den, si někteří připravovali u vlastního ohniště, zatímco ostatní se shromáždili kolem společného ohniště, kde kromě velkého ohně bylo ještě pár menších. Mnozí dojídali zbytky studeného masa z minulého dne, jiní si vzali rybu, vařenou s kořením nebo zeleninou v polévce zahuštěné zrním stepních travin. Ale ať už vařili u vlastního ohniště nebo ne, většina nakonec přešla do společného prostoru, aby tam usedla s pohárem horkého čaje, než zase vyjdou ven.

Ajla seděla vedle mamota a sledovala s velkým zájmem, co se děje kolem ní. Stále ještě ji překvapovalo, jak tam bylo hlučno, když se všichni hlasitě bavili a smáli se. Přesto si už pomalu začínala zvykat. Mnohem víc ji ale udivovala nenucenost, s jakou se ženy pohybovaly mezi muži. Nebyla patrná jasná hierarchie a žádný pořádek, podle kterého by se vařilo nebo podávalo jídlo. Všichni si brali sami, až na malé děti, kterým podávali jídlo dospělí.

Jondalar k nim přišel a opatrně usedl vedle Ajly na rohož z trávy s miskou čaje v ruce. Miska byla upletená z liliového listí a zdobená byla křivolakým pestrým vzorem.

„Vstával jsi ráno brzy,“ řekla Ajla.

„Nechtěl jsem tě budit. Spala jsi hluboce.“

„Já probudím, protože myslím někdo si ublížit, ale Degije řekne, ta stará žena... Krocije... vždycky mluví takhle s Frebekem.“

„Hádali se tak hlasitě, že jsem to slyšel dokonce i venku,“ řekl Jondalar. „Frebek je možná hodně prudký a popudlivý, ale nevím, jestli je jenom sám na vině. Ta stará žena pořád jenom... je jako sojka. Jak s ní může někdo žít?“

„Myslím, někdo ji ublížit,“ řekla Ajla zamyšleně.

Jondalar na ni zmateně pohlédl. Nemyslel, že by z nepozornosti opakovala, že si někdo ublížil.

„Máš pravdu, Ajlo,“ řekl mamot. „Jsou to staré rány, které stále ještě bolí.“

„Degije lituje Fraliji.“ Ajla se obrátila na mamota. U něho neměla strach klást otázky, ale nechtěla svou nevědomost příliš dávat najevo. „Co je to cena nevěsty? Degije říká, Tulije požaduje za ni vysokou cenu.“

Mamot neodpověděl hned, ale pečlivě se soustředil, protože chtěl, aby mu správně rozuměla. Ajla vzhlížela k starému bělovlasému muži s očekáváním.

„Nemůžu ti na to odpovědět jednoduše, Ajlo, protože ta věc je obtížnější, než se myslí. Přemýšlel jsem o tom mnoho let. Není snadné rozumět sobě a svému lidu, i když je člověk jedním z těch, ke komu si jiní chodí pro radu.“ Zavřel oči a soustředil se. „Ty víš, co znamená postavení, že?“

„Ano,“ řekla Ajla. „U klanu náčelník nejvyšší postavení, pak vyvolený lovec, pak další lovec. I mog-ur vysoké postavení, jenom jiné. On je... muž světa duchů.“

„A ženy?“

„Ženy mají postavení jako družky. Jenom léčitelka má vlastní postavení.“

Ajlina odpověď Jondalara překvapila. Přestože se už dozvěděl spoustu věcí o ploskolebcích, stále ještě mu dělalo potíže uvěřit, že

mohli pochopit něco tak složitého, jako je hierarchie spočívající na srovnávání.

„To jsem si myslel,“ řekl mamot klidně a pak pokračoval: „My uctíváme Matku, stvořitelku a udržovatelku všeho života. Lidé, zvířata, rostliny, voda, stromy, skály, země, to všechno vyšlo z ní, to všechno stvořila. Když vzýváme ducha mamuta nebo ducha jelena nebo buvola a prosíme o úspěšný lov, pak to děláme s vědomím, že to byl duch Matky, který je probudil k životu. Její duch způsobí, že se narodí další mamut, jelen nebo buvol, a nahradí ty, které nám ona dá za potravu.“

„U nás se říká, že život je dar Matky,“ dodal Jondalar uchváceně. Zajímalo ho, v čem se liší zvyky a obyčeje Mamutonů a Zelandonců.

„Mut – Matka – vyvolila ženy, aby nám ukázala, jak v sobě přijala ducha života, aby stvořila nový život a nahradila ten, který povolala k sobě,“ pokračoval starý moudrý muž. „Děti se to dozvídají, když dorůstají, z legend, příběhů a písní. Nasloucháme těmto příběhům rádi, i když už zestárneme. Musíš však pochopit základní proud, který nás nese, a co je pod ním, abys porozuměla podstatě mnoha našich zvyků. Které postavení a kdo je u nás zaujme, to závisí na matce a cena nevěsty představuje možnost ukázat, jakou má člověk hodnotu.“

Ajla napjatě naslouchala a přikývla. Jondalar se pokusil vysvětlit jí tu věc s Matkou, ale mamot jí to podal tak, že to pochopila snadněji.

„Když se žena a muž rozhodnou spojit, dává muž a jeho tábor matce dotyčné ženy a jejímu táboru spoustu dárků. Matka nebo náčelnice tábora pevně stanoví cenu za dceru – to znamená, řekne, kolik darů požaduje. Příležitostně se taky stane, že některá žena sama určí svou cenu, ale nemůže to udělat jen tak, protože to závisí na mnoha věcech. Žádná žena by nechtěla být podhodnocena. Stejně tak by neměla být cena příliš vysoká, aby si ji její vyvolený muž a jeho tábor mohli dovolit nebo třeba nebyli ochotni ji zaplatit.“

„Proč se platí za ženu?“ zeptal se Jondalar. „Nestává se tím zbožím jako sůl nebo pazourek nebo jantar?“

„Hodnota ženy je mnohem vyšší. Cena nevěsty je to, co zaplatí muž za přednostní právo s nějakou ženou žít. Dobrá cena uspokojí

všechny. Je výrazem postavení, které žena zaujímá. Každému dá poznat, jak vysoko se hodnotí muž, který ji požaduje – a tábor. To ctí jeho tábor a dává mu příležitost dokázat, že jsou úspěšní a mohou si dovolit požadovanou cenu zaplatit. Kromě toho to dokazuje vážnost tábora ženy, odškodňuje ho za odchod ženy z tábora – mnohé mladé ženy totiž založí nový tábor nebo žijí v táboře svého muže. Nejdůležitější však je, že jim pomůže zaplatit dobrou cenu nevěsty, když se někdo z vlastního tábora uchází o ženu. Tak můžou ukázat, jak jsou bohatí.

Děti se rodí s postavením své matky. Proto matkám náleží vysoká cena nevěsty. I když se cena nevěsty platí v darech a mnohé dary jsou určeny mladému páru a mají mu pomoci začít společný život, vlastní cena je v postavení a vysoké vážnosti, jakou má žena ve vlastním táboře a ve všech ostatních táborech, a v ceně, kterou předá svému druhovi a svým dětem.“

Ajla z toho stále ještě byla zmatená, ale Jondalar přikývl. Postupně začínal chápat, oč jde. V podrobnostech to nebylo stejné, ale v hrubých rysech byly příbuzenské vztahy a hodnotové představy u jeho vlastního lidu podobné. „Jak se ví, jakou cenu má žena? Stanovením dobré ceny nevěsty?“ zeptal se mamota.

„To závisí na mnoha věcech. Muž se bude vždycky snažit najít ženu s nejvyšším postavením, kterou si může dovolit. Když muž opustí svou matku, přijímá postavení své družky, která buď už matkou je, nebo matkou bude. Žena, která už prokázala, že může být matkou, má vyšší cenu, proto jsou ženy s dětmi velmi žádané. Muži se vždycky budou snažit vyhnat cenu své budoucí družky co nejvýš, mají z toho jenom výhody. Dva muži, kteří spolu soupeří o vysoce ceněnou ženu, mohou – pokud spolu dobře vycházejí a žena je s tím svolná – své prostředky složit a cenu nevěsty tím způsobem ještě vyhnat do výše.

Mnohdy se dá muž dohromady s dvěma ženami, zvlášť když jsou to sestry, které se spolu nechtějí rozejít. Pak získá postavení výše postavené ženy a je příznivě posuzován, což jeho postavení dostatečně zvyšuje. Dokáže tak totiž, že je schopen postarat se o dvě ženy a jejich budoucí děti. Ženy dvojčata platí jako zvláštní požehnání a jen málokdy se rozdělují.“

„Když můj bratr našel ženu mezi Saramudony, stal se příbuzným Tholije, která pochází z Mamutonů. Tholije mi

vyprávěla, že byla uloupena, ostatně s jejím svolením,“ řekl Jondalar.

„My obchodujeme se Saramudony, ale naše zvyky a obyčeje nejsou stejné. Tholije byla žena s vysokým postavením. Ztratit ji znamenalo vzdát se ženy, která nejen kvůli sobě samé měla vysokou hodnotu – a oni zaplatili vysokou cenu nevěsty – ale taky ještě vzala s sebou hodnotu, která na ni přešla z její matky a kterou teď předala svému muži a svým dětem, hodnotu, která by všem Mamutonům přišla vhod. Za to není odškodnění. Ta byla pro nás prostě ztracená, jako by nám ji někdo ukradl. Ale Tholije byla zamilovaná a odhodlaná spojit se s tím mladým Saramudonem za každou cenu. Abychom se zbavili všech obtíží, svolili jsme, aby byla uloupena.“

„Degije říká, že Fralijina matka nasadila cenu nevěsty velmi nízko,“ řekla Ajla.

Starý muž si poposedl. Věděl, k čemu míří, a nebylo snadné tu otázku zodpovědět. Většina lidí chápala zvyky a obyčeje intuitivně a nedokázala by je vysvětlit tak zřetelně jako mamot. Mnozí v jeho postavení by taky váhali vysvětlovat představy víry, které se obvykle odívaly do mnohoznačných příběhů, protože tu byly obavy, že jasné a podrobné vysvětlení kulturních hodnot by je mohlo zbavit jejich tajemství, a tím jejich moci. Dokonce i jemu při tom bylo nepříjemně, ale už se rozhodl, a co se Ajly týče, dospěl k jistým závěrům. Záleželo mu na tom, aby pochopila jejich představy, zvyky a obyčeje co nejrychleji.

„Matka se může přestěhovat k ohništi některého svého dítěte,“ řekl. „Když to udělá – a to se zpravidla nestává, dokud nezestárne – většinou se přestěhuje k dceři, která žije ve stejném táboře jako ona. Její druh jde většinou s ní, může se ale taky vrátit do tábora své matky nebo – pokud chce – žít u některé sestry. Muž často cítí silné pouto k dětem své družky, dětem svého ohniště, protože s nimi žije a mnohému je naučí. Ale jeho dědici jsou děti jeho sestry, a když zestárne, musejí se ony o něho postarat. Obvykle jsou staří vítáni, bohužel ale ne vždycky. Fralije je jediné dítě, které Krociji zůstalo, a proto se s přibývajícími lety nestala přívětivější. Lepí se na člověka a nedokáže sama nic dát, a tak ji jen málokterý muž chce mít u svého ohniště. Když zemřel Fralijin první muž, musela

cenu své dcery stále snižovat, a to ji zlobí a přispívá k její zahorčlosti.“

Ajla chápavě přikývla, ale ustaraně krčila čelo. „Iza mi vypráví o staré ženě, která žila u Brunovy tlupy, než mě našli. Ta žena od jiné tlupy. Druh umře, žádné děti. Ona žádné postavení, ale vždycky co jíst, vždycky místo u ohniště. Když Krocije nemít Fraliji – kam jít?“

Mamot si její otázku promyslel. „Krocije by pak představovala velký problém, Ajlo. Toho, kdo už nikoho nemá, obvykle přijme jiné ohniště, ale Krocije je nepříjemná a nebylo by mnoho takových, kteří by ji chtěli přijmout k sobě. Jídlo a místo na spaní by zřejmě našla v každém táboře, ale po nějaké době by ji donutili odejít – jako to udělal její tábor, když zemřel první druh Fralije.“

Starý šaman se zachmuřil, když pokračoval: „Frebek sám taky není nijak příjemný. Jeho matka měla velmi nízké postavení. Nedokázala udělat téměř nic, neměla co nabídnout a jenom pila silné nápoje, a proto moc nedostal. Jeho tábor Krociji nechtěl a on sám z něho rád odešel. Oni ale odmítli zaplatit i nejmenší cenu. Proto byla cena nevěsty Fralije tak nízká. Že tu vůbec jsou, za to vděčí jedině Neciji. Necije přiměla Taluta, aby se za ně vzal, a proto sem byli přijati. Ale jsou mezi námi takoví, kteří toho litují.“

Ajla chápavě přikývla. Tím byla situace trochu jasnější. „Mamote, co...“

„Nuvi! Nuvi! Ach Matko! Ona se dusí!“ vykřikla najednou nějaká žena.

Lidé se seběhli, když její tříleté dítě kašlalo a dávalo se a sípavě bojovalo o dech. Někdo klepal dítěti na záda, což však nepomohlo. Jiní přicházeli s radami, ale nevěděli, co by se mělo dělat, když děvčátko dál lapalo po dechu a ve tváři modralo.

Ajla si razila cestu mezi davem a přiběhla k dítěti, když už ztratilo vědomí. Zvedla je, posadila si je na klín, pak mu strčila prst do úst, aby zjistila, jestli najde překážku. Když s tím neuspěla, vstala, obrátila dítě a držela je v pase tak, že mu hlava a paže visely dolů, a tloukla je do lopatek. Pak objala ochablé svěšené tělíčko a silně ho stiskla.

Se zatajeným dechem všichni odstoupili a dívali se na ženu, která zřejmě přesně věděla, co má udělat v boji o život dítěte. Snažila se dostat ven to, co se mu zachytilo v hrdle.

Dítě přestalo dýchat, ale srdce mu ještě tlouklo. Ajla je posadila a poklekla vedle něho. Vzala cíp přehozu dítěte a podložila mu jím týl tak, že hlava visela dozadu a ústa byla otevřená. Pak mu zadržela nos, přiložila ústa na ústa a nasála vzduch, jak nejprudčeji mohla.

A pak nečekaně cítila, jak jí něco vletělo do úst a málem by se jí to zaseklo do vlastního hrdla. Odtáhla ústa od dítěte a vyplivla kus kosti, na níž bylo ještě kus masa. Zhluboka se nadechla, rychlým pohybem si odhrnula vlasy z tváře, znovu přitiskla ústa na ústa dítěte a foukla mu životadárný dech do zastavených plic. Malá hrud' se nadzvedla. Ajla to několikrát zopakovala.

Najednou se dítě rozkašlalo, dávalo a pak se samo zhluboka a chrčivě nadechlo.

Když už Nuvi zase dýchala, Ajla jí pomohla usednout. Teprve tehdy si uvědomila, že Tronyje úlevou vzlyká, že její dcera znovu obžívla.

6.

Ajla si vzala přehoz a hodila kapuci do týla, pak se rozhlédla po řadě ohnišť. U posledního – u ohniště Tura – viděla Degiji, jak si češe husté kaštanově rudé vlasy a svazuje je do uzlu. Přitom se bavila s někým, kdo ležel na lůžku.

Ajla a Degije se v posledních dnech spřátelily a navykly si spolu ráno chodit ven. Degije si zastrčila do uzlu dlouhou tenkou jehlici vyřezanou z mamutího klu, zamávala na Ajlu a zavolala: „Počkej na mě, hned přijdu!“

Tronyje seděla na lůžku ohniště sousedícího s ohništěm Mamuta a kojila Hartala. S úsměvem kývla na Ajlu, aby k ní přišla. Ajla vešla do prostoru ohniště Soba, sedla si vedle Tronyje, předklonila se, tiše vrkala a šimrala miminko. To se na chvíli pustilo matčina prsu, smálo se a dupalo nožičkami, pak se ale znovu obrátilo k matce a dál pilo.

„Už tě zná, Ajlo,“ řekla Tronyje.

„Hartal šťastně zdravé dítě. Rychle roste. Kde je Nuvi?“

„Manuv s ní šel ven. Teď mi s ní hodně pomáhá a já jsem ráda, že u nás žije. Tornek má sestru, u níž by mohl žít. Staří i mladí spolu dobře vycházejí, ale většinu času tráví Manuv s maličkou. Prostě jí nedokáže nic odmítnout. Zvlášť teď, kdy jsme ji málem ztratili.“ Matka si položila dítě na rameno a poklepávala mu na zádíčka, pak se zase obrátila k Ajle. „Vlastně jsem neměla příležitost mluvit s tebou o samotě. Chtěla bych ti ještě jednou

poděkovat. Jsme ti všichni tak vděční... Měla jsem takový strach, je se... Pořád ještě mám hrozné sny. Nevěděla jsem, co mám dělat. Nevím, co bychom dělali, kdybys tu nebyla.“ Potlačovala slzy, které se jí hrnuly do očí.

„Tronýje, nemluv. Nemusíš děkovat. Je mé... neznám slovo. Já umím... je důležité... pro mě.“

Ajla viděla, že Degije prochází kolem ohniště Jeřába, a všimla si přitom, že ji Fralije nespouští z očí. Měla temné kruhy pod očima a vypadala unavenější, než by měla. Ajla ji pozorovala a usoudila, že ve svém těhotenství pokročila už tak daleko, že by obvyklá ranní nevolnost povolna měla přestat, avšak Fralije stále ještě pravidelně zvracela – a nejenom ráno.

Ajla si přála, aby ji mohla pořádně prohlédnout, ale Frebek přímo zuřil, když se o tom zmínila. Tvrdil, že jestli Ajla někoho zachránila před udušením, zdaleka ještě neznamená, že umí léčit. Jeho že to nepřesvědčí jenom proto, že to sama tvrdí, a nedovolí, aby nějaká přivandrovalá cizinka dávala Fraliji zlé rady. Tím měla Krocije zase něco, o čem se s ním mohla hádat. Nakonec Fralije tvrdila, že je jí dobře a že Ajlu nepotřebuje, jenom aby už nemusela poslouchat ty jejich věčné hádky.

Ajla se povzbudivě usmála na usouzenou ženu, vzala prázdný vak na vodu a šla s Degijí ke vchodu. Když vešly do prostoru ohniště Lišky, Ranek vzhlédl a díval se za nimi. Ajla měla pocit, že ji sleduje po celou cestu prostorem ohniště Lva a společného ohniště a že ji nespustil z očí, dokud nedošly k vstupnímu prostoru. Musela odolat pokušení, aby se neohlédla.

Jakmile odhrnuly kožešinu před východem, Ajla zamžourala, jak ji nečekaně oslnilo ostré slunce na temně modré obloze. Byl jeden z oněch teplých mírných podzimních dnů, který je považován za vzácný dar a na který se rádo vzpomíná, když nastanou prudké bouře a velký mráz určuje počasí. Ajla se vděčně usmála a připomněla si najednou něco, na co už léta nevzpomněla – že se Uba narodila přesně v takový den, prvního podzimu poté, co ji Brunova tlupa našla.

Hliněné obydlí i s udupaným prostranstvím před ním bylo přibližně ve středu svahu skloněného k západu a od vchodu byl výhled daleko do krajiny. Ajla se na chvíli zastavila a rozhlížela se. Řeka se blyštěla a podmalovávala svým šploucháním hru slunce a

vody. Na druhé straně spatřila podobný svah, zahalený do jemného oparu. Rychle plynoucí řeku, která si vyhloubila koryto v široké otevřené stepi, lemovaly hliněné stěny.

Od zaoblených hran náhorní roviny až k široké říční nížině byla jemná sprašovitá půda brázděná hlubokými rýhami – dílo deště, tání a povrchových vod, které přitékaly na jaře z obrovských ledovců na severu. Tu a tam stálo osaměle pár zelených modřínů a smrků a zvedaly se strmě nad křovinami, které už ztratily listí a tiskly se k zemi. Dál na břehu řeky se vlnily stvolý rákosí, orobince a ostřice. Výhled proti proudu řeky měla zatarasený ohybem, avšak Víha a Vítěz se pásli na dohled a dopřávali si uschlou travu, která pokrývala jinak holou rovinu.

Před nohy Ajly dopadlo trochu hlíny. Zděšeně vzhlédla a dívala se do zářících modrých očí Jondalara. Vedle něho stál Talut a široce se šklebil. Překvapilo ji, že viděla ještě další lidi nahoře na klenbě hliněného obydlí.

„Pojď nahoru, Ajlo, podám ti ruku,“ řekl Jondalar.

„Teď ne, později. Co děláš tam nahoře?“

„Ukládáme čluny nad kouřové otvory,“ vysvětloval Talut.

„Cože?“

„Pojď už, já ti to vysvětlím,“ řekla Degije. „Jinak ještě přeteču,“ zasmála se.

Obě mladé ženy šly společně k hluboké hliněné brázdě, příkře se svažující dolů ze břehu. Do jedné z kolmých stěn byly vyhrabané schody, které vedly k řadě velkých mamutích lopatek. Velké ploché kosti měly uprostřed díru a byly připevněné nad hlubším příkopem. Ajla si stoupla na jednu z lopatek, nahmatala řemen svých kalhot, spustila nohavice a dřepla si vedle Degije nad dírou. Teď se divila, proč na to nepřišla dřív sama, aby si vždycky takhle dřepla, když měla takové potíže s novým oblečením. Všechno vypadalo tak prostě a snadně, když při tom jednou sledovala Degii. Obsah nočních nádob, pletených z proutí, se shazoval jako jiný odpad dolů do strže a všechno spláchly jarní vody.

Vylezly zase nahoru a pokračovaly pak dál podle široké rýhy dolů k řece. Řeka, jejíž pramen dál na severu už zamrzl, tekla středem koryta. Až přijde teplejší roční doba, bude koryto plné divoce tekoucí vody. Na břehu řeky teď bylo poskládáno několik

horních částí mamutích lebek spolu s několika hrubými naběračkami, vyrobenými ze stehenních kostí.

Obě ženy naplnily nádoby z mamutích lebek vodou, kterou nabraly z řeky. Z váčku, který Ajla přinesla, odsypala Degiji a sobě do ruky sušené kdysi bledě modré lístky. Když je mnuly v navlhčené ruce, vznikl pěnivý prostředek na mytí, který zanechával na rukou a na tváři příjemnou vůni. Ajla pak ulomila větvičku, rozkousala odlomený konec a vyčistila si jím zuby, zvyk, který převzala od Jondalara.

„Co je člun?“ ptala se Ajla, když se vracely s bizoním žaludkem plným vody.

„Plavidlo, které používáme, abychom se dostali na druhou stranu řeky, když není příliš prudká. Nejdřív se postaví mísovitá kruhová kostra z kostí a dřeva, do níž se vejdou dva nebo až tři muži, pak se potáhne kůží, obvykle tuří. Musí být dobře promaštěná a chlupy je obrácené ven. Z lopatkovitého paroží se udělají dobrá vesla, aby se člun dal ve vodě řídit,“ vysvětlovala Degije.

„A co dělají čluny tam nahoře?“

„Tam je ukládáme, když je nepotřebujeme, ale v zimě jimi zakrýváme kouřové otvory, aby zadržovaly déšť a sníh. Muži je pevně uvážou řemeny, aby je vítr neodvál. Ale mezeru tam musejí nechat, aby mohl kouř ven a aby se jimi dalo zvnitřku pohybovat sem a tam. Taky aby se dal oklepat sníh, když ho napadá příliš mnoho.“

Jak tak šly, uvažovala Ajla, že měla štěstí, když poznala Degiji. Uba byla její sestra a milovala ji, ale Uba byla mladší a navíc ještě Izina skutečná dcera. Tento rozdíl tu vždycky byl. Ajla ještě nikdy nepoznala nikoho stejně starého, kdo by chápal všechno, co říkala, a s nímž by měla tolik společného. Postavily vak s vodou a chvíli odpočívaly.

„Ajlo, řekni mi, jaké je znamení pro: miluji tě, abych to mohla říct Branagovi, až ho zase uvidím,“ žádala ji Degije.

„Klan pro to nemá znamení,“ vysvětlila Ajla.

„Copak se nemilují? Když o nich vyprávíš, tak má člověk pocit, že jsou jako lidé, a tak jsem si myslela, že znají lásku.“

„Ano, milují se, ale jsou tiší... ne, to není to správné slovo.“

„Myslím, že to slovo, které potřebuješ, je jemní,“ řekla Degije.

„Jemní, možná... když jde o to ukázat city. Matka může říct dítěti: Ty mě děláš šťastnou,“ odpověděla Ajla a předvedla Degiji odpovídající znamení, „ale žena by nikdy neřekla tak otevřeně... ne... zřetelně?“ Vyslovila druhé slovo tázavě a čekala na její souhlasné kývnutí, než pokračovala: „Nevyjádřila by nikdy tak zřetelně své city k nějakému muži.“

Degiji se to zdálo zajímavé. „Co by tedy udělala? Já musela dát Branagovi najevo, jaké city k němu chovám, když jsem si všimla, že mě při letním setkání nespouštěl z očí – stejně jako já jeho. Kdybych mu to nemohla říct – nevím, co bych pak dělala.“

„Žena v klanu neříká – ta dá vědět. Žena dělá věci pro muže, kterého miluje, vaří jídlo, které on rád, ráno vaří jeho oblíbený čaj, aby byl hotový, když se probudí. Dává si záležet, když mu dělá oblečení – vnitřní stranu kožešin udělá zvlášť měkkou, zrovna tak teplé obutí kožešinou dovnitř. Ještě lepší je, když žena pozná, co si muž přeje, dřív než ji o to požádá. Dokazuje, že ho soustředěně pozoruje, aby poznala jeho zvyklosti a nálady, že ho zná a záleží jí na něm.“

Degije přikývla. „To je dobrá možnost, jak někomu říct, že ho miluješ. Je to hezké dělat něco zvláštního pro sebe navzájem. Ale podle čeho pozná žena, že on miluje ji? Co dělá muž pro ženu?“

„Jednou se Guv dostal do velkého nebezpečí a zabil leoparda, z kterého měla strach Ovra. Potuloval se moc blízko jeskyně. Věděla, že on to dělá pro ni, i když daroval kožešinu Krebovi a Iza z toho udělala přehoz pro mě,“ vysvětlovala Ajla.

„To je moc obšírné a nějak spleť. Nejsem si jistá, jestli bych to chápala.“ Degije se zasmála. „Jak to víš, že to udělal pro ni?“

„Ovra mi to později vyprávěla. Tehdy jsem to nevěděla. Byla jsem mladá. Ještě jsem se učila. Řeč klanu není jenom v posuncích. Mnohem víc se řekne tváří, očima, tělem. Způsob chůze, otočení hlavy, napnutí ramen, když víš, co to znamená, řekne víc než slova. Moc dlouho trvá, než se naučíš řeč klanu.“

„To mě překvapuje, když ses tak rychle naučila mamutonsky! To se přece vidí. Jsi každým dnem lepší. Přála bych si, abych byla taky tak nadaná na učení jako ty.“

„Pořád ještě nejsem správná. Chybí mi slova. Ale myslím, mluví slova způsobem klanu. Já slyším slovo a pozoruju tvář a cítím, jak slovo zní, a společně s ostatním, vidím, jak se pohybuje

tělo... a pokouším se to podržet. Když učím Rydaga a ostatní různé posunky, učím i sebe. Učím se vaši řeč. Musím se učit, Degije,“ dodala s opravdovostí, která dokazovala, jak vážně to myslí.

„Pro tebe to není jenom hra, že ne? Jako jsou pro nás tvé posunky. Já už se těším, až přijdeme na letní setkání a tam se budeme dorozumívat a nikdo jiný tomu nebude rozumět.“

„Já jsem šťastná, že se všichni baví a chtějí se učit víc. Šťastná kvůli Rydagovi. Rydag je teď taky veselý. Ale pro něho to není hra.“

„Ne, to asi ne.“ Znovu zvedly těžký vak s vodou, avšak pak se Degije zarazila a pohlédla na Ajlu. „Zpočátku jsem nemohla pochopit, proč si ho Necije nechala. Ale pak jsem si na něho zvykla a docela jsem si ho oblíbila. Teď je prostě jedním z nás a chyběl by mi, kdyby tu nebyl. Ale až dosud mě nikdy nenapadlo, že by mohl chtít mluvit. Prostě jsem o tom nikdy nepřemýšlela.“

Jondalar stál ve vchodu obydlí a pozoroval obě ženy, které šly spolu tak zahloubané do hovoru. Měl radost, že Ajla tak dobře vychází s Mamutony. Když o tom uvažoval, připadalo mu úžasné, že ze všech skupin, které mohli potkat, našli zrovna skupinu, v jejímž středu žilo dítě smíšených duchů a která z tohoto důvodu byla zřejmě přístupnější než jiní přijmout Ajlu. V jednom měl ovšem pravdu. Ajla neváhala říct komukoliv, že vyrostla u ploskolebců.

Nu, alespoň že jim nevyprávěla o svém synovi, pomyslel si. Že si někdo jako Necije zamiloval osiřelé dítě, bylo neobvyklé. Ale smířit se s přítomností ženy, jejíž duch se smísil s duchem ploskolebců a která proto na svět přivedla zrůdu – k tomu bylo třeba mnohem víc. Koneckonců měli všichni strach, že by se to mohlo stát znovu. A jestli přitahovala nesprávné duchy, mohlo se stát, že by to přenesla na ostatní ženy ve svém okolí.

Najednou se urostlý statný muž začervenál až po uši. Pro Ajlu není její syn zrůda, pomyslel si zaraženě. On sám se zhnuseně odtáhl, když mu vyprávěla o svém synovi, a to ji pořádně rozzlobilo. Nikdy ji neviděl tak zuřivou. Ale její syn byl její syn a ona se za něho očividně ani trochu nestydí. A má pravdu. To mi sdělila Dona ve snu. I ploskolebci... klan... jsou děti Matky. Jen se podívej na Rydaga. Je mnohem vyspělejší, než by kdo považoval

za možné. Trochu jiný je, to ano, ale je to člověk a navíc velmi milý.

Jondalar se zaobíral chlapcem delší dobu a poznal, jak je chytrý a vyspělý, ano, dokonce že má jistý suchý humor, zvlášť pak, když šlo o jeho odlišnost a jeho slabost. Všiml si, že pokaždé, když Rydag pohlédl na Ajlu, objevila se mu v očích oddanost a zbožnění. Ajla mu vyprávěla, že chlapci v Rydagově věku jsou v klanu už mnohem vyspělejší než chlapci Druhých lidí, že jsou to už téměř muži, mnohem víc než Danug. Ale bylo také možné, že to byla jeho slabost, že vyspěl tak nad svůj věk.

Ajla má pravdu. Vím, že má pravdu. Kdyby jenom o nich nemluvila! Všechno by bylo mnohem snadnější. Nikdo by přece vůbec nic netušil, kdyby jim to neřekla...

Pro ni to jsou její lidé, Jondalare, nadával si a uvědomil si, jak mu znovu hoří tváře a jak zuří na své vlastní myšlenky. Co by se asi v tobě dělo, kdyby ti někdo řekl, že nemáš mluvit o svých lidech, kteří tě vychovali a které miluješ? A když se za ně ona nestydí, proč by ses měl stydět ty? Tak zlé to přece nebylo. Frebek je beztak nesnášenlivý. Ajla jenom samozřejmě nemá tušení, jak se lidé můžou proti někomu bránit – a proti každému, kdo se ho pak zastává.

Možná je lepší, že to ani neví. A třeba se nic nestane. Zatím dosáhla toho, že se většina v táboře dorozumívá posunky jako ploskolebci.

„Jondalare, ty máš hlavu celou rudou. O čempak jsi to přemýšlel?“ zeptala se Degije škádlivě, když k němu došly.

Ta otázka ho zastihla naprosto nepřipraveného, připomněla mu jeho stud a způsobila, že se jeho rozpaky ještě zvětšily. „Asi jsem seděl příliš blízko ohně,“ řekl a odvrátil se.

Proč říká Jondalar věci, které nejsou pravdivé? ptala se Ajla a všimla si, jak vraštil čelo a že se v jeho modrých očích zračila starost, než se odvrátil. Ten není rudý od ohně, ale způsobilo to něco, co cítí. Právě když si myslím, že ho začínám chápat, udělá něco nepochopitelného. Pozoruji ho. Vidím přece, že je rozrušený. Proč tomu tak je, to ovšem nepoznám. Proč ho tak dokáže rozzuřit Ranek? A teď ho něco zlobí a on řekne, že tak zrudl od ohně. Co dělám špatně? Proč ho nechápu? Naučím se to někdy?

Všichni tři se vraceli společně a ve vchodu narazili na náčelníka.

„Hledal jsem tě, Jondalare,“ řekl náčelník. „Nechtěl bych promarnit tak dobrý den. Vymek cestou domů viděl zimní stádo bizonů. Až se najíme, chceme se vydat na lov. Chtěl bys jít s námi?“

„Rád,“ řekl Jondalar a potěšeně se zašklebil.

„Ptal jsem se mamota na počasí a požádal ho, aby zjistil, kde je stádo. Říká, že znamení jsou dobrá a stádo se zatím příliš nevzdálilo. A ještě něco řekl, čemu moc nerozumím. Řekl: Cesta ven je taky cestou dovnitř. Říká ti to něco?“

„Ne, ale to není neobvyklé. Ti, co slouží Matce, často říkají věci, kterým nerozumím.“ Jondalar se usmál. „Mluví se stínem na jazyku.“

„Někdy se ptám, jestli vůbec sami vědí, co říkají,“ řekl Talut.

„Jestli půjdeme na lov, chtěl bych ti něco ukázat, co by nám možná pomohlo.“

Jondalar šel napřed ke svému lůžku u ohniště Mamuta. Tam vzal hrst lehkých oštěpů a sáhl po zbrani, kterou Talut neznal.

„To jsem vyrobil venku v Ajlině údolí a od té doby to vždycky používám při lovu.“

Ajla odstoupila a přihlížela. Napětí v jejím nitru bylo stále větší. Velmi jí záleželo na tom, aby ji vzali s sebou, ale nevěděla, jak se tito lidé dívají na to, když žena loví. Lov byl v minulosti příčinou jejího největšího zármutku. Ženy klanu lovit nesměly, ano, nesměly se ani dotknout loveckých zbraní. Ona se však přes zákaz sama naučila používat prak, a když se pak na to přišlo, byla za to tvrdě potrestána. Když si odpykala trest, dovolili jív omezené míře lovit – aby usmířili její mocný totem, který ji chránil. Avšak to, že jako žena lovila, bylo pro Brouda jenom dalším důvodem k nenávisti a přispělo nakonec k jejímu prokletí.

Avšak že dokázala tak dokonale zacházet s prakem, podstatně zvětšilo její naděje na přežití, když byla v údolí odkázána jenom sama na sebe, a povzbudilo ji to k dalšímu zdokonalování loveckého umění. Ajla přežila, protože zručnost, kterou získala jako žena v tlupě, její inteligence a odvaha jí pomohly, aby se dokázala sama o sebe postarat. Lov pro ni však znamenal víc než jenom to, že na něm závisel její život. Lov pro ni představoval

nezávislost a svobodu, které z toho zcela přirozeně vyplývaly. Nebyla by ochotná toho všeho se jen tak zříct.

„Ajlo, proč nedoneseš svůj vrhač oštěpů,“ řekl Jondalar a obrátil se na Taluta. „Já možná dokážu silnější hody, ale Ajla mnohem jistěji zasahuje cíl. Může vám mnohem líp než já ukázat, co všechno se s tím dá dělat. Ano, jestli chcete vidět, jak přesně zasahuje cíl, měli byste ji zažít s prakem. Myslím, že právě proto, že je tak dobrá s prakem, zasáhne i vrhačem mnohem jistěji cíl než já.“

Ajla úlevou vydechla – bezděky zadržela dech – a šla pro vrhač a oštěpy, zatímco Jondalar dál mluvil s Talutem. Pořád ještě to nedokázala pochopit, jak snadno se Jondalar vyrovnal s tím, že ráda a dobře loví – a jak přirozeně teď vychvaloval její lovecké umění. Zřejmě vycházel z toho, že Talut a tábor Lva taky nemají nic proti tomu, aby šla s nimi na lov. Pohlédla na Degiji a ptala se, co si asi o tom myslí ona.

„Měl bys říct matce, jestli chcete vyzkoušet novou zbraň, Talute. Víš, že by ji určitě taky ráda viděla,“ řekla Degije. „A já si snad taky donesu své oštěpy. A stan. Protože asi zůstaneme venku přes noc.“

Po snídani kývl Talut na Vymeka a dřepili si spolu u společného ohniště, kde bylo menší vyhrazené místo s měkkým pískem zvláště dobře osvětlené světlem, které pronikalo kouřovým otvorem v klenbě. Na okraji tohoto čtverce byl zabodnutý nástroj, zhotovený z kosti nohy jelena. Nástroj měl tvar nože nebo špičatě vybíhající dýky a měl rovnou tupou hranu, která vycházela z kolenního kloubu a vybíhala do jemného hrotu. Talut vzal toto rydlo, uhladil písek plochou stranou, pak je vzal za kloub a špicí táhl čáry po rovné ploše. Několik kolemstojících přihlíželo.

„Vymek říká, že viděl bizony nedaleko tří velkých skal na severovýchodě, v blízkosti potoka, který výš proti proudu ústí do naší řeky,“ řekl náčelník a kreslil rydlem hrubou mapu v písku.

Tato mapa neukazovala, jak se voda vine po rovině. Talut nepozoroval zemi z ptáčích perspektivy. Aby naznačil řeku, kreslil klikatou čáru rybím vzorem. Pak ji spojil s oběma stranami přímé čáry, a tím naznačil přítok. Na jejich otevřené rovině představovaly řeky vodní toky, které se příležitostně spojovaly.

Mamutoni věděli, odkud řeky přitékají a kam směřují a že se dají sledovat, pokud se chce dojít k určitému bodu. To však bylo možné i tehdy, když se přidržovali určitých jiných zvláštností krajiny, a u takové velké skály mohli být alespoň jistí, že se nepřemístí, což se o řece říct nedalo.

V krajině, která ležela tak blízko ledovce, probíhaly díky ledu a trvalému mrazu někdy dost drastické změny v půdě. Vodní masy, které stékaly v létě z tajícího ledovce, dokázaly snadno během jednoho ročního období změnit koryto řeky, stejně jako se ledové hrboly proměňovaly v létě v marast. Pro lovce mamutů představoval jejich životní prostor proměnlivou mnohotvárnost, v níž řeky byly jenom jedním živlem z mnohých.

Taluta taky ani nenapadlo, aby kreslil čáry rovné a vyjadřoval délku řeky v krocích. Taková míra neměla žádný význam. Nepočítali vzdálenost podle toho, jak vzdálené místo bylo, ale kolik času bylo zapotřebí, aby se tam došlo, a to se lépe vyjadřovalo řadou čar, které představovaly počet dní. I pak mohlo být nějaké místo pro některé lidi mnohem vzdálenější než pro jiné, nebo totéž místo bylo v jednu roční dobu vzdálenější než v jinou, protože cesta tam by trvala déle. Usek, který urazil celý tábor, se počítal podle času, který potřeboval nejpomalejší z nich. Talutova mapa byla pro členy tábora Lva naprosto jasná, ale Ajla z ní byla přes všechno nadšení trochu zmatená.

„Vymeku, řekni mi, kde byli bizoni,“ řekl Talut.

„Na jižním břehu přítoku,“ odpověděl Vymek, vzal kostěné rydlo a přidal ještě pár dodatečných čar. „Je kamenitý, protože se tam objevují skály, ale řečiště je široké.“

„Jestli potáhnou dál proti proudu, není na té straně mnoho míst k úniku,“ řekla Tulije.

„Mamote, co myslíš?“ zeptal se Talut. „Říkáš, že jsi v duchu nemusel putovat daleko?“

Starý šaman vzal rydlo do ruky a na okamžik zavřel oči. „Mezi druhou a poslední skálou, která se objeví, se vine vodní tok,“ řekl a kreslil. „Tudy pravděpodobně táhli, protože se domnívají, že je to cesta ven.“

Vymek vzal rydlo, udělal na kraji pár čar, zaváhal a přidal pak ještě jednu. „Tolik jsem jich viděl, to můžu říct s jistotou,“ prohlásil pak a zabodl rydlo do písku.

Tulije rydlo vytáhla a dokreslila další tři čáry. „Já viděla opozdilce. Jedno zvíře vypadalo ještě hodně mladé, ale možná bylo jenom slabé.“

Ted' se chopil rydla Danug a dodal ještě jednu čáru. „Byla to myslím dvojčata. Viděl jsem ještě jedno za nimi. Viděla jsi dva, Degije?“

„Já už nevím.“

„Ta měla oči jenom pro Branaga,“ řekl Vymek s přívětivým úsměvem.

„To místo je asi půl dne cesty odtud, ne?“ zeptal se Talut.

Vymek přikývl. „Půl dne, když se jde zčerstva.“

„Pak bychom měli okamžitě vyrazit.“ Náčelník se zarazil a uvažoval. „Je to už dost dlouho, co jsem tam byl naposled. Rád bych věděl, jak krajina vypadá. Kdyby někdo...“

„Někdo, kdo by běžel, by tam mohl být rychleji, zjistil by, jak to vypadá, vrátil by se a přišel nám naproti,“ řekla Tulije, která už uhodla myšlenky svého bratra.

„To je dlouhý běh,“ řekl Talut a pohlédl na Danuga. Vysoký, trochu šlachovitý mladík už chtěl otevřít ústa, když ho předešla Ajla.

„Pro koně to není běh. Kůň je rychlý. Mohla bych jet na koni... jenom neznám to místo,“ řekla.

V prvním okamžiku se Talut zatvářil překvapeně, pak se široce zašklebil. „Mohl bych ti dát mapu, jako je tahle,“ řekl a ukázal na kresby v písku u jejích nohou. Rozhlédl se a v blízkosti hromady kostí objevil plochý kus mamutoviny, která se odlomila z klu mamuta, a vytáhl ostrý pazourkový nůž. „Podívej, pojeděš na sever, dokud nedorazíš k velkému proudu.“ Vyřezal klikaté čáry, aby naznačil vodu. „Před ním ale narazíš na menší, který musíš překročit. Tím se ale nedej zmýlit.“

Ajla krabatila čelo. „Neumím používat mapu,“ řekla. „Ještě nikdy jsem ji neviděla.“

Na Talutově tváři se zračilo zklamání a zase mamutovinu odhodil na hromadu.

„Nemohl by někdo jet s ní?“ navrhoval Jondalar. „Kůň unese i dva lidi. Sám jsem s ní už jel.“

Nato se Talut znovu usmál. „To je dobrý nápad. Kdo chce jet s ní?“

„Já pojedu. Znáám cestu,“ ozval se hlas a hned nato ještě druhý: „Já znám cestu. Právě odtud přicházím.“ Lacije a Danug se okamžitě hlásili a několik dalších vypadalo, že by byli k tomu rovněž ochotni.

Ajla se podívala na mladíka, který byl téměř tak velký jako Jondalar a měl ohnivě rudé vlasy jako Talut – a světlé chmýří začínajících vousů. Z něho putoval její pohled k vysoké štíhlé dívce, která ještě nebyla zcela ženou, ale už téměř ano, měla světlé vlasy, jen trochu tmavší než Necije. Z obou párů očí svítila vážná naděje. Ajla nevěděla, pro koho by se měla rozhodnout. Danug byl téměř muž. Myslela, že vlastně musí vzít jeho, ale něco na Laciji jí připomínalo ji samotnou, a pak si připomněla touhu v Lacijiných očích, které si všimla, když dívka uviděla poprvé koně.

„Myslím, že Víha bude rychlejší, když neponese tolik váhy. Danug je muž,“ řekla Ajla a obdařila ho zvlášť milým úsměvem. „Ale myslím, že pro tentokrát bude lepší, když pojede Lacije.“

Danug přikývl. Působil zmateným dojmem a odstoupil ve snaze vyrovnat se s náhlým návalem smíšených pocitů, které se ho tak nečekaně zmocnily. Byl bolestně zklamaný, když Ajlina volba padla na Laciji, avšak zářivý úsměv, který mu Ajla věnovala, když ho nazvala mužem, mu vehnal krev do hlavy a srdce se mu rychleji rozbušilo – a ucítil trýznivý stah ve slabínách.

Lacije si hned pospíšila, aby vklouzla do lehkých sobích kožešin, které si vždycky brala na cesty, sbalila cestovní vak, strčila dovnitř jídlo a vak s vodou, který jí připravila Necije, a byla venku a připravená vyrazit dřív, než Ajla sama byla hotová.

Pak už se jen dívala, jak Jondalar pomáhá Ajle připnout na Víhu koše. Ajla uložila jídlo na cestu, které jí dala Necije, společně s vakem na vodu do jednoho z košů nahoru na své věci a vzala cestovní vak Lacije a strčila ho do druhého koše. Přidržela se hřívy Víhy, rychle na ni naskočila a obkročmo jí usedla na záda. Jondalar pak pomohl nasednout Laciji.

Lacije seděla před Ajlou, rozhlížela se z výšky plavé klisny na členy tábora a v očích se jí zračilo štěstí.

Pak přistoupil Danug, trochu plaše, a podal Laciji zlomenou destičku mamutoviny. „Tady, dokreslil jsem mapu, kterou začal Talut. Tak to místo snadněji najdete,“ řekl.

„Moc děkuju, Danugu,“ řekla Lacie a vzala ho kolem krku, aby ho k sobě přitiskla.

„Ano, děkujeme, Danugu,“ řekla Ajla a znovu ho obdařila zářivým úsměvem, který mu opět rozbušil srdce.

Danug byl ve tváři téměř tak rudý, jako byl rudý na hlavě. Když žena a dívka odjížděly na hřbetě koně po svahu nahoru, mával jim dlaněmi k sobě obrácenými, což znamenalo tolik jako: Vraťte se zdravé zpátky!

Jondalar, s jednou rukou kolem krku Vítěze, který ržál a chtěl se rozběhnout za Víhou, položil druhou na ramena mladého muže. „To bylo od tebe moc milé. Já vím, že jsi chtěl jet s nimi. Jsem si jistý, že příště se svezesh na koni ty.“

Danug jenom přikývl. Nemyslel v tomto okamžiku právě na jízdu na koni.

Když dorazili do širé stepi, dala Ajla koni opatrným stiskem stehén a určitým pohybem těla najevo svá přání a Víha vyrazila rychlým klusem k severu. Země jim splývala, tak rychle mizela pod bušícími kopyty.

Lacie nemohla uvěřit, že letí na zádech koně stepí. Když vyrazili, bezstarostně se usmívala a z toho úsměvu jí stále ještě něco zůstalo, i když často zavírala oči a předkláněla se, jenom aby cítila vítr ve tváři. Bušilo jí srdce a byla nevýslovně vzrušená. Ani ve snu by ji nenapadlo, že by mohla zažít něco tak vzrušujícího.

Ostatní lovci se vydali na cestu vzápětí. Každý, kdo mohl a chtěl, táhl s nimi. Ohniště Lva vyslalo tři lovce. Lacie byla ještě mladá a směla se teprve před nedávnem připojit k Talutovi a Danugovi. Vždycky se ráda vydávala s lovci, stejně jako její matka, když byla mladší. V poslední době je Necije už tak často nedoprovázela. Zůstávala doma, starala se o Rugiji a Rydaga a pomáhala dohlédnout na ostatní děti. Od té doby, co se začala strachovat o Rydaga, se už na lov téměř nevydávala.

K ohništi Lišky patřili jen dva muži, Vymek a Ranek, oba lovili, ale od ohniště Mamuta se nevydal nikdo, až na hosty, Ajlu a Jondalara. Mamot byl příliš starý.

I když by rád vyrazil, zůstal Manuv doma, aby ostatním nebyl na obtíž, protože už byl pomalý. I Tronyje zůstala s Nuvi a Hartalem doma. Až na příležitostné nahánění, kdy směly pomáhat dokonce děti, už se loveckých výprav neúčastnila. Tomek byl

jediný lovec od ohniště Soba, jako byl Frebek jediný lovec od ohniště Jeřába. Fralije a Krocije zůstaly s Krysavcem a Tašerem v táboře.

Tuliji se téměř vždycky podařilo zúčastnit se lovecké výpravy, dokonce i když její děti byly malé, a ohniště Tura bylo dobře zastoupeno. Vedle náčelnice táhli s sebou všichni: Barzek, Degije a Druvek. Brynan celou dobu naléhal na matku, aby ho vzala s sebou, ale musel zůstat se svou sestrou Tuši u Necije, ostatně upokojený slibem, že už brzy bude dost velký, aby se vydal s ostatními na lov.

Lovci společně táhli nahoru do svahu. Když dorazili do rovné travnaté krajiny, nasadil Talut rázný krok a zůstal v čele malé skupiny.

„I já si myslím, že den je příliš krásný, aby zůstal nevyužitý,“ řekla Necije, odložila rázně pohár a obrátila se na skupinu, která se po odchodu lovců shromáždila u společného ohniště. Pili čaj a dojívali zbytky od snídaně. „Zrní je zralé a suché a pomýšlela jsem už celou dobu na to, že bychom si mohli vyjít ven a ještě něco nasbírat. Když se vydáme směrem k lesíku u potoka, můžeme ještě získat zralá limbová jádra ze šišek, tedy, pokud budeme mít dost času. Půjde ještě někdo se mnou?“

„Nevím, jestli by se Fralije měla vydávat tak daleko,“ namítla Krocije.

„Ale mami,“ řekla Fralije. „Trochu chůze mi jenom prospěje, a až skončí teplé počasí a nastane zima, nezůstane nám stejně nic jiného než třet většinu času uvnitř. A to nastane velmi brzy. Skutečně bych ráda šla s tebou, Necije.“

„No tak to potom bude lepší, když taky půjdu a pomůžu s dětmi,“ řekla Krocije, jako by přinášela velkou oběť, i když ji výlet lákal.

Tronyje neměla žádné zábrany, aby to přiznala. „To je báječný nápad, Necije! Uvážu si Hartala na záda a pak můžu Nuvi vzít na ruku, až se unaví. Nic se mi nebude líbit víc, než když strávíme jeden den venku.“

„Nuvi vezmu já. Nemusíš nosit obě děti,“ řekl Manuv. „Ale nejdřív nasbírám limbová jádra a přenechám sbírání zrní vám ostatním.“

„Myslím, že se k vám taky přidám, Necije,“ řekl mamot. „Třeba nebude mít Rydag nic proti tomu, aby dělal společnost starému muži a třeba ho taky naučí ještě některé z Ajliných posunků, když je v nich tak dobrý.“

„Ty umíš posunky moc dobře, mamote,“ ukazoval Rydag. „Učíš se je velmi rychle. Možná mě ty nějaké naučíš.“

„Třeba se budeme učit vzájemně,“ odpověděl starý muž.

Necije se usmívala. Starý šaman se nechoval k tomuto dítěti smíšených duchů nikdy jinak než k ostatním dětem tábora, nanejvýš bral větší ohled na jeho slabost a často jí s ním pomáhal. Mezi nimi bylo zřejmě zvlášť úzké pouto a Necije se domnívala, že mamot jde s nimi jenom proto, aby chlapce zabavil, když budou ostatní pracovat. Jak věděla, postará se o to, aby nikdo neúmyslně nenaléhal na Rydaga, aby se pohyboval rychleji, než mohl. Mamot mohl zpomalit chůzi, když viděl, že to chlapce příliš namáhá, a mohl to svést na své pokročilé stáří, jak už to udělal při jiných příležitostech.

Když se všichni shromáždili před obydlím se sběračskými koši a nůsemi, koženými plachtami a vaky na vodu a stravou na oběd, donesl mamot malou figurku z mamutoviny – postavu zralé ženy – a strčil ji před vchodem do země. Promluvil pár slov, kterým nikdo kromě něho nerozuměl, a udělal do vzduchu pár magických znaků. Celý tábor bude pryč, tím bude obydlí prázdné, a tak se obracel k duchu Mut, Velké Matky, aby v době jejich nepřítomnosti ochraňovala jejich obydlí.

Nikdo by se neopovážil porušit zákaz vstupu, symbolizovaný figurkou Matky přede dveřmi. A pokud to nebylo nezbytně nutné, nikdo by se neodvážil vzít na sebe následky, které, jak každý věřil, by to mělo. I v nejvyšší nouzi – když byl například někdo zraněn nebo překvapen sněhovou bouří a potřeboval úkryt – by se okamžitě něco podniklo proti tomu, aby se upokojila rozhněvaná a pomstychtivá ochránkyně domova. Dotyčný sám, jeho rodina nebo jeho tábor by vrátili všechno, co použil, a přitom přidali mnohem víc, než jakou to mělo vlastně hodnotu, a to tak rychle, jak jen bylo možné. Členům ohniště Mamuta by dali dary, aby mamot udobřil ducha Velké Matky prosbami, omluvami a sliby dobrých činů v budoucnu nebo činy, které by ji měly odškodnit a udobřit. Co mamot tady dělal, bylo rozhodně účinné.

Když se mamot vrátil od vchodu, naložila si Necije nůši na záda a dala si popruhy přes čelo, vzala Rydaga a posadila si ho na široký bok, aby ho vynesla po svahu nahoru. Pobízela Rugiji, Tuši a Brynana, aby šli napřed, a teprve pak se vydala na cestu do stepi.

Ostatní následovali jejího příkladu a brzy táhla druhá část tábora otevřenou travnatou krajinou, aby nasbírala zrní a semena, která zašila Velká Matka Země a teď jim je v bohaté míře poskytovala. Tato práce a příspěvek ke společné stravě všech se hodnotily stejně jako výkon lovců, ale žádná z obou činností ovšem taky nebyla jenom pouhá práce. Společná činnost dělala z práce taky zábavu.

Ajla a Lacije přebrodily mírný potok a ještě dřív, než dorazily k příštímu, trochu většímu toku, zpomalila Ajla krok koně. „Je to řeka, kterou máme sledovat?“ zeptala se Ajla. „To asi ne,“ řekla Lacije a dívala se na údaje na destičce z mamutoviny. „Ne, není. Podívej, tohle je ten malý potok, který jsme překročily. I tenhle máme překročit. Pak uhneme a podle příštího toku pojedeme proti proudu.“

„Tady to nevypadá hluboce. Je to dobré místo jít na druhou stranu?“

Lacije se podívala nejdřív nahoru a pak dolů po proudu řeky. „Tam nahoře, kousek dál, je lepší místo. Tam nám stačí se zout a vyhrnout si nohavice.“

Jely tedy kus dál, avšak když dorazily k širokému mělkému místu, kde voda pěnila na skalních útesech, Ajla nezastavila. Vedla Víhu do vody a nechala ji, aby sama hledala cestu.

Sotva překročily řeku, Víha se hned rozběhla a Lacije se zase usmívala.

„Ani jsme se nezmáčely!“ jásala. „Jenom nás to trochu postříkalo.“

Když dorazily k dalšímu toku a zamířily k východu, zpomalila Ajla trochu krok Víhy, aby si odpočala. Protože však i pomalý klus koně byl stále ještě mnohem rychlejší, než by šel nebo běžel člověk, postupovaly rychle kupředu.

Krajina se změnila, byla drsnější a postupně se trochu zvedala. Ajla zastavila a ukázala na druhou řeku, která šikmo přitékala z krajiny za protějším břehem, takže tvořila s tokem, který sledovaly,

ostrou špici. Lacije byla překvapená, nečekala, že dorazí k přítoku tak brzy. Ajla však spatřila v řece víry a očekávala, že se přítok brzy objeví. Z té strany, kde zastavily, byly vidět tři mohutné žulové vyvýšeniny: klikatý příkrý svah na protilehlém břehu, dva další výš proti proudu na jejích straně a trochu dál od vody.

Sledovaly nadále svou větev řeky a všimly si, že zatačí k oběma skalám. Jakmile se přiblížily, viděly, že vodní tok se mezi skalami prosmýkl do volné krajiny. Hodný kus od místa, kde skály vzaly mezi sebe řeku, objevila Ajla řadu huňatých bizonů, kteří se pásli na stále ještě zelené ostřici a rákosí u vody. Natáhla ruku a šeptala Laciji do ucha.

„Nemluv hlasitě! Dívej se!“

„To jsou oni!“ řekla Lacije vzrušeně, ale přece jenom tlumeným hlasem.

Ajla se rozhlížela, pak naslinila prst a zvedla ho do výšky, aby zjistila, odkud vane vítr. „Vítr vane od nás k bizonům. Dobře. Nebudeme rušit, dokud nejsme připraveni na lov. Bizon zná koně. Na Vize se dostaneme blíž než jinak, ale ne moc blízko.“

Ajla vedla obezřele koně v dalekém odstupu kolem stáda, aby obhlédla situaci. Pak se vrátily zase stejnou cestou zpátky. Mohutná stará bizoní kráva zvedla hlavu, zaměřila se na ně a pak žvýkala dál. Špice jejího levého rohu byla zlomená.

Ajla zpomalila Víhu a nechala ji jít jejím přirozeným krokem. Obě jezdkyňe zatím tajily dech. Klisna se zastavila a sklonila hlavu, aby si uškubla trochu trávy. Pokud byli koně neklidní, většinou se nepásli. Klid koně zřejmě uklidnil i bizoní krávu, protože i ona se zase začala pást.

Ajla objela malé stádo, jak rychle to jen šlo, a pak vyrazila s Víhou klusem dolů podél řeky. Když dorazily ke skalám, které už předtím minuly, zahnuły dál k jihu. Když překročily druhou řeku, zastavily, aby se Víha mohla napít, a pak jely dál jižním směrem.

Lovecká výprava měla za sebou právě první potok, když si Jondalar všiml, jak Vítěz škube ohlávkou. Blížil se k nim oblak prachu. Jondalar strčil do Taluta a zvedl prst. Náčelník se podíval dopředu a viděl, jak se k nim blíží Ajla a Lacije na Vize.

Lovci nemuseli dlouho čekat na koně a jezdkyňe. Smích na tváři Lacije měl v sobě něco užaslého, oči jí zářily a tváře jí

vzrušením hořely. Talut jí pomohl z koně. Pak Ajla přehodila nohu a sklouzla na zem. Všichni je obklopili.

„Nenašli jste je?“ zeptal se Talut a vyjádřil tak obavu všech. Ještě někdo jiný to vyslovil téměř současně, i když naprosto jiným tónem.

„Vždyť jsem to říkal, ani je nenašly! Tohle ježdění na koni není k ničemu,“ prohlásil Frebek posměšně.

Hněvivě a současně překvapeně odpověděla Lacije: „Co to má znamenat? Jak to že nenašly? Samozřejmě že jsme to místo našly. Dokonce jsme viděly bizony.“

„Chceš nám tvrdit, že jste byly tam a už jste zase zpátky?“ ptal se Frebek a nevěřícně kroutil hlavou.

„Kde jsou teď bizoni?“ zeptal se Vymek dcery své sestry, odvrátil se od Frebeka a prostě si nevšiml jeho urážlivých poznámek.

Lacije šla ke koši na levém boku Víhy a donesla destičku se znaky. Pak vytáhla pazourkový nůž z pochvy, kterou měla na řemenu v pase, sedla si na zem a vyškrabala ještě dodatečných pár čar na mapu.

„Jižní přítok protéká mezi těmito skalami,“ řekla.

Vymek a Talut si sedli vedle ní a souhlasně přikyvovali, zatímco Ajla a ostatní se postavili kolem.

„Stádo bylo na druhé straně skály, tam, kde se rovina podél řeky otvírá a řeku stále ještě lemuje zelená pastva. Viděla jsem čtyři telata...“ Udělala čtyři souběžné čáry do mamutoviny.

„Myslím pět,“ opravila ji Ajla.

Lacije pohlédla zamyšleně na Ajlu, přikývla a udělala ještě jednu čáru. „S dvojčaty jsi měl pravdu, Danugu. Jsou ostatně ještě hodně mladá. A sedm krav...“ Podívala se na Ajlu a očekávala potvrzení. Ajla přikývla, načež Lacije doplnila dalších sedm souběžných čar, které byly trochu delší než ostatní, „z nich ale myslím měly jenom čtyři telata.“ Chvilí přemýšlela. „Ale bylo jich tam ještě víc, dál proti proudu řeky.“

„Pět mladých zvířat,“ dodala Ajla. „A dvě tři jiné. Nevím jistě. Možná víc, než jsme viděly.“

Lacije vyryla delší čáry, trochu dál od prvních čar, pak dodala ještě tři další, které se dostaly mezi obě skupiny, a ty byly opět trochu kratší. Pak vyryla jako značku malý křížek, aby naznačila,

že je hotová, že to je plný počet bizonů, které napočítaly. Její početní znaky překryly pár dřívějších, které někdo do destičky vyryl, ale na tom nezáleželo, ty už nebyly zapotřebí.

Talut natáhl ruku, aby mu Lacije podala mapu, pak ji dlouho prohlížel. Potom se podíval na Ajlu. „Nevšimla sis náhodou, kterým směrem táhli?“

„Myslím, že proti proudu řeky. My objížděly stádo, opatrně, nechtěly jsme rušit. Nikde nebyly žádné stopy, ani na jedné, ani na druhé straně, tráva nespasená,“ řekla Ajla.

Talut přikývl, mlčel a očividně přemýšlel. „Říkáš, že jste je objely. Dostaly jste se daleko nahoru podél řeky?“

„Ano.“

„Pokud si vzpomínám, zužuje se tam rovina podél řeky, až úplně zmizí a vysoké skály vezmou řeku do svého středu. Tam není žádný únik, je to tak?“

„Ano... ale možná přece jenom.“

„Jak to?“

„Před vysokými skalami jsou stěny příkré, jsou tam stromy, husté trnité křoví. Ale těsně u skal je suché řečiště. Jako příkrá stezka. Tam by se mohli bizoni dostat ven, myslím,“ řekla.

Talut svraštil čelo, podíval se na Vymeka a na Tuliji a pak propukl v burácivý smích. „Cesta ven je taky cestou dovnitř. Přesně tak to řekl mamot!“

Zdálo se, že Vymek hned nepochopil, ale po chvílce porozuměl a zašklebil se. Tulije se na ně tázavě dívala, ale pak to došlo i jí.

„Samozřejmě! Tím způsobem se můžeme dostat dolů, postavit plot, aby nemohli uniknout a zůstali v pasti. Pak se obrátíme, obejdeme je a zaženeme je dovnitř,“ vysvětlovala Tulije tak, že to pochopili i všichni ostatní. „Někdo musí držet stráž a dávat pozor, aby nás nezvětřili, musí tedy zůstat proti proudu řeky, zatímco budeme stavět plot.“

„To by byl přece vhodný úkol pro Danuga a Laciji,“ řekl Talut.

„Myslím, že Druvek by jim mohl pomoci,“ dodal ještě Barzek, „a jestli myslíte, že je tam zapotřebí ještě víc lidí, půjdu taky.“

„Dobře,“ řekl Talut. „Proč bys nešel s nimi, Barzeku, a nesledoval řeku dál nahoru? Znáš rychlejší cestu, jak se dostat k zadní řece. Odtamtud půjdeme zkratkou. Vy se postaráte o to, aby

nemohli zpátky, a jakmile bude past hotová, my je obejdeme
obloukem a zaženeme je do ní.“

7.

Vyschlé koryto potoka, vinoucí se v příkrém zalesněném svahu plném křoví, bylo zanesené ztuhlým blátem a kamením. Vedlo k rovně probíhajícímu, ale úzkému pruhu naplaveniny vedle šumící řeky, která tvořila řadu peřejí a nízkých vodopádů a protékala skalními úžinami. Když se Ajla prodrala dolů k řece, vylezla znovu nahoru, aby svedla koně. Jak Víha, tak Vítěz byli zvyklí na příkrou stezku, která vedla v jejím údolí k jeskyni, proto jim cesta dolů nedělala zvláštní potíže.

Ajla sundala Vize postroj na koše, aby se mohla volně pást. Jondalar se naopak zdráhal zbavit Vítěze ohlávky, bez níž už ho ani on, ani Ajla neovládali. Protože mu ohlávka při pastvě nepřekážela, Ajla souhlasila, že mu ji nechají, i když by mu raději dopřála plnou svobodu. Při tom si uvědomila rozdíl mezi Vítězem a jeho matkou. Víha splnila každý Ajlin pokyn, vždyť s ní Ajla strávila veškerý čas dřív, když byla sama. Vítěz měl Víhu a Ajla mu už nevěnovala tolik času. Asi by ho s Jondalarem měli víc vychovávat a cvičit, pomyslela si.

Plot se už zřetelně rýsoval, když byla Ajla natolik hotová, aby taky mohla pomáhat. Budovali ho ze všeho, co našli: z velkého kamení, kostí, stromů, větví, které vrstvily na sebe a proplétali. Staré kosti, které nalézali všude, odplavovala věčně putující voda a vyvrhovala je na břeh ve velkých hromádách. Rychle prohledali řeku proti proudu a posbírali je. Lovci vlekli velké kosti a celé

hrudníky do středu plotu, na místo dole ve vyschlém korytě řeky, které oplotili. Plot musel být dost pevný, aby zadržel stádo bizonů, ale nemusel být nijak trvanlivý. Využijí ho jen jednou a stejně sotva vydrží přes jarní tání, protože pak se promění řeka v dravý proud.

Ajla viděla, jak se Talut rozmachuje obrovskou sekyrou s kamennou hlavicí, jako by to byla hračka. Svlekl si halenu a byl zalitý potem, protože se prosekával podrostem mladých stromů, přičemž každý kmen porážel dvěma nebo třemi ranami sekyry. Tornek a Frebek, kteří je odnášeli, s ním sotva stačili držet krok. Tulije určovala, kam mají co umístit. Mávala sekyrou, která byla skoro tak velká jako sekyra jejího bratra, púlila kmeny nebo rozbíjela kosti, aby se hodily tam, kam chtěla. Jen málo mužů mělo takovou sílu jako náčelnice.

„Talute!“ volala Degije. Nesla přední část celého ohnutého mamutího klu, který byl přes patnáct stop dlouhý. Vymek a Ranek nesli střední a zadní část. „Našli jsme pár mamutích kostí. Můžeš tenhle kel rozbít?“

Rudovlasý muž se ušklíbl. „Tenhle obr musel mít za sebou dost dlouhý život,“ řekl a zeširoka se nad klem rozkročil.

Talutovy obrovské svaly se napjaly, když zvedl sekyru, rány se daleko rozléhaly a úlomky a štěpiny se rozlétaly na všechny strany. Ajla uchváceně sledovala, jak obratně zacházel s mohutným nástrojem. Avšak Jondalara jeho výkon udivoval možná ještě víc. Ajla byla spíš než on zvyklá vidět muže konat svými svaly pravé divy. Převyšovala sice veškeré muže v tlupě klanu, ale jinak to byli svalnatí a neuvěřitelně silní muži. Dokonce ženy dokázaly nesrovnatelné silácké kousky a při životě, který Ajla vedla, se od ní očekávalo, že splní všechny povinnosti ženy tlupy. A tak si na svých mnohem slabších kostech vypracovala silné svaly.

Talut odložil sekyru na zem, hodil si zadní část klu na rameno a šel nahoru k plotu, který postavili. Ajla zvedla mohutnou sekeru, aby ji potěžkala, a musela uznat, že se s ní nedokáže rozmáchnout. Dokonce Jondalarovi připadala příliš těžká, aby s ní mohl dobře pracovat. Tenhle nástroj byl jako ulitý pro obrovitého náčelníka tábora. Oba si naložili druhou půlku klu na ramena a následovali Taluta.

Jondalar a Vymek zůstali, aby pomohli zaklínit mamutí kosti mezi kameny. Měly být pro každého útočícího bizona nepřekonatelnou překážkou. Ajla sešla s Degijí a Rankem dolů, aby přivlekli další kosti. Jondalar se otočil, díval se za nimi a musel spolknout hněv, když viděl tmavého muže jít za Ajlou. Zaslechl poznámku, která Degiji rozesmála. Talut a Vymek si všimli, jak Jondalar vzteky zrudl. Vyměnili si významný pohled, ale dál k tomu nic neřekli.

Past uzavírala brána. Na jedné straně otvoru v plotě vyhrabali v zemi díru a postavili do ní kmen zbavený větví. Kolem spodní části kmene navršili kameny, aby pevně stál. Zpevnili ho tím, že ho přivázali k těžkým mamutím klům. Brána sama byla ze stehenních kostí, větví a mamutích žeber, které byly pevně spojené s částmi kmene. Několik lidí drželo bránu tak, jak bude později stát. Jedna strana byla na několika místech přivázaná ke vztyčenému kůlu dlouhými řemeny tak, aby se dala v koženém pouzdru otáčet. Na druhé straně připravili kameny a velké kosti, aby to všechno před bránu navršili, až ji zavřou.

Se vším byli hotovi až odpoledne, ale slunce ještě stálo vysoko. Past postavili poměrně rychle, protože pomáhali všichni. Shromáždili se kolem Taluta, snědli jídlo, které si vzali s sebou na cestu a plánovali přitom následující obtížný postup.

„Teď bude nejtěžší nahnat je bránou dovnitř,“ řekl Talut. „Když už bude jeden uvnitř, ostatní se zřejmě pohnou za ním. Ale když proběhnou kolem brány a způsobí na tomhle malém prostoru zmatek, půjdou k vodě. Proud je v tomhle místě dost silný a někteří to nedokážou, ale nám to taky nepomůže. Pro nás by byli stejně ztraceni. Můžeme v nejlepším případě doufat, že je dál po proudu najdeme utonulé.“

„Tak jim prostě musíme odříznout cestu,“ řekla Tulije. „Musíme se postarat, aby neminuli past.“

„A jak?“ zeptala se Degije.

„Proč nepostavíme ještě jeden plot?“ navrhoval Frebek.

„Jak víte, že bizoni nepůjdou do vody, když přijdou k plotu?“ zeptala se Ajla.

Frebek se na ni pohrdavě podíval, ale než stačil otevřít ústa, chopil se slova Talut.

„To je dobrá otázka, Ajlo. Kromě toho tu nezbylo moc materiálu, abychom mohli postavit ještě jeden plot,“ řekl.

Nato jí Frebek uštědřil nenávistný pohled. Měl pocit, že ho zesměšnila.

„Pomůžte nám cokoliv, co by jim zahradilo cestu. Myslím ale, že je nutné, aby někdo byl tady a nahnal je pak dovnitř. Ale mohlo by to být dost nebezpečné,“ pokračoval Talut.

„Já tu zůstanu. Je to dobré místo, abych využil vrhač oštěpů, o kterém jsem ti vyprávěl,“ řekl Jondalar a ukázal na své neobvyklé zařízení. „Tak letí oštěp nejen dál, ale i s větší silou, než když se vrhá rukou. Když správně zasáhne cíl a je vržen z dostatečné blízkosti, může okamžitě zabít.“

„Opravdu?“ divil se Talut a pozoroval Jondalara s nově probuzeným zájmem. „O tom si ještě musíme později promluvit, ale samozřejmě, jestli chceš, můžeš se postavit tady. Myslím, že tu taky zůstanu.“

„A já taky,“ prohlásil Ranek.

Jondalar sraštil čelo a zadíval se na usmívajícího se tmavého muže. Nebyl si jistý, jestli chce zaujmout stejné místo s mužem, který má tak očividný zájem o Ajlu.

„Já tu taky zůstanu,“ řekla Tulijs. „Místo dalšího plotu bychom měli navrstvit v odstupu vysoké hromady, za kterými může zaujmout postavení každý, kdo tu zůstane.“

„Nebo za kterými se může schovat,“ řekl Ranek kousavě. „Jak si můžete být tak jisti, že nakonec bizoni nenaženou do ohrady nás?“

„Když už mluvíme o nahánění: shodli jsme se v tom, co uděláme, jakmile je budeme mít tady. Ale jak je sem dostaneme?“ zeptal se Talut a podíval se na postavení slunce. „Obejít je, to je daleká cesta. Možná už nám nezbude dost denního světla.“

Ajla sice celou dobu jenom naslouchala, ale s velkým zájmem. Připomněla si, jak muži v tlupě domlouvali lovecké plány. Jak často si přála, aby se směla lovu zúčastnit, zvláště pak, když se naučila zacházet s prakem. Tentokrát patřila k lovcům. Neušlo jí, že Talut pozorně vyslechl to, co řekla předtím, a musela myslet na to, jak ochotně přistoupili na její návrh, že pojede napřed a zjistí, kde je stádo. To ji povzbudilo, aby navrhla ještě něco.

„Víha je dobrá v nahánění zvěře,“ řekla. „Já jsem už s Víhou často naháněla stádo. Můžu bizony objet, spojit se s Barzekem a ostatními a brzy sem stádo přihnát. Vy počkáte tady a vženete je do pasti.“

Talut hleděl vážně na Ajlu, pak na své lovce a znovu na Ajlu. „Myslíš, že to dokážeš?“

„Ano.“

„Jak je chceš objet?“ zeptala se Tulije. „Zatím zřejmě zvětřili, že jsme tady, a jediný důvod, proč neodtáhli dál, je ten, že jim v tom brání Barzek a děti. Kdo ví, jak dlouho je dokážou zastrašit? Nenaženeš je nesprávným směrem, když teď vyrazíš odtud?“

„Myslím, že ne. Kůň bizony nijak zvlášť neruší, ale kdybys chtěla, můžu je objet větším obloukem. Kůň běží rychleji, než dokážeš utíkat,“ řekla Ajla.

„Má pravdu. To nemůže nikdo popřít. Ajla je objede rychleji, než bychom je my oběhli,“ řekl Talut a usilovně přemýšlel. „Myslím, že by to měla udělat, jak navrhuje, Tulije. Je to ostatně tak bezpodmínečně nutné, aby se nám tenhle lov podařil? Pomohlo by nám to, to jistě, zvlášť pak, jestli přijde dlouhá tvrdá zima. Kromě toho bychom měli změnu v jídle, ale hlady ani tak trpět nebudeme, máme přece už dost zásob. Hladovět rozhodně nebudeme, když tenhle lov nedopadne dobře.“

„To je pravda, ale stálo nás to kus práce.“

„Nebylo by to poprvé, kdy bychom o něco usilovali a pak se vrátili s prázdnýma rukama.“ Talut se znovu zamyslel. „Přinejhorším nám stádo zmizí, ale jestli to dopadne dobře, mohli bychom si ještě před setměním nacpat břicha bizoním masem. A zítra ráno se vydat na zpáteční cestu.“

Tulije přikývla. „No dobře, Talute. Zkusíme to tak, jak říkáš.“

„Myslíš, jak říká Ajla. Tak jed', Ajlo. Koukej, ať se ti je podaří sem přihnát.“

Ajla s úsměvem pískla na Víhu. Klisna zaržála a přiběhla s Vítězem v patách.

„Jondalare, podrž Vítěze,“ řekla Ajla a běžela k Vize. „Nezapomeň si vrhač oštěpů!“ volal za ní Jondalar. Zastavila se, aby vytáhla vrhač z pouzdra, které upevnila stranou na svém zavazadle, nasedla pak navyklým, pružným skokem a odcválala.

Jondalar chvíli bojoval s Vítězem, který se chtěl rozběhnout za svou matkou. A to bylo jen dobře, protože tak neviděl výraz v Rankově tváři, když sledoval odjíždějící Ajlu.

Ajla jela po naplavené zemi vedle divoce šumící vody, která si razila cestu úzkým korytem, sevřeným z obou stran příkrými kopci. Holé křoviny se tiskly k břehům, krčily se pod větrem ošlehanými hřebeny a mírnily strohost krajiny. Ale pod tenkou vrstvou spraše přiváto větrem a usazené v puklinách, příkopech a proláklínách vykukovaly holé skály. Podle volně ležícího kamení se poznal žulový charakter krajiny, kterou ovládaly skalnaté vrcholky kopců.

Ajla zpomalila tempo a blížila se k místu, kde dříve viděla bizony. Stádo tam už nebylo. Zvěřilo přítomnost lidí nebo je vyrušilo něco jiného. Právě když Ajla zajela do stínu, který vrhala skála v odpoledním slunci, zpozorovala zvířata – a na druhé straně malého stáda spatřila Barzeka, který stál v blízkosti něčeho, co vypadalo jako hromada kamení.

Zelená tráva pod holými štíhlými stromy v blízkosti vody zlákala bizony do malého údolí, ale když jednou prošli kolem dvojice skal, mezi nimiž se prodírala řeka, už neměli jiné východisko než cestu, kterou přišli.

Barzek a mladší lovci viděli, jak se bizoni u řeky rozptýlili, stále ještě se tu a tam zastavovali, aby se pásli, ale přesto pomalu postupovali dál. Zahnali je zase zpátky, ale to je mohlo zastavit jen na přechodnou dobu. Přimělo je to, aby se srazili do těsnějšího houfu a aby při dalším pokusu dostat se z údolí postupovali s větší rozhodností. Rozhodnost a strach mohly vést k divokému průlomu.

Ti čtyři, kteří zůstali, měli za úkol zadržet zvířata, aby neopustila úzké údolí, avšak věděli, že se nemůžou postavit divoce pádícímu stádu. Nemohli taky zvířata stále znovu zahánět, protože je to stálo příliš mnoho sil, a Barzek taky nechtěl, aby stádo vyrazilo opačným směrem, dokud nebyla past hotová. Kamenná hromada, vedle které Ajla Barzeka viděla, byla navršená kolem mohutné větve. Na ní byl kus kožešiny, která vlála ve větru. Ajla objevila ještě řadu dalších hromad kamení se vztyčenými větvemi nebo kostmi. Na každé visela kožešina na spaní, nějaký kus oděvu nebo stanová kůže.

Bizoni neklidně pozorovali tyhle podivné útvary. Nevěděli, jestli je ohrožují, ale nechtěli zpátky tam, odkud přišli, a dopředu taky ne. Tu a tam se některý bizon přiblížil k hromadě kamení, ale zase se rychle stáhl, jakmile nad ní něco zavlálo a zapraskalo. Tak se zdrželi a zůstali přesně tam, kde je chtěl Barzek mít.

Ajla zavedla Víhu těsně kolem skály a pokusila se pomalu minout bizony, aby neporušila choulostivou rovnováhu. Viděla starou krávu se zlomeným rohem, jak opatrně vyšla dopředu. Očividně se jí vůbec nelíbilo, aby ji něco zdržovalo, a zdála se být připravená každým okamžikem vyrazit.

Barzek spatřil Ajlu, otočil se a vyhlížel své druhy, pak zase obrátil hlavu a mračil se. Dali si takovou práci a teď jim hrozilo nebezpečí, že ta cizinka zažene stádo přesně opačným směrem! To nechtěl. Lacijs se k němu připlížila. Oba se tiše radili, ale on po celou dobu nespouštěl z očí ženu a koně.

„Kde jsou ostatní?“ zeptal se Barzek, když se Ajla přiblížila.

„Čekají,“ řekla Ajla.

„Nač čekají? Nemůžeme tady bizony věčně zdržovat.“

„Čekají, že jim stádo přiženeme.“

„Jak bychom to měli udělat? Na to nás není dost. Bizoni vyrazí každý okamžikem. Nejsem si jistý, že je ještě nějakou dobu dokážeme zadržet – natož je zahnat zpátky. Propadli by panice a vyrazili by.“

„Víha je požene,“ řekla Ajla.

„Kůň že je zažene?“

„Víha to nedělá poprvé a udělá to líp, když jí pomůžete.“

Danug a Druvek, kteří společně s Barzekem a Lacijs tvořili přerušovaný řetěz, pozorovali stádo a házeli kamení po jednotlivých zvířatech, která se přiblížila k mávajícím strážím. Přišli k nim, aby si vyslechli, o čem se mluví. Divili se stejně jako Barzek a pak jejich zmenšená pozornost poskytla bizonům nenadále možnost a ukončila rozhovor.

Koutkem oka Ajla zahlédla mladého býčka, jak vyrazil kupředu. Několik dalších ho následovalo. Pokud se dá celé stádo, zoufalé a slepé, jednou do pohybu, bylo všechno ztracené. Ajla strhla Víhu, pustila oštěpy a vrhač, místo toho popadla jeden vlající přehoz z větve, kolem které jela, a hnala se na býčka.

Předklonila se, řítíla se přímo na zvíře a mávala přehozem. Bizon sklonil hlavu a chtěl uhnout stranou. A Víha ho znovu objela, zatímco Ajla mladého býčka udeřila kožešinou přes oči. Příští úhybný pohyb ho obrátil směrem k úzkému údolí, ke zvířatům, která za ním vyrazila – s Víhou a Ajlou, divoce mávající koženým přehozem, těsně v patách.

Ještě jedno zvíře vyrazilo bokem, ale i to Ajla donutila k obratu. Víha jako by věděla, které zvíře se jako příští odváží vyrazit, ještě než to věděli bizoni sami, avšak byli to stejně tak nevědomé signály ženy na koni jako instinktivní cit klisny, která se pokaždé stavěla do cesty huňatým zvířatům. Ajla Víhu zpočátku vědomě nevychovávala. Že se jí vůbec posadila na záda, bylo čistě z náhlého nápadu. Ovládat koně a řídit ho, na to přitom vůbec nepomyslela. To vyplynulo teprve postupně, když si spolu vzájemně víc a víc rozuměli a Ajla stiskem stehen a opatrnou změnou těžiště vyvolala určité odpovědi u koně. I když toho využívala později vědomě, nadále byl mezi ženou a koněm takový souzvuk, že se často chovali, jako by byli jedno tělo, jako by oba určovali jediný duch.

V okamžiku, kdy Ajla začala jednat, pochopili ostatní situaci a vyrazili rovněž kupředu, aby stádo zadrželi. Ajla sice už v minulosti s Víhou před sebou hnala stádo zvěře, ale tentokrát by se jí nepodařilo bez pomoci ostatních bizony obrátit. Tato velká zvířata se dala mnohem hůř zastrašit, než předpokládala. Ajla nikdy předtím nezkusila hnát stádo směrem, kam se stádu nechce. Zdálo se, jako by je nějaký instinkt varoval před pastí, která na ně čekala.

Danug spěchal Ajle na pomoc, když bylo třeba zahnat bizona, který jako první vyrazil dopředu. Byla natolik zaměstnaná tím, aby zadržela mladého býčka, že si Danuga zprvu vůbec nevšimla. Lacijské viděla, jak jedno z mladých bizoních dvojčat vyrazilo, vytrhla větev z hromady kamení a vyběhla kupředu, aby mu zastoupila cestu. Praštila mladé zvíře přes nos, a to se zarazilo a obrátilo zpátky, zatímco Barzek a Druvek kameny a vlajícími kůžemi zaháněli jednu krávu.

Spojenými silami nakonec dokázali, že se stádo pomalu dalo jiným směrem. Sice se staré krávy se zlomeným rohem a několika

dalším podařilo prorazit, ale větší část stáda se hnala s dunícími kopyty dolů po pruhu naplavené země u řeky.

Když malé stádo zmizelo za žulovými skalami, mohli si lovci trochu vydechnout, ale nesměli dlouho dopřát bizonům klid. Ajla se zastavila jen na tak dlouho, aby sklouzla z koně, vzala oštěpy a vrhač a zase nasedla.

Talut se právě napil z vaku na vodu, když se mu zdálo, že slyší tichý hluk, znělo to jako hluboké vzdálené hřmění. Podíval se nahoru proti proudu řeky, dal hlavu trochu na stranu a naslouchal. Neočekával, že tak rychle něco uslyší, vůbec si nebyl jistý, jestli něco čekal. Ted' poklekl a položil ucho na zem.

„Už jdou!“ vykřikl a hned vyskočil.

I všichni ostatní vyskočili, hledali oštěpy a pak pospíchali na místa, o kterých se předtím dohodli. Frebek, Vymek, Tornek a Degije se rozprostřeli po jedné straně příkrého svahu, připraveni vyrazit a zatarasit přístup. Na druhé straně byla Tulije, která se postavila nejbliž k otevřené bráně, připravená ji zavřít, jakmile budou bizoni v ohradě.

Mezi ohradou a prudkou řekou stál Ranek pár kroků od Tulije a ještě dál, už téměř u vody, zaujal postavení Jondalar. Talut zvolil místo trochu před Jondalarem a stál na vlhkém břehu. Každý z nich měl v ruce kus kůže nebo oděvu, aby jimi mávali před bizony a pokusili se je splášt a přimět k obratu. Současně ale byl každý z nich ozbrojený oštěpem, potěžkával ho v ruce a pak ho držel připravený k hodu – kromě Jondalara.

Úzký plochý dřevěný vrhač, který držel v pravici, byl asi tak dlouhý jako jeho paže od lokte ke špičkám prstů a ve středu byl vyhloubený. Na konci měl hák, aby zabránil sklouznutí, a vepředu dvě kožené smyčky pro prsty. Jondalar držel vrhač vodorovně a tiskl opeřený konec lehkého oštěpu, opatřeného ostrým kostěným hrotem, proti háku na konci vrhače. Oštěp přidržoval lehce ukazovákem a prostředníkem, které prostrčil smyčkami, nacpal koženou zástěrku za pás a zvedl levicí druhý oštěp, aby ho měl připravený pro druhý vrh.

Pak čekali. Nikdo nemluvil a v tichu, plném očekávání, jim i nejtichší zvuky připadaly hrozně hlasité. Ptáci cvrlikali a vítr šelestil

v holých větvích. Voda šuměla a zurčela po skalách. Mouchy bzučely. Dusot kopyt byl stále hlasitější.

Pak zaslechli nad blížícím se dusotem křik a supění lidí. Přivřeli oči, aby zahlédli dole u ohybu řeky prvního bizona, ale když se to konečně stalo, nebyl jenom jeden. Najednou se objevilo celé stádo a obrovská temně hnědá zvířata s huňatou srstí a černými nebezpečnými rohy se řítla přímo na ně.

Každý se napřímil, aby byl připraven k útoku. Před všemi bizony se řítil mladý býk, kterému se málem podařilo uniknout na svobodu, než začalo dlouhé nahánění. Spatřil ohradu před sebou a uhnul směrem k vodě – a k lovcům, kteří mu zastoupili cestu.

Ajla, která zůstala v patách malému stádu, držela vrhač oštěpů pevně k sobě přitisknutý, avšak když se blížili k poslednímu ohybu, připravila se ke střelbě, i když nevěděla, co ji čeká. Viděla, jak se mladý býček otáčí a míří přímo k Jondalarovi. Ostatní bizoni ho následovali.

Talut mával přehozem a běžel proti zvířeti, ale bizon s huňatou hřívou už měl dost vlajících a praskajících věcí a nedal se odlákat. Ajla už dál neuvažovala, předklonila se a pobídla Víhu k plné rychlosti. Objela celé stádo a rychle se přiblížila k mohutnému býkovi. Vrhla oštěp ve stejném okamžiku, kdy i Jondalar vystřelil. Současně býka zasáhl ještě třetí oštěp.

Klisna proběhla kolem lovců do řeky, až voda vysoko stříkala a Taluta celého zmáčela. Ajla zpomalila, pak zcela zastavila a hned zase koně obrátila. Avšak zatím již stejně bylo po všem. Mohutný býk ležel na zemi. Bizoni, kteří ho následovali, se zastavili, a těm, kteří byli nejbliž svahu, nezůstala jiná možnost než vběhnout do ohrady. Když proběhl i poslední opozdilec, přisunula Tulije bránu. Vymek a Frebek ji dobře připevnili k postranním kůlům, Tornek a Degije přivalili balvan a kamení, a tím byla ohrada zavřená. Tulije pak před ni dovalila ještě jeden balvan.

Skoro bez dechu sklouzla Ajla z Víhy. Jondalar klečel s Talutem a Rankem vedle býka.

„Jondalarův oštěp pronikl z boku do krku a prorazil hrdlo. Už to by dokázalo býka zabít, ale tvůj oštěp taky, Ajlo. Ani jsem tě neviděl přijet,“ řekl Talut, trochu zaražený jejím výkonem. „Tvůj oštěp do něho pronikl hluboko mezi žebry.“

„Ale bylo to velmi nebezpečné, Ajlo. Mohl tě zranit,“ řekl Jondalar. Znělo to sice rozzlobeně, ale byl to jenom výraz strachu, který o ni měl, když si uvědomil, co udělala. Pak pohlédl na Taluta a ukázal na třetí oštěp, který se zakousl zvířeti hluboko do hrudi. „I ten by ho zabil.“

„To je Rankův oštěp,“ řekl Talut.

Jondalar se obrátil na tmavého muže a oba se přeměřovali. Byli velmi rozdílní a jejich rivalita by je mohla proti sobě poštvat, ale v první řadě byli lidmi, kteří společně žili v krásném, i když tvrdém světě, a bylo jim jasné, že jsou na sebe odkázáni, aby mohli přežít.

„Dlužím ti dík,“ řekl Jondalar. „Kdyby můj oštěp nezasáhl, vděčil bych ti za život.“

„Ale jenom kdyby ani Ajla nezasáhla. Tenhle bizon byl zabit třikrát. Proti vám neměl naději. Očividně máš žít. Jsi obdařen štěstím, příteli, Matka ti je zřejmě nakloněna. Máš ve všem tolik štěstí?“ řekl Ranek a podíval se pak na Ajlu očima, v nichž byl obdiv – a ještě něco navíc.

Na rozdíl od Taluta viděl Ranek velmi dobře přijíždět Ajlu. Bez ohledu na nebezpečí dlouhých špičatých rohů, s vlajícími vlasy a s očima zlobně blýskajícíma ovládala koně, jako by byl prodloužením jí samé, byla jako duch pomsty nebo jako matka kteréhokoliv stvoření, která brání své mláďě. Zdálo se nedůležité, že jak kůň, tak i ona sama mohli být rozpáráni. Bylo to téměř, jako by byla duchem Matky, která ovládá bizony stejně snadno jako ona sama svého koně. Nikdy Ranek nezažil něco podobného. Ona byla všechno, po čem kdy toužil: byla krásná, silná, odvážná, milá a ochraňující. Byla žena.

Jondalar viděl, jak na ni Ranek hledí, a všechno se v něm sevřelo. Jak by si toho Ajla neměla všimnout? Jak by na to mohla neodpovědět? Obával se, že mu tenhle černý muž Ajlu vezme, a nevěděl, co by proti tomu mohl udělat. Stiskl zuby, hněvivě a zmučeně sraštil čelo, odvrátil se a pokusil se skrýt své pocity.

Sám zažil, když se muži a ženy chovali tak jako teď on – měl s nimi soucit, ale taky jimi trochu pohrdal. To bylo chování dítěte, nezkušeného dítěte, kterému chybělo vědění a životní moudrost. Myslel, že je sám nad něco takového povznesený. Ranek jednal, aby mu zachránil život, a byl muž. Mohl mu vyčítat, že ho Ajla přitahuje? Neměla snad ona právo sama volit? Nenáviděl se za to,

že cítil to, co cítil, ale nemohl jinak. Vyrhl oštěp z bizona a šel pryč.

Krvavá řež už začala. Pod ochranou plotu vrhali lovci oštěpy na bučící a řvoucí zvířata, divě pobíhající uvnitř ohrady. Ajla vylezla na plot, našla pohodlné místo, kde se mohla dobře zachytit, a další dění už jen sledovala. Ranek silnou a jistou rukou vrhl oštěp. Obrovská kráva se zapotácela a klesla do kolen. Druvek hodil další oštěp na stejné zvíře. Z jiného směru přiletěl ještě třetí, od koho pocházel, to nedokázala poznat. Zvíře s mohutnou přední částí těla šlo k zemi a velká hlava mu padla na kolena. Vrahače oštěpů by tady nebyly žádnou výhodou, jak poznala. Rukou vrhané oštěpy Mamutonů vykonaly dobrou službu.

Najednou se jeden býk vyřítil proti plotu a narazil do něho neuvěřitelnou silou. Dříví se tříštilo, řemeny praskaly, kůly se ohýbaly. Ajla cítila, jak se plot kymácí, a odskočila na zem, ale praskot neustával. Bizon se zaklesl rohy! Rozhýbal celou ohradu, jak se snažil vysvobodit.

Talut vylezl na kymácející se bránu a roztříštil jediným úderem obrovské sekery zvířeti lebku. Krev mu vystříkla do tváře. Bizon ochabl a strhl – s rohy stále ještě zaklesnutými – bránu i s Talutem k zemi.

Mohutný náčelník obratně seskočil z řítící se brány, udělal několik kroků a zasadil poslednímu ještě stojícímu bizonovi další smrtelnou ránu. Brána dosloužila.

„Teď nastane práce,“ řekla Degije a ukázala rukama kolem. Všude ležela mrtvá zvířata, podobná temně hnědým hromadám hlíny. Šla k prvnímu bizonovi, vytáhla z pochvy ostrý pazourkový nůž, posadila se zvířeti obkročmo na hlavu a prořízla mu hrdlo. Zářivě rudá krev vystříkla z tepny, pak proud slábl a vytvořil temně rudý lem kolem huby a čenichu. Krev se pomalu vpíjela ve stále větších kruzích do země a zbarvila žlutavou hlínu černě.

„Talute!“ volala Degije, když došla k další hromadě huňaté kožešiny. Dlouhý oštěp, který ještě trčel bizonovi z boku, se ještě chvěl. „Pojď, vysvobod’ ho od bolesti, ale tentokrát tak, ať zbude trochu mozku. Já ho potřebuju.“

Talut rychle vyřídil trpící zvíře.

Pak nastala zdlouhavá práce s vyvrhováním a porcováním masa. Ajla šla k Degiji a pomohla jí obrátit velkou krávu, aby se

dostaly k jemným vnitřnostem. Jondalar k nim zamířil, ale Ranek byl blíž a došel tam dřív než on. Jondalar přihlížel a uvažoval, jestli má taky přispěchat na pomoc, ale pak usoudil, že by jako čtvrtý jenom překážel.

Degije rozřízla krávě břicho od řiti, vedla řez až ke krku a oddělila přitom mlékem naplněná vemená. Ajla pak vzala krávu z jedné strany a Ranek z druhé, aby odtáhli od sebe žebra a otevřeli hrudní koš. Degije téměř zalezla do ještě teplé dutiny a pak vytáhli vnitřní orgány: žaludek, srdce a játra. To udělali velmi rychle, aby plyny ve střevech, které brzy vzniknou, nenadmuly břicho mršiny. Maso by pak mohlo páchnout. Pak stáhli zvířeti kožešinu.

Ti tři nepotřebovali pomoc. Jondalar viděl, jak se Lacije a Danug plahočí s hrudním košem menšího zvířete, odstrčil loktem Laciji a prudkým zlostným pohybem naráz odtrhl žebra. Ale bourání masa byla těžká práce, a než se dostali k tomu, aby stáhli zvířeti kůži, už z něho zlost z větší části vyprchala.

Ajla byla s touto prací naprosto obeznámená, musela ji přece vykonat tolikrát. Kůže se zvířatům ani tak neodřezávala jako spíš stahovala. Když už ji jednou uvolnili z noh, oddělila se dost snadno od masa, a bylo snazší a čistší pronikat sevřenou pěstí mezi kožešinu a svaly a oddělovat kůži od tkání nebo ji stahovat než ji řezat. Především to tak šlo rychleji. Tam však, kde byly šlachy a vazivo, bylo snadnější řezat, a k tomu používali zvláštní nůž s kostěnou rukojetí, jehož pazourkové ostří bylo oboustranné, na hrotu však čepel nebyla špičatá, ale oble tupá, aby se neprořízla kůže.

Ajla byla zvyklá používat jednoduché nástroje, takže měla zpočátku obtíže s nástroji s násadou, ale brzy si všimla, že s nimi nemusí vynakládat tolik síly a má jistější ruku.

Šlachy na nohou a ze zad se vytahovaly. Sloužily k nejrozličnějším účelům, od šití až po zhotovování smyček pro lov. Staženou kůži zpracovávali na useň nebo jí ponechávali srst. Z dlouhých huňatých chlupů stáčeli šňůry nejrozličnější délky a síly a z nich se zhotovovaly sítě pro rybolov nebo na chytání ptáků či nízké zvěře. Mozek se uchovával. Stejně tak kopyta, z nichž se společně s kostmi a zbytky kůže vařil klíh. Obrovské rohy, které často měřily šest stop, byly vysoko ceněné. Konec rohů, asi třetina celkové délky, který nebyl dutý a byl proto pevný, se dal použít na

nejrůznější páky, klíny, kolíky a sídla. Z dutých částí se dělaly roury, které se používaly k rozdmýchání ohně nebo sloužily jako trychtýře k plnění nebo vyprazdňování vaků s vodou nebo zrním. Střední díl, jehož uzavřená část zůstala neporušená, mohl sloužit jako pohár na pití. Úzké odřezky rohu se zpracovávaly na spony, náramky nebo prsteny.

Jazyk bizona se vyřízl – společně s játry platil za zvláštní pochoutku – a tělo se pak rozdělilo na sedm částí: dvě zadní a dvě přední čtvrtky, do dvou dílů rozřezaný střední díl a mohutný masitý krk. Vnitřnosti, žaludek a měchýř se čistě vypraly a zavinuly do kůží. Později se nafouknou, aby se nescvrkly, a pak se využijí jako nádoby na vaření nebo uchovávání zásob tuku nebo tekutin – nebo poslouží jako plovací měchýře pro rybářské sítě. Každá část zvířete našla použití, avšak z každého zvířete se nebralo všechno: jen nejlepší a nejlépe využitelné části a jenom tolik, kolik byli schopni unést.

Jondalar odvedl předtím Vítěze kus po stezce vedoucí do svahu a tam ho k jeho nelibosti uvázal bezpečně ke stromu, aby nepřekážel a byl mimo nebezpečí. Jakmile byli bizoni v ohradě a Ajla sesedla z koně, Víha si ho našla. Když Jondalar pomohl Laciji a Danugovi s prvním bizonem, zašel pro Vítěze, ale v blízkosti mrtvých zvířat se Vítěz plašil. Víha sice taky neměla ráda pach krve, ale už si víc zvykla.

Ajla je viděla přicházet a všimla si současně, že Barzek a Druvek zase jdou po proudu řeky. Napadlo ji, že tam v rozrušení, když hnali bizony do pasti, nechali svá zavazadla.

„Barzeku, ty se vracíš pro věci?“ zeptala se.

S úsměvem na ni pohlédl. „Ano. Zůstalo tam oblečení a kožešiny. Všechno šlo tak rychle... ne, že bych toho litoval. Kdybys je nepřiměla obrátit – my bychom to určitě nedokázali a přišli bychom o ně. To bylo vzrušující, jak jsi to s koněm udělala. Kdybych to neviděl na vlastní oči, nikdy bych tomu nevěřil. Ale teď si dělám starosti, že jsme tam všechno nechali. Krev jistě přiláká mrchožrouty z celého okolí. Když jsme čekali, viděl jsem čerstvé vlčí stopy. Vlci rádi kůži rozkoušou, když ji najdou. A rosomáci taky, ti jenom ze zlomyslnosti, zatímco vlci proto, že je to baví.“

„Můžu pro to dojet s koněm,“ navrhla Ajla.

„Na to jsem nepomyslel. Až budeme hotovi, bude spousta jídla. Nechtěl bych nechat nic ležet venku.“

„Copak nevíš, že jsme všechno schovali?“ řekl Druvek. „To nemůže najít.“

„To je pravda,“ řekl Barzek. „Tak tam asi musíme stejně jít sami.“

„Druvek ví, kde to najít?“ zeptala se Ajla.

Chlapec pohlédl na Ajlu a přikývl. Ajla se usmála. „Chtěl bys jet na koni se mnou?“

Tvář chlapce se šťastně rozzářila. „A smím?“

Ajla se podívala na Jondalara a setkala se s jeho pohledem. Pak na něho zamávala, aby přišel s koňmi. Jondalar si pospíšil.

„Zajedu s Druvekem pro věci, které tam nechali, když jsme začali nahánět,“ řekla mu zelandonsky. „Tentokrát můžu vzít Vítěze s sebou. Když se trochu proběhne, možná se spíš uklidní. Koně se plaší u každé mršiny. S tím měla Víha zpočátku taky potíže. Udělal jsi dobře, že jsi nechal Vítězovi ohlávku. Ale měli bychom myslet na to, jak ho přimějeme, aby byl takový jako Víha.“

Jondalar se usmál. „To je dobrý nápad, ale jenom nevím, jak by se to dalo provést.“

Ajla zachmuřila čelo. „Já nevím. Víha pro mě všechno dělá, protože chce – protože jsme dobří přátelé, ale co se Vítěze týče, nejsem si tak jistá. Má rád tebe, Jondalare. Možná by to dělal pro tebe. Myslím, že bychom to měli jednou zkusit.“

„Tak to rád udělám,“ řekl. „Jednoho dne bych rád jezdil na jeho zádech jako ty na Vize.“

„To by se mi taky líbilo, Jondalare,“ řekla. Byla dojatá při vzpomínce na to, jak kdysi doufala, že by si mohl tenhle světlovlasý muž od Druhých lidí oblíbit hříbě Víhy a třeba kvůli němu zůstat v jejím údolí. To byl taky důvod, proč ho požádala, aby dal hříběti jméno.

Barzek čekal, zatímco se bavili řečí, které nerozuměl, a byl už trochu netrpělivý. Nakonec řekl: „Jestli tedy pro věci dojedeš, vrátím se a pomůžu s bizony.“

„Počkej, Barzeku. Jenom pomůžu Druvekovi nasednout a půjdu s tebou,“ řekl Jondalar. Společně mu pomohli na koně a dívali se za odjíždějícími.

Stíny se prodloužily, když se Ajla s Druvekem vrátili, a oba hned přiložili ruce k dílu. Později, když na břehu řeky vymývali dlouhá střeva, musela Ajla myslet na to, jak společně s ženami klanu vyvrhovala a čtvrtila ulovenou zvěř. A najednou jí došlo, že poprvé v životě se společně účastnila lovu jako plnohodnotný člen družiny.

Už jako mladá dívka by bývala ráda vyrazila s muži na lov. Přitom věděla, že je ženám lov zakázán. Ale mužů si pro jejich obratnost velmi vážila a jejich vyprávění dělalo všechno ještě vzrušivější, takže snila o tom, že bude lovit – zvlášť pak, když chtěla utéct nepříjemné nebo obtížné situaci. To byl nevinný začátek něčeho, co vedlo k situacím, které byly mnohem nebezpečnější, než by si kdy pomyslela. Když dostala svolení lovit prakem – každá jiná forma lovu pro ni byla stejně jako předtím tabu – často tajně naslouchala, když muži mluvili o lovu. A muži klanu nedělali téměř nic jiného, než že chodili na lov – nebo o lovu mluvili, vyráběli lovecké zbraně a konali lovecké obřady. Úkolem žen bylo ulovenou zvěř stáhnout a rozčtvrtit, kůže zpracovat na oblečení nebo na přikrývky, maso upéct nebo konzervovat, kromě toho vyrábět nádoby, provazy a řemeny, rohože a nejrůznější předměty pro domácnost. Navíc hledaly a sbíraly rostliny, plody a kořeny, které jim sloužily za potravu, používaly se jako léčivé byliny nebo k jiným účelům.

Brunova tlupa měla téměř tolik členů jako tábor Lva, avšak lovci zřídka složili víc než jedno nebo dvě zvířata současně. Proto museli častěji vycházet na lov. Touto dobou byli lovci klanu téměř každý den na lovu, aby udělali co možná nejvíc zásob masa na nadcházející zimu. Od té doby, co Ajla přišla sem, to však byl první lov v táboře Lva. Nikoho zřejmě neznepokojovalo, že nikdo v minulých dnech nelovil. Ajla se zarazila v práci a chvíli přihlížela, jak muži a ženy zpracovávají celé malé stádo najednou.

Kde na zvířeti pracovali dva nebo tři lidé současně, šla práce mnohem rychleji od ruky, než by považovala za možné. To ji přivedlo k úvaze o rozdílech mezi nimi a klanem.

U Mamutonů lovily i ženy. To znamenalo, že bylo víc lovců. Byla sice pravda, že z třinácti lovců byly jenom čtyři ženy – ženy s dětmi se jen málokdy účastnily lovu – ale byl to významný rozdíl.

Ve větším počtu se mohlo mnohem úspěšněji lovit, stejně jako potom, když se všichni pustili do práce, byli rychleji hotovi se zpracováním úlovku. To se rozumělo samo sebou, avšak Ajla měla pocit, že šlo ještě o víc, že jí něco podstatného uniklo, nějaký základní význam, na který ještě musí přijít. Mamutoni prostě jinak mysleli. Nebyli vázání starým způsobem chování, nepotřebovali tak přísně dodržovat, co považovali za vhodné, nemuseli dělat všechno tak, jak se to odjakživa dělalo. Kromě toho role žen a mužů splývaly, nebyly tak přísně určeny, zdálo se, že víc závisí na osobních sklonech a na tom, co dotyčný považuje za nejvhodnější, nejužitečnější a nejúčinnější.

Jondalar jí vyprávěl, že u jeho lidu není nikomu zakázáno lovit. Lov byl naprosto důležitý a většina se na něm podílela, přinejmenším pokud byli mladí. Přesto se ho však účastnit nemuseli. Zřejmě platily u Mamutonů stejné zvyky. Jondalar se jí pokoušel vysvětlit, že mnozí měli jiné, stejně důležité schopnosti a vloh. Uváděl sebe jako příklad. Když se naučil roztloukat pazourek a získal si svou práci dobrou pověst, mohl své nářadí a hroty oštěpů vyměňovat za všechno, co potřeboval. Rozhodně nemusel lovit – pokud ovšem nechtěl.

Ajla to stále ještě nechápala. Jaké obřady mužnosti se konají u Mamutonů, když na tom nezáleželo, jestli muž loví nebo ne? Muži klanu by byli ztraceni, kdyby nevěřili, že je pro ně naprosto nezbytné jít na lov. Chlapec se stal mužem, když ulovil první velké zvíře. Pak pomyslela na Kreba. Ten nikdy nebyl na lovu. Nemohl lovit, protože měl jenom jedno oko a jednu paži, a kromě toho měl jednu nohu chromou. Byl největším mog–urem, největším svatým mužem klanu, ale nikdy neulovil zvíře a osobně neprožil obřad mužnosti. Sám se za muže nepovažoval. Přitom věděla, že mužem byl.

Už se silně setmělo, když byli hotovi. Lovci si svlékli krví pomazané oblečení a sešli dolů k řece. Ženy se myly trochu dál proti proudu, ale zůstaly v dohledu mužů.

Stočené kožešiny a kusy masa navršili na hromady a kolem zapálili několik ohňů, aby udrželi v patřičné vzdálenosti čtyřnohé dravce a mrchožrouty. Do blízkosti ohňů snesli všechno naplavené dříví, suché větve i čerstvé dříví, které původně použili pro

vybudování ohrady. Nad jedním z ohňů se pekl kus masa na rožni a kolem v určitých rozestupech stála řada nízkých stanů.

Když je zahalila tma, rychle se ochladilo. Ajla byla ráda, že jí Tulije a Degije půjčily oblečení, zatímco se její věci, z nichž smyla krvavé skvrny, společně s oblečením ostatních sušily u ohně. Zůstala nějakou dobu u koní, ujistila se, že jim nic nechybí a že se uklidnili. Víha se stále držela na okraji světla, které vrhaly ohně, ale co možná nejdál od mrtvých těl bizonů, která čekala na to, až budou odvečena zpátky, a od hromad odpadu na druhé straně bledého světla, odkud se občas ozývalo funění a cvakání čelistí.

Když se lovci dosyta najedli křupavě opečeného masa, které však bylo u kostí stále ještě syrové, přihodili dříví do ohňů. Sesedli se, popíjeli bylinkový čaj a znovu si vybavovali zážitky toho dne.

„Měli jste ji vidět, jak stádo obrátila,“ říkal právě Barzek. „Nevím, jestli bychom je ještě dokázali déle udržet. Byli stále neklidnější a já už myslel, že je to ztracené, když se ten obrovský býk utrl a vyrazil proti nám.“

„Myslím, že za úspěch tohoto lovu vděčíme Ajle,“ řekl Talut. Ajla zčervenala při nezvyklé chvále. Všechno, co touto chválou bylo vyjádřeno – že ji přijali a vážili si jejího umění a její obratnosti – ji zalilo teplem u srdce. Po takovém uznání po celý svůj život toužila.

„A pomyslete, jak to budeme vyprávět na letním setkání!“ dodal ještě Talut.

Zábava pak začala vážnout. Talut vzal suchou větev, která tak dlouho ležela na zemi, že z ní kůra visela jako stará otřepaná kůže. Zlomil ji přes koleno a hodil obě půlky do ohně. Zvedla se fontána jisker a projasnila tváře lidí, kteří seděli těsně vedle sebe kolem plamenů.

„Tolik štěstí lovci vskutku vždycky nemívají. Pamatujete se ještě, když jsme málem ulovili bílého bizona?“ zeptala se Tulije. „To byla škoda, že nám proklouzl.“

„Musel mít zvláštní přízeň Mut. Byl jsem už přesvědčený, že ho máme. Viděl jsi někdy bílého bizona?“ obrátil se Barzek na Jondalara.

„Slyšel jsem o něm a viděl jsem jeho kožešinu,“ odpověděl Jondalar. „Bílá zvířata považují Zelandonci za posvátná.“

„Lišky a zajíce taky?“ zeptala se Degije.

„Ano, ale ne tak docela. Dokonce sněžné kury, když jsou zcela bílé. Věříme, že se jich dotkla Dona, a proto jsou zvířata, která se narodí bílá a taky bílá zůstanou po celý rok, posvátnější než druhá,“ vysvětloval Jondalar.

„I pro nás mají bílá zvířata taky zvláštní cenu. Proto má ohniště Jeřába tak vysoké postavení... tedy obvykle,“ řekla Tulije a pohrdavě se podívala na Frebeka. „Velký jeřáb severu je bílý a ptáci jsou zvláštní poslové Mut. A bílí mamuti jsou požehnání zvláštními silami.“

„Na lov bílého mamuta do smrti nezapomenu,“ řekl Talut. Pohledy plné očekávání ho povzbuzovaly, aby pokračoval. „Všichni byli hrozně vzrušení, když nám zvěd přinesl zprávu o bílém mamutovi. Pokud Matka daruje bílou mamutí krávu, je to nejvyšší pocta, a protože to taky byl první lov při letním setkání, znamenalo to štěstí pro každého – pokud se ji podaří ulovit,“ vysvětloval.

„Všichni, kdo se s námi chtěli zúčastnit lovu, museli podstoupit tvrdé očistné obřady a postit se, a ohniště Mamuta nám uložilo tabu, dokonce ještě i potom. Ale všichni se chtěli lovu zúčastnit. Byl jsem ještě mladý, ne o mnoho starší než Danug, ale velký jsem byl jako on. Možná proto mě tehdy vybrali. A patřil jsem taky k těm, kdo do ní zabořili oštěp. Podobně jako u bizona, který vyrazil na tebe, Jondalare, nikdo neví, či oštěp ji zabil. Myslím, že Matka nechtěla, aby někdo nebo některý tábor získal takovou poctu. Tak to taky bylo lepší. Neprobudilo to závist a mrzutosti.“

„Já slyšel o bílých medvědech, kteří žijí vysoko na severu,“ řekl Frebek, který nechtěl být vyloučen z hovoru.

Možná že žádný jednotlivec a žádný určitý tábor neměl mít nárok na plnou slávu, že složil bílého mamuta, ale přesto nebyla závist a mrzutosti zcela vyloučeny. Každý, kdo byl vyvolen, aby se zúčastnil takového lovu, získal víc vážnosti, než bylo Frebekovi přisouzeno při jeho narození.

„O těch jsem už taky slyšel,“ řekl Danug. „Když jsem pracoval v pazourkovém lomu, přišli návštěvníci od Sungajů a vyměňovali pazourky. Jedna z žen byla vypravěčka historek, dobrá vypravěčka. Vyprávěla o Matce světů a o spoustě zvířat. Ta právě vyprávěla o bílých medvědech. Žijí v ledu, říkala, a žijí jenom z mořských zvířat, ale jsou prý velmi družní a mírní, stejně jako obrovský

jeskynní lev, který žere jenom maso. Rozhodně nejsou tak potměšilí jako hnědí medvědi.“

Danug si nevšiml mrzutého pohledu Frebeka. Nesl nelibě, že byl přerušen, když mohl taky jednou něčím přispět k zábavě.

„Muži klanu přišli jednou domů z lovu a vyprávěli o bílém nosorožci,“ řekla Ajla.

Frebek byl stále ještě rozzlobený a podrážděný.

„Ano, bílí nosorožci jsou velká vzácnost,“ řekl Ranek, „ale i černá zvířata jsou něco zvláštního.“ Seděl trochu dál od ohně než ostatní, takže jeho tvář ve stínu nebyla téměř rozeznatelná. Jediné, co bylo vidět, byly jeho bílé zuby a záblesk v očích.

„Ano, ty jsi zvláštní pták a až příliš šťastný, že můžeš každé ženě, která se to chce dozvědět, při letním setkání dokázat, jak jsi zvláštní,“ řekla Degije.

Ranek se zasmál. „Degije, můžu snad já za to, že dcery matek jsou tak zvídavé? Přece bys nechtěla, abych jen jednu jedinou z nich zklamal, nebo snad ano? Ale já jsem nemluvil o sobě. Měl jsem na mysli černé kočky.“

„Černé kočky?“ zeptala se Degije.

„Vymeku, mlhavě si vzpomínám na obrovské černé kočky,“ řekl Ranek a obrátil se na muže, u jehož ohniště žil. „Víš o tom něco?“

„Ta příhoda na tebe musela udělat velký dojem. Nevěřil bych, že si to budeš pamatovat,“ řekl Vymek. „Byl jsi skutečně velmi malý, ale tvoje matka moc křičela. Prostě jsi zmizel, a právě když tě objevila, viděla současně i tu černou kočku. Byla velká asi jako sněžný leopard, jenomže byla černá, a chystala se ke skoku. Pravděpodobně si matka myslela, že chce skočit na tebe, ale buď ji křik zaplašil, nebo měla v úmyslu něco jiného. Prostě utekla, ale tvoje matka běžela k tobě a trvalo pak hodně dlouho, než tě zase někdy pustila z očí.“

„Bylo tam, kde jsi byl, hodně takových černých koček?“ zeptal se Talut.

„Nebylo, ale nějaké se našly. Žijí v lesích a jsou to noční lovci, proto je člověk zahlídl jenom zřídkakdy.“

„Tady by byly stejně vzácné jako bílé, že? Bizoni jsou tmaví, a to jsou někteří mamuti taky, ale nejsou skutečně černí. Černá barva je něco zvláštního. Kolik je černých zvířat?“ zeptal se Ranek.

„Dnes, když jsem byla na cestě s Druvekem, viděli jsme černého vlka,“ řekla Ajla. „Nikdy jsem neviděla černého vlka.“

„Byl skutečně černý? Nebo jenom tmavý?“ zeptal se Ranek se zájmem.

„Černý. Světlejší na břiše, ale černý. Samotář, myslím, smečka ho zřejmě nepřijala,“ dodala Ajla. „Jiné stopy jsem neviděla. Možná hledá jiné samotáře, pro novou smečku.“

„Proč by ho smečka nepřijala? Čím to, že toho o vlcích tolik víš?“ zeptal se Frebek. Jeho hlas prozrazoval opovržení, jako by jí nevěřil, ale taky ho to opravdu zajímalo.

„Když jsem se učila lovit, lovila jsem jenom masožravce. A jenom prakem. Pozorovala jsem je dlouho. Tak jsem se hodně o vlcích dozvěděla. Jednou jsem viděla ve smečce bílého vlka. Ostatní vlci nebyli takoví. Ostatní nebyli takoví jako vlk se špatnou barvou.“

„Ale byl to černý vlk,“ řekl Druvek, aby obhájl Ajlu, zvláště po vzrušující jízdě na koni. „Já ho taky viděl. Nejdřív jsem si nebyl jistý, ale byl to vlk a byl černý. A myslím, že byl sám.“

„Když mluvíme o vlcích – měli bychom dnes postavit stráž. Jestli se tady nablízku skutečně potuluje černý vlk, pak máme o důvod víc,“ řekl Talut. „Můžeme se střídat, ale někdo by měl být vzhůru po celou noc a dávat pozor.“

„Měli bychom mít trochu klidu,“ dodala Tulije a zvedla se. „Zítra to bude dlouhý pochod.“

„Já vezmu první hlídku,“ řekl Jondalar. „Až budu unavený, můžu vzbudit někoho dalšího.“

„Můžeš vzbudit mě,“ řekl Talut a Jondalar přikývl.

„Já taky budu držet stráž,“ řekla Ajla.

„Proč ne společně s Jondalarem? Je vždycky hezké mít někoho, kdo s tebou bdí. Tak můžete navzájem na sebe dávat pozor, abyste neusnuli.“

8.

„Dnes v noci byla zima. Maso začíná mrznout,“ řekla Degije, která právě uvazovala zadní čtvrtku na nosič.

„To je dobře,“ řekla Tulije. „Ale je tu víc masa, než uneseme. Něco tu budeme muset nechat.“

„Nemohli bychom z kamenů od brány a ohrady navršit velkou hromadu a to, co neuneseme, pod tím schovat?“ zeptala se Lacije.

„To bychom mohli, Lacije, to není špatný nápad,“ řekla Tulije a připravovala pro sebe náklad, který byl tak obrovský, že si Ajla říkala, že to snad nemůže unést, i když je tak silná. „Ale jestli teď nastane skutečně zima, může se stát, že se dostaneme teprve na jaře k tomu, abychom se vrátili pro zbytek masa. Kdyby to bylo blíž k táboru, bylo by to lepší. Tam se nepotlouká tolik zvířete a kromě toho bychom tam mohli postavit stráž, ale tady venku, kdyby přišel jeskynní lev nebo jenom odhodlaný rosomák a skutečně se chtěl dostat k masu, tak by tu možnost našel.“

„Nemohli bychom přes hromadu nalít vodu a udělat z ní ledovou horu? Pak by k tomu žádné zvíře nemohlo. Vloupat se do úplně zamrzlé kamenné hromady je těžké, i když máš kopáč nebo sekeru,“ řekla Degije.

„Zvířata tím odradíš, to jistě, ale jak chceš zabránit, aby na to nesvítilo slunce?“ zeptal se Tomek. „Nemůžeš s jistotou říct, že zůstane skutečně chladno. Na to je ještě příliš brzy.“

Ajla slyšela rozhovor a žasla, kolik masa si jednotliví lidé nakládají a jak se hromada bizoního masa stále zmenšuje. Nebyla zvyklá na něco takového jako přebytky, nevěděla, jaké to je, když má někdo tolik, že si může vybírat a brát si jen to nejlepší. U klanu byl vždycky dostatek jídla a kožešin na oblečení a jiné účely, ale nikdy se ničím neplýtvalo. Nebyla si sice jistá, kolik toho tady minili zanechat, ale už teď toho skončilo na hromadě odpadků tolik, že jí vysloveně bylo líto, že by toho tady mělo zůstat ještě víc.

Viděla, jak Danug zvedl Tulijinu sekeru a zacházel s ní tak snadno jako Tulije. Rozštípl poleno a přiložil je na poslední oheň, který ještě hořel. Přistoupila k němu.

„Danugu,“ řekla tiše. „Ty mi pomůžeš?“

„Hm... eh... ano,“ vykoktal a cítil, jak mu hoří tváře. Její hlas zněl tak hluboce, tak příjemně a její neobvyklá výslovnost měla dráždivost nezvyklého. Překvapila ho. Neviděl ji přistoupit, a stát v bezprostřední blízkosti tak krásné ženy, to mu vehnalo krev do hlavy.

„Já potřebuju... dvě tyče,“ řekla Ajla a zvedla dva prsty do výše. „Dolů po řece jsou mladé stromy. Porazíš je pro mě?“

„Eh... ano, jistě, porazím pro tebe pár stromů.“

Cestou dolů k ohybu řeky se Danug viditelně uvolnil, hleděl však stále ještě na světlé vlasy ženy, která šla jen o půl kroku napřed. Vybrala dvě přibližně stejně velké a stejně silné mladé olše, a když je Danug porazil, ukázala mu, aby z kmínků odstranil větve a usekl špici, aby byly přibližně stejně dlouhé. Mladý muž se zatím trochu osmělil.

„Co s tím chceš dělat?“ zeptal se.

„To ti ukážu,“ řekla a hlasitě pískla. Víha k ní hned přiběhla. Ajla ji už předtím připravila na zpáteční cestu a dala jí postroj s koši. Danugovi sice připadalo směšné, že kůň nese na zádech kůži, na níž jsou pomocí řemenů upevněny dva koše, ale všiml si taky, že to klisně zřejmě vůbec nevadí a že jí to ani nebrání v pohybu.

„Jak ji přiměješ, že to dělá?“ zeptal se Danug.

„Co myslíš?“

„Že přijde, když pískneš.“

Ajla se zamračila a přemýšlela. „Já to vlastně nevím, Danugu. Potom přišel Drobek, ale dřív jsem byla s Víhou v údolí celou

dobu sama. Je jediný přítel, kterého mám. U mě vyrostla a my se učíme... vzájemně.“

„Je to pravda, že s ní dokážeš mluvit?“

„Poznáváme se vzájemně, Danugu. Víha nemluví tak, jako mluvíš ty. Já se učím... její znamení... její signály. A ona se učí moje.“

„Ty myslíš taková znamení jako ta Rydagova?“

„Trochu. Zvířata, lidé, všichni vysílají signály, i ty, Danugu. Ty mluvíš slova, ale signály řeknou víc. Ty mluvíš, i když vůbec nevíš, že něco říkáš.“

Danug vraštil čelo. Nebyl si jistý, jestli se mu líbí směr, kterým se ubíral jejich rozhovor. „Já to nechápu,“ řekl a díval se stranou.

„My teď spolu mluvíme,“ pokračovala Ajla. „Slovy to neříkáš, ale signály říkají... že bys chtěl jet na koni. Je to tak?“

„Hm... eh... ano, to bych rád.“

„Tak... tak prostě jeď.“

„Myslíš to vážně? Skutečně si můžu sednout na koně?“ Ajla se usmála. „Pojď sem. Pro začátek potřebuješ k nasednutí velký kámen.“

Ajla pohladila Víhu a poplácávala ji, mluvila s ní onou zvláštní řečí, která se tak přirozeně mezi nimi vyvinula: kombinací posunků klanu a slov, zvuků, které neříkaly nic určitého, které našla pro svého syna a naplnila významem, a zvířecími zvuky, které uměla tak dokonale napodobit. Teď vysvětlila Vize, že by se Danug rád na ní svezl.

Danug se naučil několik posunků klanu, které ukázala Ajla Rydagovi a celému táboru. Teď ho překvapilo, že něco z toho, co Ajla říkala koni, chápe, a to v něm vzbudilo jenom větší úctu. Takže přece jenom s koněm mluvila! Jistě, podobně jako mamot, když vzýval duchy, používala k tomu temnou tajnou řeč.

Ať už klisna rozuměla nebo ne – tolik vyrozuměla, že Ajla pomáhá mladíkovi, aby jí vylezl na záda, a že se od ní očekává něco zvláštního. Víha Danuga znala a důvěřovala mu. Jeho dlouhé nohy visely hluboko dolů a o tom, kam chtěl nebo co od ní chtěl, se nedalo nic vycítit.

„Drž se pevně hřívy,“ řekla mu Ajla. „Až budeš chtít vyjet, trochu se předkloň. Když budeš chtít, aby Víha zpomalila nebo zastavila, tak se narovnej.“

„Znamená to, že nepojedeš se mnou?“ zeptal se Danug. Z hlasu zazníval trochu strach.

„Ty mě nepotřebuješ,“ řekla a plácla Víhu na zadní nohu.

Víha vyrazila krátkým klusem. Danuga to hodilo zpátky, ale pak se chytil hřívky koně, přitáhl se, vzal Víhu kolem krku a tiskl se k ní, jako by mu šlo o život. Když však Ajla jela na Vize a předklonila se, bylo to pro ni znamení, aby zrychlila. Robustní kůň severních rovin vyrazil po rovné naplavenině podél řeky, s kterou se už zatím seznámil, přeskakoval kmeny stromů a keře a vyhýbal se skalám a balvanům.

Danug nejdřív tak ustrnul, že křečovitě zavřel oči a pevně svíral krk koně. Když pochopil, že proti očekávání nepřistál na zemi, ale cítil pohyb mohutných svalů klisny, zatímco se sám na jejích zádech pohupoval nahoru dolů, opatrně trochu pootevřel oči. Co viděl, to mu rozbušilo srdce. Vzrušeně sledoval, jak stromy a keře a země pod ním splývají a zůstávají za ním. Stále ještě se pevně držel, nakonec zvedl hlavu a rozhlédl se.

Nemohl uvěřit, jak daleko se zatím dostal! Vysoké skály, mezi nimiž protékala řeka, byly bezprostředně před ním! Nežřetelně slyšel za sebou písknutí, které mělo za následek okamžitou změnu kroku klisny. Víha ještě kousek popoběhla, trochu zpomalila a pak se dlouhým obloukem vrátila. I když se Danug pevně držel, už neměl takový strach. Chtěl vidět, kam jedou, a tak se trochu narovnal – a pro Víhu to byl signál, aby zpomalila.

Široký úšklebek v Danugově tváři, když se vrátil na Vize k Ajle, jí připomněl Taluta, zvláště pak, když byl sám se sebou spokojený. Viděla v chlapci muže. Víha se zastavila a Ajla ji zavedla k balvanu, aby mohl Danug sesednout. Byl bez sebe radostí a téměř nemohl mluvit. Nikdy by nevěřil, že se projede na koni – něco takového přesahovalo jeho představivost – a to, co právě prožil, překonalo nejdivočejší očekávání. Na to nikdy nezapomene.

Kdykoliv se Ajla na něho podívala, přiměl ji jeho úšklebek k úsměvu. Upevnila na Vize tyče nosného zařízení a vraceli se k tábořišti. Danug se stále ještě šťastně šklebil.

„Co je?“ ptala se ho Lacije. „Proč se tak šklebíš?“

„Jel jsem na koni,“ odpověděl Danug. Lacije přikývla a jenom se usmála.

Téměř všechno, co se dalo z tábořiště této lovecké výpravy odnést, přivázali na nosiče nebo zabalili do kožešin, aby je mohli přepravit jako závěsnou rohož na tyči, kterou nesli vždy dva lidé mezi sebou na rameni. Sice ještě zbyly zadní čtvrtky a zabalené kožešiny, ale bylo jich méně, než Ajla předpokládala. Když všichni společně pracovali, mohlo se do zimního tábora odnést víc, než kdyby každý jednal jen na vlastní pěst.

Někteří lidé si všimli, že si Ajla pro sebe nepřipravuje žádný náklad, a ptali se, kam asi šla, avšak když ji Jondalar viděl vracet se s Víhou s tyčemi na boku, věděl, co má v úmyslu. Připevnila tyče jinak, a sice tak, že se jejich tlustší konce křížily nad nosnými koši na hřbetě koně a slabší konce se rozbíhaly a spočívaly na zemi za koněm. Pak pevně uvázala postroj. Mezi obě tyče zavěsila nosnou plošinu ze stanových kožešin. Lidé se zastavili, aby sledovali, co dělá, ale teprve když začala nakládat zbytek bizoního masa na smyk, došlo jim, co má v úmyslu. Naplnila i koše a poslední zbytek masa naložila na nosič, který si minila sama vzít na záda. Když byla hotová, k překvapení všech nic nezbylo.

Tulije se nejdřív dívala na Ajlu a pak na koně se smykem a koši a očividně to na ni udělalo dojem. „Nikdy jsem nepomyslela na to, že by se dal kůň takhle použít,“ řekla. „Vlastně by mi vůbec na mysl nepřišlo, abych v koni viděla něco jiného než kořist a maso k jídlu, tedy až dosud.“

Talut rozhrabal oheň a hodil na něj hlínu, aby byl jistý, že nevzplane. Pak si naložil těžký náklad na levé rameno, chopil se oštěpu a vykročil. Všichni ostatní lovci ho následovali.

Od té doby, co se setkali s Mamutony, se Jondalar ptal, proč vždycky nosili náklad jenom na jednom rameni. Když si sám upevnil nosič na zádech a přehodil si přes rameno pytel, najednou to pochopil. Umožňovalo jim to nosit na zádech plně naložené krosny. Museli zřejmě často přenášet velké náklady, pomyslel si.

S hlavou těsně u ramen Ajly šla Víha. Vedle ní postupoval Jondalar a vedl za ohlávku Vítěze. Talut se opozdil za ostatními a pochodoval těsně před Jondalarem a Ajlou, a tak mohli cestou prohodit pár slov. Ajla si všimla, že lidé, kteří šli s těžkým nákladem napřed, ji a koně neustále kradmo pozorovali.

Po chvíli začal Talut polohlasně pobrukovat rytmicky členitý nápěv. Brzy zanotoval do kroku:

„Hus-na, dus-na, ha-ny-já.
Pec-na, se-na, teš-na-keš.
Hus-na, dus-na, ha-ny-já.
Pec-na, sek-na, teš-na-keš.“

Ostatní se připojovali, opakovali slabiky a melodii. Pak pohlédl Talut se šelmovským úšklebkem na Degiji a na stejný nápěv zpíval následující slova:

„Co chce Degi moc a moc?
S Branagem spát noc co noc!
Kam tak vždycky pospíchá?
Zas tu není, zavzdychá.“

Degije se začervenala až ke kořínkům vlasů, ale usmívala se. Tu a tam se někdo chápavě zasmál. Když Talut první otázku zopakoval, vpadl zbytek skupiny do odpovědi, a po druhé otázce zpívali všichni společně odpověď. I k refrénu se všichni přidali:

„Hus-na, dus-na, ha-ny-já.
Pec-na, sek-na, teš-na-keš.“

Několikrát to zopakovali, pak Talut zanotoval nová slova:

„Vymek v zimě co dělá?
Štípe kámen o kámen.
Zato v létě ho-la-la,
běhá láskou omámen.“

Všichni se dobromyslně smáli a Ranek se smíchy přímo otřásal.

Když skupina opakovala popěvek, Vymek, většinou spíš zdrženlivý, při dobromyslném škádlení celý zrudl. Že jejich výrobce nástrojů využíval letních setkání, aby se odškodnil za v podstatě ctnostně strávené zimní měsíce, to věděl každý.

Jondalar se bavil škádlením a popichováním stejně jako ostatní. Podobně by to asi mohlo probíhat u Zelandonců. Ajla naopak zpočátku nechápala ani situaci, ani přátelský humor, zvláště když viděla, jak Degije rozpaky rudne. Pak si však všimla, že se to všechno děje s dobromyslným úsměvem, že škádlení nemá žádné ostré ostny a je taky přívětivě přijímáno. Začínala chápat slovní žerty. Smích byl nakažlivý.

Talut znovu zanotoval refrén odměřených slabik, když ostatní zmlkli. Pak se ostatní přidali a už věděli, co přijde:

„Hus-na, dus-na, ha-ny-já,
pec-na, sek-na, teš-na-keš!“

Talut se dobromyslně podíval na Ajlu, pak se samolibě usmál a zpíval:

„Kdopak touží po Ajle?
Černý? Bílý? Oba dva?
Lůžko jenom pro dva je.
Který z nich to vyhraje?“

Ajle se líbilo, že i na ni pamatoval se svým žertem. I když nerozuměla smyslu veršů, přece jen cítila teplou vlnu vděčnosti, že v nich šlo o ni. Když si vzpomněla na hovory předchozího večera, neuměla si představit nic jiného, než že černým a bílým byl míněn Ranek a Jondalar. Že se tomu Ranek teď tak nadšeně smál, potvrdilo její podezření. Jondalarův zmučený úsměv ji ale zneklidnil. Zřejmě se mu tenhle žert vůbec nelíbil.

Teď zanotoval Barzek refrén a dokonce Ajlino necvičené ucho objevilo libozvuk v barvě a tónu jeho hlasu. I on se šelmovsky usmál na Ajlu a dal jí tím najevo, koho se týká následující popěvek.

„Ajla těžkou volbu má.
Černý, bílý nebo snad
s oběma má prožít noc?
Tři na lůžku, to je moc.“

Barzek se podíval na Tuliji, když všichni opakovali jeho slova, a ona ho odměnila pohledem plným něžnosti a lásky. Jondalar však vraštil čelo. Ani se nedokázal tvářit tak, že by ho to bavilo. Představa, že by se měl o Ajlu s někým dělit, navíc dokonce s černým řezbářem, ho dráždila a vůbec se mu nelíbilo, jaký obrat škádlení nabralo.

Byl to Ranek, kdo se teď ujal refrénu, do kterého ostatní rychle vpadli.

„Hus-na, dus-na, ha-ny-já,
pec-na, sek-na, teš-na-keš!“

Protože chtěl udržet napětí, zpočátku se na nikoho nedíval. Pak pohlédl se širokým úšklebkem na Taluta, který začal s dobromyslně posměšným škádlením, a všichni už se smáli předem a očekávali, že mu Ranek oplatí to, že přivedl ostatní do rozpaků.

„Kdo je chytrý jako dva?
Rudá hlava, tábor Lva!
Kdo je silný jako mamut?
Přítel všech žen obr Talut!“

Velký náčelník se burácivě rozesmál, a když to všichni ještě jednou zopakovali, spustil znovu refrén. Rytmicky členitý popěvek určoval na cestě do tábora jejich tempo a smích jim trochu nadlehčoval břemena, která vlekli z lovu domů.

Necije vyšla z podlouhlého obydlí a spustila za sebou závěs. Vyhlížela směrem k řece. Slunce už bylo hluboko na západě a chystalo se klesnout do mraků na horizontu. Pak pohlédla nahoru

ke svahu. Proč to udělala, vlastně nevěděla. Nečekala lovce tak brzy zpátky, vždyť se vydali na cestu teprve včera a pravděpodobně stráví venku dvě noci – přinejmenším. Něco ji přimělo, aby vzhlédla ještě jednou. Nepohybovalo se tam nahoře něco, na stezce, která vedla ke stepi?

„To je Talut!“ vykřikla, když rozeznala důvěrně známé obrysy. Sklonila hlavu, strčila ji ještě jednou dovnitř do obydlí a zavolala: „Vracejí se! Talut a ostatní už jsou tady!“ Pak už pospíchala nahoru do svahu, aby je pozdravila.

Všichni vyšli z obydlí, aby uvítali vracející se lovce a pomohli jim nést břemena. Největší úžas však vyvolal pohled na koně, který za sebou vlekl náklad mnohem větší než všechno, co by někdo z nich unesl. A nestačili se divit, když Ajla vytahovala z košů stále další těžké kusy. Maso odnášeli okamžitě do hliněného obydlí, předávali si je z ruky do ruky a ukládali je.

Když zašli všichni dovnitř, postarala se Ajla nejdřív o koně a sundala Vize postroj a Vítězovi ohlávku. Přestože jim očividně nijak nevadilo, že trávili noci sami venku, Ajle to pokaždé dělalo trochu starost, když na noc odcházela do obydlí. Pokud počasí zůstane ještě dost vlídné, bylo všechno v pořádku. Trochu chladu jí nedělalo těžkou hlavu. Avšak v zimě museli být připraveni na zlá překvapení. Co bude, až nastanou bouře?

S obavami se dívala na nebe. Jasně beránky rychle táhly ve velké výšce. Slunce zapadlo teprve nedávno a táhlo za sebou oháňku zářivých barev. Ajla sledovala, jak červené tóny blednou a jasná modř stále víc šedne.

Právě chtěla zajít dovnitř a chystala se odhrnout závěs, který vedl k místu na vaření, když slyšela poznámku, která se jednoznačně týkala jí a koně. Lidé tam seděli a odpočívali, jedli a bavili se. Při jejím vstupu však zábava zmlkla. Ajla se necítila ve své kůži, když vešla k prvnímu ohništi a všichni na ni pohlédli. Necije jí podala kostěný talíř a hovor se zase rozběhl. Ajla si nabrala jídlo, pak se zarazila a rozhlížela se kolem. Kam se podělo všechno bizoní maso? Nikde po něm nezůstalo ani stopy. Věděla, že se musí uložit – ale kam?

První, po čem Ajla pátrala, když odhrnula mamutí kůži, byli koně. Ujistila se, že je s nimi všechno v pořádku, a pak se

rozhlížela, kde je Degije. Usmála se, když ji viděla přicházet. Degije jí slíbila, že jí ukáže na čerstvých bizoních kožešinách, jak Mamutoni zpracovávají kůže. Ajlu především zajímalo, jak barví kůže na červeno. Jondalar říkal, že pro něho je posvátná bílá barva. Pro Ajlu to byla červená, protože to byla barva posvátná v klanu. Při obřadu udílení jména měla podstatný význam barva z červeného okru a tuku – nejraději z jeskynního medvěda. Kousek červeného okru bylo to první, co patřilo do váčku amuletu, který dostával člen klanu, když se zjistilo, jaký má totem. Červený okr patřil od počátku až do konce života ke všem obřadům, i k poslednímu, k pohřbu. Malý váček s kořeny, z nichž připravovala posvátný nápoj, byl jediný červený předmět, který měla, a představoval vedle jejího amuletu nejvzácnější poklad.

Necije vyšla z obydlí s obrovskou kůží, už hodně opotřebovanou, a když viděla Ajlu s Degijí, řekla: „Právě jsem hledala někoho, kdo by mi pomohl, Degije. Říkám si, že udělám velké jídlo pro všechny. Lov bizonů skončil úspěšně a Talut myslí, že máme důvod oslavovat. Nepřipravila bys tohle k vaření? Naplnila jsem velkou jámu uhlíky a postavila nad ní rošt. Tamhle venku je vak se sušeným mamutím trusem, ten je třeba vysypat na uhlíky. A Danug a Lacije musejí donést vodu.“

„Když ty chystáš jídlo, to ti vždycky ráda pomůžu, Necije, protože to je vždycky na co se těšit.“

„Můžu i já něco udělat?“ zeptala se Ajla.

„A já?“ zeptal se Jondalar, který právě vyšel a zaslechl rozhovor.

„Můžete vynosit věci, které potřebuju k vaření,“ řekla Necije a hned se zase obrátila a šla dovnitř.

Následovali ji až k jednomu vchodu, vytvořenému z mamutích klů v podélné stěně obydlí. Necije odhrnula mamutí kožešinu, zvláště těžkou a tuhou, z které nebyla odstraněna srst, a to jak jemná spodní vrstva, tak delší chlupy vrchní srsti. Za tímto prvním závěsem visel ještě druhý, a když i ten Necije odhrnula, ucítili chladný závan vzduchu.

Když se rozhlédli v slabě osvětleném prostoru, poznali jámu velikosti obytné místnosti. Jáma, asi na tři stopy vyhloubená v zemi, měla stěny z pouhé hlíny a téměř celý vnitřek zaplnily větší a menší kusy masa a taky celá zmrzlá menší zvířata.

„Zásobárna!“ řekl Jondalar a přidržoval stranou kožešinu, aby mohla Necije dovnitř. „I my jsme maso mrazili, ale nikdy takhle pohodlně blízko. Naše zásobárny umísťujeme pod převislé skály nebo před jeskyně. Ostatně je dost obtížné udržovat maso zmražené, proto je necháváme venku.“

„V klanu se uchovává maso v chladné roční době ve zvláštních úkrytech pod hromadou kamení,“ řekla Ajla. Pochopila, kam se podělo bizoní maso, které pomáhala dopravit domů.

Jak Necije, tak Jondalar se zdáli překvapení. Nikdy by nepovažovali za možné, že lidé klanu připravují zásoby na zimu. Pokaždé je znovu překvapilo, když se Ajla zmínila o nějaké činnosti, která se jim zdála tak pokročilá, tak lidská. Na druhé straně byla Ajla vždycky překvapená, když Jondalar vyprávěl o místě, odkud přišel. Ajla vycházela z toho, že všichni Druzí lidé žijí ve stejných příbytcích, a nechápala, že hliněná obydlí pro něho byla stejně nová jako pro ni.

„Tady není tolik kamení, abychom mohli dělat zásobárny v zemi,“ vysvětloval Talut svým hřmotným hlasem. Vzhledli a viděli rudovlasého obra. Vzal od Jondalara jeden z těžkých závěsů. „Degije mi řekla, že ses rozhodla připravit pro všechny slavnostní jídlo, Necije,“ řekl a uznale pokýval hlavou. „A tak jsem si myslel, že bych třeba taky pomohl.“

„Tenhle mužský cítí jídlo, ještě než se uvaří!“ prohlásila Necije halasně a prohledávala zásoby dole v jámě.

Jondalara stále ještě zajímala jejich zásobárna. „Jak to, že maso zůstane zmražené? Uvnitř obydlí je přece teplo?“ zeptal se.

„V zimě zmrzne země na kámen, ale v létě roztaje natolik, že se dá vyhrabat jáma. Když jsme stavěli tohle obydlí, hrabali jsme jámy v zásobárně tak hluboko, dokud jsme nenarazili na vrstvu, která nikdy nerozmrzá. Tak se zásoby udržují v létě v chladu, ostatně ne vždycky zmrzlé. Jakmile se na podzim venku ochladí, začne země promrzat. Pak zmrzne i maso v zásobárně, a to je doba, kdy začneme dělat zásoby na zimu. Mamutí kůže udržuje uvnitř obydlí teplo a nepustí chlad ze zásobárny dovnitř,“ vysvětloval Talut. „Stejně tak chrání před mrazem mamuta,“ dodal s úšklebkem.

„Tady, Talute, tohle odnes,“ řekla Necije a zvedla kus tvrdého červenohnědého masa pokrytého ledovými krystalky, na němž byla tlustá vrstva žlutavého tuku.

„Já to vezmu,“ nabídla se Ajla a natáhla se dolů.

Talut vzal Neciji za ruce, a i když nebyla nijak malá, zvedl ji, jako by byla dítě. „Tobě je zima. Já tě zahřeju,“ řekl, objal ji, vzal do náruče a skryl obličej na jejím krku.

„Přestaň, Talute! Pust' mě!“ hubovala, i když ve tváři spokojeně zářila. „Mám co dělat, tohle není vhodný okamžik na to, abys...“

„Řekni, kdy je ten správný okamžik, a já tě pustím.“

„Máme návštěvu!“ řekla vyčítavým tónem, současně ho ale vzala kolem krku a něco mu pošeptala do ucha.

„Tak tomu říkám slib!“ prohlásil obrovitý muž, postavil ji na zem a plácl ji dobromyslně po zadku, zatímco si Necije zmateně upravovala oblečení, aby zase nabyla ztracenou důstojnost.

Jondalar se usmál na Ajlu a vzal ji kolem boků.

Zase dělají hru z toho, že svými slovy říkají něco a svými činy něco docela jiného, pomyslí si Ajla. Ale tentokrát pochopila humor a velkou lásku mezi Talutem a Necijí, která se za tím skrývala. Najednou si uvědomila, že v projevech lásky nepostupují tak přímo, jak to bylo zvykem v klanu – prostě říkali něco, ale mínili něco docela jiného. Tímto novým poznáním pochopila celou řadu věcí a dostala odpověď na otázky, které ji až dosud zneklidňovaly. Dokázala trochu líp porozumět humoru.

„Tenhle Talut!“ prohlásila Necije a pokoušela se dát svému hlasu přísnost, kterou polichocený úsměv usvědčoval ze lži. „Jestli nemáš co na práci, můžeš donést kořeny, Talute.“ Pak se obrátila k mladé ženě a řekla: „Ukážu ti, kde je uchováváme, Ajlo. Matka nás tohoto roku štědře obdarovala, byla dobrá úroda a my jsme vyhrabali spoustu kořenů.“

Prošli kolem lůžek k jinému vchodu, zakrytému kožešinou.

„Tady ukládáme kořeny a plody,“ vysvětloval Talut hostům, odhrnul závěs a ukázal jim koše naplněné až po okraj škrobovitými hlízami s hnědou slupkou. Menší světle žluté karotky, šťavnaté výhonky rákosu a orobince byly rozložené po kraji vyhrabané jámy. „Vydrží déle, když se udržují v chladu. Když zmrznou, změknou. My uchováváme v zásobárně i kožešiny, když nikdo

nemá čas, aby je zpracoval. Kromě toho i kosti, z kterých později uděláme nástroje, a pro Ranka trochu mamutoviny. On tvrdí, že když se udržuje zmrzlá, tak se mu líp zpracovává. Ale mamutovinu uchováváme i ve vstupním prostoru, stejně jako kosti pro oheň. Ty máme i v jámách venku.“

„Tak mě napadá, že potřebuju ještě koleno mamuta. To dodá jídlu zvlášť dobrou příchut‘,“ řekla Necije, když plnila koš různou zeleninou. „Kam jsem jenom dala sušenou cibuli?“

„Já vždycky myslel, že je bezpodmínečně nutné mít skalní stěny, aby se přežila zima, že jenom ty uchrání před nejhorším větrem a bouřemi,“ řekl Jondalar a jeho hlas prozrazoval velký obdiv. „My budujeme uvnitř jeskyní ještě zvláštní příbytky u skalních stěn, ale vy nemáte žádné jeskyně. Ani nemáte zrovna moc stromů, abyste z nich takové příbytky stavěli. Vy jste to všechno dokázali tím, co pochází z mamuta!“

„Z toho důvodu je taky ohniště Mamuta posvátné. My sice lovíme i jinou zvěř, ale náš život závisí převážně na mamutech,“ řekl Talut.

„Když jsem jižně odtud byl u Brecije, neviděl jsem takové stavby, jako je tahle.“

„Ty znáš Breciji?“ přerušil ho Talut.

„Brecije a s ní pár lidí vytáhli mého bratra a mě z tekutého písku.“

„Ona a má sestra jsou staré přítelkyně,“ řekl Talut. „A přes Tulijina prvního muže jsou spolu taky příbuzné. My jsme vyrůstali společně. Oni nazývají své letní tábořiště tábor Vrby, ale vlastně je jejich domovem tábor Soba. Letní obydlí jsou lehčí, ne jako tohle. Tábor Lva je místo k přezimování. Lidé z tábora Vrby často putují k moři Beran, loví ryby, sbírají mušle a vyměňují sůl. Co jsi tam dělal ty?“

„S Thonolanem jsme přešli ústí Matky řek. Ona nám zachránila život.“

„Tak to bys nám měl povědět později, to si budou chtít poslechnout všichni,“ řekl Talut.

Většina Jondalarových historek se týkala i jeho bratra a on si uvědomil, že o něm bude muset vyprávět, ať chce nebo ne. Nebude to pro něho snadné, ale musel si na to zvyknout, pokud chtěl vůbec něco vyprávět.

Přešli území ohniště Mamuta. Až na střední chodbu bylo odděleno stěnami z mamutích kostí a kožešin jako všechna ostatní ohniště. Talut si všiml Jondalarova vrhače.

„To bylo velkolepé, co jste nám ukázali s touhle zbraní,“ řekl náčelník. „Skolili jste bizona v běhu.“

„Dá se s tím ale dosáhnout mnohem víc, než jste viděli,“ řekl Jondalar a zastavil se, aby zbraň sundal. „Tímhle vrhneš oštěp mnohem dál a s větší silou.“

„Je to možné? Třeba bys nám to mohl někdy předvést,“ řekl Talut.

„Rád to udělám, ale to bychom měli jít nahoru do stepi. Tam máš lepší přehled. Budete překvapeni,“ řekl Jondalar a pak se obrátil na Ajlu. „Proč nevezmeš taky svůj vrhač?“

Venku viděl Talut svou sestru scházet k řece a zavolal na ni, že se jdou podívat, jak Jondalar zachází se svou novou zbraní. Pak už vykročil do svahu, a než dorazili nahoru, přidala se k nim větší část tábora.

„Jak daleko dohodíš oštěpem, Talute?“ zeptal se Jondalar, když došli na místo, kde se domníval, že by mohl dobře předvést své umění. „Ukážeš mi to?“

„Ovšem. Ale proč?“

„Protože bych ti chtěl dokázat, že tímhle dohodím mnohem dál než ty,“ prohlásil Jondalar. Všichni se srdečně zasmáli.

„Tak to by sis měl vybrat za soupeře někoho jiného. Já vím, jsi velký a zřejmě i silný muž, ale dál než Talut nehodí nikdo,“ radil mu Barzek. „Proč mu to prostě nepředvedeš, Talute? Ukaž mu, proti komu si troufá. Pak by mohl bojovat s někým stejně silným. Možná bych byl pro něho dobrým soupeřem já nebo třeba Danug.“

„Ne,“ řekl Jondalar a v očích mu zablýsklo. Byl rád, že se z toho vyvíjí opravdová soutěž. „Jestli je Talut s oštěpem nejlepší, pak nastoupím jenom proti němu. A rád bych se o něco vsadil, že hodím svůj oštěp dál než on... jenom bohužel nemám nic, o čem bych se mohl vsadit. Ano, tímhle,“ řekl a zvedl plochý úzký dřevěný vrhač, „vrhne dokonce Ajla oštěp dál, rychleji a s větší jistotou zásahu než Talut.“

Ozval se udivený šepot. Tulije přeměřovala Ajlu a Jondalara. Oba byli příliš sebejistí. Mělo by jim být jasné, že proti jejímu bratrovi nemají naději. Tulije dokonce pochybovala, jestli by

obstáli proti ní. Byla téměř tak velká jako Jondalar a snad i silnější než on. Ale možná, že má větší rozmach, a proto by ji mohl porazit. Co však mohli znát oni, co by ona sama neznala? O krok předstoupila.

„Dám ti něco, oč se můžeš vsadit,“ řekla. „Když zvítězíš, můžeš si ode mě něco přát, pokud to bude rozumné a bude to v mých možnostech. Já tvůj požadavek splním.“

„A když prohraju?“

„Přiznáš mi stejné právo.“

„Tulije, chceš se skutečně vsázet o něco, co přesně neznáš?“ ptal se Barzek své družky a starostlivě pokrčil čelo. Tak vysoké fanty byly nebezpečné, protože se obvykle žádalo víc než obvykle. Ne proto, že by vítěz měl nezvykle vysoké požadavky, i když i to se stávalo, ale protože ten, kdo prohrál, si musel být jistý, že sázka je skutečně vyrovnána a později se už nebudou klást žádné požadavky. Kdo ví, co by byl schopen požadovat tehle cizinec?

„Co si vybere až později? Ano,“ odpověděla. Byla přesvědčená, že tak jako tak neprohraje. Pokud zvítězí on a skutečně dokáže, co tvrdí, ona pozná novou hodnotnou zbraň. Když naopak prohraje on, bude mít na něho nárok. „Co říkáš, Jondalare?“

Tulije byla mazaná, ale Jondalar se usmíval. Nesázal se poprvé o něco, co si měl vybrat teprve v budoucnu. Tím byla hra dráždivější a pro diváky zajímavější. Neměl nic proti tomu sdílet s nimi tajemství svého objevu. Záleželo mu na tom, aby uznali, jaké výhody přináší při lovu. S trochou zkušeností a cviku mohl s vrhačem zacházet každý. To bylo na tom právě to skvělé. Sázkou mohl jen získat... kromě toho mohl vznést nárok na Tuliji. Nepochyboval ani okamžik o výsledku sázky. „Souhlasím,“ řekl Jondalar.

Ajla sledovala mezihru. Nepochopila tak docela, oč jde, ale byla si jistá tím, že se pod povrchem odehrává ještě něco jiného.

„Tak postavme cíle, na které se zaměříme. A potřebujeme pár dřevěných uhlíků k označení,“ řekl Barzek a ujal se tím vedení soutěže. „Druveku, dones s Danugem pár dlouhých kostí, abychom je postavili jako cílové kůly.“

S úsměvem se díval za oběma chlapci, kteří sbíhali dolů po svahu. Danug, který se tolik podobal Talutovi, byl větší než druhý

chlapec. Přitom byl jenom o rok starší. Ve třinácti letech byl Druvek podsaditý, šlachovitý a svalnatý a hodně se podobal Barzekovi.

Barzek byl přesvědčený, že tenhle chlapec a malá Tuši jsou plody jeho ducha, stejně jako Degije a Tarneg zřejmě byli plody Darneva ducha. Co se Brynana týkalo, tak si nebyl zcela jistý. Od jeho narození uběhlo osm let, ale stále ještě se to nedalo tak jistě poznat. Možná že Matka zvolila jiného ducha než ducha některého z mužů od ohniště Tura. Brynan se podobal Tuliji, měl rudé vlasy jejího bratra, ale vlastně vypadal jako on sám. Darnev to dřív pociťoval také tak. Barzekovi se najednou sevřelo hrdlo a byl si nepřítomnosti svého partnera u Tulije bolestně vědom. Bez Darneva to nebylo takové, pomyslel si. Uběhly už dva roky a on byl stále ještě tak smutný jako Tulije.

Když postavili mamutí kosti jako cílové kůly a přivázali k nim liščí ocasy a koše nacpané pestře zbarvenými travinami, naplnil všechny slavnostní pocit. U každého kůlu byly dlouhé traviny svázané v určitých rozestupech tak, že vznikla široká dráha. Děti běžaly po dráze sem a tam, podupaly trávu, a tím ji ještě zřetelněji vyznačily. Někteří donesli oštěpy, pak někoho napadlo vycpat starý pytel sušeným mamutím trusem a namalovat na něj černým uhlíkem figury jako cíle.

Při těchto přípravách, které stále narůstaly, začala Ajla vařit ranní jídlo pro Jondalara, mamota a pro sebe. Brzy se k nim přidalo celé ohniště Lva, aby se Necije mohla nerušeně věnovat přípravě slavnostní hostiny. Talut slíbil přispět svým kvašeným nápojem, a tak se postupně všichni dostávali do slavnostní nálady, protože obvykle s nápojem vyrukoval jedině tehdy, když přišli hosté nebo bylo co slavit. Pak oznámil Ranek, že připraví zvláštní pochoutku. Ajla se divila, že vůbec umí vařit, ale všichni ostatní se očividně na jeho pochoutku těšili. Tornek a Degije řekli, že když už se jednou slaví, mohli by taky něčím přispět. Co to mělo být, to Ajla netušila, ale jejich oznámení vyvolalo ještě větší nadšení než ohlášená Rankova pochoutka.

Když skončila snídane a bylo uklizeno, všichni opustili obydlí. Ajla vyšla poslední. Když za sebou spustila závěs od vchodu, uvědomila si, že už dopoledne vlastně dost pokročilo. Koně se trochu přiblížili, Víha pohodila hlavou a zaržála Ajle na pozdrav.

Ajla nechala své oštěpy ve stepi, ale prak si přinesla zpátky a měla ho v ruce i s váčkem oblázků, které posbírala na břehu řeky. Neměla přes těžký přehoz žádný řemen, za který by mohla prak upevnit, a taky neměla žádné záhyby v přehozu, do nichž by mohla dát oblázky. Přehoz a halena ji dost obepínaly.

Celý tábor se zúčastnil závodů. Téměř všichni už byli nahoře na svahu a napjatě vyčkávali, co se bude dít. Ajla se chystala rovněž vyjít nahoru, když viděla, jak Rydag trpělivě čeká na někoho, kdo by si ho všiml a vynesl ho nahoru. Avšak ti, kteří to obvykle dělali - Talut, Danuga Jondalar - už byli nahoře ve stepi.

Ajla se na Rydaga usmála a šla k němu, aby ho vzala do náruče, když dostala nápad. Obrátila se a pískla na Víhu. Klisna a hřebeček okamžitě přiklusali a zřejmě byli rádi, že ji vidí, takže si Ajla uvědomila, jak málo času s nimi v poslední době strávila. Bylo tady tolik lidí, kterým se musela věnovat. Umínila si, že si co nejdříve na Vize vyjede, zvláště pokud zůstane pěkné počasí. Pak zvedla Rydaga Vize na záda, aby ho vyvezla nahoru do svahu.

„Drž se pevně hřívý, abys nespádl,“ nabádala ho.

Rydag přikývl, chytil se ježaté tmavé hřívý jinak plavé klisny a samým štěstím si povzdechl.

Ve vzduchu bylo napětí plné očekávání, když Ajla vstoupila do dráhy pro vrhání oštěpu, a uvědomila si, že při vši slavnostní náladě se ze soutěže vyvinula naprosto vážná záležitost. Tím, že uzavřeli sázku, to bylo víc než pouhá ukázka. Ajla nechala Rydaga klisně na zádech, aby líp viděl, a postavila se tiše vedle koní, aby je udržela v klidu. Už si sice pomalu zvykali na tu spoustu lidí, ale Víha vycítila napětí ve vzduchu a Vítěz byl zase citlivý na to, v jaké náladě je jeho matka.

Lidé pobíhali kolem plni očekávání. Několik už hodilo vlastní oštěpy do zřetelně ušlapané dráhy. Pro začátek soutěže nebyl stanoven určitý čas, a přesto se zdálo, jako by každý znal okamžik, kdy má uvolnit dráhu a zmlknout.

Talut a Jondalar stáli mezi dvěma kůly a pozorně si prohlíželi dráhu. Vedle nich stála Tulije. I když se Jondalar vsadil, že Ajla hodí oštěp dál než Talut, zdálo se to tak přehnané a neuvěřitelné, že to Tulije prostě nebrala vážně a pozorně a se zájmem přihlížela přípravám.

Talutův oštěp byl větší a delší než všechny ostatní, jako by jeho obrovské svaly potřebovaly něco těžšího a delšího, avšak Ajla si připomněla, že oštěpy mužů klanu byly možná ještě těžší, i když nebyly tak dlouhé. I další jiné rozdíl si připamatovala. Oštěpy klanu byly spíš bodné zbraně, než aby se jimi házelo. Oštěpy tábora Lva, stejně jako její a Jondalarovy, byly určeny pro hod a na konci byly opatřeny peřím. Oštěpy tábora Lva měly tři peřička, zatímco Jondalar používal dvě. Oštěpy, které si vyrobila sama v době, kdy žila v údolí koní, měly ohněm tvrzený hrot, podobně jako ty, které znala v klanu. Jondalar naopak naostřil kosti, vytvaroval je do hrotů a upevnil na násadě. Lovci mamutů dávali podle všeho přednost pazourkovým hrotům.

Protože byla zcela zaměstnána tím, aby si dobře prohlédla oštěpy, které drželi různí lidé, málem by zmeškala první Talutův hod. Odstoupil několik kroků a pak s rozběhem oštěp vrhl. Oštěp zasvištěl kolem diváků a přistál s tupým úderem hluboko zabodnutý do země. Násada se ještě chvěla. Diváci nenechávali nikoho na pochybách, co si myslí o výkonu svého náčelníka. Dokonce Jondalar byl překvapený. Sice očekával, že Talut hodí daleko, ale mohutný muž překonal jeho očekávání. Už se nedivil, že Mamutoni považovali jeho – Jondalarovo – tvrzení za vychloubačnost.

Jondalar odkrokoval vzdálenost, aby získal představu o délce hodu, který měl překonat. Pak se vrátil na výchozí čáru. Držel vrhač oštěpů vodorovně, položil zadní část násady oštěpu do drážky, která se táhla po celé délce jeho vrhače, a jamku, která byla vyvrtaná do konce násady, vyrovnal s malým háčkem na konci vrhače. Ukazovák a prostředníček protáhl koženým poutkem na předním konci, což mu dovolilo oštěp a vrhač dobře držet v rovnováze. Pak se zaměřil na Talutův oštěp, zabořený do země, rozpráhl se a oštěp vymrštil.

Vrhač prodloužil jeho paži dobře o dvě stopy, což dalo jeho hodu větší energii. Oštěp zasvištěl kolem diváků a pak k jejich velkému překvapení přeletěl o hodný kus dál za kolmo zabodnutý oštěp náčelníka. Jondalarův oštěp přistál ploše na zemi a kus klouzal trávou, místo aby se zabodl do země. Pomocí své lovecké zbraně Jondalar zdvojnásobil své vrhačské možnosti, a jeho oštěp rozhodně doletěl o kus dál než oštěp náčelníka tábora Lva.

Najednou, a než se tábor dostal k tomu, aby se vůbec nadechl a odměřil rozdíl mezi oběma hody, zasvištěl vzduchem třetí oštěp. Naprosto ohromená Tulije se ohlédla a viděla Ajlu s vrhačem v ruce, jak stojí na čáře hodu. Stačila se právě ještě podívat dopředu, aby viděla, jak třetí oštěp přistává. I když Ajla nedostihla Jondalara, přece jenom překonala mohutný Talutův hod.

9.

„Můžeš si tedy ode mě něco přát, Jondalare,“ řekla Tulije. „Přiznávám, že jsem si myslela, že ty přece jenom ještě máš jistou naději pobít Taluta, ale že to udělá žena... to bych nepokládala za možné... Ráda bych si prohlédla ten... ano, jak tomu říkáte? Chtěla bych to vidět zblízka.“

„Vrhač oštěpů. Nevím, jak bychom tomu jinak měli říkat. Ta myšlenka se objevila, když jsem jednoho dne sledoval Ajlu, jak prakem složila zajíce. Pak mi to pořád vrtalo v hlavě a nemohl jsem se zbavit představy, jak by bylo krásné, kdybych střílel oštěpem taky tak daleko, rychle a přesně jako ona prakem. A pak jsem si lámal hlavu, jak bych toho dosáhl,“ řekl Jondalar.

„Už několikrát ses zmínil o tom, jak je obratná. Je skutečně tak dobrá?“ zeptala se Tulije.

Jondalar se usmál. „Ajlo, proč nedoneseš svůj prak a neukážeš to Tuliji?“

Ajla krabatila čelo. Nebyla zvyklá na taková veřejná předvádění. Svou dovednost zdokonalovala tajně, a když jí v tlupě klanu neochotně přiznali právo, že jako dívka může lovit, sice to využívala, ale vždycky sama. Celou tlupu a ji neméně tehdy uvádělo do rozpaků, když ji viděli se zbraní v ruce. Jondalar byl první, s kým společně lovila, a první, kdo zažil, jak vynikající obratnost získala.

Avšak Jondalar působil uvolněně a důvěřivě. Proto přikývla a šla, aby si vzala prak a váček s kameny od Rydaga, kterému obojí svěřila, když se odhodlala zúčastnit se soutěže v hodu oštěpem. Chlapec seděl na zádech koně a rozzářeně se na ni usmíval. Měl pocit, že se zúčastnil všeho vzrušujícího dění, a měl radost z toho, jak Ajla všechny překvapila.

Ajla se rozhlédla po vhodných cílech, objevila kolmo do země zabodnutá mamutí žebra a nejdřív se zaměřila na ně.

Jasně, přímo příjemně znějící zvuky, když kameny dopadaly, nenechávaly nikoho na pochybách, že kůly skutečně zasáhla. Byla zvyklá pátrat po ptácích a drobné zvěři, když potřebovala získat potravu, a ne po nehybných předmětech.

Jondalar věděl, že dokáže mnohem víc než jenom zasáhnout kůly, a připomněl si určité odpoledne. Shýbl se a sebral pár hrud suché hlíny. „Ajlo!“ zavolal potom.

Obrátila se a viděla ho rozkročeného s rukama v bok, na každém rameni hroudu. Tak se postavil na dráhu. Zamračila se. Něco podobného udělal už jednou s dvěma kameny a jí se to vůbec nelíbilo, že se vystavuje nebezpečí. Kameny vypálené z praku mohly být smrtelné. Avšak když o tom uvažovala, musela uznat, že to vypadalo nebezpečněji, než to ve skutečnosti bylo. Dva nehybné cíle, to by měla dokázat. Celá léta neminula žádný pevný cíl, proč by ho měla minout teď jenom proto, že byl na ramenou muže, kterého miluje?

Zavřela oči, zhluboka se nadechla a pak ještě jednou přikývla. Sehnula se, vzala z váčku, který ležel před ní na zemi, dva kameny, složila konce praku dohromady a kámen vložila do středu kůže, vyboulené mnohým používáním. Druhý kámen měla připravený v levé ruce. Pak pohlédla vzhůru.

Mezi diváky nastalo napjaté ticho. Nikdo nic neřekl. Bylo to, jako by dokonce zadržovali dech. Všechno bylo tiché a ve vzduchu viselo chvějivé napětí.

Ajla se soustředila na muže s hroudami hlíny na ramenou. Když se rozmáchla, celý tábor natáhl krky. A už viděli úsporné pohyby obratné lovkyně, která se naučila co nejméně pohybem prozrazovat své úmysly – zamířila a vypustila kámen.

Ještě než první kámen doletěl k cíli, připravila druhý.

Tvrdá hrouda na Jondalarově pravém ramen vybuchla při dopadu kamene. A bezprostředně potom následoval druhý kámen a rozmělnil hroudu šedohnědé hlíny z jeho levého ramene tak, že už byl vidět jenom oblak prachu. To všechno se událo tak rychle, že si diváci mysleli, že se snad přehlédli a že jsou obětí nějakého triku.

A tak tomu taky bylo: její trik po ní hned tak někdo nedokázal napodobit. Ajlu nikdo nenaučil používat prak, to se naučila sama tím, že tajně pozorovala muže Brunovy tlupy, pak vlastním zkoušením a vytrvalým cvičením. Že pak rozvinula způsob, kdy mohla vystřelit dva kameny rychle za sebou, vyplynulo z nebezpečí, v jakém se ocitla, když jednou její kámen nezasáhl cíl a ona jen o vlásek unikla útočícímu rysovi. Nikdo tam nebyl, aby jí řekl, že je to nemožné, a tak to prostě za nemožné nepovažovala a naučila se to.

I když si to neuvědomovala, bylo málo pravděpodobné, že by někdy poznala někoho, kdo by ji předčil v jejím umění, a vlastně jí to bylo jedno. Soutěžit s někým, aby zjistila, kdo je lepší, ji nijak nelákalo. Ona vždycky soutěžila jenom sama se sebou, vždycky si přála zdokonalit jenom své vlastní umění. Znala své schopnosti, a pokud myslela na nějaký nový způsob, jako například střelení dvěma kameny nebo lov na zádech koně, vyzkoušela více možností, a pokud se jí zdálo něco možné, zkoušela to tak dlouho, dokud se to nenaučila.

Na okamžik bylo naprosté ticho, pak lidé vypustili zadržovaný dech a zvedl se užaslý šepot. Ranek se začal plácet rukama do stehů a brzy stejným způsobem tleskal celý tábor. Ajla si nebyla právě jistá, co to znamená, a podívala se tázavě na Jondalara, a když viděla, že spokojeně září, pochopila, že je to zřejmě známka obdivu.

I Tulije tleskala, i když ne tak nevázaně jako ostatní. Nechtěla dát najevo přílišné nadšení, ale Jondalar byl přesvědčený, že to na ni udělalo velký dojem.

„Jestli si myslíte, že je to něco zvláštního, tak se podívejte na tohle!“ řekl, shýbl se a zvedl ještě dvě hroudy hlíny. Viděl, že ho Ajla nespouští z očí a má už připravené dva nové kameny. Vyhodil obě hroudy současně do vzduchu. Ajla vystřelila nejdříve jeden a hned vzápětí druhý kámen a hroudy dopadly k zemi jako prach.

Nato vyhodil Jondalar další dvě hroudy do vzduchu, a i ty s naprostou jistotou Ajla zasáhla.

Talutovi zářily oči vzrušením. „Ona je dobrá!“ prohlásil.

„Hod’ taky dvě hroudy do vzduchu,“ řekl mu Jondalar. Pak zachytil Ajlin pohled, sám zvedl dvě hroudy a držel je ve výšce, aby jí je ukázal. Ajla sáhla do váčku a vytáhla čtyři kameny, v každé ruce držela dva. Vyžadovalo to už značnou míru koordinace pohybů, aby vložila do praku čtyři kameny a vystřelila je dřív, než vyhozené hroudy dopadnou na zem, a udělat to s takovou přesností, že je taky ještě zasáhne, to už musela nasadit všechnu svou dovednost. Jondalar si všiml, že Barzek a Manuv spolu uzavírají sázku. Manuv vsázal na Ajlu. Od té doby, co Ajla zachránila život malé Nuvi, byl přesvědčený, že dokáže cokoliv.

Jondalar vyhodil hroudy pravou rukou jednu po druhé do vzduchu a Talut připojil další dvě.

První dvě – jednu od Jondalara a jednu od Taluta – zasáhla v rychlém sledu za sebou a dolů se snášel jenom prach. Potřebovala čas, aby oba další kameny přendala do druhé ruky. Jondalarova druhá hrouda už padala, zatímco Talutova druhá hrouda zpomalovala rychlost, protože se blížila nejvyššímu bodu, než měla Ajla prak opět připravený k výstřelu. Vzala si na mušku nižší cíl, který padal stále rychleji, a vystřelila jeden kámen. Viděla, že zasáhla hroudu, počkala delší dobu, než by měla, a uchopila znovu volný kus praku. Musela si pospíšet.

Tisíckrát nacvičeným, a proto snadným pohybem vložila poslední kámen do praku a pak jím zatočila rychleji, než by tomu někdo uvěřil. Poslední hrouda se rozprskla krátce nad zemí.

Ozval se bouřlivý jásot a tábor ocenil její výkon hlasitým plácáním do stehen.

„Tak tomu říkám představení,“ řekla Tulije hlasem plným chvály. „Něco takového jsem ještě nikdy neviděla.“

„Děkuju,“ řekla Ajla a zrudla radostí z chvály náčelnice, ale taky proto, že se jí to podařilo. Ostatní ji obklopili a skládali jí poklony. Plaše se rozhlížela po Jondalarovi. Bylo jí trochu nemilé, že stojí tak ve středu zájmu všech.

Jondalar mluvil s Vymekem a Talutem, který si vzal Rugiji na záda a Laciji měl po boku. Viděl, že ho Ajla hledá, ale mluvil dál.

„Ajlo, kdo tě naučil takhle zacházet s prakem?“ ptala se Degie.
„Ano, kdo? Kdo tě to naučil?“ ptala se Krocije.

„To bych se taky rád naučil,“ přidal se k nim plaše Danug. Vytáhlý mladík stál za ostatními a obdivně se na Ajlu díval. Když ji viděl poprvé, probudila v něm Ajla mladistvou touhu. Pro něho byla nejkrásnější žena, jakou kdy viděl, a byl přesvědčený, že Jondalar, kterého si velmi vážil, musí být šťastný muž. Ale teprve když se sevezl na koni a teď ještě uviděl, co všechno dokáže, se jeho klíčící zájem plně rozvinul. Byl zamilovaný až po uši.

Ajla se na něho nesměle usmála.

„Třeba nám řekneš, jak to děláš, až nám s Jondalarem předvedete své vrhače,“ navrhovala Tulije.

„Neměl bych nic proti tomu, kdybych uměl zacházet s prakem tak jako ty, ale vrhač oštěpů mě zajímá ještě víc. Doufám, že se jím skutečně dá taky tak přesně zasáhnout cíl,“ dodal Tornek.

Ajla o krok ustoupila. Tolik otázek a to, že ji obklopilo takové množství lidí, ji rozrušilo. „Vrhač je přesný... pokud je ruka přesná,“ řekla a myslela na to, jak pilně s Jondalarem cvičili, aby zvládli novou zbraň. Vlastně žádná zbraň není přesná sama o sobě.

„To je vždycky tak. Ruka a oko dělají znalce, Ajlo,“ řekl Ranek, vzal její ruku a podíval se jí do očí. „Víš, jak jsi byla krásná, jak půvabná? S prakem jsi skutečná umělkyně.“

Temné oči, které se ponořily do jejích, ji přinutily, aby poznala silnou přitažlivost, která z něho vycházela. Vyvolala v ní reakci, která je tak stará jak život sám. I když jí varovně bušilo srdce, tohle nebyl ten správný muž. Tohle nebyl muž, kterého milovala. Pocit, který v ní Ranek probudil, se nedal popřít, ale byl jiného druhu.

Odtrhla od něho oči a uštvaně se rozhlížela po Jondalarovi... a našla ho. Zíral na ni a jeho zářivě modré oči byly plné ohně a ledu – a bolesti.

Ajla vymanila svou ruku z Rankovy a o pár kroků odstoupila. To bylo příliš! Ta spousta lidí, všechny ty otázky a teď ještě pocity, které ji přemáhaly. Žaludek se jí stáhl, v prsou jí bušilo a hrdlo měla stažené. Musela prostě pryč. Viděla Víhu, jak tam stojí, s Rydagem stále ještě na zádech, a tak rukou, která ještě držela prak, rychle sebrala váček s kameny a rozeběhla se ke koni.

Jedním skokem byla na zádech Víhy, a když se předkláněla, objala chlapce. Dík jemnému nevysvětlitelnému porozumění mezi

nimi Víha vycítila Ajlinu potřebu co nejrychleji se dostat pryč, a tak vyrazila prudkým cvalem po otevřené rovině. Vítěz ji následoval a nedělalo mu potíže držet krok s matkou.

Lidé z tábora Lva byli zaražení. Většina z nich ani v nejmenším netušila, proč Ajla tak spěšně naskočila na koně, a jen někteří ji viděli dosud jet tak rychle. Žena s dlouhými světlými vlasy, které za ní vlály ve větru, která se držela na zádech cválajícího koně, to byl pro ně stejně děsivý jako úchvatný pohled a ne jeden z nich by si s radostí vyměnil místo s Rydagem. Necije pocítila bodnutí – měla o chlapce strach. Teprve když si uvědomila, že se mu s Ajlou nemůže nic stát, uklidnila se.

Chlapec nevěděl, jak přišel k takovému vyznamenání, ale oči mu nadšením zářily. I když se mu rozrušením prudčeji rozbušilo srdce, necítil strach. Koneckonců ho Ajla pevně držela před sebou, a tak jenom užasle sledoval, jak letí přímo s větrem o závod.

Úprk z nezvyklé situace a důvěrný pocit, že jede na zádech Víhy, dusot jejích kopyt, to všechno v Ajle trochu uvolnilo napětí, kterému byla vystavena. Zatímco se odevzdala požitku z jízdy, cítila na paži tlukot Rydagova srdce s podivným nezřetelným šelestem, který v ní okamžitě probudil obavy. Bylo to rozumné brát ho s sebou? Avšak pak poznala, že tlukot jeho srdce je sice jiný, ale neprozrazuje žádné přepětí.

Zpomalila tempo a velkým obloukem se vracela zpátky. Když se blížila k závodní dráze, projížděla kolem sněžných kurů, jejichž kropenaté letní peří ještě neustoupilo bílému zimnímu opeření a kteří se krčili ve vysoké trávě.

Koně je vyplašili. Z pouhého zvyku Ajla okamžitě, sotva je viděla vzlétnout, připravila prak, pohlédla pak před sebe a viděla, že Rydag drží dva kameny z váčku v ruce. Vzala je, řídila Víhu stiskem stehen, nejdřív sestřelila jednoho a pak druhého tučného ptáka.

Zastavila Víhu, vzala Rydaga a sklouzla s ním ze zad koně.

Postavila chlapce a donesla ptáky, zakroutila jim krkem a svázala jim několika dlouhými travinami opeřené nohy. Tito ptáci, kteří mohli létat rychle a daleko, neodlétali na jih. Místo toho nasadili husté bílé zimní peří, které je hřálo a maskovalo současně. Po dobu nejhoršího chladu se živili zrním a drobnými větvičkami,

a když hrozila bouře, vyhrabávali si malá doupatka ve sněhu a tam vyčkali, dokud se počasí nezlepšilo.

Ajla zvedla znovu Rydaga na záda koně. „Podržel bys kury?“ zeptala se ho posunky.

„A to smím?“ odpověděl. Jakou z toho měl radost, se dalo vyčíst z jeho tváře. Nikdy neutíkal tak rychle a jenom pro radost, poprvé cítil, jaké to je. Nikdy nešel na lov a nechápal složité pocity, které cítili ti, kteří museli nasadit chytrost a veškeré umění, aby udrželi sebe a své bližní naživu. A tentokrát se toho přímo účastnil. V tomto směru mu měla být jinak bližší zkušenost a bezprostřední účast navždy nedostupná.

Ajla s úsměvem položila ptáky přímo před Rydaga a šla vedle Víhy směrem k závodní dráze. S návratem nijak nespěchala. Stále ještě byla trochu zmatená a musela myslet na to, jak vypadal Jondalar rozzlobeně. Proč jenom se tak zlobí? Ještě nedávno se na ni s takovou radostí usmíval... když ji všichni ostatní obklopili. Avšak když Ranek... celá zrudla, když pomyslela na jeho temné oči a na jeho měkký hladký hlas. Druzí! pomyslela si a potřásla hlavou, jako by tím mohla získat jasno. Já prostě ty Druhé nechápu!

Vítr, který měla v zádech, jí foukal dlouhé vlasy do tváře. Mrzutě je odhrnula rukou. Nebylo to poprvé, kdy pomyslela na to, že si zase vlasy zaplete, jak to dělala, když žila sama v údolí. Ale Jondalarovi se líbilo, když nosila vlasy rozpuštěné, a tak si je tak nechala. Jen jí to často vadilo. Pak stále ještě trochu rozmrzelá zjistila, že nadále drží v ruce prak. Prostě nevěděla, kam s ním, protože teď neměla žádný opasek, za který by ho mohla zastrčit. U oblečení, jaké teď nosila, protože se líbilo Jondalarovi, nemohla s sebou nosit ani svůj léčitelský vak. I ten jinak dřív mívala neustále s sebou, pevně přivázaný k opasku.

Zvedla ruku, aby si ještě jednou odhrnula vlasy z čela a pak si měkký kus kůže praku uvázala kolem hlavy. Visící konec nacpala pod vlasy a usmála se. Teď měla vlasy sice stále ještě volně rozpuštěné, ale prak jim bránil, aby jí nepadaly do očí, a hlava vlastně nebyla nijak špatné místo, aby na ní nosila prak.

Většina Mamutonů vycházela z toho, že Ajlin skok na záda koně a rychlá jízda, která skončila úlovkem dvou sněžných kurů,

ještě patřily k ukázce jejího umění s prakem. Nesnažila se jim to vysvětlovat, ale vyhýbala se pohlédnout na Jondalara a na Ranka.

Jondalar věděl, že je naprosto zmatená, když se otočila a utekla, a byl si jistý, že to souviselo s ním. To mu bylo líto a dělal si výčitky, avšak sám se nedokázal vyrovnat s překvapivým náporům protichůdných pocitů. Především nevěděl, jak by jí to mohl vysvětlit.

Ranek nepoznal, jak hluboká je Ajlina úzkost. Byl si vědom toho, že v ní probudil jisté pocity, a předpokládal, že to přispělo k tomu, když zcela nečekaně utekla ke svému koni. Jenom pokládal její jednání za naivní a okouzlující. Přitahovala ho stále víc a přemýšlel teď o tom, jak silné jsou asi city, které ji vážou k vysokému světlovlasému muži.

Děti běžely po závodní dráze sem a tam, když se Ajla zase připojila k ostatním. Necije si přišla pro Rydaga a převzala při té příležitosti i oba ptáky. Ajla pustila koně, ti odběhli kousek dál a začali se pást.

Ajla přihlížela skupince lidí, které malý přátelský spor přivedl k tomu, aby soutěžili v hodu oštěpem. To bylo mimo její zkušenost. Oni hráli hru. Ajla chápala soutěže, při nichž jeden měřil své umění podle druhého – kdo poběží rychleji a kdo hodí oštěp dál – co ale nechápala, bylo konání, jehož jediným cílem zřejmě bylo to, aby všechny zúčastněné pobavilo, i když tím současně cvičili svou obratnost.

Z obydlí donesli několik obručí. Byly asi tak velké, že by se daly natáhnout na stehno, a byly udělané z kožených řemenů, spletených v čerstvém stavu, které se nejdříve daly usušit a potom se pevně omotaly šlahouny palmových lilií. K výbavě patřily i zašpičatělé násady s pery, lehké oštěpy bez kostěných nebo pazourkových hrotů.

Obruče se koulely po zemi a házelo se po nich oštěpem. Když se někomu podařilo zastavit kutálející se obruč tím, že prostřelil obruč a zabodl oštěp do země, ocenil výkon radostný jásot a plácání do stehů. Hra, k níž patřily číslovky a to, čemu říkali „sázky“, přitáhla brzy další a další diváky. Ajla tomu uchváceně přihlížela. Hráli jak muži, tak ženy, střídali se při koulení a při hodech oštěpem, jako by stáli proti sobě a soutěžili spolu.

Pak postupně zájem o hru upadal, někteří odcházeli do hliněného obydlí, ale Degije byla vzrušením ve tváři celá rozpálená.

„Soutěže a hry – vypadá to, jako by z toho byla opravdová slavnost,“ řekla nadšeně. „Necijino jídlo, Talutův nápoj a Rankova lahůdka. A co zamýšlíš ty udělat s kury?“

„Znám zvláštní způsob, jak je připravit. Myslíš, že bych to měla udělat?“

„Proč ne? Slavnost bude jenom hezčí, když bude ještě jedno zvláštní jídlo navíc.“

Než došly do obydlí, už ucítily od společného ohniště vábné vůně, především z nádoby, ve které vařila Necije. Teď se o ni právě starali Lacije a Brynan, ale zdálo se, že všichni ostatní přispívali tím nebo oním způsobem k přípravě jídla. Ajlu velmi zajímalo, co Necije připravuje, a tak ji pečlivě sledovala.

Ve velké jámě na vaření, vyhrabané v blízkosti ohniště, se na popel daly horké uhlíky, které zakryly celé dno. Na žhnoucí uhlí se nasypal sušený mamutí trus a přes něj přišel velký tlustý kus mamutí kůže upevněné na rámu a naplněné vodou. Žár, který dál sálal pod trusem, začal ohřívat vodu, trus současně chytil. Plál oheň, právě tak silný, aby nespálil mamutí kůži – ta už teď visela v rámu. Voda, zatím uvedená do varu, pomalu prosakovala kůží a bránila, aby kůže nechtyla. Když palivo pod kůží dohořelo, udržovala se nadále voda ve varu tím, že se do ní házely rozpálené oblázky. To byl úkol, kterého se ujaly děti.

Ajla oškubala oba kury a vykuchala je. Používala k tomu malý pazourkový nůž. Neměl stětku, ale jeho hřbet byl otupený, aby se ten, kdo ho používal, nezranil. U hrotu měl vrub. Takový nůž se držel palcem a prostředníkem a ukazovák se kladl do rýhy. Tak se s ním dalo snadno pracovat. Nebyl to nůž, který by se hodil pro těžší práci, dalo se s ním řezat jenom maso nebo nanejvýš tenká kůže. Ajla se ho naučila používat až po příchodu do tábora Lva a připadal jí velmi šikovný. Sama vždycky připravovala kury v jámě vyložené kameny, kde nejdříve zapálila oheň, a když vyhořel, položila kury na uhlíky a přikryla. Ale větší kameny se v téhle končině tak snadno nenacházely, a proto se rozhodla, že využije jámu, nad kterou vařila Necije.

Koření a zeleninu, kterou obvykle používala, jako devětsil, kopřivy a bílý merlík, si v tuhle roční dobu taky nemohla opatřit, stejně tak neměla vejce, aby z nich udělala nádivku. Naštěstí mohla vylepšit chuť kořením z léčitelského vaku, pokud ho nevezme příliš mnoho. Zcela zvláštní chuť, na které jí záleželo, však tučným ptákům dodaly listy, do kterých je zabalila. Nepřipraví sice přesně takové jídlo, jaké míval rád Kreb, ale bude to jistě taky dobré.

Když byla hotová s čištěním ptáků, šla dovnitř a dívala se, jak Necije zapaluje velký oheň u prvního ohniště.

„Ráda bych pekla kury v jámě, kde připravuješ jídlo. Mohla bych dostat uhlíky?“ zeptala se jí Ajla.

„Ovšem. Potřebuješ ještě něco?“

„Mám sušené koření. Ráda dávám dovnitř čerstvé. Ale teď je na to špatná roční doba.“

„Proč se nerozhlédneš v zásobárně? Tam je ještě různá zelenina, třeba se ti něco bude hodit, kromě toho máme trochu soli,“ řekla Necije.

Sůl, pomyslela si Ajla. Od té doby, kdy odešla od tlupy, už nevařila se solí. „Ano, ráda bych sůl. Možná zeleninu. Podívám se. Kde najdu uhlíky?“

„Jakmile se mi oheň rozhoří, dám ti vědět.“

Ajla se dívala, jak Necije rozdělává oheň, nejdřív trochu znuděně, aniž to zcela vnímala, ale najednou ji to zaujalo. Věděla, že tu Mamutoni nemají mnoho stromů, ale o tom dál nepřemýšlela. Mamutoni používali jako palivo kosti, a ty nehořely tak dobře jako dříví. Necije si přinesla od jiného ohniště trochu uhlíků a zapálila jimi snadno hořlavé tobolky netřesku, které se sbíraly jako troud. Když chytly, přidalo se trochu sušeného trusu, který vydal silnější plamen. Pak teprve přišly kostěné třísky, ty se však nevznítily nijak snadno.

Necije rozdmýchávala oheň svým dechem, aby jí nevyhasl, a přitom pohnula malým držadlem – toho malého úkonu si Ajla všimla už dřív. Zaslechla teď tichý pisklavý tón jako od větru a všimla si, že kolem poletuje popel. Pak se plamen jasněji rozhořel. Teď začaly doutnat i menší kostěné částičky na okraji a nakonec se rozhořely. Ajla najednou pochopila příčinu něčeho, co jí až dosud vrtalo hlavou, něčeho, čeho si sotva všimla, a přesto jí to od

příchodu do tábora Lva nedávalo pokoje. Kouř taky páchl jinak, než byla zvyklá.

I ona příležitostně páčila sušený trus a znala silný, štiplavý pach z něho. Převážná část jejího paliva však byla rostlinného původu, na pach ohně ze dřeva byla zvyklá. Avšak palivo, které používal tábor Lva, nebylo rostlinného původu. Pach pálených kostí byl jiný a připomínal jí maso, které bylo příliš dlouho v ohni a připálilo se. Ve spojení se spalovaným trusem, který rovněž používali ve velkých dávkách, vznikl štiplavý pach, který pronikal celým táborem. Nebyl nepříjemný, jenom neznámý, což jí způsobovalo lehkou nevolnost. Teď tomu tedy přišla na kloub.

Ajla s úsměvem přihlížela, jak Necije přikládá další kosti a pohybuje držadlem, načež se oheň víc rozhořel.

„Jak to děláš, že oheň tak hoří?“ zeptala se.

„I oheň musí dýchat a dechem ohně je vítr. To nás naučila Matka, když učinila ženu ochránkyní domácího ohně. To poznáš, když foukáš do ohně – pak se totiž rozhoří. My pod ohništěm vyhrabáváme chodbu, která vede až nahoru a přináší vítr. Ta nora je vyložená zvířecími střevy, která před usušením nafoukneme. Pak je přikryjeme kostmi, než zase přijde hlína. Nora pro tohle ohniště vede odtud ven, pod rohožemi. Vidíš?“

Ajla sledovala, kam Necije ukazovala, a přikývla.

„A tady ústí,“ pokračovala Necije a ukázala na špici bizoního rohu, která vystupovala ze stěny na boku jámy na vaření. Ohniště totiž bylo pod úrovní země. „Ale samozřejmě nechceš mít vždycky hned moc větru. To záleží na tom, jak silně venku vane a jak má být oheň velký. Nora se dá zavřít nebo se otvor úplně otevře, jak potřebuješ,“ řekla Necije a ukázala jí na rukojeť klapky, která byla udělaná z tenké kosti lopatky.

Všechno to vypadalo velmi jednoduše, ale byl to geniální nápad, skutečný technický výkon, který podstatně přispěl k přežití Mamutonů. Bez něho by lovci mamutů v subarktických stepích nemohli přežít, nanejvýš na několika izolovaných místech, i kdyby tam bylo sebevíc zvířete. Mohli by sem v nejlepším případě proniknout v mírnější roční dobu. V zemi, kde téměř nebyly stromy a kde byly tuhé zimy pravidlem, umožňovalo ohniště s podzemním větrným kanálem spalovat kosti, což bylo jediné

palivo, kterého tu bylo dostatek, a dovolovalo jim žít tu po celý rok.

Když Necije rozdmýchala oheň, zašla Ajla do zásobárny a rozhlížela se, jestli by nenašla něco, čím by mohla nadít kury. Pár sušených zárodků z ptačích vajec vypadalo lákavě, ale zřejmě se musely dlouho předem namáčet a Ajla si nebyla jistá, jak dlouho by to trvalo. Uvažovala, že by použila mrkve nebo malé plody vikve, ale pak si to rozmyslela.

Do očí jí padla pletená nádoba, v níž stále ještě bylo trochu zeleninové a obilné kaše, kterou uvařila toho rána na žhavých kamenech. Odstavili ji stranou, aby si ji mohl vzít každý, kdo by na ni dostal chuť, a kaše zatím zhoustla a ztuhla. Protože sůl byla vzácná, dávali lidé přednost výrazně kořeněným jídlům, proto Ajla tuhle kaši okořenila silně šalvějí a mátou a do směsi žitného a ječmenného zrní přidala cibuli, mrkev a hořec.

S trochou soli a slunečnicových semen, které objevila v zásobárně, pomyslela si, a se sušeným rybízem... když přidá trochu devětsilu a šípku z léčitelského vaku, by se snad dala pořídit chutná nádivka pro kury.

Ajla ptáky naplnila a obalila je čerstvě nasekaným senem. Vložila je do jámy s trochou rozžhavených kostí a nahrnula na ně horký popel. Pak se šla podívat, co dělají ostatní.

Kolem vchodu do obydlí byl čilý ruch. Tady se už shromáždila většina členů tábora. Když přišla blíž, poznala, že sem snesli velké hromady stébel se zrny. Někteří lidé mlátili celé svazky tak, že po nich dupali nebo jimi tloukli do země, aby tak oddělily zrna od plev a slámy. Jiní oddělovali zrna od zbylých plev tak, že vyhazovali zrní v plochých koších do vzduchu a opět chytali. Lehké plevy přitom odfoukl vítr, zatímco těžší zrna spadla zpátky do koše.

Ranek sypal zrní do hmoždíře z vydlabané mamutí kosti, kterou prodloužili odřezkem stehenní kosti. Uchopil mamutí kel, který byl téměř tak dlouhý jako on a sloužil mu za palici, a začal rozmělnovat zrní.

Barzek brzy ze sebe stáhl teplý kožešinový přehoz, postavil se proti Rankovi a po každém druhém úderu se chopil těžkého klu, takže poletoval mezi nimi sem a tam, jak se v práci střídali. Tornek byl první, kdo zatleskal do rytmu a brzy se k němu připojil Manuv

s monotónním zpěvem. Vzápětí se ostatní plácali do stehů. Ajla přešel silný rytmus do krve a tiše si pobrukovala s nimi. Nebyla si jistá, jestli se k nim skutečně smí přidat.

Po nějaké době předstoupil Vymek, který rovněž odložil přehoz, a vystřídal Ranka, aniž vypadla palice z rytmu. Když se zdálo, že je Vymek unavený, převzal palici Druvek a po něm ji převzal Frebek.

Pak na chvíli ustali, aby posoudili práci, vysypali rozmělněné zrní do síta ze spletených šlahounů palmových lilií a prosili je. Když nasypali do hmoždíře další zrní, byly to tentokrát Tulije a Degije, které zvedly palici, a Manuv k tomu spustil do rytmu vysokým falzetem, což všechny rozesmálo. Necije převzala palici od Tulije, když se Ajla odhodlala postavit vedle Degije, která se na ni usmála a souhlasně přikývla.

Degije pustila palici, Necije ji zvedla, zatímco Ajla zaujala místo Degije. Ajla slyšela tupý zvuk, když palice dopadla, a popadla tlustý, lehce zahnutý konec klu. Byl těžší, než předpokládala, ale dokázala ho zvednout, a to už slyšela Manuva:

„Aj, aj, aj-la-lá, Ajla tu je vítaná.“

Málem by palici upustila. Takové spontánní přátelské gesto neočekávala a při příštím úderu, když celý tábor Lva – muži i ženy – opakoval verš, musela bojovat se slzami. Pro ni to bylo víc než prosté poselství, jímž jí bylo zprostředkováno přátelství, byla přijata do jejich kruhu. Našla Druhé lidi a oni ji přijali s otevřenou náručí.

Tronyje vystřídala Neciji a po chvíli se přichystala Fralije, aby nastoupila, ale Ajla zavrtěla hlavou a těhotná Fralije velmi ochotně ustoupila do pozadí. Ajla byla proto ráda, i když to jen posílilo její podezření, že se Fraliji nedaří dobře. Pokračovala v drcení zrní, dokud nepřistoupila Necije, aby vysypala moučný prach do síta a znovu naplnila hmoždíř.

Tentokrát předstoupil Jondalar, aby se ujal namáhavého a vysilujícího drcení, přičemž samozřejmě mnohé usnadnilo veselí, které při práci vládlo. Zamračil se však, když se proti němu postavil Ranek. Najednou byla přátelská atmosféra nabitá napětím mezi Rankem a Jondalarem s lehce nepřátelským spodním proudem.

Když oba muži, kteří si mezi sebou přehazovali těžký kel, zrychlili rytmus, všimli si toho všichni. Rytmus se stále zrychloval, pobrukovácí doprovod ztlchl a místo toho začali někteří podupávat a tleskat do taktu. Jondalar a Ranek vkládali do úderů pozvolna stále více síly, a tak se ze společného úsilí stala soutěž síly a vůle. Jeden z nich udeřil palicí takovou silou, že doslova vyskočila druhému do rukou, ten ji popadl a udeřil.

Na čelech jim vystoupil pot, stékal jim po tvářích a do očí. Kožené haleny se napily potem, ale oni pokračovali a vzájemně se popoháněli a palicí dusali zrní stále rychleji a s větší silou. Nebralo to konce, nikdo to nechtěl vzdát. Oba už sotva popadali dech a bylo znát, jak jsou vyčerpaní, ale nevzdávali se, nikdo z nich nechtěl přiznat porážku, to by snad raději zemřeli.

Ajla z toho byla naprosto vyvedená z míry. V jejich úderech bylo příliš mnoho násilí. S panikou v očích pohlédla na Taluta. Ten kývl na Danuga a oba se postavili vedle zarputile pracujících mužů, kteří vypadali, že jsou rozhodnutí se vzájemně pobít.

„Je načase, abyste se dali vystřídat!“ prohlásil Talut hřmotným hlasem, odstrčil Jondalara a popadl palici, která právě vyskočila. A když znovu vyskočila, vytrhl ji Rankovi Danug.

Oba muži byli téměř v bezvědomí vyčerpáním a zdálo se, že ani nevnímají, že soutěž skončila. Supěli a popadali dech, když se potáceli pryč. Všechno Ajlu pudilo, aby jim pospíchala na pomoc, ale podivná nerozhodnost ji současně zdržovala. Tušila, že byla příčinou sporu, a ať by šla ke kterémukoliv z nich, druhý by ztratil tvář. I členové tábora Lva si dělali vážné starosti. Ale i oni váhali, aby nabídli oběma vyčerpaným mužům pomoc. Obávali se, že pokud by dali najevo svou obavu, přiznali by tím, že při této soutěži mezi oběma muži šlo o víc než jenom o hru. Tím by jenom podpořili rivalitu, kterou nikdo nechtěl vzít vážně na vědomí.

Zatímco se Jondalar a Ranek pomalu vzpamatovávali, obrátila se pozornost opět k Talutovi a Danugovi, kteří stále ještě tloukli zrní – a rovněž z toho udělali soutěž. Přátelskou, ale proto neméně zarputilou. Talut se uškleboval na svůj mladistvý obraz, když posílal těžkou palici do hmoždíře. Danug jí bušil se zarputilou rozhodností, ale nepohnul ani svačem ve tváři.

„Dobře to děláš, Danugu!“ volal Tomek.

„Ale na Taluta si nikdo nepřijde,“ řekl Barzek.

„Danug je mladší,“ řekla Degije. „Talut to vzdá první.“

„Kdepak, Danugovi chybí Talutova vytrvalost,“ oponoval Frebek.

„Vytrvalost má, ale ještě nemá Talutovu sílu,“ prohlásil Ranek. Ten zatím natolik nabral dech, že už taky mohl přispět poznámkami. I když stále ještě velmi vyčerpaný, viděl v soutěži dvou druhých možnost, jak postavit soutěž s Jondalarem do jiného světla, ne tak vražedného, jak v podstatě byla.

„Jen tak dál, Danugu!“ volal Druvek hlasitě.

„Ty to dokážeš!“ dodala Lacije a nakazila se nadšením, i když vlastně nevěděla, koho míní, jestli Taluta, nebo Danuga.

Najednou po Danugově nemilosrdném úderu hmoždíř praskl.

„Teď už toho ale bylo dost!“ zlobila se Necije. „Nemusíte hned všechno zničit. Teď potřebujeme nový hmoždíř, a tak si myslím, že bys ho měl udělat, Talute.“

„To máš asi pravdu!“ řekl Talut a zářil celou tváří. „To byla dobrá soutěž, Danugu. Hodně jsi zesílil za tu dobu, co jsi byl pryč. Viděla jsi, co ten chlapec dokáže, Necije?“

„Jen se na to podívejte!“ řekla Necije, která vysypávala obsah hmoždíře do síta. „Tohle zrní je na prach! Já ho potřebovala jenom rozdrtit. Chtěla jsem ho usušit a uchovat do zásoby. Takhle jemně rozdrčené se přece nedá usušit a uskladnit.“

„Co je to za zrní? Zeptám se Vymeka. Pokud si vzpomínám, dělali lidé mé matky něco ze zrní, které bylo tak jemně rozdrčené,“ řekl Ranek. „Vezmu si je, jestli ho jinak nikdo nechce.“

„Z větší části je to pšenice, ale je tam i žito a oves. Tulije už má dost na placky, které všem tak chutnají, teď musejí jenom vykynout. Talut chtěl trochu zrní, aby je mohl smíchat se škrobem z kořenů orobince, který potřebuje pro výrobu svého nápoje. Ale jestli chceš, můžeš si to vzít. Koneckonců jsi na tom pracoval.“

„To Talut taky. Ale jestli to chce, ať si to vezme,“ řekl Ranek.

„Vezmi si, kolik chceš, Ranku, a já si vezmu, co zbude,“ prohlásil Talut. „Orobinec právě začíná kvasit. Nevím, co by se stalo, kdybych to teď k tomu přidal. Bylo by ale zajímavé vyzkoušet to a vidět, co by z toho bylo.“

Ajla se dobře dívala jak na Jondalara, tak na Ranku, aby se ujistila, že si neublížili. Když viděla, jak si Jondalar přetáhl zpocenou halenu přes hlavu, postříkal se vodou a zmizel v obydlí,

věděla, že mu soutěž neuškodila. Hned nato si připadala trochu pošetile, že si o něj dělá takové starosti. Byl koneckonců zdravý silný muž. Jistě mu neuškodilo trochu námahy a Rankovi zrovna tak. Ale přesto se oběma vyhýbala. Jejich chování ji uvedlo ve zmatek a potřebovala čas k přemýšlení.

Tronyje vyšla ze vchodu a tvářila se zmučeně. Na boku držela Hartala a na druhém plochou miskou z lopatky, na níž byly navršené koše a náradí. Ajla k ní pospíchala.

„Můžu ti pomoci? Mám vzít Hartala?“ zeptala se.

„Byla bys tak hodná?“ zeptala se mladá matka a předala Ajle dítě. „Všichni dnes vařili a připravovali nějakou lahůdku, tak jsem chtěla taky něčím přispět k hostině, jenom mi vždycky do toho něco přijde. A pak se ještě probudil Hartal. Nakrmila jsem ho, ale nezdá se, že by chtěl spát dál.“

Tronyje našla místo v blízkosti velkého ohniště venku, kde se mohla rozložit. Ajla ji sledovala s dítětem v náručí, jak z jednoho z košů přesypává oloupaná slunečnicová semínka do ploché lopatky. Kouskem kosti – která pocházela z nosorožce, jak se Ajla domnívala – rozdrtila semínka a rozetřela je na hustou kaši. Když tak připravila ještě několik hrstí, nalila do jiného košíku vodu.

Vzala dvě rovné kosti a vytáhla jimi z ohně rychle pár kamenů na vaření. Pustila je do vody, kameny zasyčely a vytvořily páru. Zchladlé kameny vytáhla a dodala další horké, a tak pokračovala, dokud voda nevřela. Ajla byla zvědavá, co se z toho vyvine.

Při vaření pustila semínka olej, který Tronyje odebírala velkou naběračkou a nalévala do jiné nádoby, tentokrát z březové kůry. Potom dala do vroucí vody rozdrcené obilí už těžko poznatelného druhu a několik černých semen laskavce, okořenila je a vkládala neustále nové kameny na vaření, aby všechno udržovala ve varu. Nádoby z březové kůry odstavila k chladnutí, dokud tuk ze slunečnicových semen neztuhl. Ajla ochutnala špičkou lžíce připravený pokrm a zdál se jí skvělý.

„Zvlášť dobré je to na Tulijiných plackách,“ řekla Tronyje. „Proto jsem to chtěla udělat. Protože jsem už ale stejně měla vřelou vodu, tak jsem si myslela, že bych mohla připravit snídani na zítřek. Ráno po slavnosti nemívá nikdo chuť dlouho vařit, ale alespoň děti chtějí mít něco k jídlu. Děkuju ti, že ses na tu dobu ujala Hartala.“

„Za to mi nemusíš děkovat. Mě to těšilo. Už dlouho jsem nechovala miminko,“ řekla Ajla a uvědomila si, že tomu tak skutečně je. Proto si Hartala prohlédla podrobněji a srovnávala ho v duchu s dětmi klanu.

Hartal neměl výrazné nadočnicové oblouky, ale ty nebyly ani u dětí klanu tak časně plně vyvinuté. Celo měl rovnější a hlavu kulatější, ale jinak se vlastně tolik od dětí klanu nelišil, usoudila. Největší rozdíl pro ni byl v tom, že se Hartal smál, broukal a vrněl. Děti klanu nevyrážely tolik roztodivných zvuků.

Když jeho matka odešla umýt nádobí, bylo dítě trochu neklidné. Ajla ho houpala na kolenou a opakovala to tak dlouho, dokud na sebe nepohlédli. Mluvila na něho a pozorovala, jak živě reaguje. Tím se na chvíli upokojil, ale netrvalo dlouho a už zase začal křičet. Ajla našpulila rty a zapískala. Ten zvuk Hartala tak překvapil, že přestal plakat a zaposlouchal se. Zapískala znovu, tentokrát tak, že to znělo jako ptačí štěbetání.

Když Ajla žila v údolí, strávila často celá odpoledne tím, že napodobovala hlasy ptáků. Získala v tom takovou dokonalost, že na její zapískání přilétali různí ptáci. Avšak ti nežili jenom v údolí koní.

Když pískala, aby zabavila dítě, přilétlo několik ptáků a zobali zrní a semena, která vypadla z Tronyjiných košů. Ajla si jich všimla, znovu zahvízdala a pak zvedla prst. Po počátečním váhání na něm nakonec přistála odvážná pěnkava. Opatrně a za stálého hvízdání, které se malému stvoření líbilo, zvedla Ajla prst a podržela ho těsně před dítětem, aby ptáčka uvidělo. Nadšený výkřik a natažená ručka nakonec pěnkavu vyplašily.

Pak uslyšela Ajla ke svému údivu tleskání. Zvuk dlaní, které tloukly do stehů, ji přiměl vzhlednout a podívat se do usmívajících se tváří mnoha členů tábora Lva.

„Jak to děláš, Ajlo? Znam sice pár lidí, kteří dokážou napodobit ptáka nebo jiné zvíře, ale ty to děláš tak dobře, že ti na to i ptáci naletí,“ řekla Tronyje. „Ještě jsem se nesetkala s někým, kdo by měl takovou moc nad zvířaty jako ty.“

Ajla celá zrudla, jako by ji přistihli při něčem zakázaném – ne bezpodmínečně při tom, že je jiná. Přestože se na ni všichni souhlasně usmívali, nemohla se zbavit jistého nepříjemného pocitu. Nevěděla, jak by měla Tronyji odpovědět na její otázku. Nevěděla,

jak vysvětlit, že člověk má tolik času, kolik chce, když žije jenom sám. Když člověk nemá nikoho, na koho by se mohl obrátit, pak jsou mu kůň, ba dokonce lev vítanými společníky. Když člověk neví, jestli jsou na světě lidé stejného druhu, využije každou příležitost ke kontaktu s jinými stvořeními, ať jsou jakákoliv.

10.

V časném odpoledni se v táboře Lva rozhostila všeobecná ospalost. I když se hlavní jídlo dne obvykle jedlo v poledne, dnes je většina lidí vynechala nebo se spokojila jenom několika sousty toho, co zbylo od snídaně, a to všechno jenom v radostném očekávání večerních lahůdek, které se zdály lákavější tím spíš, že přišly neočekávaně. Lidé odpočívali, někteří si na chvíli lehli, jiní tu a tam dohlédli na jídla, která si vzali na starost, a někteří se polohlasně bavili. Přesto však bylo ve vzduchu napjaté očekávání a všichni se na zvláštní večer těšili.

Uvnitř v obydlí naslouchaly Ajla a Tronyje podrobnému vyprávění Degije o návštěvě v Branagově táboře a o přípravách na jejich svatbu. Zpočátku Ajla se zájmem naslouchala, když však obě mladé mamutonské ženy začaly mluvit o příbuzných a různých přítelkyních, které Ajla vůbec neznala, vstala, řekla, že se podívá, co je se sněžnými kury, a šla ven. Degijino vyprávění o Branagovi a o nadcházející slavnosti přimělo Ajlu uvažovat o vztahu k Jondalarovi. Řekl jí, že ji miluje, ale nikdy jí nenavrl, že se s ní spojí, ani nemluvil o odpovídající slavnosti, a to ji naladilo zádumčivě.

Přešla naproti k místu, kde se pekli její ptáci, ujistila se, že je tam dost žáru, a pak si všimla, že Jondalar sedí společně s Vymekem a Danugem trochu stranou, kam ostatní lidé tak často nepřišli. Věděla, o čem mluvili, a i kdyby to nevěděla, mohla by to

uhádnout. Místo, kde seděli, bylo poseto úštěpy a jiným odpadem z pazourků. Kromě toho ležela na dosah tří výrobců nástrojů pazourková jádra, která ještě čekala na opracování. Ajla se často ptala, jak jen ti tři mohou strávit tolik času tím, že nemluví o ničem jiném než o pazourcích a jejich roztloukání. Zatím si už přece museli říct skutečně všechno, co se o tom dalo říct!

Než přišel Jondalar, zhotovovala Ajla své kamenné nářadí tak, aby sloužilo jejím potřebám. V dětství často sledovala při práci Druga, výrobce nástrojů v tlupě klanu, a učila se tak, že ho prostě napodobovala. Avšak už poprvé, když sledovala při práci Jondalara, bylo jí jasné, že se s ním zdaleka nemůže srovnávat. Drug a Jondalar měli jistě podobný vztah k této práci, možná dokonce podobné schopnosti, avšak co se týkalo Jondalarova způsobu a nástrojů, které vyráběl, byly mnohem dokonalejší než nástroje klanu. Ajla byla zvědavá, jaké metody používá Vymek, a měla v úmyslu se ho někdy na to vyptat, a teď usoudila, že k tomu vlastně nastal vhodný okamžik.

Jondalar si uvědomoval její přítomnost od okamžiku, kdy vyšla z obydlí, snažil se ale nedat to na sobě znát. Byl si jistý, že mu šla z cesty od té chvíle, kdy ve stepi předvedla své umění s prakem, a nechtěl se jí vnučovat. Žaludek se mu proto stáhl, když k nim přistoupila, a měl strach, že by si to ještě mohla rozmyslet nebo že to jenom tak vypadá, že jde k nim.

„Jestli vás to neruší, chtěla bych se dívat, když děláte nástroje,“ řekla Ajla.

„Ale jistě. Posad' se!“ vítal ji Vymek.

Jondalar se znatelně uvolnil. Jeho zamračené čelo se vyhladilo a už tak úporně netiskl zuby. Danug chtěl něco říct právě v okamžiku, kdy si sedla vedle něho, ale najednou měl sucho v ústech a nedostal ze sebe ani slovo. Jondalar poznal v jeho očích obdiv a úctu a potlačil povýšený úsměv. Oblíbil si tohoto mladíka a taky mu bylo jasné, že láska tohoto výrostka pro něho nepředstavuje žádné nebezpečí. Mohl si dovolit hrát si trochu blahosklonně na velkého bratra.

„Zelandonci používají stejný způsob, Jondalare?“ zeptal se Vymek a pokračoval tím očividně v rozhovoru, který Ajla svým příchodem přerušila.

„Více méně ano. Většinou štípou úštěpy z připraveného jádra a jiní z toho dělají nástroje: dláta, rydla, nože, škrabáky nebo hroty pro menší oštěpy.“

„A jak je to s většími oštěpy? Lovíte mamuty?“

„Někdy,“ řekl Jondalar. „My se na ně ale nesoustředíme jako vy. Hroty pro větší oštěpy zhotovujeme obvykle z kostí – já je dělám nejraději z kosti předního běhu jelena. Dláto a rydlo se používá, aby se udělaly žlábký nebo hrubé obrysy, které se neustále dál prohlubují, dokud se nevylomí žádaný tvar. Tomu se pak dává konečná podoba škrabákem, a zašpičatit se dají mokřým pískovcem.“

Ajla mu pomáhala vyrobit kostěné hroty oštěpů, které používali, a byla překvapená, jak byly účinné. Byly dlouhé a pronikaly hluboko, zvlášť když se použilo vrhače. Byly podstatně lehčí než ty, které si udělala podle těžkých oštěpů, jaké se používaly v klanu. Jonalarovy oštěpy nebyly bodnou zbraní, ale byly určeny k tomu, aby se házely.

„Kostěný hrot pronikne hluboko,“ řekl Vymek. „Když se zasáhne správné místo, zabije zvíře rychle a taky potom není tolik krve. Ale u mamuta nebo nosorožce není tak snadné takové místo najít. Kožeshinu má hustou, kůži tlustou, a i když se trefíš mezi žebra, je tam stále ještě hodně tuku a svalů, které musíš prorazit. Oko je dobrý cíl, jenom se pořád pohybuje. Mamuta můžeš složit taky jedním jediným zásahem, když se trefíš přesně do hrdla, ale je to nebezpečné. Na to totiž musíš být hodně blízko. Hrot z pazourku není jenom špičatý, ale má ještě boční ostří. Proto proniká do tlustší kůže snadnější a rány silně krvácejí. To zvíře oslabí. Když chceš, aby vykrvácelo, tak je dobrým cílem měchýř a vnitřnosti zvlášť. Nejde to sice právě rychle, ale je to jisté.“

Ajla poslouchala jako uhranutá. Výroba nástrojů sama o sobě byla zajímavá, ale na lovu mamutů ještě nikdy nebyla.

„Máš pravdu,“ řekl Jondalar. „Ale jak dokážeš udělat rovný pazourkový hrot? Ať už to děláš jakkoliv, čepel je vždycky trochu klenutá. To už je jednou v povaze pazourku. A oštěpem se zahnutým hrotem nezasáhneš tak bezpečně cíl. Kromě toho hůř proniká, zřejmě se polovina síly, kterou do toho dáš, ztrácí. Z toho důvodu jsou pazourkové hroty vždycky malé. Když odstraníš dost

úštěpků ze spodní strany, aby byl hrot rovný, tak z něj mnoho nezbude.“

Vymek se usmál a souhlasně přikývl. „To máš pravdu, Jondalare, ale já ti něco ukážu.“ Natáhl se pro těžký balík, zabalený v kůži, který ležel za ním, a rozvázal ho. Vytáhl obrovskou sekyru, obrovský kámen velikosti opravdové palice, udělané z opracovaného pazourkového jádra. Zadní část byla zaoblená, ale přední byla vytvarovaná do dost hrubého, tlustého a pak poměrně slabého ostří. „Něco takového jsi už určitě taky někdy dělal, ne?“

Jondalar se usmál. „Ano, dělal jsem sekyry, ale tak velkou, jako je tahle, ještě ne. Ta je určitě pro Taluta.“

„Ano, je. Chtěl jsem ji jenom ještě spojit s dlouhým kostěným držadlem – pro Taluta... možná taky pro Danuga,“ řekl Vymek a přátelsky se na mladíka ušklíbl. „Takové sekyry jsou zapotřebí na štěpení mamutích kostí nebo mamutích klů. Když ji máš zvednout, musíš už mít pořádnou sílu. Talut s nimi zachází, jako by to byl jenom klacíček. A Danug to určitě za chvíli taky dokáže.“

„To jistě. Kácel pro mě stromy,“ řekla Ajla a podívala se na Danuga obdivně, načež se on plaše usmál a zrudl. I ona vyráběla sekyry a pracovala s nimi – nikdy však s takhle velkými.

„A jak děláš ty sekyru?“ pokračoval Vymek.

„Obvykle začnu tím, že uštípnu odloukačem od jádra tlustý úštěp, z něhož z boku odlomím menší úštěpky, aby vzniklo ostří a špice.“

„Lidé Rankovy matky – Ateriáni – dělají hroty oštěpů s ostřím po obou stranách.“

„Po obou stranách? Že na obou stranách vybíhají jako sekyra? Kdyby měla být alespoň trochu rovná, muselo by se začít pořádně velkým jádrem, ne nějakým jemným úzkým úštěpem. Nebylo by to pak příliš neohrabané pro hrot oštěpu?“

„Máš pravdu, byly trochu hrubé a těžké, ale představovaly určité zlepšení oproti sekyře. A byly taky velmi účinné při lovu. Je pravda, že na to, abys prorazil mamutí kůži, potřebuješ pazourkový hrot, který je dlouhý a rovný. Musí být silný, a přesto tenký. Jak bys takový vyrobil?“ zeptal se Vymek.

„Tak, že bude mít po obou stranách ostří. To je jediná možnost. Z úštěpu, který by nesměl být tlustší než obvykle. Abych odloupl na přední a zadní straně jemné úštěpy, pracoval bych s ploše

nasazeným dlátem,“ prohlásil Jondalar zamyšleně a představoval si, jak by takovou zbraň asi vyrobil. „Ale na to by bylo zapotřebí velmi zkušenou a jistou ruku.“

„Správně. Jistota úderu a přesně odměřená síla, na tom nejvíc záleží, a samozřejmě na jakosti kamene.“

„Ano, ten by musel být čerstvý. Dalanar, muž, u kterého jsem se učil, žil v blízkosti vápencové skály, která měla v nejspodnější vrstvě pazourky. Možná že by to bylo možné vyrobít z některých jeho kamenů. Ale i potom by to bylo nanejvýš obtížné. My jsme udělali pár velmi dobrých sekyr, ale jak by se dal vyrobít pořádný hrot oštěpu, to nevím.“

Vymek sáhl po druhém balíku, zavinutém do jemné kůže, opatrně ho rozdělal a ukázal několik pazourkových hrotů.

Jondalarovi údivem přecházely oči. Podíval se nejdřív na Vymeka, pak na Danuga, který se hrdě usmíval na svého přítele, a pak vzal jeden z hrotů do ruky a zvedl ho. Přímo něžně jím otáčel sem a tam, jako by chtěl tak nádherně opracovaný kámen pohladit.

Pazourek byl na dotek naprosto jemný, měl hladkou, téměř olejnatou strukturu a matně se ve slunečním svitu leskl. Opracovaný kámen měl přibližně tvar vrbového listu, byl všemi směry přímo dokonale symetrický a byl dlouhý jako celá dlaň. Na spodním konci, začínajícím téměř špicí, dosáhl asi uprostřed šířky čtyř prstů a pak vybíhal na druhém konci zase do hrotu. Když Jondalar natočil hrot tak, že měl úzkou stranu před sebou, poznal, že ostří nemělo to lehké klenutí, jaké je jinak charakteristické pro nástroje na řezání. Toto ostří probíhalo dokonale rovně a celý hrot měl v nejtlustším místě sílu asi jeho malíčku.

Se znaleckou tváří vyzkoušel ostří. Bylo velmi dobré a jen lehce zubaté od jizev, které vznikly po spoustě drobných úštěpků. Špičkou prstu lehce přejel po povrchu a cítil malé hrbolky pocházející od podobných drobných úštěpů, které musely být odstraněny, aby hrot pazourku dostal tak jemný, pravidelný tvar.

„Tenhle hrot je příliš krásný na to, aby se používal jako zbraň,“ řekl Jondalar. „Tohle je přímo umělecké dílo.“

„Taky se nebude používat jako zbraň,“ řekl Vymek, potěšený chválou muže, který se rovněž vyznal v jeho řemesle. „Ten jsem vyrobil jenom na ukázkou.“

Ajla si málem vykroutila krk, aby si prohlédla překrásně vypracované nástroje, které byly rozložené na měkké kůži na zemi. Nikdy předtím neviděla tak dokonalé hroty. Byly rozdílné a různé velikosti. Vedle takových, které měly tvar listu, byly některé asymetrické. Na jedné straně vybíhaly do postranní ostruhy, která se zapouštěla do držadla, takže se mohly používat jako nože. Pak tu byly symetricky provedené hroty s rapem, které se nasazovaly centrálně a mohly se používat jako hroty oštěpů nebo jako dýky.

„Chtěla by sis to snad prohlédnout?“ zeptal se Vymek.

Očima rozzářenýma obdivem brala jednu špici po druhé a otáčela je na všechny strany, jako by to byly vzácné klenoty. A to taky v jistém ohledu byly.

„Tenhle pazourek... je hladký... a jako živý...“, řekla Ajla. „Takový jsem ještě neviděla.“

Vymek se usmíval. „Objevila jsi tajemství, Ajlo,“ řekl. „To tajemství umožňuje vyrobit tyhle špice.“

„Máte takové pazourky nablízku?“ zeptal se Jondalar nevěřícně. „Něco takového jsem ještě nikdy neviděl.“

„Ne, to ti věřím. Jistě, můžeme získat velmi dobré pazourky. Jeden velký tábor dál na severu žije v blízkosti dobrého naleziště. To je tam, kde byl Danug. Ale tenhle kámen se opracovával zvláštně... pomocí ohně.“

„Ohně?“ zvolal Jondalar.

„Ano, ohně. Zahřátím se kámen změní. Teprve když se zahřeje, je tak hladký, tak...“ Vymek pohlédl na Ajlu, „... tak živý. A žár mu propůjčí i jeho zvláštní vlastnosti.“

Zatímco mluvil, vzal jedno pazourkové jádro, které neslo známky toho, že leželo v ohni. Bylo od sazí a ožehlé, a křídová slupka měla, když ji Vymek odsekl otloukačem, mnohem hlubší zabarvení než obvykle. „Vděčím za to všechno jenom náhodě. Kousek pazourku spadl do ohniště. Byl to velký, pořádný oheň, víte přece, jak horký musí být oheň, než hoří kosti.“

Ajla přikývla, Jondalar pokrčil rameny. Nevěnoval tomu pozornost, ale když se mu zdálo, že to Ajla ví, přijal to jako danou věc.

„Už jsem chtěl pazourek vyvalit, ale Necije myslela, když už je jednou uvnitř, že by mohl posloužit k tomu, aby na něm stála mísa, do níž stékal tuk z pečené, kterou jsme právě otáčeli nad ohněm.“

Pak se stalo, že tuk vzplál a tu mísu z mamutoviny zničil. Nahradil jsem mísu Neciji s radostí, protože se ukázalo, že to byla šťastná náhoda. Přitom bych ten kámen málem zahodil. Byl ožehlý a od sazí jako tady ten. Dal jsem ho stranou, ale pak mi jednou došly pazourky, když jsem ho poprvé naklepl, myslel jsem, že je zničený. Podívejte se na něj, pak uvidíte, proč jsem si to myslel,“ řekl Vymek a podal jim každému po kuse.

„Tenhle pazourek je tmavší a na omak není tak olejovitý,“ řekl Jondalar.

„Právě jsem tehdy zkoušel dělat ateriánské hroty oštěpů. Protože jsem se pouštěl do něčeho nového, myslel jsem si, že nemůže škodit, když kámen nebude tak dokonalý. Ale jakmile jsem ho začal opracovávat, všiml jsem si rozdílu. To bylo krátce po mém návratu, Ranek byl ještě chlapec. A od té doby jsem postup dále zdokonaloval.“

„O jakém rozdílu mluvíš?“ zeptal se Jondalar.

„Vyzkoušej to sám, Jondalare, pak uvidíš.“

Jondalar vzal svůj otloukač, oválný kámen, který měl od častého používání četné důlky a rýhy, ale padl mu do ruky jako ulitý. Jondalar nejdříve oklepal křídovou kůru, než začal opracovávat jádro.

„Když se pazourek před opracováním silně zahřeje,“ pokračoval Vymek, zatímco Jondalar dále oklepával kůru, „dá se podstatně líp opracovat, máš tak mnohem větší kontrolu nad materiálem. Taky se dají odstraňovat mnohem jemnější, tenčí a delší úštěpy než z nezahřátého kamene. Potom můžeš dát kameni tvar, jaký si usmyslíš.“

Vymek si obalil levou ruku kusem kůže. Tak si chránil dlaň před ostrými okraji. Vzal do ní jiný kus pazourku, který krátce předtím odrazil ze zahřátého pazourku, aby předvedl, co má na mysli. Pravicí vzal krátké, špičaté kostěné dláto. Špici kosti nasadil na kraj pazourku a zatlačil silně do pazourku kupředu a dolů a uštípl dlouhý a tenký úštěp. Pak zvedl kámen do výše, Jondalar ho od něho vzal a sám to vyzkoušel. Byl očividně velmi překvapený a spokojený s výsledkem.

„To musím bezpodmínečně ukázat Dalanarovi! To je neuvěřitelné! On už vylepšil mnoho věcí – má totiž přirozený cit

pro kámen, jako ty, Vymeku. Ale ty umíš kámen přímo loupat a řezat! A to všechno je možné tím, že jsi ho předtím zahřál?“

Vymek přikývl. „No, já bych neřekl, že bys ho mohl přímo loupat nebo řezat, je to přece jenom kámen, a proto se nedá tak snadno opracovávat jako kost. Ale kdo umí opracovávat pazourek, tak si hodně usnadní práci, když ho předtím pořádně zahřeje.“

„Chtěl bych vědět, jak by reagoval na přenesený tlak... už jsi zkoušel vzít špičatou kost nebo kus parohu a přes ni udeřit otloukačem? Tak se podaří dělat podstatně delší a tenčí čepele.“

Ajle připadalo, že má Jondalar přirozené nadání pro opracovávání kamene. Ale víc než to cítila jeho nadšení a vroucí přání sdílet tento velkolepý objev s Dalanarem, vytušila, jak bolestně touží vrátit se ke svým lidem.

Když spolu žili v jejím údolí a ještě váhala setkat se s neznámými Druhými lidmi, věřila, že chtěl odejít jenom proto, aby byl zase pohromadě s jinými lidmi. Až do tohoto okamžiku nechápala, jak mocná byla jeho touha vrátit se zase tam, odkud přišel. To pro ni bylo jako objev, náhlé poznání. Věděla, že nikde jinde nebude nikdy skutečně šťastný.

I když svého syna a lidi, které milovala, zoufale postrádala, nikdy nepoznala stesk po domově, jaký znal Jondalar – tuto touhu být zase tam, kde zná lidi a jejich zvyky. Co se jí týkalo, věděla, že když jednou odešla od tlupy klanu, už se nikdy nebude moci vrátit. Pro členy tlupy zemřela. Kdyby ji teď spatřili, považovali by ji za strašidlo, za noční můru. A taky teď věděla, že by už nikdy nechtěla žít u nich, i kdyby mohla. I když žila v táboře Lva teprve krátkou dobu, cítila se zde už mnohem líp a víc doma než za všechny roky, které strávila u tlupy klanu. Iza měla tedy pravdu. Nepatřila ke klanu. Byla jednou z Druhých lidí.

Jak se zamyslela, uniklo jí něco z toho, o čem se mluvilo. Teprve když slyšela, že Jondalar vyslovuje její jméno, vrátila se zase do přítomnosti.

„... předpokládám, že Ajlin způsob se tomu jejich velmi blíží. Protože tam se to naučila. Viděl jsem některé z jejich nástrojů, ale nikdy jsem nebyl svědkem, jak se dělají – to mi musela nejdříve ukázat. Nechybí jim jistá obratnost, ale znamená to obrovský krok přejít od hrubého tvarování k jemné práci nepřímým úderem – a

přesně to je rozdíl mezi nástrojem z hrubého úštěpu a jemnou lehkou čepelí.“

Vymek s úsměvem přikývl. „Ano, kdybychom teď jenom objevili, jak vyrobit naprosto rovnou čepel bez nejmenšího klenutí v ostří. Ať děláš cokoli, když čepel upraviš retuší, už nikdy není tak ostrá jako při přímém odštípnutí z pazourkového jádra bez retuše.“

„Tím jsem si taky lámal hlavu,“ zapojil se do hovoru Danug. „Co by se stalo, kdyby se do kosti nebo parohu udělala rýha a pak se do ní zalepily malé úštěpky tak, aby tvořily přímé ostří? Tak malé, že by ostří probíhalo rovně?“

Jondalar o tomto návrhu chvíli uvažoval. „A jak bys to udělal?“

„Nemohlo by se začít malým jádrem?“ dal Danug do úvahy trochu nejisté.

„To by se mohlo, Danugu, ale s malými jádry se těžko pracuje,“ řekl Vymek. „Já myslel na to začít s větší čepelí a tu rozlázat na menší.“

Jsou stále ještě u těch svých pazourků, pomyslela si Ajla. Očividně se toho tématu nikdy nenasytí. Materiál a možnosti v něm spočívající je nepřestávaly vzrušovat. Čím víc se naučili a dozvěděli, tím víc se probouzel jejich zájem. Sama naprosto uznávala užitečnost pazourku a výroby nástrojů a připadalo jí, že nikdy neviděla nic tak krásného, jemného a současně užitečného jako hroty oštěpů od Vymeka. Nikdy však ještě nezažila, aby se na toto téma mluvilo tak podrobně a do všech podrobností. Pak ji však napadlo, jak ji vzrušovalo léčitelství a magie koření. Doba, kterou strávila s Izou a Ubou a kdy ji léčitelka klanu zasvěcovala do svých tajemství, patřila k jejím nejšťastnějším vzpomínkám.

Ajla si všimla, že Necije vyšla z obydlí. Vstala, aby se podívala, jestli jí nemůže být nápomocna. I když se ti tři muži na ni usmívali a občas ji zatáhli do hovoru – nemyslela si, že by si vážně všimli, že odešla.

V tom se však mýlila. I když nikdo z nich neřekl, co si myslí, hovor najednou vážnul. Všichni tři se dívali za ní.

Je to překrásná žena, pomyslel si Vymek. Se spoustou znalostí a se zájmem o mnohé věci. Kdyby byla Mamutonka, měla by jako

nevěsta vysokou cenu. Stačilo si představit, kolik vážnosti přinese svému druhovi a kolik vážnosti předá svým dětem.

Danugovy myšlenky se ubíraly stejným směrem, jenom si to tak přesně neuvědomoval. Příležitostně už sice uvažoval o ceně nevěsty, svatbách a soužití, jenom si myslel, že v tomto ohledu nemá nejmenší naději. Jemu šlo především o to, aby byl co nejvíc v Ajlině blízkosti.

Jondalar o to usiloval snad ještě víc. Kdyby ho napadl nějaký rozumný důvod, tak by se zvedl a šel za ní. Současně se obával příliš se na ni vázat. Připomněl si, jaké pocity v něm probouzely ženy, které ho chtěly za každou cenu přinutit, aby je miloval. Většinou to mělo za následek pravý opak, šel jim raději z cesty a spíš je litoval. On si však nepřál Ajlin soucit. Přál si její lásku.

Ucítit žlučovitou chuť v ústech, když viděl, jak z obydlí vyšel Ranek a usmál se na ni. Pokoušel se ovládnout hněv a roztrpčenost, která se ho zmocnila. Takovou žárlivost ještě nezažil a nenáviděl se proto. Byl si jistý, že by jím Ajla pohrdala nebo – což bylo ještě horší – že by ho litovala, kdyby věděla, jak se cítí. Vzal rychle velké pazourkové jádro a otloukač. Kámen byl vadný, křída na mnohých místech pronikla do jádra, ale Jondalar do něho zarputile bušil a rozbíjel ho na menší a menší kousky.

Ranek viděl Ajlu přicházet. Nedalo se přehlédnout, že vzrušení, které cítil pokaždé, když ji viděl, stále roste. Od začátku ho přitahovala dokonalost tvaru, kterou představovala pro jeho pocit krásy – pro něho nebyla jenom krásnou ženou na pohled, ale přitahoval ho i nenucený půvab jejích pohybů. Měl vycvičené oko pro něco takového a neobjevil u ní nejmenší nepřirozenost nebo nějaké předstírání. Dávala najevo zdravé sebevědomí, sebedůvěru, která se zdála tak naprosto přirozená, že si říkal, že musí být vrozená.

Pozdravil ji srdečným úsměvem. Jeho úsměv se nedal přehlédnout a Ajla mu odpověděla stejně srdečně.

„Už jsi nasýtila uši řečmi o pazourcích?“ zeptal se Ranek a Ajla vycítila v jeho otázce něco lehce pohrdavého. Nebyla si významem tak docela jistá a říkala si, že to asi musí být něco jako humor.

„Ano. Mluví o pazourcích. Čepelích a nástrojích. Viděla jsem hroty oštěpů. Vymek dělá překrásné hroty.“

„Předvedl tedy své poklady, co? Máš pravdu, jsou skutečně překrásné. Někdy si nejsem jistý, jestli to ví, ale Vymek je víc než řemeslník. On je umělec.“

Ajla krčila čelo. Vzpomněla si, že použil toto slovo, když jí dával na srozuměnou, jak obdivuje její zacházení s prakem. Nebyla si jistá, jestli správně rozumí významu toho slova. „Jsi ty umělec?“ zeptala se.

Protáhl tvář. Dotkla se svou otázkou něčeho, co ho velmi zaměstnávalo.

Mamutoni věřili, že jako první stvořila Matka svět duchů, a tito duchové byli dokonalí. Pak měli duchové živoucí podoby sebe samých, aby zalidnili obyčejný svět. Duch byl model, základní vzor, od něhož se všechno odvíjelo, avšak nikdy nemohla být žádná podoba tak dokonalá jako její předobraz. Ani duchové sami nemohli stvořit dokonalé podoby, a proto byl každý člověk jiný.

Lidé byli jedineční, byli Matce blíží než jiní duchové. Matka vytvořila podobu sebe sama a nazvala svého ducha ženou. Postarala se pak o to, aby z jejího klína vyšel duch muže, tak jako se každý člověk rodí z ženy. Později se Velká Matka postarala o to, aby se duch dokonalé ženy smísil s duchem dokonalého muže, a tím vznikly velmi různé děti. Jenom ona sama rozhodovala, který duch muže se smísí s duchem které ženy, než vdechla ženě životní dech a ona otěhotněla. A jenom několika svým dětem – mužům jako ženám – dala matka zvláštní dary.

Ranek se považoval za řezbáře, za tvůrce věcí, které byly podobně tvořené jako živé nebo duchovní věci. Řezbářské výtvořby byly užitečné věci. Ztělesňovaly živoucí duchy, činily je viditelnými a poznatelnými a užívaly se při důležitých obřadech, které Mamutoni konali. Ti lidé, kteří takové výtvořby dokázali udělat, požívali velkou vážnost. Byli to nadaní umělci, vyvolení Matkou.

Mnozí lidé si mysleli, že všichni řezbáři, ano, všichni lidé, kteří něco zkrášlují nebo tvoří něco, co přesahuje pouhou účelnost věcí, jsou umělci, avšak podle Rankova přesvědčení nebyli všichni umělci stejně nadaní. Možná ale jenom nevěnovali svým dílům stejnou pozornost a péči. Zvířecí a lidské figurky, které tvořili,

byly hrubé, a Ranek se domníval, že takové ztvárnění je urážkou duchů – a Matky, která je stvořila.

V Rankových očích byly nejlepší a nejdokonalejší příklady všech věcí překrásné, a všechno, co bylo krásné, bylo ztělesněním něčeho duchovního, takřka podstaty duchovna. To bylo jeho náboženství. Kromě toho, v hloubce své estetické duše byl přesvědčený, že krása má zvláštní vlastní hodnotu, a věřil, že ve všem tkví možnost krásna. Byť byly některé činnosti nebo věci prostě funkční, věřil, že každý, kdo při něčem, co dělá, dosahuje dokonalosti, je umělec a že výsledky jeho konání obsahují krásno. Umění však spočívalo stejně v konání jako ve výsledku konání. Umělecká díla nebyla jenom konečným produktem, ale byla to i myšlenka, konání, proces tvoření, který stál v jeho počátku.

Rankovo hledání krásna – s jeho obratnými rukama, ale ještě více s jeho vrozenou citlivostí – mělo v sobě téměř náboženské úsilí. Potřeboval se obklopovat krásnem a viděl v Ajle umělecké dílo – nejvybranější, nedokonalejší výraz ženy, jakou si uměl představit. Nebyl to jenom její vzhled, který ji dělal překrásnou. Krása nebyla žádný trvalý obraz. Byla to povaha, duch, byla tím, co povzbuzovalo k životu. Nejlépe to vyjadřovala pohybem, chováním. Krásná žena mohla být jenom dokonalá a dynamická. I když to výslovně neřekl – Ajla byla v jeho očích čím dál víc dokonalým ztělesněním pradávného ducha ženy. Byla pro něho podstatou ženy, podstatou krásy.

Ranek se směřujícíma se očima a kousavým vtipem, který si osvojil, aby skryl své nejhlubší touhy, usiloval svou prací stvořit dokonalost a krásu. Jeho lidé si ho vážili jako nejlepšího řezbáře, jako vzácného umělce, ale on sám nebyl spokojený se svými výtvary. Nikdy o sobě nemluvil jako o umělci.

„Já jsem řezbář,“ řekl Ajle. A když viděl zmatek v jejích očích, dodal ještě: „Mnozí lidé nazývají každého řezbáře umělcem.“ Zaváhal a uvažoval, jak by se jí asi líbily jeho práce, pak řekl: „Chtěla by ses podívat na to, co dělám?“

„Ano,“ odpověděla.

Prostá přímost její odpovědi ho na okamžik zarazila, pak pohodil hlavou a hlasitě se rozesmál. Samozřejmě, co měla jinak říct? Kolem očí se mu tvořily vrásky smíchu.

Jondalar je viděl společně projít klenutým vchodem a cítil, jak mu do nohou a do rukou klesá olověná tíže. Zavřel oči a sklíčeně svěsil hlavu.

Tomuto urostlému statnému muži nikdy nechyběla pozornost žen. Nechápal, čím je tak přitažlivý. Ostatně v to ani příliš nevěřil. Byl výrobcem nástrojů a spoléhal se spíš na svou tělesnou než duševní zdatnost.

Tak se taky tělesně vyjadřoval, dokázal líp zacházet rukama než slovy. Ne že by se neuměl vyjádřit, jenom nebyl se slovy zvlášť obratný. Naučil se dobře vyprávět historky, ale nebyl tak pohotový, když šlo o rychlé odpovědi nebo vtipné obraty. Byl spíš vážný a uzavřený, nerad mluvil o sobě, i když dokázal citlivě naslouchat a druhé přímo vybízel k důvěrným sdělením a přiznáním. Doma byl známý jako vynikající řemeslník a tytéž ruce, které dokázaly tak výborně proměňovat tvrdý kámen v jemné nástroje a nářadí, dokázaly zacházet přímo zázračně s ženským tělem. To byl další výraz jeho tělesnosti a i tím se stejnou měrou proslavil, i když ne tak docela otevřeně. Ženy mu nadbíhaly a často slýchal narážky na své „druhé“ umění.

Toto umění se naučil stejně, jako se naučil tvarovat pazourek. Věděl, kde se musí dotknout, vnímal sotva znatelné signály a odpovídal na ně – a blažilo ho, když mohl způsobovat rozkoš. Jeho ruce, jeho oči, celé jeho tělo bylo výmluvnější než všechna slova, která kdy vyslovil. Kdyby byl Ranek ženou, asi by ho pokládal za umělce.

K mnohým ženám cítil Jondalar upřímnou náklonnost a srdečný vztah. Tělesně je vychutnával všechny, jenom je nemiloval – dokud nepotkal Ajlu. A teď si nebyl jistý, jestli ho ona skutečně miluje. Jak by taky mohla? Neměla žádné srovnání. Byl jediným mužem, kterého poznala, dokud nepřišli sem. Vycítil v řezbáři něco zvláštního, muže s velkou přitažlivostí. A viděl, jak ho Ajla čím dál víc zajímá. Pokud se některému muži podaří získat Ajlinu lásku, pak věděl, že to bude Ranek. Jondalar prošel půl světa, než našel ženu, kterou mohl milovat. Teď, když ji konečně našel, měl ji zase tak rychle ztratit?

Ale nezasloužil si, aby ji zase ztratil? Směl ji přivést zpátky ke svým lidem, když přece věděl, jak posuzují ženy, jako je ona? Přes všechnu svou žárlivost se ptal, jestli je pro ni tím správným

mužem. Řekl si, že k ní bude spravedlivý, ale v hloubi duše se ptal, jestli je jeho osudem opět milovat nesprávnou ženu.

Danug poznal Jondalarovu stísněnost a podíval se ustaraně na Vymeka. Ten jenom chápavě přikývl. I on kdysi miloval ženu exotické krásy, ale Ranek byl synem jeho ohniště a už měl nejvyšší čas, aby našel ženu, s kterou by se spojil a vychoval s ní houf dětí.

Ranek zavedl Ajlu k ohništi Lišky. I když tímto prostorem několikrát denně prošla, vždycky se vystříhala zvědavých pohledů. To měla v krvi ještě ze života v tlupě klanu, ale bylo to vhodné i tady v táboře Lva. V otevřeném obydlí nebyl soukromý prostor viditelně uzavřený, vytvářely ho spíš ohledy, úcta a snášenlivost ostatních.

„Sedni si,“ řekl Ranek a ukázal na lůžko, pokryté měkkými kožešinami. Teď, když bylo dovoleno, aby ukojila svou zvědavost, se rozhlédla. I když oba muži sdíleli jedno ohniště, žili v částech, které odděloval střední průchod. Způsob, jakým se zařídili, byl velmi rozdílný a naprosto individuální.

Prostor výrobce nástrojů na druhé straně ohniště prozrazoval lhostejnou prostotu. Bylo tam lůžko s vycpanými polštáři a kožešinami a nedbale zavěšeným koženým závěsem, který vypadal, jako by už celá léta nebyl spuštěn. Na hácích visely kusy oděvu a další kupy oděvu byly na lůžku.

Největší část prostoru zabíral pracovní kout, který se poznal podle pazourkových jader, odštěpků a úštěpů kolem mamutí stehenní kosti, která sloužila jako sedačka a kovadlina současně. V prodloužení postele na druhém konci byly různé kameny, kostěné otloukače a dláta. Jediným ozdobným předmětem byla figurka Matky z mamutoviny v jednom výklenku, a vedle umně spletený opasek, z něhož visela sukně z trávy. Aniž se ptala, věděla, že patřila Rankově matce.

Prostor řezbáře prozrazoval naopak vkusnou nádheru. Ranek byl sběratel, ostatně sbíral jen vybrané věci. Všechno vybíral s velkou pečlivostí a vystavil tak, že se předměty ukázaly ze své nejkrásnější stránky a přispívaly k rozmanitosti. Obzvlášť jemné kožešiny na lůžku zvaly k doteku. Svěšené závěsy na obou stranách, složené do pečlivých záhybů, byly z jemné kůzlečiny teple hnědé barvy a příjemně voněly borovým kouřem, kterému

vděčily za svou barvu. Na zemi byly rohože z voňavých travin, spletené v umných vzorech.

V prodloužení postele viděla koše nejrůznějších velikostí a tvarů. Ve větších ležely kusy oděvu tak, že bylo dobře vidět zdobené z perel a peří. V některých koších uchovával vyřezávané náramky a náhrdelníky ze zvířecích zubů, sladkovodních mušlí a přívěsků – nejnápadnější byl náhrdelník z jantaru. U stěny stál velký kus mamutího klu, s neobvyklými geometrickými vzory.

Čím víc se rozhlížela, tím víc zajímavých věcí objevovala, avšak to, co ji nejvíc upoutalo a po čem by okamžitě sáhla, byla překrásně vypracovaná figurka Matky ve výklenku.

Ranek ji nespouštěl z očí, všímal si, na čem ulpěla pohledem, a věděl, co ji zaujalo. Když pak zaměřila pohled přímo na něho, usmál se. Posadil se na svou pracovní lavici, mamutí kost, kterou tak hluboko zahrabal do země, že plochý, lehce dovnitř klenutý kolenní kloub mu sahal do výše hrudi, když usedl na rohoži na zemi. Na pracovní ploše, pod spoustou rydel a dlátům podobných pazourkových nástrojů, které používal k vyřezávání, ležel ještě nehotový pták.

„Na tomhle právě pracuji,“ řekl, podal jí ho a pozoroval, co se jí objeví ve tváři.

Opatrně přijala figurku z mamutoviny do dlaní, pozorovala ji, otáčela a pak ji ještě podrobněji prohlédla. Zmateně ji otáčela sem a tam. „Když ji pozoruju takhle, je to pták,“ řekla Rankovi, „ale teď,“ – podržela ji obráceně – „je to žena.“

„Výborně! To jsi poznala správně. Přesně o to jsem se pokusil. Chtěl jsem zachytit proměnu Matky, její duchovní podobu. Chtěl jsem ji ukázat, když na sebe bere ptačí podobu, aby odletěla odtud do světa duchů, ale stále ještě je to Matka, žena. A obě podoby jsem chtěl ztvárnit současně.“

Rankovy temné oči zářily. Byl tak vzrušený, že nedokázal dost rychle mluvit. Ajla se usmívala jeho nadšením. Tuto vlastnost u něho předtím ještě nepozorovala. Obvykle působil spíš uzavřeně, i když se smál. Na okamžik jí Ranek připomněl Jondalara, jak vypadal tehdy, když jí vysvětloval svůj nápad s vrhačem oštěpů. Při tom pomyšlení skrčila čelo.

Kde byly ty letní dny v údolí koní – jak je tomu už dávno! Teď už se Jondalar téměř nikdy neusmíval, a když se usmál, v

následující chvíli se hněval. Najednou měla pocit, že se to Jondalarovi asi nelíbí, když se tady baví s Rankem, přijímá jeho radost a vzrušení – a byla z toho trochu nešťastná, ale taky ji to trochu rozladilo.

11.

„Ach, tady jsi, Ajlo,“ řekla Degije, když procházela prostorem ohniště Lišky. „Chceme se trochu věnovat hudbě. Pojd' s námi! A ty taky, Ranku.“

Degije svolala při procházení dlouhým obydlím většinu členů tábora Lva. Ajla si všimla, že nese mamutí lebku a Tomek mamutí lopatku, která byla červeně pomalovaná geometrickými vzory – a že Degije opět užila slovo „hudba“, které neznala. Ajla a Ranek vyšli za ní ven.

Malé obláčky pluly po temnějším nebi k severu, vítr pročechrával kožešinu na přehozích a kapucích, což zřejmě nikdo z lidí, kteří se shlukli v kruhu, nevnímal. Ohniště venku, obklopené hliněnými valy a několika balvany, bylo postavené tak, aby využívalo převládající severní větry. Teď se rozhořelo ještě větším ohněm, když přiložili víc kostí a trochu dříví. Jeho záře se však ztrácela proti stále výraznějšímu rudému kotouči, který zapadal na západě.

Pár velkých kostí, které se tu zdánlivě náhodně povalovaly, najednou dostalo smysl, když Degije a Tornek přistoupili k mamotovi a usedli na nich. Degije položila lebku pomalovanou znaky tak, aby ji zepředu a zezadu některé tyto velké kosti podpíraly a aby se nedotýkala země. Tornek držel mamutí lopatku kolmo před sebou a klepal do ní paličkou z jeleního parohu.

Ajla byla překvapená zvuky, které to vydávalo. Odlišovaly se od těch, které slychala uvnitř. Vytušila z toho něco jako rytmus bubínku, ale tento zvuk se skládal z tónů, jaké ještě nikdy neslyšela, i když jí připadaly jaksi povědomé. Co se jejich mnohotvárnosti týče, připomínaly jí lidské hlasy, asi jako nápěvy, které si někdy tiše pro sebe prozpěvovala, byly však výraznější. Byla tohle hudba?

Najednou zaslechla zpěv. Obrátila hlavu a viděla Barzeka, jak se zakloněnou hlavou vyráží dlouhý protáhlý žalostný výkřik, nesoucí se daleko. Klesl k hlubokému chvění. V Ajle probouzel pocity, které jí svazovaly hrdlo, a skončil pak ostrým vysokým vyražením vzduchu, které zanechalo dojem, jako by ve vzduchu zůstala viset otázka. Jako v odpověď zabušili tři hudebníci na mamutí kosti a opakovali zvuk, který vyrazil Barzek, a natolik se mu podobal tónem i zabarvením, že si to Ajla nedokázala vysvětlit.

Brzy se ke zpěvu přidali ostatní, ne slovy, ale tóny a zvuky, které doprovázely nástroje z mamutích kostí. Po chvíli se hudba změnila a pozvolna získávala jinou kvalitu. Byla uměřenější a tóny vyvolávaly pocit smutku.

Vysokým hlasem začala zpívat Fralije, tentokrát již slovy. Vyprávěla příběh ženy, která ztratila svého druha a jejíž dítě zemřelo. Příběh Ajlu hluboce dojal, musela myslet na Durka a oči se jí zalily slzami. Když vzhlédla, poznala, že jiní na tom byli nejinak. Udivilo ji však, že Krocije zírala naprosto nezúčastněně a jako zkamenělá před sebe, stará tvář skrývala jakýkoliv výraz, i když jí po tváři stékaly slzy.

Když Fralije zopakovala poslední verše písně, přidala se nejdříve Tronyje, pak Lacije. Zopakovaly verše, obměnily slova a pak se přidaly Necije a Tulije, které měly příjemný hluboký alt. Ještě jednou se slova obměnila, další hlasy se připojovaly. Byl z toho příběh Matky, legenda lidí, světa duchů a jejich počátků. Když se ženy dostaly k místu, kdy se zrodil duch muže, přidali se i muži.

Tempo hudby se zrychlilo, rytmus byl výraznější. V přemíře citu si Talut sundal kožešinový přehoz a skočil s luskačímí prsty do středu kruhu. Za smíchu, podupávání a tleskání do stehů ho všichni povzbuzovali k tanci, při němž vyhazoval nohy v rytmu hudby a prováděl mohutné skoky. Barzek se nechtěl nechat

zahanbit a přidal se k němu. A když začal být unavený, skočil do kruhu Ranek. Jeho rychlonohý tanec se složitými vzory vyvolal další povzbudivé výkřiky a potlesk. Než přestal, zavolal na Vymeka, který se držel v povzdálí, avšak pak na domluvu diváků zatančil. Jeho kroky v sobě měly něco dráždivě exotického.

Ajla se smála a povzbuzovala tanečníky jako všichni ostatní. Vychutnávala hudbu, zpěv a tanec, především ale všeobecné nadšení a veselí, které v ní prostě vyvolávalo štěstí. Pak do středu kruhu skočil Druvek a předvedl akrobatické skoky, a brzy nato Brynan, který se pokoušel napodobit svého staršího bratra. Jeho tanci chyběla vypilovaná hladkost, přesto však sklídl potlesk, který opět povzbudil Krysavce, nejstaršího syna Fralije, aby se k němu přidal. Na závěr přišla Tuši, i ona chtěla tančit, načež ji vzal Barzek s láskyplným úsměvem za obě ruce a točil se s ní v kole. Talut se připojil na Barzekovu výzvu, vyhledal Neciji a přitáhl ji do kola. Jondalar se pokusil přimět k tanci Ajlu, ale ta se stáhla. Když však viděla Laciji, jak s rozzářenými očima sleduje tanečníky, kradmo ho šťouchla do žeber a upozornila ho na ni.

„Naučila bys mě kroky, Lacije?“ zeptal se.

Lacije na něho pohlédla s vděčným úsměvem – Talutovým úsměvem, jak si Ajla zase jednou uvědomila – a uchopila ho za obě ruce, když se blížili k ostatním. Byla štíhlá a vysoká na svých dvanáct let a pohybovala se s velkým půvabem. Ve srovnání s ostatními ženami byla nenápadná, ale Ajla dospěla k závěru, že jednoho dne bude velmi krásná.

Ostatní ženy se připojily k tanečníkům, hudba se znovu změnila a teď se téměř všichni pohybovali v jejím taktu. Lidé začali zpívat a Ajla neodolala pokušení. Podala ruce ostatním a vešla s nimi do kruhu. S Jondalarem na jedné straně a s Talutem na druhé se pohybovala dopředu dozadu a v kruhu a stále znovu dokola a tančila a zpívala unášená hudbou.

Nakonec s posledním výkřikem hudba zmlkla. Lidé se smáli, mluvili jeden přes druhého, popadali dech, hudebníci jako tanečníci.

„Necije, není už jídlo hotové? Už to tady voní celý den a já málem umírám hlady!“ volal Talut.

„Jenom se na něho podívejme,“ řekla Necije a ukázala hlavou na Taluta. „Vypadá skutečně tak vyhladověle?“ Lidé se smáli.

„Ano, jídlo je hotové. Jenom jsme čekali, až budou všichni ochotni přijít k jídlu.“

„No, já už rozhodně jdu,“ řekl Talut.

Zatímco si někteří šli pro jídelní misky, přinášeli ti, co vařili, svá jídla ven. Jídelní misky patřily každému osobně. Byly to často ploché pánevní nebo lopátkové kosti z bizona nebo jelena, poháry byly z hustě pletených vodotěsných malých košíků, často však taky z klenutých čelních kostí jelena, od kterých byly odříznuty parohy. Mušle, které získávali výměnou společně se solí od lidí, kteří žili u moře, sloužily jako menší misky, naběračky nebo lžíce.

Mamutí pánevní kosti se používaly jako podnosy a tácy. Jídlo se rozdílelo velkými naběračkami z kostí, mamutoviny, parohu nebo z rohoviny nebo taky rovnými hůlkami, které se snadno používaly jako kleště. Menší kleště byly stejně jako jídelní nože z pazourku. Sůl, tak daleko ve vnitrozemí velká vzácnost, se podávala kolem ve stejně vzácných a překrásných lasturách měkkýšů.

Necijino jídlo bylo šťavnaté a chutné, jak vůně slibovaly. K tomu se podávaly Tulijiny malé placky z drceného zrní, které se daly vařit do šťávy. I když dva sněžní kurové nemohli zasytit celý tábor, přesto se každý snažil, aby alespoň ochutnal a zjistil, jak je na tom Ajla s kuchařským uměním. Maso upečené v zemní peci vyložené horkými kameny bylo tak jemné, že se snadno oddělovalo od kostí. Ajle připadalo, že se jí zrnitá nádivka opravdu povedla. Její směs koření byla pro Mamutony nezvyklá, ale chutnala jim a snědlo se všechno do posledního kousíčku.

Ranek přinesl svou lahůdku těsně před koncem hostiny a překvapil všechny tím, že to tentokrát nebylo jídlo, které obvykle připravoval. Místo toho nechal kolovat křupavé malé kuličky. Ajla jednu ochutnala a hned se natahovala po další.

„Jak to děláš?“ zeptala se. „Jsou moc dobré.“

„Pokud nebudeme častěji soutěžit, aby bylo dost jemně roztlučeného zrní, nebylo by snadné je upéct. Smíchal jsem zrní s rozpuštěným mamutím tukem, pak jsem přidal borůvky a přemluvil jsem Neciji, aby mi dala trochu svého medu. Pak jsem to všechno upekl na horkých kamenech. Vymek říkal, že lidé mé matky používali na pečení sádlo vepřů, ale nebyl si tím tak jistý. A

protože si nevzpomínám, že bych tu nějakého divočáka viděl, pomyslel jsem si, že snad mamutí sádlo taky poslouží.“

„Chut' je téměř stejná,“ řekla Ajla. „Ale něco takového jsem ještě nikdy nejedla. Rozplývají se na jazyku.“ Přeměřila si muže s temnou pletí, černýma očima a kudrnatými vlasy, který přes svůj exotický zjev byl Mamutonem tábora Lvů jako všichni ostatní. „Proč vaříš?“

Zasmál se. „A proč bych neměl? U ohniště Lišky jsme přece jenom dva a mě to baví, i když jsem rád, že většinou dostanu něco z Necijina jídla. Proč se ptáš?“

„Muži klanu nevaří.“

„To spousta mužů nedělá, když nemusí.“

„Ne, muži klanu ani nedokážou vařit. Nevědí, jak se to dělá. Nemají žádné vzpomínky.“ Ajla nevěděla, jestli to dokáže vysvětlit, ale vtom přišel Talut a naléval svůj kvašený nápoj. Všimla si, že ji Jondalar sleduje, i když se snažil nevypadat příliš znepokojeně. Nastavila pohár a dívala se, jak jí Talut nalévá nápoj. Poprvé jí zrovna nechutnal, ale všichni ostatní ho očividně pili tak rádi, že se rozhodla to ještě jednou zkusit.

Když Talut všem nalil, vzal svou misku a potřetí si nabral jídlo z Necijina koše.

„Talute! Snad už si nebereš další misku?“ řekla Necije oním nezcela káravým tónem, který – jak Ajla zjistila – používala vždycky, když medvědovitému náčelníkovi chtěla dát najevo, že má z něho zvláštní radost.

„Tentokrát jsi překonala sama sebe. Tak dobré jídlo jsem ještě nikdy nejedl.“

„Už zase přeháníš. To říkáš jenom proto, abych ti nenadávala do rosomáků.“

„No no, Necije!“ řekl Talut a odložil misku. Všichni se usmívali a významně po sobě pokukovali. „Když říkám, že jsi nejlepší, tak to tak taky myslím.“ Zvedl ji a skryl tvář na jejím krku.

„Talute! Ty medvědě! Hned mě pusť!“

Učinil, jak poručila, ale přesto laskal její hrud' a ušní lalůčky. „Máš pravdu. Kdo by potřeboval ještě jíst. Myslím, že na závěr hostiny si vezmu tebe. Nedostal jsem předtím nějaký slib?“ řekl a hrál nevinného.

„Talute! Jsi horší než jelen v říji!“

„Nejdřív jsem rosomák, pak medvěd a teď už taky jelen!“ Halasně se rozesmál. „Ale ty jsi lvice. Pojď k mému ohništi,“ řekl a tvářil se, že ji chce zase zvednout a odnést dovnitř.

Najednou se vzdala vší přetvářky a smála se. „Ach, Talute, jak nudný by byl život bez tebe!“

Talut se široce ušklíbl. Láska a pochopení, které zářily z jejich očí, když na sebe pohlédli, všechny zahřívaly u srdce. I Ajla pociťovala tuto srdečnost a hluboko v duši cítila, že jejich náklonnost spočívá v tom, že se naučili po společných zkušenostech přijímat se vzájemně takoví, jací jsou.

Ostatně v ní probouzela Talutova a Necijina spokojenost zneklidňující myšlenky. Zdalipak ji někdo takhle přijme? Pozná někdy tak dobře svého druhu?

Seděla ponořená v myšlenkách a dívala se na řeku. Byl na ni a na ostatní mírumilovný pohled, zatímco daleká prázdná krajina skýtala děsivé divadlo.

Mraky putující k severu rozšířily svou říši, když Mamutoni končili se svou hostinou. V zářivé nádheře ohlašovaly své vítězství nad vzdáleným horizontem, mávaly oranžovými a šarlatovými prapory. Divadlo přecházejících barev předvedlo krátkodobou slavnost v zářivé nádheře. Neúprosně se blížící noc ubírala prchajícím barevnému opojení veškerý lesk a ohnivé paprsky vyhledaly do karmínových tónů. Plápolající růžová barva ustoupila kouřové levanduli, kterou zatlačila popelavě fialová barva, nad kterou konečně zvítězila čern.

Čím víc večer pokročil, tím víc se zvedal vítr, a všechny už lákalo teplo podzemního obydlí. Posbírali jídelní náčiní a umyli je. Co zbylo z Necijina jídla, přelili do jedné mísy a velkou kůži na vaření vyčistili a pověsili k sušení přes rám.

Uvnitř obydlí lidé svlékli přehozy a pověsily je na háky. Pak se nejdřív postarali o ohně a rozdmýchali je k novému životu.

Tronyje nakrmila maličkého Hartala, který brzy spokojeně usnul, ale tříletá Nuvi ještě bojovala s tím, aby udržela oči otevřené a chtěla k ostatním, kteří se shromáždili u ohniště Mamuta. Ajla ji vzala na ruku, když se na nejistých nožkách pustila za ostatními, a když usnula, odnesla ji zpátky k Tronyji. Mladá matka ještě ani nestačila odejít od ohniště.

U ohně Jeřába si Ajla všimla, že se dvouletý Fralijin syn Tašer zarputile dožaduje, aby ho matka nakojila, i když se najedl z jejího talíře. Pobrekával pak nespokojeně, což Ajlu přesvědčilo, že jeho matka už nemá mléko. Sotva usnul, Krocije a Frebek se pohádali a probudili ho. Fralije, která byla příliš vyčerpaná, aby se vzchopila k odporu a chtěla jenom mít klid, ho vzala do náruče. Sedmiletý Krysavec mrzutě protáhl tvář.

Krysavec se přidal k Brynanovi a Tuši, když procházel kolem. Našli ještě Rugiji a Rydaga a všech pět dětí, které byly přibližně stejného věku, se bavilo slovy a posunky. Pak se shlukly všechny na jednom lůžku kousek od toho, kde spali Ajla a Jondalar.

Druvek a Danug dali blízko ohniště Lišky hlavy dohromady. Lacije byla nablízku, avšak nikdo si jí nevšímal, ani ji neoslovil. Ajla sledovala, jak Lacije nakonec chlapcům ukázala záda, svěřila hlavu a loudavě přešla k mladším dětem. Ajla se dohadovala, že z mladé dívky se ještě nestala skutečná žena, ale že už to zřejmě nastane brzy. To byla doba, kdy dívky potřebovaly druhé dívky, aby se spolu bavily. V celém táboře ale nebyla žádná jiná jejího věku a chlapci ji prostě nebrali na vědomí.

„Lacije, nechceš si sednout ke mně?“ zeptala se. Lacijina tvář se rozzářila, když k ní hned usedla.

Zbytek od ohniště Tura procházel střední chodbou dolů. Tulije a Barzek se připojili k Talutovi, který se radil s mamotem. Degije si sedla z druhé strany k Laciji a usmála se na ni.

„Kde je Druvek?“ zeptala se. „Nikdy jsem ho nemusela hledat. Vždycky mi stačilo, abych se podívala, kde jsi ty.“

„Baví se s Danugem,“ řekla Lacije. „Jsou teď pořád spolu. Byla jsem tak ráda, když se vrátil domů, protože jsem si myslela, že bychom se teď my tři mohli spolu dobře bavit. Ale oni chtějí mluvit jenom spolu.“

Degije a Ajla na sebe pohlédly a vyměnily si vědoucí pohled. Nastal čas, kdy se dětská přátelství dostávala do jiného světla.

Dospívající se začali řídit vzorem dospělých. Začínali vidět v druhém muže a ženu, a to v nich vyvolávalo zmatek a i pocit osamění.

Ajla byla po většinu svého života vyloučena ze společného života a tím nebo oním způsobem byla vždycky považována za cizinku. Věděla, co to znamená být sama, i když byla obklopená

lidmi, kteří ji milovali. Později, ve svém údolí, musela snášet ještě zoufalejší osamělost. Teď myslela na touhu a vzrušení, které vzplály v očích dívky, kdykoliv uviděla koně.

Ajla pohlédla nejdřív na Degiji a pak na Laciji, aby je zapojila do hovoru. „Dnes je rušný den. Měla jsem teď každý den moc práce. Potřebuju pomoc. Nemohla bys mi pomoci ty, Lacije?“ zeptala se.

„Ale ovšem. Co mám udělat?“

„Dřív jsem hřebelcovala koně každý den a každý den si na nich vyjela. Teď už na to nemám tolik času. Nepomohla bys mi? Ukážu ti to.“

Lacije vykulila oči. „Já ti mám pomoci s koňmi?“ zeptala se udiveně. „A to smím, Ajlo?“

„Ano. Pokud tu zůstanu, mohla bys mi hodně pomoci,“ odpověděla Ajla.

Všichni se tlačili kolem ohniště Mamuta. Talut, Tulije a několik dalších se bavilo s mamotem o lovu bizonů. Starý muž hledal v budoucnu a teď mluvili o tom, jestli by to neměl udělat ještě jednou. Protože byl lov úspěšný, ptali se, jestli by brzy nemohli podniknout podobný. Mamot souhlasil, že to zkusí vypátrat.

Velký náčelník dával častěji kolovat opojný nápoj, který připravil ze škrobu orobince, a dolil i Ajlin pohár, zatímco se mamot připravoval na cestu do budoucna. Nápoj, který jí Talut nalil venku, z větší části vypila, ale trápil ji pocit viny, že ho trochu taky vylila. Tentokrát jí nejdřív několikrát zamíchala, pak se zhluboka nadechla a všechno naráz vypila. Talut jí s úsměvem pohár hned zase dolil. Poděkovala mu trochu váhavým úsměvem a vypila i ten. A Talut jí znovu dolil, když šel kolem a viděl, že je její pohár prázdný. Vlastně už nechtěla, avšak už bylo pozdě odmítnout. Zavřela oči a vypila těžký nápoj naráz. Pomalu si přivykala na jeho chuť, stále ještě však nechápala, proč ho všichni mají tak rádi.

Zatímco čekala, trochu se motala, v uších jí hučelo a zrak se jí kalil. Vůbec si nevšimla, když Tornek začal vyluzovat na lopatce mamuta rytmické tóny, ale spíš si myslela, že se to odehrává v jejím nitru. Potřásla hlavou a pokoušela se probrat. Přitom se soustředila na mamota a pozorovala, jak něco polyká – a měla

neurčitý pocit, že je to nebezpečné. Chtěla mu v tom zabránit, ale zůstala sedět na svém místě. On byl mamot, musel tedy vědět, co dělá.

Urostlý štíhlý starý muž s bílým vousem a dlouhými bílými vlasy seděl se zkříženýma nohama za jednou z lebek sloužících jako buben. Vzal do ruky paličku z paroží, chvíli se zaposlouchal, pak se připojil k Tornekovi a spustil monotónní nápěv. Ostatní se přidali a brzy se všichni oddali hypnotizujícímu nápěvu v němž se určité úseky opakovaly trhaně a jen v nepatrné tonální obměně. Zpěv byl vystřídán arytmiickým bubnováním, které bylo v tónech různější než lidské hlasy. Přidal se další buben, a to už si Ajla všimla, že Degije vedle ní nesedí.

Dunění bubnů odpovídalo dunění v Ajlině hlavě. Pak se domnívala, že slyší víc než jen monotónní zpěv a bubnování. Změny tónů, různé kadence, změny v barvě a síle při bubnování připomínaly hlasy, mluvící hlasy, které něco říkaly, čemuž téměř, ale ne docela, rozuměla. Pokoušela se soustředit a napjatě naslouchala, avšak nedokázala jasně myslet, a čím víc se snažila, tím víc se bubnování vzdalovalo. Nakonec to vzdala, odevzdala se vířivému bubnování, které jako by ji celou pohltilo.

Najednou ucítila, že ji něco unáší.

Letěla nad pustými zmrzlými rovinami. Prázdná krajina, která pod ní ležela, byla až na zvlášť výrazné znaky zahalena sněhovými závějemí. Pozvolna si uvědomovala, že není sama. Druh, který s ní spěchal, pozoroval stejnou scénu a určoval nějakým nevysvětlitelným způsobem tempo a směr.

Pak – slabě jako vzdálené světlo, podle něhož se mohla řídit – vnímala zpívající hlasy a mluvící bubnování. V okamžiku prozření pochopila slovo, které bylo vyraženo stakato a blížilo se lidskému hlasu.

„Po-ma-lu.“ Pak ještě jednou: „Ta-dy po-ma-lu.“

Cítila, jak se její let zpomaluje, a když pohlédla dolů, viděla ve stínu vysokého břehu řeky vedle sebe pár bizonů. Mohutná zvířata stála odevzdaně ve sněhové bouři. Sníh se jim lepil na huňatou srst, hlavy měly skloněné, jako by pro ně byly mohutné černé rohy nesnesitelnou tíží. Jenom pára, která jim zřetelně stoupala z nozder, prozrazovala, že jsou to živí tvorové a ne hrboly v krajině.

Ajla cítila, jak ji přitahují, nakonec byla tak blízko, že je mohla počítat a rozeznat od sebe jednotlivá zvířata. Jedno mladé zvíře udělalo pár kroků, aby se přitisklo ke své matce. Stará kráva, jejíž roh byl ve špicí odlomený, potřásla hlavou a zafuněla. Býk hrabal kopytem, odhrnul sněh a ukusoval trs zvadlé trávy. V dálce něco vylo: možná vítr.

Když zastavili, rozhled se opět rozšířil a ona zahlédla nehluché čtyřnohé stíny, které se kradly za svým cílem. Řeka plynula pod bizony, tlačícími se k sobě, mezi dvojicí skal. Výš proti proudu se zúžila náplavová rovina kolem řeky, kde bizoni hledali úkryt mezi příkrými břehy, voda šuměla příkrou roklí z rozeklaných skal a přes peřeje stékala malými vodopády. Jediný průchod tvořila skalnatá rokle, kudy se draly jarní vody, které odtékaly do stepi.

„Doomůůů!“

Zaznělo jí to jako zahoukání v uchu, pak se pohnula a přeletěla rovinu.

„Ajlo! Jsi v pořádku!“ zvolal Jondalar.

Ajla cítila, jak to s ní křečovitě škublo. Když otevřela oči, dívala se překvapeně do modrých očí, které na ni s obavami hleděly. „Hm... ano, myslím, že ano.“

„Co se stalo? Lacijs říká, že jsi padla na lůžko, že jsi úplně ztuhla a měla jsi křeče. Pak jsi usnula a nikdo tě nemohl probudit.“

„To já nevím...“

„Cestovala jsi se mnou, Ajlo.“

Oba se otočili, když zaslechli mamotův hlas.

„Cestovala s tebou? Kam?“ zeptala se Ajla.

Starý muž se na ni pátravě zadíval. Je vystrašená, pomyslel si. Není divu, nebyla na to koneckonců vůbec připravená. I když je na to člověk připravený, je to poprvé dost děsivé. Vůbec mě nenapadlo ji zasvěcovat. Kdo by taky tušil, že má tak velkou přirozenou schopnost! Vždyť dokonce ani nevzala somuti. Její dar je velmi výrazný. Musí být zasvěcena – k jejímu vlastnímu dobru. Jenom – kolik jí teď můžu říct? Nechtěl bych, aby svůj dar pociťovala jako zátěž, pod kterou musí celý život trpět. Chtěl bych, aby ho pociťovala skutečně jako dar, i když tím na sebe přejímá velkou zodpovědnost... ale Matka obvykle nepropůjčuje své dary

těm, kteří je nemohou přijmout. Matka musí mít s touhle mladou ženou nějaké zvláštní záměry.

„Kam myslíš, že jsme cestovali, Ajlo?“ zeptal se starý šaman.

„... nejsem si jistá. Venku... ve sněhové bouři... viděla jsem bizony... krávu se zlomeným rohem... dole u řeky.“

„Viděla jsi to jasně. Byl jsem překvapený, když jsem tě ucítil vedle sebe. Ale měl jsem hned poznat, že se to může stát. Věděl jsem přece o tvých možnostech. Ty máš dar, Ajlo, ale musíš být zasvěcena, musíš se naučit ho používat.“

„Dar?“ zeptala se Ajla a posadila se. Zamrazilo ji a na okamžik pocítila strach. Nechtěla žádné dary. Jediné, co chtěla, bylo mít druhu a děti, jako Degije nebo jako každá jiná žena. „Jaký dar, mamote?“

Jondalar viděl, jak zbledla. Jak je ustrašená. Vypadá tak zranitelně, pomyslel si a konejšivě jí položil paži kolem ramen. Chtěl jí dát pocit bezpečí, ochránit ji před nebezpečím, milovat ji. Ajla se k němu přivinula a cítila, jak její strach mizí.

Mamot si všiml jejích jemných reakcí. Tato tajemná mladá žena, která se tak náhle ocitla v jejich středu, pro něho byla látkou k přemýšlení. Proč se objevila právě u nich, ptal se.

Nepřipisoval to náhodě, že Ajla narazila na tábor Lva. Náhody nehrály v jeho představě světa nijak velkou roli. Mamot byl přesvědčený, že všechno slouží svému účelu, že za vším stojí řídicí síla, základ existence všeho, ať už to chápal, nebo ne. Byl taky přesvědčený, že Matka měla důvod, proč Ajlu zavedla právě k nim. Jasnozřivě se ledasčeho o ní dohadoval, a teď, když věděl víc o jejím pozadí, se ptal, zda některý z důvodů, proč byla poslána k nim, nemůže souviset s jeho osobou. Věděl, že by jí pravděpodobně rozuměl víc než kdokoli jiný.

„Jaký je to dar, to nevím, Ajlo. Dar Matky může mít mnoho podob. Ty například máš zřejmě dar léčení. A způsob, jak zacházíš se zvířaty – to je pravděpodobně taky dar.“

Ajla se usmála. Pokud je léčitelství, které se naučila od Izy, darem, pak proti tomu nic neměla. A jestli byli Víha a Vítěz a Drobek dary Matky, mohla být jenom vděčná. Byla dávno přesvědčená, že to byl duch Velkého jeskynního lva, kdo jí seslal zvířata. A možná s tím Matka taky měla něco společného.

„A po tom, co jsem se dnes dozvěděl, bych řekl, že máš dar vydávat se na cesty do budoucna. Matka tě bohatě vybavila dary,“ řekl mamot.

Jondalar ustaraně nakrčil čelo. Příliš mnoho pozornosti Dony nebylo vždycky žádoucí. On už dost často slýchal, jak je obdařen štěstím, ale zvlášť šťastný proto ještě nikdy nebyl. Najednou si připomněl slova starého bělovlasého léčitele, který sloužil Matce za Saramudony. Šamud mu kdysi řekl, že Matka mu tolik přeje, aby mu žádná žena neodolala, dokonce ani Matka sama – v tom že je jeho dar – ale vštěpoval mu, že se má mít na pozoru. Dary Matky že nejsou jenom čistým požehnáním, člověk je tím neustále jejím dlužníkem. Znamená to snad, že je Ajla jejím dlužníkem?

Ajla si nebyla jistá, jestli se jí tento nový dar zrovna líbí. „Já Matku neznám a neznám její dary. Myslím, že Víhu mi poslal jeskynní lev, můj totem.“

Mamot se zdál zaražený. „Jeskynní lev je tvůj totem?“

Ajle neušel jeho výraz tváře a připomněla si, jak obtížně lidé klanu uvěřili, že žena může mít tak mocný mužský totem, který ji ochraňuje.

„Ano. To mi řekl mog–ur. Jeskynní lev mě vyvolil a poznamenal. Ukážu ti to,“ prohlásila Ajla. Rozvázala opasek, který držel její nohavice, a stáhla je na boku dolů, aby odhalila levé stehno, kde byly vidět čtyři souběžné jizvy – důkaz o setkání s jeskynním lvem.

Jizvy byly, jak si mamot všiml, staré a dávno zahojené. Musela být mladinká. Jak mohla mladá dívka uniknout jeskynnímu lvovi? „Jak jsi přišla k těm jizvám?“ zeptal se.

„Já si nevzpomínám... mám jenom sen.“

Mamotův zájem prudce stoupl. „Sen?“ povzbuzoval ji, aby jen mluvila dál.

„Takový, který se mi občas vrací. Jsem na temném místě, kde je velmi těsno. Světlo proniká jenom úzkou škvírou, Pak,“ – zavřela oči a polkla – „se něco sune do světla a já mám hrozný strach. Dovnitř pronikne lví tlapa s ostrými drápy. Vykřiknu a probudím se.“

„I mně se nedávno zdálo o jeskynním lvovi,“ řekl mamot. „Proto mě tvůj sen tak zajímá. Zdálo se mi, že smečka jeskynních lvů se slunila v horkém letním dni venku ve stepi. Mají dvě lvíčata.

Jedno z nich – malá lvice – si chce hrát se starým lvem, velkým zvířetem s mohutnou narudlou hřívou. Natáhne se tlapou a plácne mu do tváře, jen mírně, jako by se ho prostě jenom chtěla dotknout. Velký lev ji odstrčí, přidrží ji svou obrovskou tlapou a čistí ji dlouhým hrubým jazykem.“

Ajla a Jondalar naslouchali – oba jako u vytržení.

„Pak najednou,“ pokračoval mamot, „jsou vyrušeni. Řítí se k nim stádo sobů. Nejdřív jsem si myslel, že chtějí lva napadnout – sny mívají často hlubší význam, než si člověk nejdřív myslí – ale tihle sobi jsou zpanikaření, a když spatří lva, rozeběhnou se na všechny strany. Bratr malé lvice byl udupán k smrti. Když je po všem, pokouší se lvice malého lvíčka přimět, aby vstal, nemůže ho ale oživit. Proto ho tam nechá a odtáhne s malou lvicí a zbytkem tlupy pryč.“

Ajla tam seděla naprosto ohromeně.

„Copak je, Ajlo?“ zeptal se mamot.

„Drobek. Drobek byl ten bratr. Já jsem lovila soby, vyplašila jsem je. Později jsem našla malého lvíčka, který byl zraněný. Přinesla jsem ho do své jeskyně. Uzdravila jsem ho. Vychovala jsem ho jako lidské dítě.“

„Jeskynní lev, kterého jsi vychovala, byl podupán soby?“ Ted’ to byl mamot, který byl zaražený. To nemohla být jenom náhoda.

V tom musel být hlubší význam. Sice se domníval, že tento sen o jeskynním lvovi je třeba vyložit podle symbolických hodnot, ale ted’ poznal, že jeho význam byl hlubší, než by považoval za možné. To přesahovalo jeho cesty do budoucna, přesahovalo to všechny zkušenosti, které dosud v životě udělal. O tom ted’ musel důkladně přemýšlet a chtěl se o tom dozvědět ještě víc.

„Ajlo, jestli proti tomu nic nemáš, chtěl bych se tě ještě zeptat...“

Přerušil je hlasitý křik.

„Vůbec si Fralije nevážíš, ani trochu! Nezaplatil jsi za ni ani slušnou cenu nevěsty!“ křičela Krocije.

„A pro tebe nemá nic jiného význam než tvá vlastní důležitost! Už toho mám dost, těch tvých věčných výčitek o ceně nevěsty. Zaplatil jsem ti, co jsi požadovala, když za ni nikdo jiný zaplatit nechtěl.“

„Co to povídáš, že nikdo jiný nechtěl zaplatit? Ty jsi o ni žadonil, úpěnlivě jsi mě prosil. Říkal jsi, že se postaráš o ni a o její děti. Říkal jsi, že budu vítaná u tvého ohniště...“

„A neudělal jsem to?“ křičel Frebek.

„A kdy jsi mně prokázal náležitou úctu? Ať řeknu cokoliv, ty máš vždycky něco proti tomu.“

„Kdybys jednou řekla něco rozumného, nemusel by se nikdo hádat. Fralije si zaslouží víc. Podívej se na ni, požehnaná Matkou, potřebuje...“

„Matko, Frebeku, prosím, přestaňte se hádat!“ vmísila se mezi ně Fralije. „Já bych chtěla klid...“

Vypadala vyčerpaně a byla velmi bledá. Ajla si o ni dělala starosti, viděla, jak pokračující hádka těhotnou ženu sužuje. Vstala a šla naproti k ohništi Jeřába.

„Nevidíte, jak je z toho Fralije unavená,“ řekla Ajla, když stará žena a muž na okamžik přestali, takže mohla něco říct. „Potřebuje pomoc. Vy jí nepomáháte. Z vás onemocní. Tyhle hádky nejsou pro ni dobré, pro těhotnou ženu je to zlé. Ještě to doženete tak daleko, že své dítě ztratí.“

Krocije i Frebek na ni udiveně hleděli, ale Krocije se vzchopila dřív než muž.

„Vidíš? Co jsem říkala? Ty prostě Fraliji nemiluješ. Ani nechceš, aby mluvila s touhle ženou, která tomu rozumí. Jestli ztratí dítě, bude to tvoje vina.“

„Co ta už tomu rozumí!“ prohlásil Frebek posměšně. „Co může znát z léčitelství někdo, koho vychovala zvířata? Teď tahá ještě zvířata sem! Ona sama je zvíře. Máš pravdu, nedovolím, aby se Fralije s někým takovým stýkala. Kdo ví, co za zlé duchy už přivedla do našeho obydlí! Jestli Fralije ztratí dítě, bude to její vina! Její a těch proklatejch ploskolebců!“

Ajla se zapotácela, jako by dostala ránu. Nenávist, s jakou na ni Frebek vychrlil všechny urážky, jí vzala dech a i zbytek tábora oněměl.

V ohromeném tichu, které se rozprostřelo, potlačila výkřik. Pak se otočila a vyběhla z obydlí ven. Jondalar popadl její a svůj přehoz a rozběhl se za ní.

Ajla rozrazila těžký kožešinový závěs u vchodu a ocitla se ve skučícím větru. Bouře, která hrozila propuknout celý den,

nepřinesla ani déšť, ani sníh, ale prudký vítr zuřil kolem tlustých stěn podzemního obydlí.

Ajla pískla na Víhu a hned vzápětí slyšela nablízku její zaržání. Z temnoty závětrné strany obydlí k ní přiběhla klisna i hřebeček.

„Ajlo! Snad nechceš jet na koni v téhle bouři!“ volal Jondalar, když vyšel ven. „Tady venku je ledová zima. Vždyť zmrzneš.“

„Jondalare! Já tu nemůžu zůstat!“ zvolala zoufale Ajla.

„Vezmi si přehoz, Ajlo,“ naléhal na ni a pomohl jí ho přetáhnout přes hlavu. Pak ji sevřel do náruče. Scénu, jakou právě udělal Frebek, už očekával dlouho. Věděl, že k tomu musí dojít, když tak otevřeně mluvila o své minulosti. „Teď nemůžeš odejít. Ne v tomhle oblečení. Kam bys šla?“

„Já nevím a je mi to taky jedno,“ vzlykala. „Jenom pryč odtud.“

„A co bude s Víhou? A s Vítězem? Tohle počasí pro ně není.“

Nepřistoupila na to, ale přitiskla se k němu pevněji. Avšak přece jenom si všimla, že koně hned ustoupili do závětrí obydlí. Dělalo jí starost, že nemá jeskyni, kde by jim mohla nabídnout ochranu při špatném počasí, jak tomu byli zvyklí. V takové noci prostě nemohla odejít.

„Já tu nezůstanu, Jondalare. Jakmile se vyčásí, chtěla bych zpátky do údolí.“

„Když chceš, Ajlo, tak se vrátíme. Ale teprve až se vyčásí. A teď zase pojd' se mnou dovnitř!“

12.

„Podívej, kolik ledu se jim uchytilo na srsti,“ řekla Ajla a pokoušela se vykartáčovat rampouchy, které visely z dlouhé zimní srsti Víhy.

Klisna frkala a vypouštěla do chladného ranního vzduchu obláčky páry, které vítr hned rozháněl. Bouře polevila, ale mraky nahoře na nebi stále ještě nevěstily nic dobrého.

„Ale koně jsou v zimě vždycky venku. Obvykle přece nežijí v jeskyních, Ajlo,“ domlouval jí Jondalar.

„A hodně koní v zimě pojde, i tehdy, když za špatného počasí stojí na chráněném místě. Víha a Vítěz měli vždycky teplé suché místo, když chtěli. Nežili ve stádu a nejsou zvyklí být po celou dobu venku. Tohle pro ně není vhodné místo... a pro mě taky ne. Říkal jsi, že odtud můžeme kdykoliv odejít. Já bych se chtěla vrátit zpátky do údolí.“

„Ajlo, copak nás tu nepřijali přátelsky? Nechová se k nám většina lidí velkoryse?“

„Ano, přijali nás přátelsky. Mamutoni se snaží být pohostinní ke svým hostům, ale jsme právě jenom návštěva a je načase, abychom zase odešli.“

Jondalar ustaraně vraštil čelo, sklonil pohled k zemi a přešlapoval z nohy na nohu. Chtěl něco říct, nevěděl jenom přesně jak.

„Ajlo... říkal jsem ti, že by se něco takového mohlo stát, když... když budeš mluvit... eh... o lidech, u kterých jsi vyrostla. Pro většinu lidí to jsou... ne to, co v nich vidíš ty.“ Zvedl oči. „Kdybys neřekla...“

„Já bych umřela, kdyby se mě lidé klanu neujali, Jondalare! Říkáš, že bych se měla stydět za lidi, kteří se o mě starali? Myslíš snad, že Iza byla méně lidská než Necije?“ řekla Ajla popuzeně.

„Ne, ne, to jsem nemyslel, Ajlo. Já přece netvrdím, že by ses za ně měla stydět. Já jenom myslel... chci říct... neměla bys o tom mluvit s lidmi, kteří to nechápou.“

„Já nevím, jestli mi rozumíš. O kom bych měla vyprávět, když se mě zeptají, kdo jsem? Kdo jsou moji lidé? Odkud pocházím? Já už nepatřím ke klanu – Broud mě proklel, pro ně jsem zemřela – ale přála bych si, abych zase mohla být u nich! Přinejmenším mě uznali jako léčitelku. Oni by mi nebránili, abych pomohla ženě, která potřebuje pomoc. Máš vůbec tušení, jak strašné je pro mě přihlížet, jak trpí, a nesmět jí pomoci? Já jsem léčitelka, Jondalare!“ křičela zoufale a bezmocně a znovu se obrátila ke koním.

Z obydlí vyšla Lacije, a když viděla Ajlu u koní, hned šla k ní. „Co můžu udělat, abych pomohla?“ zeptala se horlivě s rozzářenou tváří.

Ajla si připomněla, že ji včera večer požádala o pomoc, a pokusila se zase ovládnout. „Myslím, že teď nepotřebuju pomoc. Nezůstanu tady, ale brzy se vrátím zpátky do údolí,“ řekla řečí děvčete.

Lacije se zarazila. „Ach... tak... tak to asi překážím,“ řekla nešťastně a chystala se zase zmizet ve vchodu obydlí.

Ajla viděla zklamání, které se Laciji zračilo ve tváři. „Ale koně potřebují vyhřebelcovat. Mají v srsti spoustu ledu. Možná bys mi dnes mohla přece jenom pomoci?“

„Ráda,“ řekla dívka a hned se zase usmívala. „Co mám udělat?“

„Vidíš tady to, na zemi, hned vedle obydlí, ty suché stonky?“

„Ty myslíš tenhle bodlák?“ zeptala se Lacije a ukázala na stonek s kulatou chlupatou hlavou.

„Ano, ten jsem přinesla od řeky. Ten bodlák je dobrý kartáč. Musíš ho odlomit – takhle – a ruku si ovázat kusem kůže. Pak ho

líp udržíš,“ vysvětlovala Ajla. Vedla Laciji k Vítězovi a ukázala jí, jak musí držet bodlák, aby dobře vyhřebelcovala zimní srst mladého koně.

Jondalar stál vedle, aby uklidňoval Vítěze, dokud si na neznámou dívku nezvykne, a Ajla dál hřebelcovala Víhu, aby jí odstranila rampouchy ze srsti.

Lacijina přítomnost ukončila rozhovor o odchodu a Jondalar byl za to vděčný. Zdálo se mu, že řekl víc, než bylo nutné – a navíc že se vyjádřil neobratně. A teď už nevěděl, co by měl ještě dodat. Nechtěl, aby Ajla odešla za těchto okolností. Kdyby se teď vrátila, mohlo by se stát, že by už nikdy nechtěla z údolí odejít. I když ji velice miloval, nevěděl, jestli by snesl prožít zbytek života jenom s ní a bez druhých lidí. Taky si myslel, že by ani ona neměla žít tak odloučeně. Dokázala se tak dobře zařídit, pomyslel si. Nemělo by jí připadat zatěžko se přizpůsobit kdekoliv – i u Zelandonců. Kdyby jen nemluvila o plosko... ale vždyť má pravdu. Co má říct, když se jí někdo zeptá, kdo jsou její lidé? Věděl, že kdyby ji přivedl domů, zeptal by se jí na to každý.

„Vždycky jim vyčesáváš led ze srsti?“ zeptala se Lacije.

„Ne vždycky. V údolí byli koně za špatného počasí u mě v jeskyni. Ale tohle není místo pro koně,“ řekla Ajla. „Brzy odejdu. Jakmile se vyčesá, vrátím se do svého údolí.“

V obydlí prošla Necije kolem společného ohniště do vstupního prostoru, ale když se blížila k východu, slyšela venku hlasy a zastavila se, aby naslouchala. Tušila, že po té ošklivé scéně včera večer by se mohlo stát, že bude mít Ajla přání odejít. Tu možnost Necije nijak nevířila, protože by to znamenalo, že už se Rydag a ostatní v táboře nenaučí žádné další posunky. Necije si už všimla, jak jinak teď lidé s Rydagem jednají, když se s ním mohou dorozumět. Až na Frebeka samozřejmě. Škoda že jsme je vyzvali, aby žili s námi, pomyslela si... ale kde by byla Fralije dnes, kdybychom to neudělali? Daří se jí špatně, těhotenství ji velmi sebralo.

„Proč musíš pryč, Ajlo?“ ptala se právě Lacije. „Mohli bychom přece pro ně tady zbudovat přístřešek.“

„Má pravdu. Nemůže to být tak těžké postavit pro ně v blízkosti vchodu stan nebo přístřešek, aby byli chráněni před nejhrošším větrem a sněhem,“ připojil se Jondalar.

„Myslím, že Frebek by nechtěl mít zvířata tak blízko,“ řekla Ajla.

„Frebek je ale jediný, Ajlo,“ řekl Jondalar. „Ale Frebek je Mamuton. To já nejsem.“ To nikdo nepopíral, ale Lacije se začervenala, jak se styděla za svůj tábor.

Uvnitř obydlí pospíchala Necije zpátky k ohništi Lva. Talut, který se právě probudil, odhrnul kožešiny, přehodil své obrovské nohy přes okraj lůžka a posadil se. Podrbal se ve vousu, roztáhl paže a rozevřel ústa, aby pořádně zažíval, ale pak protáhl tvář k bolestné grimase a chytil se za hlavu. Když vzhlédl a viděl před sebou Neciji, nasadil provinilý úsměv.

„Včera večer jsem toho vypil trochu víc,“ oznámil. Pak vstal, vzal košili a natáhl si ji.

„Talute, Ajla se rozhodla od nás odejít, jakmile se vyčásí,“ řekla Necije.

Velký muž se zamračil. „Toho jsem se už obával. Škoda, já doufal, že u nás zůstanou přes zimu.“

„Nemůžeme něco udělat? Proč se má Frebekovi dovolit, aby ji svou špatnou povahou zahnal, když my všichni ostatní bychom chtěli, aby tady zůstala?“

„Nevím, co bychom mohli udělat. Už jsi o tom s ní mluvila, Necije?“

„Ne. Slyšela jsem ji venku mluvit. Právě říkala Laciji, že tady není místo pro koně a že jsou zvyklí být za špatného počasí s ní v jeskyni. Lacije říkala, že bychom přece mohli nějaký přístřešek postavit a Jondalar míní, že by to mohl být stan nebo něco takového blízko vchodu. A nato řekla Ajla, že si myslí, že by byl Frebek jistě proti tomu, aby měl zvířata v takové blízkosti – a já vím, že tím nemyslela koně.“

Talut zamířil k východu a Necije ho následovala. „Pro koně bychom mohli zřejmě něco postavit,“ řekl, „ale jestli chce pryč, nemůžeme ji nutit, aby zůstala. Není Mamutonka a Jondalar je Zel... Zeli... ech, jakže se jmenují?“

Necije se zarazila. „A nemůžeme z ní Mamutonku udělat? Ty a Tulije byste mohli vykonat obřad, aby byla přijata do tábora Lva.“

Talut se zarazil a přemýšlel.

„Tak nevím, Necije. Jen tak se někdo nestane Mamutonem. S tím musejí souhlasit všichni a musíme uvést pár dobrých důvodů, abychom to mohli vysvětlit radě při letním setkání. Kromě toho jsi říkala, že chce pryč,“ řekl Talut, odhrnul kožešinový závěs a spěchal dolů k rokli.

Necije stála před vchodem a dívala se za mizejícími Talutovými zády, pak pohlédla k vysoké světlavé ženě, která kartáčovala plavého koně. Dívala se na ni dlouho a ptala se, kdo asi skutečně je. Jestli Ajla ztratila rodinu na poloostrově na jihu, mohla by být Mamutonka. Byla celá řada táborů, které trávily léto v blízkosti moře Beran a na poloostrov to už nebylo zase tak daleko. Avšak přece jenom o tom nějak pochybovala. Mamutoni věděli, že tam dole byla země ploskolebců a zpravidla se drželi od nich v odstupu. Kromě toho měla Ajla něco, co nebylo tak docela mamutonské. Možná byli její rodiče Saramudoni, patřili tedy k oněm říčními lidem na západě, u nichž se Jondalar zdržoval, nebo možná Sungajové, lidé na severovýchodě, o nichž ostatně Necije nevěděla, jestli někdy pronikli tak daleko na jih. Možná byli její lidé taky cizinci, kteří přišli odjinud. To se dalo těžko posoudit, jenom jedno bylo jisté: Ajla nebyla ploskolebec... a přesto se jí ujali.

Barzek a Tornek vyšli ven z obydlí. Danug a Druvek je následovali. Pozdravili Neciji posunky, jak je to naučila Ajla. Bylo to teď v táboře Lva stále obvyklejší a Necije to podporovala. Za nimi vyšel Rydag, i on pozdravil a usmál se na ni. Odpověděla mu posunkem i úsměvem, avšak když ho k sobě přitiskla, zmizel její úsměv. Rydag nevypadal dobře. Byl bledý a unavenější než jindy. Možná onemocněl.

„Jondalare, kde jsi?“ volal Barzek. „Udělal jsem jeden z těch vrhačů. Chceme ho vyzkoušet ve stepi. Řekl jsem Tornekovi, že se zbaví bolesti hlavy, které má z toho včerejšího pití, když se bude učit vrhat oštěp. Nemáš chuť jít s námi?“

Jondalar pohlédl na Ajlu. Dnes ráno ještě určitě nepadne rozhodnutí.

„Dobře, donesu si svůj vrhač,“ řekl Jondalar.

Když čekali, všimla si Ajla, že jak Danug, tak i Druvek přehlíží Lacijiny pokusy upozornit je na sebe, i když se na ni rudovlasý mladík plaše usmál.

Lacije se dívala nešťastně za svým bratrem a bratrancem, když mizeli s muži.

„Mohli mi říct, abych šla s nimi,“ řekla tiše a pak se odhodlaně otočila k Vítězovi.

„Chtěla by ses naučit zacházet s vrhačem, Lacije?“ zeptala se Ajla, když si vzpomněla na své mládí, jak se toužebně dívala za odcházejícími lovci a přála si, aby je směla doprovázet.

„Mohli mi říct, abych šla s nimi,“ znovu si stěžovala Lacije. „Při obručích a v hodech šipkou jsem Druveka vždycky porazila. Ale oni se na mě nechtějí ani podívat.“

„Já ti to ukážu, jestli chceš, Lacije. Jakmile budeme s koňmi hotové,“ řekla Ajla.

Lacije vzhledla k Ajle. Myslela na to, jak byli všichni překvapeni, když předvedla své umění s vrhačem a s prakem, a neušlo jí, jak se na ni Danug usmíval. Pak ji něco napadlo. Ajla se nikdy nesnažila obrátit na sebe pozornost, prostě dělala, co chtěla, a protože v tom, co dělala, byla tak dobrá, nemohli lidé jinak, než jí věnovat pozornost.

„To by bylo hezké, kdybys mě to naučila, Ajlo,“ řekla. A pak, po chvíli, se zeptala: „Čím to, že jsi tak dobrá – myslím s vrhačem a prakem?“

Ajla přemýšlela a pak řekla: „Mně na tom moc záleží a cvičím... hodně cvičím.“

Od řeky se vracel Talut. Vlasy a vousy měl mokré a oči měl přívětivé.

„Jak mně hučí v hlavě!“ řekl a přehnaně zasténal.

„Talute, proč sis zmáčel hlavu? Při tomhle počasí si ještě něco uženeš,“ hubovala Necije.

„Já jsem nemocný. Strčil jsem hlavu do studené vody, abych se zbavil té bolesti. Au au au!“

„Nikdo tě nenutil, abys tolik pil. Jdi dovnitř a usuš se.“

Ajla se za ním dívala s obavami. Udivilo ji, že s ním má Necije tak málo soucitu. Taky ji při probuzení bolela hlava a bylo jí trochu špatně. Že by to bylo tím nápojem? Právě tím nápojem, který zřejmě všichni měli tak rádi?

Víha zvedla hlavu, zaržála a trochu do ní strčila. Led na srsti koně nebolel, jenom když byla vrstva příliš tlustá, byla břemenem, ale jak Víha, tak Vítěz se nechali rádi hřebelcovat. Ted' si klisna všimla, že je Ajla zamyšlená a že ustala v práci.

„Vího, přestaň. Ty jenom chceš, abych se o tebe víc starala, vid'?“ řekla Ajla. Dorozumívala se s Víhou tak, jak tomu Víha rozuměla.

I když to Lacije už několikrát zažila, vždycky znovu se ulekla, když Ajla napodobila ržání koně, a všimla si taky posunkové řeči, kterou už zatím trochu líp poznala. Ostatně si nebyla jistá, jestli ty posunky skutečně chápe.

„Ty dokážeš mluvit s koňmi?“ zeptala se Lacije.

„Víha je moje přítelkyně,“ řekla Ajla a vyslovila jméno koně tak, jak to dělal Jondalar, protože lidé v táboře se očividně cítili lépe, když slyšeli slovo a ne ržání. „Dlouhou dobu byla mou jedinou přítelkyní.“ Poklepala klisnu po hřbetě, pak prohlédla srst hřebečka a poklepala i jeho. „Myslím, že už máš dost. Ted' si dojdeme pro vrhač a půjdeme cvičit.“

Vešly do obydlí a prošly cestou ke čtvrtému ohništi kolem Taluta, který se stále ještě tvářil zmučeně. Ajla vzala svůj vrhač a hrst oštěpů a na odchodu si všimla, že tam ještě zbyl čaj z řebříčku, který si ráno uvařila kvůli bolestem hlavy. Sušené okvěti a peří podobné listy byly ještě na lodyze, která rostla v blízkosti bodláku. V čerstvém stavu je řebříček kořeněný a aromatický. Ajla ho našla vylouhovaný sluncem a deštěm, avšak připomněl jí byliny, které sbírala a sušila dřív. Kromě toho, že ji bolela hlava, měla taky zkažený žaludek, a tak se rozhodla přidat do čaje vedle vrbové kůry taky ještě tuhle bylinu.

Třeba by tenhle čaj pomohl Talutovi, pomyslela si, když ho slyšela sténat. Uvažovala, jestli by nebyl vhodnější vývar námelu, který připravovala proti zvlášť úporným bolestem hlavy. Námel však byl možná příliš silný lék.

„Vypij tohle, Talute, je to proti bolestem hlavy,“ řekla cestou ven.

Chabě se usmál, vzal pohár, vypil ho, ale v podstatě od toho příliš mnoho nečekal. Ale přece jenom ho těšil Ajlin soucit, který mu zřejmě všichni ostatní upírali.

Světlovlasá žena a mladá dívka společně stoupaly do svahu a směřovaly k vydupané závodní dráze. Když dorazily nahoru, viděly, že muži, kteří sem přišli před nimi, cvičí na druhém konci dráhy, a tak se vydaly opačným směrem. Víha a Vítěz je poklidně sledovali.

Lacije se usmála na temně hnědého koně, který ji tentokrát pozdravil ržáním a pohodil hlavou. Pak se začal pást vedle své matky, zatímco Ajla ukazovala Laciji, jak se zachází s vrhačem.

„Musíš ho držet takhle,“ začala Ajla a držela asi dvě stopy dlouhou zbraň vodorovně v ruce. Ukazováček a prostředník pravice prostrčila koženým poutkem.

„A na to pak přiložíš oštěp,“ pokračovala a vložila asi šest stop dlouhý oštěp do zářezu žlábků, který byl vyrytý po celé délce vrhače. Dávala pozor, aby nepoškodila pera na oštěpu, klidně se rozpráhla a vypustila ho. Volný konec vrhače se zvedl, prodloužil tak páku ruky, takže se síla hodu podstatně zvětšila. Oštěp proletěl silou a rychle vzduchem. Pak podala vrhač Laciji.

„Takhle?“ ptala se dívka a držela vrhač vodorovně, jak jí to Ajla ukázala. „Oštěp spočívá v tomhle žlábků a prsty prostrčím smyčkou, abych ho pevně udržela. A zadní konec se musí opírat o tenhle hák?“

„Ano, tak je to dobře. A teď hoď!“

Lacije vypustila oštěp. Odletěl dost daleko. „To vůbec není tak těžké,“ řekla, sama se sebou spokojená.

„Ne. Není to těžké házet oštěp,“ přisvědčila Ajla. „Těžké je hodit ho tam, kde ho chceš mít.“

„Ty myslíš zasáhnout cíl. Jako dostat šipku do kruhu.“

Ajla se usmála. „Ano. Musí se cvičit – abys prohodila šipku kruhu, zasáhla díru.“ Všimla si, že nahoru přišel Frebek, aby se podíval, co muži dělají, a najednou si uvědomila, že mluví. Stále ještě dělala v řeči chyby. I ona musí cvičit, pomyslela si. Ale proč vlastně. Stejně tady nezůstane.

Lacije cvičila, Ajla jí radila a opravovala držení a brzy tím byly obě tak zaujaté, že si vůbec nevšimly mužů, kteří přerušili cvičení a přišli, aby se na ně podívali.

„Ano, tak je to dobře, Lacije!“ zvolal Jondalar, když zasáhla cíl. „Kdo ví, možná budeš ještě lepší než všichni ostatní! Myslím, že chlapci jsou na cvičení líní a chtějí se raději jenom koukat.“

Danug a Druvek očividně nebyli zcela ve své kůži, protože Jondalarovo popichování nebylo tak naprosto vymyšlené. Ale Lacije zářila. „Já budu lepší než všichni ostatní. Budu tak dlouho cvičit, dokud nebudu nejlepší,“ řekla.

Usoudili, že pro dnešek bylo cvičení dost a pomalu se vraceli k obydlí. Když se blížili ke vchodu, vyřítil se Talut.

„Tady jsi, Ajlo! Co bylo v tom čaji, co jsi mi dala?“ ptal se, když šel k ní.

Ajla o krok ustoupila. „Řebříček a trochu vojtěšky s listy malin a...“

„Necije? Slyšela jsi to? Zjisti, jak to dělá. Hlava mě přestala naráz bolet! Cítím se jako znovu narozený!“ Rozhlížel se po Neciji. „Necije?“

„Šla s Rydagem k řece,“ řekla Tulije. „Vypadal dnes ráno tak unavený, že si Necije myslela, že by neměl chodit tak daleko. Ale on chtěl jít s ní... možná ale taky chtěl jenom zůstat u ní... nejsem si jistá, co znamenal ten posunek. Říkala jsem, že půjdu s nimi a na zpáteční cestě ho ponesu nebo vezmu vodu. Právě jsem tam chtěla jít.“

Co Tulije říkala, vzbudilo Ajlinu pozornost ještě z jiného důvodu. Rydag jí dělal starosti, ale ještě víc než to cítila, že k němu Tulije zaujala jiný postoj. Teď to byl Rydag, ne prostě „to dítě“, a mluvila o tom, co řekl. Rydag se najednou stal pro ni samostatnou osobou.

„No...“ Talut váhal, překvapený, že Necije jednou není v jeho bezprostřední blízkosti. Pak si dělal výčitky, že to od ní očekává, a spolkl to. „Řekla bys to tedy mně, jak ten čaj děláš, Ajlo?“

„Ano, ráda,“ řekla.

Talut byl nadšený. „Když umím udělat kvašený nápoj, měl bych snad taky vědět, jak se uvaří lék pro následující ráno.“

Ajla se usmívala. I když to byl chlap jako medvěd, obrovitý náčelník tábora Lva měl v sobě něco vysloveně milého. Nepochybovala, že dokáže být strašný, když někdo probudí jeho hněv. Byl rychlý a obratný a silný, a intelligence mu jistě nechyběla – a přesto v něm bylo něco naprosto mírného. Nerozčilil se tak snadno. A i když neměl nic proti tomu příležitostně zažertovat na úkor jiného, smál se stejně často i svým vlastním slabostem. Staral

se o lidské problémy s upřímnou snahou a jeho soucit přesahoval vlastní tábor.

Najednou obrátil ostrý křik pozornost všech směrem k řece. Ajle tam stačilo pohlédnout a už utíkala dolů ze svahu, někteří ji následovali. Necije klečela nad malou postavou a srdceryvně naříkala. Tulije stála zoufale a očividně bezmocně vedle ní. Když k nim Ajla přiběhla, viděla, že Rydag omdlel.

„Necije?“ řekla Ajla a tázavým tónem naznačila, že by ráda věděla, co se stalo.

„Chtěli jsme nahoru do svahu,“ vysvětlovala Necije. „Dýchal ztěžka, a tak jsem si myslela, že bude lepší, když ho ponesu, ale když jsem postavila vak na vodu, slyšela jsem ho, jak vykřikl bolestí, a když jsem se na něho podívala, tak tady takhle ležel.“

„Tulije! Dones Rydaga do domu, k ohništi Mamuta. A pospěš si!“ poručila Ajla.

Utíkala před ostatními, proběhla co nejdřív obydlím ke svému lůžku a prohrabala své věci, dokud nenašla neobvyklý vak, který byl udělaný z vydři kůže. Vysypala obsah na lůžko a prohledala malé balíčky a váčky, které v něm byly, všimla si obrysu a barvy jednotlivých věcí, šňůr, kterými byly stažené, stejně jako počtu uzlů a odstupů mezi nimi.

Horečnatě uvažovala. Je to jeho srdce, já vím, že to je jeho srdce. Nebylo slyšet správně. Nikdo v Brunové tlupě nikdy neměl potíže se srdcem. Musím se rozpomenout, co mi Iza vysvětlovala. A co jsem slyšela od ostatních léčitelek při setkání klanu. Jedna měla dva lidi ve své tlupě, kteří měli potíže se srdcem. Jako první vždycky nejdřív uvažovat, vštěpovala mi Iza, co přesně nesouhlasí. Je bledý a napuchlý. Těžko se mu dýchá a bolí ho to. Pulz má jenom slabý. Jeho srdce musí pracovat silněji, musí silněji tlouct.

Jak se toho dosáhne? Možná by pomohl durman? Ne, to ne. A co čemeřice? Rulík? Blín? Náprstník? Náprstník... listy náprstníku. Ale ty jsou tak silné, že by ho mohly zabít. Ale když nedostane nic, co je dost silné, aby to přimělo jeho srdce zase pracovat, stejně zemře. Ano, a kolik? Mám je uvařit, nebo jenom přelít horkou vodou a vylouhovat? Ach, kdybych se jen dokázala rozpomenout, jak to Iza dělala. Kde mám náprstník? Copak tady žádný nemám?

„Ajlo, co se děje?“ Vzhlédla a viděla vedle sebe mamota.

„Rydag... jeho srdce. Nesou ho sem. Hledám... hledám... určitou bylinu. Vysoký stvol... květy visí mezi... fialová a uvnitř červené tečky. Velké listy, na spodní straně jako srst, přimějí srdce... bušit. Rozumíš?“ Že jí stále ještě chyběla slova, Ajlu trápilo, ale vyjádřila se jasněji, než si uvědomovala.

„Samozřejmě, náprstník. Velmi silná bylina...“ Mamot viděl, jak Ajla zavřela oči a zhluboka se nadechla.

„Ano, ale nutná. Musím přemýšlet, kolik... Tady je váček. Iza mi říkala, že ten musím mít vždycky s sebou.“

V tom okamžiku přišla Tulije s chlapcem v náručí. Ajla strhla kožešiny ze svého lůžka, rozprostřela je vedle ohně na zemi a ukázala ženě, aby ho tam položila. Necije jí šla v patách a brzy je obklopili všichni ostatní.

„Necije, svlékni mu přehoz. A uvolni mu ostatní oblečení. Talute, je tu moc lidí. Místo!“

Ajla všechno řídila a vůbec si neuvědomovala, že dává příkazy. Otevřela malý kožený váček, který držela v ruce a přičichla k obsahu. Pak se s ustaranou tváří podívala na šamana. Avšak při dalším pohledu na dítě ležící v bezvědomí se najednou v její tváři objevila rozhodnost. „Mamote, potřebuju horkou vodu. Lacije, dones kameny na vaření, misku vody a pohár.“

Zatímco Necije svlékala Rydaga, popadla Ajla ještě víc kožešin, aby mu je nacpala pod hlavu. Talut se postaral o to, aby ostatní odstoupili a Ajla měla místo ke své práci. Lacije přiložila na oheň, který mamot rozdmýchal, a snažila se co nejrychleji rozpálit kameny.

Ajla zkoušela Rydagovi pulz. Dal se jen stěží nahmatat. Přiložila mu ucho na prsa. Jeho dech byl jen velmi slabý a šelestil. Potřeboval pomoc. Stiskla mu hlavu dozadu, aby otevřela dýchací trubici, a pak přitiskla svá ústa na jeho, aby mu foukla vzduch do plic, přesně jako to udělala u Nuvi.

Mamot nějakou dobu přihlížel. Jak mladě vypadala! Že už tak mladá uměla tolik z léčitelského umění! Taky byla na okamžik nerozhodná, ale to bylo jen přechodné. Teď byla klidná, soustředila se na dítě a dávala jisté pokyny.

Němě pro sebe pokývl, pak usedl za mamutí lebku a doprovázel hru tichým zpěvem, což Ajlu podivuhodně zbavilo napětí.

Zpěv za uzdravení blahodárně přispíval ke zdaru léčby. Tornek a Degije se přidali svými nástroji, pak se objevil Ranek s obručemi z mamutoviny, které chřestily. Bubnování, zpěv a chrastění nebylo nijak hlasité, spíš jenom tiché a konejšivé.

Voda se konečně vařila a Ajla odsypala, jak doufala, správnou míru sušeného náprstníku do dlaně a rozmělnila ho do misky. Pak čekala, nechala náprstník louhovat a snažila se zachovat klid, dokud jí barva nápoje a její instinkt neřekly, že je to správné. Nato odlila trochu nápoje do poháru, vzala Rydagovu hlavu do klína a na okamžik zavřela oči. S tímhle lékem nesměla zacházet lehkovážně. Nesprávné množství by mohlo mít smrtelné následky. Síla působících látek v listech každé rostliny byla rozdílná.

Otevřela oči a dívala se do modrých očí, které byly plné lásky a obavy. Vděčně se na Jondalara usmála. Zvedla pohár ke rtům a ochutnala nápoj. Pak přiložila hořký čaj ke rtům dítěte.

První malý doušek dělal Rydagovi potíže. Prskal, ale tím jako by se do něho dostalo trochu života. Pokusil se usmát a dát tím Ajle na srozuměnou, že ji poznává, ale byla z toho jenom bolestně protažená tvář. Ajla ho přiměla, aby se napil víc, velmi pomalu, a pečlivě sledovala jeho reakci: změny v teplotě a barvě kůže, pohyby očí, hloubku dechu.

Lidé z tábora Lva ustrašeně sledovali všechno, co se tu dalo. Teprve teď, když byl Rydagův život v nebezpečí, si uvědomili, co pro ně chlapec znamená. Vyrostl mezi nimi, patřil k nim a začínali chápat, že není vůbec tak moc jiný než oni.

Ajla si neuvědomovala, kdy bubnování a zpěv ustaly, ale tichý zvuk, s kterým se najednou Rydag zhluboka nadechl, zněl jako vítězný pokřik v tichu napětím nabitého obydlí.

Ajla si všimla, že mu tváře zrudověly, když se podruhé zhluboka nadechl, a cítila, jak z ní trochu opadl strach. Znovu se ozvalo bubnování, tentokrát v jiném tempu. Nějaké dítě se rozplakalo. Mumlání lidí bylo hlasitější. Odstavila pohár, přezkoušela Rydagovi pulz na krku, přiložila mu ruku na hrud'. Dýchal teď snadněji a očividně ho to už tak nebolelo. Když vzhledla, viděla, jak se na ni Necije usmívá z uplakané tváře. Nebyla sama.

Ajla držela chlapce v náručí, dokud si nebyla jistá, že pohodlně odpočívá. A i potom ho chovala, prostě proto, že to potřebovala.

Když trochu přivřela oči, mohla téměř zapomenout na lidi z tábora, mohla si téměř namlouvat, že tenhle chlapec, který se tolik podobal jejímu synovi, je ve skutečnosti dítě, které přivedla na svět. Slzy, které jí smáčely tváře, prolévala stejnou měrou kvůli sobě jako kvůli svému synovi, kterého by si tolik přála vidět, tak kvůli dítěti, které skutečně v jejím náručí odpočívalo.

Nakonec Rydag usnul. Byl vyčerpaný a Ajla nejinak. Talut ho od ní vzal a odnesl ho k jeho lůžku. Pak jí Jondalar pomohl vstát. Objal ji a ona se o něho vděčně opřela.

Většina lidí kolem měla slzy v očích, ale říct něco přiměřeného bylo těžké. Nevěděli, jak by měli poděkovat mladé ženě, která dítě zachránila. Usmívali se na ni, souhlasně pokyvovali hlavami, přívětivě se jí dotýkali rukou a jen nesrozumitelně něco mumlali, bylo to sotva víc než zvuky. Pro Ajlu to bylo víc než dost. Slova díky nebo chvály by ji v této chvíli spis uvedla do rozpaků.

Když se Necije ujistila, že Rydag leží pohodlně, šla k Ajle. „Už jsem si myslela, že umřel. Nemohla jsem prostě věřit, že jenom spal,“ řekla. „Lék byl dobrý.“

Ajla přikývla. „Ano, ale silný. Přesto – měl by ho brát každý den, jenom trochu, ne moc. A společně s jiným lékem. Já mu něco namíchám. Budeš to louhovat jako čaj, předtím to jen krátce povaříš. Ukážu ti to. Ráno mu dej malý pohár a krátce před spaním taky jeden. V noci pusť víc vody než obvykle, dokud nepřestane být takhle opuchlý.“

„Tenhle lék ho uzdraví, Ajlo?“ ptala se Necije s nadějí v hlase.

Ajla k ní vztáhla ruku a podívala se na ni. „Ne, Necije. Žádný lék ho neuzdraví,“ odpověděla pevným hlasem, v němž zaznívala lítost.

Necije odevzdaně sklonila hlavu. Vždycky to věděla, ale když Ajla měla takový úspěch se svým lékem, nemohla jinak, než znovu začít doufat.

„Lék mu pomůže. Rydag se bude cítit líp a nebude mít tolik bolestí,“ pokračovala Ajla. „Ale nemám s sebou tolik toho léku. Většinu jsem nechala v údolí. Nemyslela jsem, že zůstaneme tak dlouho pryč. Mamot zná náprstník, třeba nějaký má.“

Mamot se ozval. „Můj dar je dar hledače, Ajlo. Dar léčitele nemám. Ale v táboře Vlka mají dobrou léčitelku. Můžeme tam

někoho poslat a zeptat se, jestli nemá náprstník – jakmile se počasí zlepší. To bude ostatně ještě pár dní trvat.“

Ajla doufala, že bude mít dost povzbudivého prostředku, který získala z listí náprstníku, přinejmenším tolik, aby to stačilo, dokud někdo nedojde pro další. Ještě víc si však přála, aby tu měla ostatní své byliny. Nevěděla, jak s nimi druzí zacházejí a jakým způsobem je sbírají. Vždycky se snažila jeho velké chlupaté listy sušit pomalu a v chladném temném místě, kam se nedostalo slunce, aby v nich zůstalo co možná nejvíc účinných látek. Kdyby tak tady měla všechny své byliny, ale ty byly dobře uloženy v její malé jeskyni v údolí koní.

Stejně jako Iza nosila i Ajla neustále u sebe svůj léčitelský vak z vydří kůže, který obsahoval kořeny a kůry, listy, květy, plody a semena rostlin. Avšak to bylo pro ni sotva víc než zásoba pro první pomoc. Ve své jeskyni měla veškeré jí známé byliny, i když byla sama a vlastně pro ně neměla právě použití. Byla k tomu tak vedena a ze zvyku sbírala léčivé byliny, jak se postupně během roku objevovaly. Zнала ještě jiné použití pro rostliny, které rostly v jejím okolí – od stáčení vláken na šňůry až po jídlo. Co ji však nejvíc na rostlinách zajímalo, byly jejich léčivé účinky. Sotva dokázala projít kolem rostliny, o níž věděla, že obsahuje léčivé látky, aby ji neutrhla – a takových znala stovky.

Tak dobře znala veškeré rostliny, že každá neznámá hned probudila její zájem. Hledala podobnosti s takovými, které znala, a uvědomovala si, že velké skupiny rostlin mají menší podskupiny. Rozeznávala příbuzné typy a rodiny, věděla však velmi dobře, že podobné vzezření ještě nutně nevyvolává podobné účinky. Proto zkoušela jejich působení opatrně sama na sobě, uvážlivě je ochutnávala a získávala tak další vědomosti a zkušenost.

I co se týkalo množství a přípravy, postupovala velmi opatrně. Ajla věděla, že nálev, který připravila tím, že přelila různé listy, květy nebo plody vařící vodou, uvolňuje aromatické látky a prchavé esence. Vaření rostlin, příprava vývaru, zbavovalo látky pryskyřičnatých a hořkých součástí a bylo účinnější u tvrdších látek, jako třeba u kůry, kořenů a semen. Uměla získat z bylin výtažek důležitých olejů, lepidel a pryskyřic, věděla, jak se připravují kašovitě obklady a posilující prostředky, sirupy, prostředky ke vtírání a masti, používala tuky nebo zahušťovací

přísady. Vyznala se v míchání součástí, v ředění a zahušťování léků.

Stejně tak srovnávala i podobnosti u zvířat. Ajlina znalost lidského těla a jeho funkcí byla výsledkem dlouhé řady zkoušek. Pozнала i anatomii zvířat, neboť zvířata, která ulovila, potom musela i naporcovat. A jak podobné byly některé orgány u lidí, to poznala, když došlo k nehodám nebo zraněním.

Ajla byla tedy botanická, sběratelka bylin a léčitelka v jednom. Její umění spočívalo v tajném vědění, které se předávalo a prohlubovalo po stovky, tisíce, možná snad dokonce miliony let z generace na generaci sběračů a lovců, jejichž život závisel na znalosti kraje a jeho produktů, z nichž žili.

Z tohoto nadčasového pokladu písemně nezachycené historie, který na ni přešel učení od Izy, dokázala Ajla rozeznat a léčit většinu nemocí a zranění. Ostrým pazourkovým nožem prováděla občas dokonce malé chirurgické operace. Nejvíce však léčila bylinami. Rozuměla svému umění a její léky působily, větší chirurgickou operaci u vrozené srdeční vady však provést nemohla.

Zatímco Ajla pozorovala spícího chlapce, který byl tolik podobný jejímu synovi, cítila úlevu, že Durk byl při svém narození silný a naprosto zdravý. To však nijak nezmírňovalo bolest, kterou cítila, když musela Neciji říct, že Rydaga nemůže bylinami uzdravit.

Později odpoledne se Ajla rozhodla srovnat své balíčky a váčky s bylinami, aby mohla namíchat směs, kterou slíbila Neciji. Mamot přitom opět mlčky přihlížel. Zatím snad nikdo nepochyboval o jejím léčitelském umění, dokonce ani Frebek, i když to nechtěl přiznat, ani Tulije, která se sice nevyjadřovala tak hlasitě, ale byla mimořádně nedůvěřivá, jak starý mamot velmi dobře věděl. Ajla vypadala jako naprosto obyčejná mladá žena, dokonce i pro jeho staré oči velmi přitažlivá, ale byl přesvědčený, že v ní je mnohem víc, než vůbec někdo z nich ví. Pochyboval dokonce, že by ona sama si byla vědoma rozsahu svých možností.

Mamot uvažoval, jak těžký a fascinující život asi žila. Vypadá ještě tak mladě, ale co se zkušeností týče, je starší, než většina lidí kdy bude. Jak dlouho teď žila u nich v táboře Lva? Jak si mohla jenom v léčitelství osvojit tak velké znalosti? Věděl, že někomu, kdo se k tomu nenarodil, se jen zřídka kdy svěřují znalosti tohoto

druhu. Přitom vždycky stála stranou a musela jednat na svůj vrub, jak si to většina lidí vůbec nedokáže představit. Navíc její nečekaný dar hledače. Které další talenty jsou v ní asi ještě skryty? Jaké znalosti, dosud nevyužité, v ní dřímají? Jaká neodhalená tajemství?

Její síla se uplatňuje nejvíc v krizi. Připomněl si, jak Ajla Tuliji a Talutovi samozřejmě udílela příkazy. Dokonce i mně, usmál se – a nikdo ani nemukl. Schopnost vést je jí dána naprosto přirozeně. Jaký zlý osud ji asi musel postihnout, že tak mladá získala takovou duchapřítomnost. Matka s ní má určitě velké záměry, tím jsem si zcela jistý – ale jak je to s tím mladým mužem, s tím Jondalarem? I on jistě stojí v její přízni, i když jeho dary nejsou skutečně nijak mimořádné. Jaké úmysly má Matka s ním?

Ajla se právě chystala zase uklidit všechny byliny, které v této chvíli nepotřebovala, když se mamot najednou pozorněji zadíval na její léčitelský vak z vydři kůže. Jak známý mu připadal! Mohl zavřít oči a viděl před sebou vak, který vypadal téměř stejně. Vyvolalo to v něm řadu vzpomínek.

„Ajlo, půjčila bys mi ten vak?“ požádal. Chtěl si ho podrobněji prohlédnout.

„Tenhle? Můj léčitelský vak?“ zeptala se.

„Vždycky jsem chtěl vědět, jak je udělaný.“

Ajla podala mamotovi vak a při té příležitosti si všimla, že jeho dlouhé tenké staré ruce trpí zánětem kloubů.

Prastarý šaman pozorně prohlížel vak. Všiml si stop opotřebení, musela ho tedy už dlouho mít ve svém vlastnictví. Vak nevznikl sešitím nebo jiným spojením jednotlivých částí, ale byl z kůže jediného zvířete. Místo aby vydře rozpárali břicho, jak bylo obvyklé, když se zvířeti stahovala kůže, udělal se jenom zářez na hrdle, takže hlava byla pruhem nadále spojená s ostatní kůží. Kosti a vnitřnosti byly vytaženy krčním otvorem a i lebka byla vyprázdněna, takže hlava byla hodně zploštělá. Celá kůže pak byla usušená a změkčená, na krku byly v určitých rozestupech malé zářezy, kterými se protáhl řemínek na stažení. Výsledkem byl vak z hladké nepropustné vydři kůže, na němž ještě byly nožičky a ocas a kde hlava sloužila jako uzávěr.

Mamot jí vak vrátil. „To jsi dělala ty?“

„Ne, to Iza. Byla léčitelkou Brunovy tlupy, moje... matka. Ona mě od malička všechno učila – kde rostou byliny, jak se z nich dělá lék, jak se používají. Byla nemocná, nemohla na setkání klanu. Brun ale potřeboval léčitelku. A protože Uba byla ještě příliš mladá, zbývala jsem jediná já.“

Mamot chápavě přikývl. Pak se na ni najednou ostře zadíval.
„Jak jsi říkala to jméno?“

„Které? Mé matky? Iza.“

„Ne, to druhé.“

Ajla chvíli přemýšlela. „Uba?“

„Kdo je Uba?“

„Uba je... moje sestra. Ne moje skutečná sestra, ale je jako moje sestra. Ona je dcera Izy. Teď je léčitelkou... a matkou...“

„Je Uba obvyklé jméno?“ vpadl jí mamot rozčileně do řeči.

„Ne, to nemyslím... Kreb jí dal to jméno. Jmenovala se tak Izina matka. Kreb a Iza měli stejnou matku.“

„Kreb! Řekni, Ajlo, tenhle Kreb, neměl pochroumanou paži a nekulhal?“

„Ano,“ odpověděla Ajla zmateně. Jak to mohl mamot vědět?

„A nebyl tam ještě jeden bratr? Jeden, který byl mladší, ale silnější a zdravý?“

Ajla svraštila čelo, když slyšela mamotovy naléhavé otázky.
„Ano. Brun. Náčelník.“

„Velká Matko! Já tomu nemůžu uvěřit! Teď to chápu!“

„Já ale nechápu vůbec nic,“ řekla Ajla.

„Ajlo, pojd', posad' se. Musím ti něco vyprávět.“

Vedl ji na místo u ohniště v blízkosti svého lůžka. Sám si sedl na kraj lůžka, zatímco ona usedla na rohož na zemi a s očekáváním na něho hleděla.

„Kdysi, před mnoha, mnoha lety, když jsem byl ještě velmi mladý, jsem zažil dobrodružství, které změnilo celý můj život,“ spustil mamot.

Ajla cítila, jak ji najednou tajemně svědí kůže. Téměř tušila, co chce mamot říct.

„Manuv a já jsme pocházeli ze stejného tábora. Muž, kterého si jeho matka zvolila za druhá, byl můj bratranec. Vyrůstali jsme spolu, a jak už to mladí lidé dělají, mluvili jsme o tom, že podnikneme cestu. Avšak toho léta, když jsme chtěli vyrazit,

Manuv onemocněl. Moc vážně. Já chtěl za každou cenu vyrazit, připravovali jsme tu cestu celá léta, a pořád jsem doufal, že se zase uzdraví, ale byla to úporná nemoc. Nakonec, ke konci léta, jsem se rozhodl, že vyrazím sám. Všichni mi to rozmlouvali, ale mě se prostě zmocnil neklid.

Měli jsme v úmyslu táhnout kolem moře Beran a pak sledovat východní břeh velkého jižního moře, podobně jako to později udělal Vymek. Ale už bylo tak pozdě, že jsem se rozhodl pro zkratku přes poloostrov.“

Ajla přikývla. Brunova tlupa šla tou trasou, když táhli na setkání klanu.

„Nikommu jsem o svém úmyslu neřekl. Trasa vedla přes zemi ploskolebců a já věděl, že by mě všichni od toho odrazovali. Já si však myslel, že se mi podaří vyhnout se jakémukoliv styku s nimi, když budu dost opatrný. Ale s nehodou jsem nepočítal. Pořád ještě nevím, jak se to vlastně stalo. Šel jsem po příkrém břehu řeky, a než jsem se nadál, uklouzl jsem a zřít se dolů. Musel jsem být nějakou dobu v bezvědomí. Když jsem zase přišel k sobě, bylo pozdě odpoledne. Hlava mě bolela a nemohl jsem nijak jasně myslet, ale nejhorší byla paže. Jednu ruku jsem si vykloubil a zlomil, a tak jsem měl hrozné bolesti.

Nějakou dobu jsem se potácel podél břehu řeky, a vlastně jsem ani nevěděl, kam jdu. Zavazadlo jsem ztratil, ale já je ani nehledal. Jak dlouho jsem takhle šel, nevím, ale byla už skoro tma, když jsem objevil oheň. Nemyslel jsem na to, že jsem na poloostrově. A když jsem viděl lidi v blízkosti ohně, šel jsem k nim.

Ted' si umím představit jejich úžas, když jsem se objevil v jejich středu, ale já byl tehdy úplně mimo sebe, vůbec jsem nevěděl, kde jsem. Překvapený jsem byl až mnohem později. Probudil jsem se v neznámém prostředí a neměl jsem tušení, jak jsem se tam dostal. Pak jsem zjistil, že mám obklad na hlavě a paži jsem měl ve smyčce. Vzpomněl jsem si na pád a pomyslel jsem si, že jsem měl obrovské štěstí a že mě našel nějaký tábor se zručným léčitelem. A pak se objevila ta žena. Možná si umíš představit, Ajlo, jak jsem se vyděsil, když jsem zjistil, že jsem v táboře klanu.“

Ajla byla sama zděšená. „Ty! Ty jsi ten muž se zlomenou paží? Takže znáš Kreba a Bruna?“ řekla ohromeně. Přemohly ji city a slzy jí vytryskly z očí. Bylo to jako poselství z minulosti.

„Ty jsi o mně slyšela?“

„Iza vyprávěla, že než se narodila, léčila matka její matky muže se zlomenou paží. Muže Druhých lidí. A Kreb se o tom taky zmínil. Říkal, že Brun dovolil, abych zůstala u tlupy, protože od toho muže – tedy od tebe, mamote – se dozvěděl, že Druzí jsou taky lidé.“

Ajla se zarazila, zírala na bílé vlasy, svažetelou starou tvář důstojného starého muže.

„Iza je teď ve světě duchů. Ještě nebyla na světě, když jsi k nim přišel... a Kreb... byl tehdy chlapec, ještě ho nevyvolil Ursus. Kreb byl starý muž, když zemřel... jak je možné, že ty ještě žiješ?“

„Sám jsem se ptal, proč se Matce zlíbilo dopřát mi tolik let. Myslím, že mi právě dala odpověď na tuto otázku.“

13.

„Talute? Talute, spíš?“ šeptala Necije velkému náčelníkovi do ucha a třásla jím.

„Hmmm? Co je?“ zamumlal, ale pak byl najednou úplně vzhůru.

„Tiše! Tiše, ať hned všechny neprobudíš! Talute, my teď nemůžeme Ajlu prostě nechat odejít. Kdo by se příště postaral o Rydaga? Myslím, že bychom ji měli přijmout, vzít ji do naší rodiny, udělat z ní Mamutonku.“

Vzhlédl a díval se do jejích očí v odlesku červeného žáru zpola zemí zakrytého ohně. „Já vím, ty na Rydagovi visíš, Necije. Já taky. Ale je naše láska dostatečný důvod, abychom cizinku udělali jednou z nás? Jak bych to obhájil před radou?“

„To přece není jenom kvůli Rydagovi. Ona je léčitelka. Mají snad Mamutoni tolik dobrých léčitelů, aby si mohli dovolit nechat takhle dobrou léčitelku jen tak odejít? Uvažuj přece, co se v těchto dnech všechno stalo! Zachránila Nuvi před udušením... Já vím, Tulije tvrdí, že to může být stejně dobře jenom způsob, který se někde naučila, ale po tom, co udělala s Rydagem, to tvoje sestra nemůže tvrdit. Ajla věděla naprosto přesně, co dělá. To bylo léčitelské umění! A s Fralijí má taky pravdu. Dokonce já vidím, jak je těhotenství nad její síly a jak jí všechny ty hádky škodí. A jak to bylo, když tě bolela hlava?“

Talut se široce zašklebil. „To nebylo léčení, to byl přímo zázrak!“

„Tiše! Říkám ti, že vzbudíš celý tábor! Ajla je víc než léčitelka. Mamot říká, že je hledačka, jenom v tom ještě není vzdělaná. A já uvažuji, jak umí zacházet se zvířaty! Nedivila bych se, kdyby je uměla i přivolávat. Uvaž, jaké by to bylo požehnání pro tábor, kdyby se ukázalo, že nejenom dokáže vyhledat zvířata pro lov, ale že by je dokázala i přivolat.“

„To ale nevíš, Necije. To jsou jenom tvé dohady.“

„No, když uvážíš, jak umí zacházet se zbraněmi, nemusím se ani tak moc dohadovat. Ty víš, že by měla dobrou cenu nevěsty, kdyby se stala Mamutonkou, Talute. Při tom všem, co může nabídnout – řekni, jakou hodnotu by měla jako dcera tvého ohniště!“

„Hmmm. Kdyby byla Mamutonkou a dcerou ohniště Lva... ale třeba se ani nechce stát Mamutonkou, Necije. Co je s tím mladým mužem, s Jondalarem? To přece vidí každý, že mezi nimi je úzký vztah.“

O tom už Necije uvažovala hodnou chvíli a teď byla rozhodnutá. „Tak se ho taky zeptej!“

„Oba dva!“ ujelo Talutovi a naráz se posadil.

„Tiše! Nemluv tak hlasitě!“

„On má své lidi. Říká, že je Zel... Zel... jak že si to říkají?“

„Zelandonci,“ šeptala Necije. „Ale jeho lidé žijí velmi daleko odtud. Proč by se měl trmácet tak dalekou cestu domů, když může mít domov tady u nás? Mohl by ses ho rozhodně alespoň zeptat, Talute. Ty zbraně, které vymyslel, by byly dost dobrým důvodem pro to, abys uspokojil radu. A Vymek říká, že je výborný výrobce nástrojů. Když ho doporučí můj bratr, pak ho rada neodmítne, to přece dobře víš.“

„Jistě, jistě, Necije... Ale,“ Talut si zase lehl, „proč si myslíš, že by tu vůbec chtěli zůstat?“

„To nevím, ale snad se jich můžeš alespoň zeptat, ne?“

Bylo jasné dopoledne, když Talut vyšel z podlouhlého obydlí a všiml si, že Ajla a Jondalar odvádějí koně z tábora. Sníh sice neležel, ale jinovatka časného rána byla ještě křišťálově bílá a hlavy koní zahalovala pára jejich dechu. Vzduch byl ostře chladný.

Žena a muž měli kvůli chladu přehozy s kapucemi, které si přitáhli těsně k tvářím. Kromě toho měli kožešinové návleky přes obutí, které svíralo spodní část nohavic a tam bylo pevně uvázáno.

„Jondalare! Ajlo! Vy odcházíte?“ volal Talut a pospíšil si, aby je dohonil.

Ajla přikývla, načež úsměv z Talutovy tváře zmizel.

„Chceme jenom trochu rozhýbat koně,“ řekl Jondalar. „Odpoledne budeme zase zpátky.“

Neřekl, že odjíždějí, aby byli trochu sami a našli místo, kde by mohli nerušeně mluvit o tom, zda se vrátí do Ajlina údolí. Nebo – jak Jondalar doufal – že se mu podaří Ajle to rozmluvit.

„Dobře. Rád bych se ještě párkrát pocvičil s tím tvým vrhačem, jakmile bude počasí trochu lepší. Rád bych viděl, co bych s tím dokázal já,“ řekl Talut.

„Možná budeš překvapený, jak dobře střílí,“ odpověděl Jondalar a usmál se.

„Ale ne sám od sebe. Jistě, vy dva s tím dokážete pravé divy. Člověk musí získat nutnou obratnost, a na to nám možná do jara nezbude dost času.“ Talut se odmlčel a uvažoval.

Ajla tam stála s rukou Vize na krku, bezprostředně pod krátkou ježatou hřívou, a čekala. Těžká kožešinová rukavice visela na šňůře z rukávu jejího přehozy. Šňůra byla protažená rukávem a smyčkou nahoře na zadním díle, dál druhým rukávem a tam spojená s druhou rukavicí. Protože byly rukavice uvázané na šňůře, daly se v případě nouze stáhnout, když bylo třeba pro větší obratnost holé ruce, a nebylo nebezpečí, že se ztratí. V zemi tak velkého chladu a silných větrů mohla ztracená rukavice znamenat ztrátu ruky nebo dokonce smrt.

Hříbě frkalo, rozčileně poskakovalo a netrpělivě šťouchalo do Jondalara. Víha i Vítěz se zřejmě nemohli dočkat, až vyrazí, a i Ajla a Jondalar čekali, jak Talut velmi dobře vycítil, jenom ze zdvořilosti. Proto se rozhodl dlouho nechodit kolem horké kaše.

„Necije a já, my jsme se dnes v noci a taky ráno bavili. A mluvil jsem o tom i s několika jinými. Nám by moc pomohlo, kdybychom měli někoho, kdo by nám ukázal, jak se zachází s těmi zbraněmi.“

„Přijali jste nás víc než pohostinně a byli jste velmi velkorysí. S radostí vám ukážu, jak se zachází s vrhačem. Tak alespoň splatím malý díl své vděčnosti,“ řekl Jondalar.

Talut přikývl a pak pokračoval: „Vymek povídal, že jsi výborný roztloukač pazourků, Jondalare. Mamutoni můžou vždycky potřebovat někoho, kdo umí vyrábět dobré nástroje. A Ajla je zkušená v mnoha oblastech. Tábor by z toho měl jenom dobro. Ajla neumí jenom výtečně zacházet s vrhačem a s prakem, s tím jsi měl naprostou pravdu,“ – odvrátil se od Jondalara a podíval se na Ajlu – „ale je taky léčitelka. Uvítali bychom, kdybyste zůstali.“

„Doufal jsem, že bychom mohli zůstat přes zimu u vás, Talute, a umím si vážit tvé nabídky, ale nejsem si jistý, co o tom soudí Ajla,“ odpověděl Jondalar s úsměvem. Říkal si, že Talutova nabídka nemohla přijít ve vhodnější dobu. Jak by teď ještě mohla chtít odejít? Co jim tady Talut navrhoval, vážilo přece víc než Frebekovo hnusné chování.

Talut pokračoval obrácen k mladé ženě. „Ajlo, ty v tuhle chvíli nikoho nemáš a Jondalarovi lidé žijí odtud hodně daleko. Možná tak daleko odtud, že už nemáš chuť cestovat tak daleko, když tu může najít domov. Rádi bychom viděli, kdybyste vy dva tady nezměnili jenom přes zimu, ale navždycky. Já vám navrhuju, abyste se stali Mamutony, a nemluvím jenom za svou vlastní osobu. Tulije a Barzek by byli ochotni přijmout Jondalara u ohniště Tura a Necije a já bychom chtěli, aby ses stala dcerou ohniště Lva, Ajlo. Protože Tulije je náčelnicí a já náčelník, získalo by vám to velkou vážnost mezi Mamutony.“

„Znamená to, že nás chcete přijmout za své? Vy byste chtěli, abychom se stali Mamutony?“ ujelo Jondalarovi překvapeně.

„Vy mě chcete? Chcete mě přijmout?“ ptala se Ajla. Sledovala rozhovor, krabatila čelo, jak se snažila, aby rozuměla všemu, a stále ještě si nebyla zcela jistá, jestli může věřit tomu, co právě slyšela. „Vy chcete Ajlu, která nikoho nemá, udělat Ajlou z Mamutonů?“

Medvědovitý Talut se usmál. „Ano.“

Jondalar nevěděl, co by na to měl říct. Pohostinnost vůči cizincům byla možná věcí dobrých mravů a hrdosti. Ale nebylo

obvyklé vyzvat cizince bez důkladného a vážného uvažování, aby se připojili ke kmeni a stali se členy vlastní rodiny.

„Já... nu... já nevím... co mám na to říct,“ řekl. „Cítím se velmi poctěný. Takové nabídky si moc vážím.“

„Vím, že potřebujete čas, abyste si to rozvážili. Zvažte to – oba,“ řekl Talut. „Mě by překvapilo, kdybyste to neudělali. Ještě jsme všechny nezasvětili a musí s tím souhlasit celý tábor, ale to by při tom všem, co přinášíte, nemělo být problém, navíc když se za vás přimluví Tulije a já. Chtěl jsem se vás jenom nejdřív zeptat. Když budete souhlasit, svolám shromáždění.“

Oba hleděli mlčky na velkého náčelníka, jak se vrací do obydlí. Měli v úmyslu najít nějaké místo, kde by v klidu mohli hovořit, přitom každý doufal, že vyřeší problémy, o nichž si mysleli, že se mezi nimi nahromadily. Teď dalo Talutovo nečekané pozvání jejich myšlenkám a rozhodnutím, které museli učinit, ano, celému jejich životu naprosto jiný rozměr.

Ajla mlčky nasedla na Víhu a Jondalar nasedl za ni. Každý pohroužen ve vlastních myšlenkách, tak jeli – Vítěz za nimi – nahoru do svahu a otevřenou stepí.

Ajlu Talutova nabídka hluboce dojala. Nevěděla, co by na to měla říct. U tlupy klanu se často cítila naprosto cizí, ale to nebylo nic ve srovnání s bolestivou prázdnotou, zoufalým osaměním, které poznala později, když byla bez tlupy a zcela odkázaná jenom sama na sebe. Od doby, kdy byla vyhnána od tlupy, až do okamžiku, kdy se objevil Jondalar – a tomu byl sotva rok – byla naprosto sama. Neměla nikoho, nevěděla, co to znamená k někomu patřit, mít domov, rodinu, své lidi – a věděla, že tlupu klanu nikdy neuvidí. Zemětřesení z ní udělalo sirotka, pak ji našla tlupa. Zemětřesení bylo i toho dne, kdy byla vyhnána – a tak bylo pro ni zemětřesení spojeno s pocitem hluboké nezvratitelnosti.

V tom pocitu byl přímo pudový strach, směs děsu z otřásající se země a křečovitého úděsu malého děvčátka, které ztratilo všechno, dokonce i vzpomínku na ty, jimž se narodilo. Ničeho se Ajla neobávala víc než zemětřesení. To jako by ohlašovalo v jejím životě změny, které nebyly méně prudké a násilné než změny, které přinášelo krajině. Bylo to, jako by jí země prozrazovala, co ji čeká... nebo jako by se chvěla soucitem.

Ale když poprvé všechno ztratila, stali se příslušníci klanu jejími lidmi. A teď mohla, pokud by chtěla, opět k někomu patřit. Mohla se stát Mamutonkou. Už by nebyla sama.

Co ale bude s Jondalarem? Jak by mohl on zvolit kmen, který byl jiný než ten, ke kterému patří? Přál by si zůstat a stát se Mamutonem? O tom Ajla pochybovala. Byla si jistá, že se chce vrátit ke svým lidem. Ale měl strach, že všichni Druzí se k ní budou chovat tak jako Frebek. Nechtěl, aby mluvila o klanu. Co by s ní bylo, kdyby ho doprovázela a jeho lidé ji nepřijali? Možná byli všichni takoví jako Frebek. Ona ale rozhodně nezapře ty, které milovala, nebude se za ně stydět.

Chtěla s ním jít do jeho domova a podstoupit nebezpečí, že se k ní budou chovat jako ke zvířeti? Nebo chtěla zůstat tady, kde ji chtějí a kde by ji přijali? Tábor Lva dokonce přijal za syna dítě smíšených duchů... Najednou ji něco napadlo. Když k sobě přijali jednoho, možná by přijali ještě jednoho? Někoho, kdo není neduživý a nemocný? Někoho, kdo se mohl naučit mluvit? Oblast Mamutonů sahala až k moři Beran. Neříkal Talut, že tam někde je tábor Vrby? Poloostrov, kde žila tlupa klanu, nebyl odtamtud daleko. Kdyby se stala Mamutonkou, možná by pak jednoho dne... Ale co by bylo s Jondalarem? Co jestli odejde? Ajla ucítila bolestné píchnutí u žaludku. Dokázala by žít bez Jondalara?

I Jondalar se potýkal s protichůdnými pocity. O nabídce, kterou jim dal Talut, vůbec nepřemýšlel. Nanejvýš hledal způsob, jak ji zdvořile odmítnout, aby se Taluta a Mamutonů příliš nedotkl. On byl Jondalar ze Zelandonců a věděl, že jeho bratr měl pravdu. Nikdy nemůže být někým jiným. Všechno v něm se toužilo vrátit domů, avšak bylo to spíš nutkání, nic, co by bylo naléhavé. Bylo pro něho obtížné si představit něco jiného. Jeho domov byl daleko, hodně daleko. Trvalo by nejméně rok, aby tu vzdálenost urazil.

To, co rozjitřilo jeho myšlenky, se týkalo Ajly. Jakkoliv nikdy neměl nedostatek partnerek, z nichž většina byla víc než ochotná s ním uzavřít déletrvající svazek – nikdy nepotkal ženu, po které by tolik toužil jako po Ajle. Žádná z žen jeho vlastního lidu a žádná z žen, které potkal na své cestě, v něm nedokázala probudit onen stav, který znal od druhých, sám ho ale nikdy nepocítil – dokud nenašel ji. Miloval ji víc, než by kdy považoval za možné. Měla všechno, co kdy od ženy očekával a po čem toužil – a ještě

mnohem víc. Myšlenka, že by musel žít bez ní, byla pro něho nesnesitelná.

Ale věděl také, jaké to je, když byl člověk zneuctěn. A právě ony vlastnosti, které ho tak přitahovaly – pro ni tak charakteristické spojení nevinny a moudrosti, upřímnosti a tajemná, sebevědomí a zranitelnosti – byly následkem těch samých okolností, které by mohly způsobit, že by znovu pocítil bolest zneuctění a vyhnanství.

Ajlu vychovala tlupa klanu, lidé, kteří byli nevysvětlitelným způsobem jiní. Pro většinu lidí, které znal, nebyli ti, o nichž Ajla mluvila jako o klanu, lidé. Byli pro ně zvířata, ovšemže ne jako ostatní zvířata, která Matka stvořila pro jejich potřeby. I když se to otevřeně nepřiznávalo, společné rysy mezi nimi se uznávaly. Jenom očividné znaky klanu bránily pocitům jakékoliv příbuznosti. Mnohem spíš se v nich viděla hrozba, proto se zvlášť zdůrazňovaly rozdíly a ne společné rysy. V očích Jondalarových lidí byl klan něco nevýslovně zvláštního, co nepatřilo ke stvořením Velké Matky, ale jako by je zplodilo velké nevysvětlitelné Zlo.

Ale jejich sounáležitost s lidmi se uznávala spíš skutky než slovy, před nemnoha generacemi přitáhli Jondalarovi lidé do území klanu a usídlili se často v dobrých sídlištích v blízkosti bohatých lovišť a zatlačili členy klanu do jiných území. Avšak jako vlčí smečka rozděljuje oblast mezi sebe, hájí ji před jinými vlčími smečkami a ne před jinými stvořeními, ať už jsou to dravci nebo jejich kořist, to, že se uznávaly hranice revíru, znamenalo mlčenlivě uznání skutečnosti, že jsou tvory stejného druhu.

Asi ve stejné době, kdy v sobě objevil city k Ajle, dospěl Jondalar k poznání, že vše živé – i ploskolebci – jsou stvořeními Velké Matky Země. Miloval Ajlu, ale byl přesvědčený, že by nikdy nenašla uznání mezi jeho lidmi a byla by vyvrhelem. Podřadného člověka by z ní udělal nejenom její vztah ke klanu. Přivedla na svět dítě smíšených duchů, tvora, napůl zvíře, napůl člověka, viděli by v ní navždycky nevýslovnou zrůdu, někoho, koho Matka proklela.

Toto tabu platilo naprosto všeobecně. Všichni lidé, s kterými se Jondalar na své cestě seznámil, tomu věřili, i když někteří víc a někteří méně. Mnozí nechtěli dokonce ani přiznat, že takové nedovoleně zplozené bytosti vůbec existují, u jiných nebyla taková okolnost ničím víc než zlým žertem. To byl důvod, proč byl tak

zaražený, když zjistil, že v táboře Lva je dítě jako Rydag. Byl si jistý, že to pro Neciji nebylo snadné. Ve skutečnosti byla za svůj čin odsuzována a pocítila všechny předsudky. Jen žena s velkým nadhledem, žena, která si byla naprosto jistá svým postavením, se mohla odvážit postavit se jejich osočování. Jen ona mohla prosadit, aby nakonec přece jenom zvítězil soucit a lidskost. Ale dokonce ani Necije – když se snažila přimět ostatní, aby k sobě přijali Ajlu – se nezmínila o synovi, o němž jí Ajla vyprávěla.

Ajla neměla tušení o bolesti, kterou Jondalar cítil, když se jí Frebek posmíval. Přitom byl připraven na ještě horší útoky. Bolest, kterou pocítoval, nebyla jenom následkem jeho schopnosti soucitu. Celá záležitost mu připomněla jiný prudký střet, kdy ho naprosto zmátly jeho pocity a zanechaly v něm hlubokou, v nitru potlačovanou bolest. Avšak ještě horší byla jeho vlastní nečekaná reakce. To bylo to, s čím se nedokázal vyrovnat. Jondalar ještě teď trpěl, protože se na okamžik zastyděl, že je dáván do spojení s Ajlou, když Frebek vyhrkl své osočení. Jak mohl ženu milovat a současně se za ni stydět?

Od doby, kdy byl Jondalar mladý, usiloval o to, aby se ovládal. Teď však mu připadalo nemožné, aby si problémy, které ho trápily, ponechal jen sám pro sebe. Chtěl Ajlu vzít s sebou domů. Chtěl, aby poznala Dalanara a lidi jeho jeskyně stejně jako jeho matku, Marthonu, jeho staršího bratra a mladší sestru, jeho bratrance a ostatní Zelandonce. Chtěl, aby ji uvítali s otevřenou náručí, chtěl s ní založit vlastní ohniště, místo, kde by mohla mít děti, které by snad byly dětmi jeho ducha. Kromě ní nebyl na světě nikdo, po kom by tak toužil, a přesto sebou trhl při pomyslení na opovržení, které by mohlo postihnout je oba, kdyby s sebou přivedl takovou ženu domů. Tomu se vystavit nechtěl.

Navíc když to nebylo bezpodmínečně nutné. Pokud by sama od sebe nezačala mluvit o klanu, nikdo by se to nedozvěděl. Co by ale odpověděla, kdyby se jí někdo zeptal, kdo jsou její lidé? Odkud pochází? Lidé klanu, kteří ji vychovali, byli jediní lidé, které znala, pokud by... pokud by nepřijala Talutovu nabídku. Pak by mohla být Ajlou z Mamutonů a bylo by to stejné, jako by se Mamutonkou narodila. Zvláštní způsob, jak vyslovovala určitá slova, by nebyl ničím jiným než cizím přízvukem. Kdo ví, pomyslel si, možná je

skutečně Mamutonka. Její rodiče jimi docela dobře mohli být. Vždyť ona přece neví, kdo byli její rodiče.

Ale pokud se stane Mamutonkou, mohlo by se stát, že se rozhodne tady zůstat. A co potom? Dokázal by taky zůstat? Mohl by se naučit považovat tyto lidi za své? Thonolan to udělal. Miloval Thonolan Tamiji víc než já miluju Ajlu? Ale Saramudoni byli její lidé. Ona byla rozená Saramudonka, vyrostla mezi nimi. Mamutoni však jsou stejně málo Ajlinými lidmi jako mými. Pokud by dokázala být šťastná tady, mohla by být šťastná i mezi Zelandonci. Pokud se však stane jednou z nich, možná už nebude mít chuť jít se mnou. A určitě by neměla potíže někoho tu najít... jsem si jistý, že by Ranek neměl ani v nejmenším něco proti tomu.

Ajla cítila, jak ji majetnický objal, a ptala se, co ho k tomu asi přimělo. Všimla si řady křoví před nimi a pomyslela si, že tam zřejmě bude říčka. Pohnala Víhu tím směrem. Klisna cítila vodu, a nemusela ji proto ani nijak pohánět. Když dorazili k vodnímu toku, Ajla a Jondalar sesedli a hledali pohodlné místo, kde by se usadili.

Na kraji vody se tvořil ledový škraloup. Věděli, že je to teprve počátek. Bílý val, který vznikne vrstvou po vrstvě a zvedne se z temných vod, které ještě šuměly středem koryta, poroste, jak bude zima pokračovat, uzavře tekoucí vodu, až ji úplně zastaví, dokud se kruh ročních dob opět neuzavře. Pak teprve se voda zase osvobodí a poteče volně dál.

Ajla otevřela sedlovou tašku z hrubé kůže, do níž zabalila zásoby: sušené maso tura a malý koš s borůvkami a nakyslými švestkami. Pak vytáhla šedožlatě zářící pyrit a kousek pazourku, aby zapálila malý oheň a ohřála vodu na přípravu čaje. Opět se Jondalar nestačil divit, jak snadno dokázala rozdělat pazourkem oheň. To byla magie, zázrak. Dokud nepoznal Ajlu, nikdy předtím nic takového nezažil.

Pyrit nebo železný kyz bylo možné najít všude mezi kamením na břehu řeky v jejím údolí. Její objev, že může z kamene vykřesat horkou jiskru, která dost dlouho žije, aby zapálila oheň, byl čistě náhodný – ovšem Ajla této náhody využila ke svému prospěchu. Došel jí oheň. Zнала obtížný způsob rozdělávání ohně, jak to dělali ostatní: tak dlouho se točilo hůlkou na dřevěné podložce, dokud třením nevzniklo dost tepla, aby se vznítil troud. Dokázala změnit

princip, když místo otloukače z pazourku omylem vzala kus pyritu a z něho vyletěla první jiskra.

Jondalar převzal tento způsob od Ajly. Při práci, když roztloukal kámen, často odletovaly malé jiskry, avšak pro něho to byly živoucí duchové kamene, kteří se uvolňovali při opracování. Nikdy by mu ani na mysl nepřišlo, aby se s jejich pomocí snažil zapálit oheň. Ale taky nežil sám v údolí, neustále na hranici přežití. Byl obvykle vždycky s lidmi, kteří trvale udržovali nějaký oheň. Kromě toho jiskry odletující při roztloukání pazourku nežily tak dlouho, aby něco zapálily. Jen tím, že Ajla náhodou tloukla do pazourku pyritem, odskočila jiskra schopná zapálit troud. Samozřejmě okamžitě poznal hodnotu pyritu a tohoto postupu a pochopil, jaké výhody to přináší, když se dá tak rychle a poměrně snadným způsobem rozdělat oheň.

Při jídle se smáli rozpustilému skotačení Vítěze, který se snažil zlákat matku k dovádění, a nakonec se otrásali smíchem, když se oba koně váleli na zádech na pruhu písku vyhřátém sluncem a kopali nohama do vzduchu. Ajla i Jondalar se pečlivě vyhýbali zmínce o tom, co jim probíhá hlavou, ale smích je oba uvolnil a odloučenost a osamění Ajle připomnělo její dny v údolí koní, kdy si byli vzájemně tak blízcí: když pak srkali horký čaj, byli konečně připraveni pustit se do choulostivých témat.

„To by Laciji potěšilo, kdyby viděla, jak si koně spolu hrají,“ řekl Jondalar.

„Ano. Má ráda koně, že?“

„Má ráda i tebe, Ajlo. Řekl bych, že tě začíná přímo zbožňovat.“ Jondalar váhal, ale pak přesto pokračoval: „Mnozí lidé tě tady mají rádi a obdivují tě. Nechceš se přece vrátit do údolí a žít tam sama, že ne?“

Ajla se zadívala na pohár ve své ruce, míchala zbytek čaje s lístky bylin a pak se trochu napila. „Je to úleva, když jsme zase sami, jen ty a já. Už jsem zapomněla, jak je to příjemné, když můžeš odejít od všech těch lidí. Mám taky pár věcí v jeskyni v údolí, které bych skutečně ráda měla. Ale máš pravdu. Teď, když jsem poznala Druhé, nechtěla bych už žít pořád sama. Mám ráda Laciji a Degiji, a Taluta a Neciji, všechny... až na Frebeka.“

Jondalar úlevou vydechl. První a nejtěžší překážka byla překonána. „Frebek je jenom jeden a je tam naprosto osamělý.

Nemůžeš dovolit, aby ti jeden člověk všechno zkazil. Talut... a Tulije... nikdy by tě nevyzvali, abys u nich zůstala, kdyby tě neměli rádi a neměli pocit, že jim můžeš poskytnout něco hodnotného.“

„I ty můžeš poskytnout něco hodnotného, Jondalare. Chtěl bys zůstat a stát se Mamutonem?“

„Byli k nám velmi přátelští, mnohem víc, než přikazuje prosté pohostinství. Samozřejmě bych mohl zůstat přes zimu, taky déle, a s radostí bych se s nimi podělil o všechno, co mám a co umím. Ale na mé roztloukání pazourku nejsou odkázáni. Vymek je mnohem lepší než já a Danug brzy nebude v ničem pozadu. A vrhač oštěpů už znají. Viděli, jak se dělá. A když budou dost cvičit, brzy se s ním naučí zacházet. Kromě toho jsem Jondalar ze Zelandonců...“

Odmlčel se a upřel oči do neurčité dálky. Pak myslel na to, odkud přišli, a pokrčil čelo ve snaze, aby našel vysvětlení. „Já musím zpátky... někdy... i kdyby to bylo jen proto, abych matce pověděl, že je můj bratr mrtvý... a abych dal zelandoně příležitost najít Thonolanova ducha a doprovodit ho do příštího světa. Pokud to neudělám, nemůžu se stát Mamutonem. Já nemůžu zapomenout na svou povinnost.“

Ajla se na něho pozorně zadívala. Věděla, že nechce zůstat. A nebylo to kvůli této povinnosti, i když i tu mohl cítit. Chtěl prostě domů.

„Jak je to s tebou?“ řekl Jondalar a snažil se, aby jeho tón i výraz byl nenucený. „Chtěla bys zůstat a stát se Ajlou z Mamutonů?“

Ajla zavřela oči a hledala cestu, jak by mu objasnila, co cítí. Věděla, že k tomu nemá dost slov nebo alespoň ne ta správná.

„Od té doby, co mě Broud proklel, jsem neměla žádné lidi, Jondalare. Byla jsem naprosto prázdná. Mám ráda Mamutony a vážím si jich. Cítím se u nich doma. Tábor Lva je... jako Brunova tlupa... většinou jsou dobří lidé. Nevím, jací byli moji lidé, před klanem, a asi se to nikdy nedozvím, ale někdy, v noci, myslím... přeju si, aby to byli Mamutoni.“

Naléhavě pohlédla na muže, pozorovala světlé vlasy před tmavou kožešinou jeho kapuce, tvář, která jí připadala tak krásná, i když jí říkal, že slovo krásné není vhodné pro muže. Viděla jeho silné, citlivé tělo a velké, výrazné ruce a jeho modré oči, které se

ted' zdály tak vážné a ustarané. „Ale před Mamutony jsi tu byl ty. Ty jsi zahnal prázdnotu a naplnil mě láskou. Já bych chtěla zůstat s tebou, Jondalare.“

Starost z jeho očí zmizela a nahradila ji uvolněná a přirozená vřelost, na kterou si v údolí tak zvykla – a pak magnetická žádost, na kterou její tělo tak podivně odpovídalo. Aniž si to uvědomovala, přitahovalo ji to k němu, jeho ústa našla její a jeho paže ji objaly.

„Ajlo, Ajlo, jak já tě miluju!“ zvolal Jondalar s drsným přidušeným povzdechem, který prozrazoval stejně tak strach, jako úlevu. Pevně, a přesto opatrně ji držel přitisknutou ke své hrudi. Seděli na zemi a bylo to, jako by ji nikdy nechtěl pustit, ale měl současně strach, že ji rozdrtí. Uvolnil proto trochu svůj stisk, políbil ji na čelo a na oči a pak na ústa. Cítil, jak jeho touha roste. Byla zima, neměli chráněné místo, kde by bylo teplo, a přesto ji chtěl.

Uvolnil řemen její kapuce a našel její krk a týl, když jeho ruce zajely pod její přehoz a halenu a nahmataly pevná prsa. Hluboce zasténala, když ji hladil. Pak rozvázal řemen jejích kalhot, sáhl dovnitř a nahmatl huňatý pahorek. Přitiskla se k němu, když našel její teplou vlhkou štěrbinu a cítila, jak ztuhla a jak se chvěje.

Pak její ruka zajela pod jeho přehoz a halenu, hledala jeho opasek, rozvázala ho a nahmatala tvrdý pulzující úd a přejížděla po něm rukou nahoru dolů. Když se předklonila a vzala ho do úst, rozkoší zavzdychal. Cítila jazykem jeho hladkou kůži a vzala do sebe tolik, kolik jen mohla. Slyšela, jak přidušeně sténá a pak se sykavě nadechuje – a cítila, jak ji mírně od sebe odstrčil. „Počkej, Ajlo, já tě chci...“, řekl.

„Na to bych si musela svléknout nohavice a obutí,“ řekla.

„Ne, to nemusíš, na to je moc zima. Otoč se! Už nevíš?“

„Jako Víha a její hřebec,“ zašeptala Ajla.

Otočila se a poklekla. Na okamžik jí tato poloha nepřipomněla Víhu a jejího hřebce, ale Brouda – a to, jak ji srazil a násilím si ji vzal. Avšak Jondalarovy láskyplné dotyky byly něco naprosto jiného. Stáhla opasek, odhalila teplý pevný zadek, a to už Jondalar jen stěží ovládal svou žádost. Přitiskl ji k sobě, aby ji zahřál, laskal její pevné tělo a mírnými vědoucími dotyky prozkoumával její zvoucí křivky a záhyby, dokud mu tiché vzdechy neřekly, že už

nemá déle čekat. Pronikl do ní a oba chraptivě vykřikli a milovali se, dokud nedospěli k vyvrcholení touhy.

Po posledních pohybech, které prodloužily doznívající žádost, stále ještě schován v teple jejího nitra, ji Jondalar objal a společně s ní se svalil na bok. Držel ji těsně k sobě přitisknutou, kryl ji svým tělem a přehozem a zahříval ji, zatímco odpočívali. Nakonec se oddělili a Jondalar se posadil. Vítr byl chladný a Jondalar se starostlivě díval na shlukující se mračna.

„Měla bych se trochu očistit,“ řekla Ajla a zvedla se. „Tohle jsou nové nohavice od Degije.“

„Až se vrátíme, můžeš je nechat zmraznout venku, pak je snadněji okartáčuješ.“

„V řece ještě teče voda...“

„Ale je ledová, Ajlo!“

„Já vím. Půjde to rychle.“

Opatrně tápala po ledu, dřepala si na kraj vody a opláchla se rukou. Když se vrátila na břeh, přistoupil k ní Jondalar a utřel ji kožešinou svého přehozu.

„Nechtěl bych, aby ti to tady zmrzlo,“ řekl se širokým úšklebkem, když ji utíral a pak pohladil.

„Však ty to zahřeješ,“ řekla s úsměvem, uvázala si opasek a přetáhla přehoz.

To byl Jondalar, jakého milovala. Muž, který jen svým pohledem nebo dotykem svých rukou dokázal, že jí bylo uvnitř teplo a že se očekáváním chvěla. Muž, který znal její tělo líp než ona sama a vylákal z něho pocity, o nichž nevěděla, odkud přicházejí. Muž, který jí dal zapomenout na bolest prvního Broudova násilného proniknutí a naučil ji, co je slast a jaká má být. Jondalar, kterého milovala, byl hravý, ohleduplný a miloval ji. Tak tomu rozhodně bylo v údolí, a tak tomu bylo zase, když byli sami. Proč tomu bylo v táboře Lva jinak?

„Ty začínáš velmi obratně zacházet se slovy, ženo. Já ti už sotva stačím – a to v mé vlastní řeči.“ Dal jí ruce na boky, díval se na ni dolů a náklonnost a hrdost mu zářily z očí. „Mluvíš skutečně velmi dobře, Ajlo. Často vůbec nechápu, jak rychle se dokážeš učit. Jak jen to děláš?“

„Nezbývá mi nic jiného. To je teď můj svět. Nemám žádné lidi. Pro klan jsem mrtvá. Zpátky nemůžu.“

„Ale mohla bys mít své lidi. Mohla bys být Ajlou z Mamutonů. Pokud chceš. Chtěla bys to?“

„Chtěla bych být s tebou.“

„Přesto můžeš být se mnou. Když tě některé ohniště přijme, neznamená to přece, že nemůžeš odejít... někdy později. Mohli bychom tu zůstat... alespoň nějakou dobu. A kdyby se mi něco stalo – no, pak by nebylo tak špatné mít lidi, kteří... kteří tě chtějí mít u sebe.“

„Znamená to, že bys nebyl proti tomu?“

„Proč bych měl být proti tomu? Ne, nebyl bych proti, jestli je to to, co chceš.“

Ajle se zdálo, že cítila malé zaváhání. Ale stejně to zřejmě myslel upřímně. „Jondalare, já jsem jenom Ajla. Já nemám žádné lidi. Kdyby mě přijali, měla bych někoho. Byla bych pak Ajla z Mamutonů.“ Vymanila se mu, odstoupila o krok. „Musím o tom přemýšlet.“

Obrátila se a šla k vaku, který nosila s sebou. Jestli s Jondalarem brzy odejdu, neměla bych to přijmout, pomyslela si. To by nebylo čestné. Ale říkal, že by byl ochotný tu zůstat. Alespoň nějakou dobu. Možná si to rozmyslí, když bude s Mamutony žít, a rád se tu usadí. Ptala se, jestli hledá nějakou záminku, aby mohla souhlasit.

Sáhla pod přehoz a nahmatala amulet. Pak své myšlenky obrátila ke svému totemu.

„Jeskynní Ive, přála bych si zjistit, co je správné. Miluju Jondalara, ale chtěla bych mít taky lidi, ke kterým patřím. Talut a Necije mě chtějí přijmout, chtěli by mě za dceru ohniště Lva... dceru ohniště Lva. A v táboře Lva! Ach, Velký jeskynní Ive, vždycky jsi mě vedl a já, já si toho prostě nevšimla?!“

Prudce se otočila. Jondalar stál stále ještě tam, kde ho opustila, a díval se mlčky na ni.

„Rozhodla jsem se. Udělám to. Chci být Ajla z tábora Lva Mamutonů.“

Všimla si, že na chvíli zachmuřil čelo, než se usmál. „Dobře, Ajlo. Mám z toho radost.“

„Jondalare, myslíš, že je to správné? Bude všechno dobré?“

„To ti nikdo nedokáže říct. Kdo by to měl vědět?“ řekl a přistoupil k ní – když rychle pohlédl k temnějícímu nebi. „Doufám,

že se to ukáže jako správné... pro nás pro oba.“ Na okamžik ji podržel v náručí. „Myslím, že bychom se měli vrátit.“

Ajla vzala vak, aby ho sbalila, když něco upoutalo její pozornost. Klekla a zvedla zlatý kámen. Když ho utřela a očistila, podívala se na něj podrobněji. V nitru hladkého kamene byla úplně nepoškozená okřídlená vážka.

„Jondalare! Podívej! Už jsi něco takového viděl?“

Vzal od ní kámen, pozorně ho prohlížel a pak se na ni podíval s jistou uctivou plachostí. „To je jantar. Moje matka má takový. Moc si ho váží. Možná že tenhle je dokonce lepší než ten její.“ Všiml si, že na něho Ajla zaraženě hledí. Přitom si neuvědomoval, že by řekl něco, co by ji muselo polekat. „Co je, Ajlo?“

„Znamení. To je znamení, které mi dává můj totem, Jondalare. Duch Velkého jeskynního lva mi říká, že jsem se rozhodla správně. Chce, abych se stala Ajlou z Mamutonů.“

Vítr zesílil, když Ajla a Jondalar jeli zpátky. I když ještě nebylo poledne, mračna suchého prachu, který se zvedl ze zamrzlé půdy, zahalila slunce. Brzy už pro samý prach sotva poznali, kam jedou. Blesky kolem nich létaly v suchém ledovém vzduchu a hrom burácel. Vítěz uskočil strachy, když nablízku sjel blesk a vzápětí se ozvalo ohlušující burácení. Víha ustrašeně zaržála. Sesedli, aby uklidnili Vítěze a šli dál pěšky a vedli koně.

Když dorazili do tábora, prudký vítr hnal před sebou mraky prachu, který zatemnil nebe a bolestivě se jim zadíral do tváří. Krátce předtím, než dorazili k obydlí Mamutonů, vystoupila z polotmy postava a držela něco, co vlálo a chřestilo, jako by to bylo živé.

„Tady jste. Už jsem se o vás bál,“ překřičel Talut vytí větru a hřmění.

„Co to děláš? Můžeme ti pomoci?“

„Když jsme zjistili, že se schyluje k bouři, postavili jsme přístřešek pro Ajliny koně. Nevěděli jsme ovšem, že to bude suchá bouře. Vítr ho pobořil. Myslím, že bude nejlepší, když je zavedete dovnitř. Můžou zůstat ve vstupním prostoru,“ řekl Talut.

„Je to tu často?“ řekl Jondalar a vzal konec velké kůže, která měla tvořit přístřešek proti větru.

„Ne. Někdy tu celá léta nemáme suché bouře. Jakmile přijde dobrý sníh, bude po nich,“ řekl Talut. Pak se najednou zasmál.

„Pak už budou jenom sněhové bouře.“ Skrčený vešel do obydlí a podržel stranou těžký závěs, aby mohla Ajla a Jondalar zavést konečně dovnitř.

Konečně byli neklidní, když vešli na místo, které neznali a kde bylo tolik neznámých pachů, ale vyjící písečná bouře je děsila ještě víc, a tak důvěřovali Ajle. Jakmile unikli větru, uklidnili se. Ajla byla Talutovi vděčná, že si o ně dělal starosti, ale taky ji to trochu udivilo. Teprve když procházela druhým vchodovým obloukem, uvědomila si, jaká jí byla zima. Bolestivě šlehající písek jí na to dal dočasně zapomenout, ale nízká teplota a silný vítr způsobily, že promrzla až do morku kostí.

Venku stále ještě zuřil vítr, škubal kulatými koženými čluny nad kouřovými děrami a nafukoval těžké závěsy. Náhlé porывy větru vhněly dovnitř mračna prachu a rozdmýchávaly plameny v ohništi. Kolem společného ohniště se tlačili lidé a čekali na to, že Talut začne.

Konečně náčelník vstal a přešel k ohništi Lva. Když se vrátil, držel v ruce hůl z mamutího klu, která byla větší než on, byla na spodním konci dost tlustá a nahoru se zužovala. Hůl zdobil malý kruh, podobný obruči, který ji obepínal tam, kde začínala horní třetina. V horní části byla připevněna bílá jeřábí pera, táhnoucí se spirálovitě dolů, zatímco na spodní polovině visely na řemenech tajemné váčky, vyřezané předměty z mamutoviny a kousky kůže. Když se Ajla pozorněji podívala, poznala, že hůl je zhotovená z jednoho jediného mamutího klu – a je téměř rovná. Jak asi zbavili kel prohnutí, uvažovala.

Všichni ztichli a obrátili se k náčelníkovi. Ten pohlédl na Tuliji, která přikývla. Nato udeřil koncem hole čtyřikrát do země.

„Chci sdělit táboru Lva vážnou věc,“ začal Talut. „Něco, co se týká každého z nás, a proto mluvím s holí mluvčího v ruce, aby mi všichni dobře naslouchali a nikdo mě nepřerušoval. Každý, kdo má co říct v této záležitosti, si musí vyžádat hůl mluvčího.“

Zvedl se rozčilený šum, když lidé usedali a napjatě na něho hleděli.

„Před nedávnem přišli do tábora Lva Ajla a Jondalar. Když jsem počítal, kolik dnů tu byli, byl jsem překvapený, že uběhla teprve tak krátká doba. Člověk má pocit, jako by to byli staří

přátelé, kteří sem patří. Věřím, že většina z vás to cítí taky tak. Kvůli těmto pocitům srdečného přátelství, které cítíme k našemu příbuznému Jondalarovi a jeho družce Ajle, jsem doufal, že prodlouží svůj pobyt, a měl jsem v úmyslu je požádat, aby u nás zůstali přes zimu. Za tu krátkou dobu, co jsou tady, nám prokázali víc než jen přátelství. Oba přinesli s sebou cenné znalosti a vědění a nabídli nám je, jako by byli někým z nás.

Vymek doporučuje Jondalara jako obratného roztloukače pazourku. Sdílel své vědění ochotně s Danugem a Vymekem. Ale nejenom to. Přinesl s sebou i novou zbraň, vrhač oštěpů, s kterým doletí oštěp dál a s větší silou, než jsme považovali za možné.“

Lidé souhlasně přikyvovali a ozývala se pochvalná slova. Ajla si opět uvědomila, že Mamutoni zřídka kdy seděli tiše, ale že se všeho živě účastnili a nezdržovali se poznámek.

„Ajla s sebou přináší mnohé neobvyklé dary,“ pokračoval Talut. „Je obratná a přesná s vrhačem oštěpů a s její vlastní zbraní, s prakem. Mamot říká, že je hledačka, jenom je ještě necvičená, a Necije si myslí, že by mohla i přivolávat zvěř. Naučila nás dokonce mluvit beze slov, což nám pomohlo pochopit Rydaga zcela novým způsobem. Ale nejdůležitější je možná to, že je léčitelka. Dvěma dětem už zachránila život. A zná nádherný prostředek proti bolení hlavy.“

Poslední poznámka vyvolala živý smích.

„Oba toho přinášejí tolik, že bych neviděl rád, kdyby je tábor Lva musel zase ztratit. Vyzval jsem je, aby u nás zůstali, a to nejen přes zimu, ale navždy. Ve jménu Mut, Matky všeho,“ – při těchto slovech Talut udeřil pevně holí do země – „je vyzývám, aby se k nám připojili – a vás, abyste je přijali a uznali za Mamutony.“

Talut kývnutím přivolal Ajlu a Jondalara. Zvedli se a blížili se k němu odměřeným krokem jako při předem nacvičeném obřadu. Tulije, která stála trochu stranou, předstoupila a postavila se vedle svého bratra.

„Já prosím o hůl mluvčího,“ řekla.

Talut jí ji předal.

„Jako náčelnice tábora Lva prohlašuji, že souhlasím se vším, co Talut řekl. Jondalar a Ajla by byli pro tábor Lva a pro všechny Mamutony velkým obohacením.“ Obrátila se na vysokého světlolasého muže. „Jondalare,“ řekla a třikrát udeřila holí,

„Tulije a Barzek tě požádali, aby ses stal synem ohniště Tura. Mluvili jsme za tebe. Co tomu říkáš ty sám, Jondalare?“

Předstoupil, uchopil hůl, kterou mu podala, a třikrát jí udeřil.

„Jsem Jondalar z Deváté jeskyně Zelandonců, syn Marthony, bývalé náčelnice Deváté jeskyně, narozený u ohniště Dalanara, náčelníka Lanzadonců,“ řekl.

Protože to byla obřadná záležitost, rozhodl se je rovněž obřadně oslovit a vyjmenovat své nejbližší příbuzné, což vyvolalo úsměv a souhlasné pokyvování. Cizí jména propůjčila obřadu nádech exotiky a dodala mu na významu.

„Vaše nabídka mě nanejvýš ctí, ale musím být upřímný a říct vám, že mám vážnou povinnost. Jednou se musím vrátit k Zelandoncům. Musím říct matce o smrti mého bratra – a taktéž zelandoně, našemu mamotovi, aby se vydala hledat jeho ducha a doprovodila ho do světa duchů. Umím si vážit příbuzenství s vámi a vaše přátelství mi natolik zahřívá srdce, že bych vás nechtěl opustit. Pokud to bude možné, přátelé a příbuzní, chtěl bych zůstat u vás.“

Jondalar předal hůl opět Tuliji.

„Naplňuje nás smutkem, že se nemůžeš připojit k našemu ohništi, Jondalare, ale máme pochopení pro tvé povinnosti. Máš naši úctu. Přes tvého bratra, který byl zetěm Tholiže, jsme s tebou příbuzní a jsi vítán, abys zůstal tak dlouho, jak budeš chtít,“ řekla Tulije a podala hůl Talutovi.

„Ajlo,“ řekl Talut a udeřil třikrát holí do země. „Necije a já bychom tě chtěli přijmout za dceru ohniště Lva. Mluvili jsme za tebe. Co k tomu chceš říct ty?“

Ajla uchopila hůl a třikrát jí udeřila. „Já jsem Ajla. Nemám nikoho. Jsem potěšena a cítím se poctěna, že jste mě vyzvali, abych byla jednou z vás. Byla bych hrdá, kdybych mohla být Ajlou z Mamutonů,“ řekla slova, která si předem pečlivě připravila.

Talut od ní přijal hůl a tentokrát jí udeřil čtyřikrát. „Jestli nikdo nemá námitek, chtěl bych toto zvláštní shromáždění ukončit...“

„Já žádám hůl mluvčího,“ ozval se hlas z kruhu posluchačů. Všichni se zatvářili udiveně, když předstoupil Frebek.

Vzal hůl od náčelníka, třikrát jí udeřil do země a řekl: „Já nesouhlasím. Já Ajlu nechci.“

14.

Lidem z tábora Lva to vzalo řeč. Pak propukl rámus. Oba, náčelník i náčelnice se brali za Ajlu. Každý sice věděl, co si Frebek o cizince myslí, ale nikdo nesdílel jeho názor. Co však bylo ještě důležitější: Frebek a ohniště Jeřába byli podle názoru všech ostatních poslední, kteří si mohli dovolit něco namítat. Sami byli teprve před nedávnem přijati táborem Lva, když je několik táborů odmítlo. A že se nad nimi přece jenom slitovali, stalo se jenom proto, že se za ně přimluvili Necije a Talut. Původně požívalo ohniště Jeřába vysokou vážnost a byli lidé v jiných táborech, kteří byli ochotni se za ně přimluvit, ale vždycky se našli druzí, kteří s tím nesouhlasili, a rozhodnutí tohoto druhu musela být vždycky jednomyslná. Poté, co se náčelník za Frebeka přimluvil, považovalo se teď za nevděčnost, že zrovna Frebek nesouhlasil. To nikdo nečekal, nejméně ze všech Talut.

Vzrušený zmatek se rychle uklidnil, když Talut odebral Frebekovi hůl, zvedl ji, zatřásl jí a tím se zapřísahal svou mocí. „Frebek má hůl. Nechte ho mluvit,“ řekl Talut a vrátil mu hůl.

Frebek třikrát udeřil holí do země a pokračoval: „Já Ajlu nechci, protože si myslím, že nenabídla dost, aby se stala Mamutonkou.“

Jeho tvrzení vyvolalo všeobecné mručení, zvláště když Talut Ajlu tolik chválil, ale to nestačilo, aby mluvčího přerušilo.

„To vyzveme každého přivandrovalého cizince, který nás navštíví, aby se stal Mamutonem?“

Při vší zdrženlivosti, kterou jim ukládala hůl mluvčího, připadalo lidem zatěžko být zticha.

„Co to má znamenat, že nemá co nabídnout? Pomysli jen na její obratnost v lovu!“ zvolala pohoršené Degije. Její matka, náčelnice, nepřijala Ajlu hned. Teprve po pečlivém zvážení všeho byla ochotná podpořit Talutův záměr. Jak se mohl zrovna Frebek odvážit něco namítat?

„No a? Tak prostě chodí na lov. To každá, která loví, se stane jednou z nás?“ řekl Frebek. „To mi jako důvod nestačí. Kromě toho už nebude tolik chodit na lov, až bude mít děti.“

„Ale mít děti je důležitější! Tím stoupne její vážnost!“ rozhořčila se Degije.

„Myslíš si snad, že to nevím? My ale vůbec nevíme, jestli může děti mít, a jestli nebude mít děti, nebude pro nás všechny mít žádnou cenu. Ale o dětech jsme nemluvili, mluvili jsme o lovu. To, že loví, není přece důvodem, aby se stala Mamutonkou,“ prohlásil Frebek.

„A jak je to s vrhačem oštěpů? Nemůžeš přece popřít, že to je hodnotná zbraň, že s ní obratně zachází a už učí ostatní, aby to taky uměli,“ řekl Tornek.

„Vrhač nepřinesla ona, ale Jondalar, a ten se k nám nepřipojuje.“

Danug se domohl sluchu: „Možná je hledačka nebo umí přivolávat zvěř. Rozhodně dokáže přimět koně, aby ji poslouchali. Dokonce na nich jezdí!“

„Koně jsou tu k jídlu. Matka chce, abychom je lovili, a ne abychom s nimi žili. Nejsem si ani jistý, jestli je správné, aby na nich jezdila. A kromě toho nikdo s jistotou neví, kdo je. Možná je hledačka, možná umí přivolávat zvěř. Možná je dokonce Matka na zemi, ale možná taky ne. Odkdy je tohle možná dostatečným důvodem, aby se někdo stal jedním z nás?“

Nikdo nebyl schopen odpovídat na jeho námitky. Frebek se začínal cítit vysloveně dobře a vychutnával pozornost, které se mu dostalo.

Mamot hleděl na Frebeka trochu udiveně. Jakkoliv nesdílel jeho mínění, musel přiznat, že Frebek přednesl své důvody obratně. Bylo jenom škoda, že všechny mířily nesprávným směrem.

„Ajla naučila Rydaga mluvit. Přitom si nikdo z nás nemyslel, že by to bylo možné!“ zvolala Necije a tím se rozčileně zapojila do hovoru.

„Mluvit!“ zvolal Frebek posměšně. „Pro mě za mě můžeš tohle máchání rukama nazývat mluvením, pro mě to mluvení není! Neumím si představit nic zbytečnějšího než dělat hloupé posunky s ploskolebcem. To není důvod, aby byla přijata k nám. Jestli vůbec, tak to mluví proti ní.“

„A ty nevěříš, že je léčitelka, že?“ ozval se Ranek. „Doufám, že je ti jasné, že jestli Ajlu vypudíš, budeš toho jako první litovat, když tu nebude, aby pomohla Fraliji, až dostane bolesti!“

Ranek byl pro Frebeka vždycky zrůda. Přes vysokou vážnost a pověst řezbáře Frebek nevěděl, co by si o tomhle tmavém muži měl myslet, a necítil se v jeho přítomnosti dobře. Frebek měl vždycky pocit, že na něho Ranek pohlíží s opovržením a že se mu posmívá, když s ním mluví tím lehce jízlivým tónem. To se mu vůbec nelíbilo a kromě toho byla jeho tmavá pleť pravděpodobně něco velmi nepřírozeného.

„Máš pravdu, Ranku,“ řekl Frebek hlasitě. „Nepovažuji ji za léčitelku. Jak by se mohl někdo, kdo vyrostl mezi zvířaty, naučit léčit? A Fralije už porodila, proč by to tentokrát mělo být jiné? Pokud jí ovšem tahle okolnost, že máme u sebe zvířecí ženu, nepřinese neštěstí. To dítě ploskolebců už beztak hodně ubírá tábora na vážnosti. Copak nechápete, že ona to ještě zhorší? A co si pomýšlejí lidé, když sem přijdou a zjistí, že u nás žijí koně? Ne, já nechci, aby se zvířecí žena, která vyrostla u ploskolebců, stala Mamutonkou tábora Lva.“

Když to prohlásil, zvedl se opět velký neklid, ale Tulije se přesto domohla svým silným hlasem sluchu. „Podle čeho chceš měřit, že se sníží vážnost tábora? Rydag mi mé postavení neubral. Mám stále ještě vedoucí hlas v radě sester. A ani Talut neztratil své postavení.“

„Když o nás lidé mluví, říkají: ten tábor s dítětem ploskolebců. Stydím se pak vždycky přiznat, že k tomuhle táboru patřím.“

Tulije se vedle spíš drobného muže narovнала v plné výšce. „Můžeš odtud kdykoliv odejít,“ prohlásila chladným hlasem.

„Teď se podívej, co jsi způsobil!“ zvolala Krocije. „Fralije čeká dítě a ty ji chceš vyhnat, v téhle zimě, když neví, kam by se poděla. Proč jen jsem kdy souhlasila, abyste se vzali! Jak jen jsem mohla věřit, že by někdo, kdo zaplatí tak nízkou cenu nevěsty, mohl být pro ni dost dobrý? Má ubohá dcera, má ubohá Fralije...“

Nářek staré ženy zanikl ve všeobecném rámusu rozzlobených hlasů. Ajla se obrátila a prodírala se pryč. Neušlo jí, že Rydag sledoval shromáždění smutnými velkýma očima od ohniště Lva. Sedla si vedle něho, ohmatala mu hrudník a dobře si ho prohlédla, aby se ujistila, že je s ním všechno v pořádku. Nepokusila se s ním mluvit, protože nevěděla, co by mu měla říct, a prostě ho zvedla. Posadila si ho na klín, kolébala ho a broukala jednotvárný nápěv. Tak kdysi konejšila svého syna a později, když byla sama v údolí koní, se tak uspávala sama.

„To už nemá nikdo úctu před holí mluvčího?“ zařval Talut a přehlušil tím veškerý rámus. V očích mu blýskalo. Talut zuřil. Ajla ho nikdy neviděla tak rozzlobeného. Ale obdivovala jeho sebevládu, když opět promluvil. „Krocije, Fraliji bychom nikdy nevyhnali do zimy. Urážíš mě a tábor Lva, jestli tvrdíš, že bychom to mohli udělat.“

Stařena zírala s otevřenými ústy na náčelníka. Nikdy vážně nepředpokládala, že by Fraliji vyhnali. Jí šlo jenom o to, aby zavalila Frebeka nadávkami. Nikdy by si nemyslela, že by se to mohlo druhých tak dotknout. Měla ještě tolik studu, že zrudla, což mnohé překvapilo. Ovšem jemnosti všeobecně přijímaného chování přesto nechápala. Koneckonců bylo postavení Fralije to, co pocházelo od ní, od matky. Krocije byla vysoce vážená osoba, nebo alespoň vážená do té doby, dokud své pověsti neuškodila a nepřivedla sebe a všechny kolem sebe do neštěstí. Mohla se stále ještě odvolávat na svou dřívější vážnost, i když už dávno pominula.

„Frebeku, možná je ti trapné, že jsi příslušníkem tábora Lva,“ řekl Talut, „ale pokud tento tábor utrpěl ve své vážnosti, pak jenom proto, že to byl jediný tábor, který byl ochoten tě přijmout. A jak už řekla Tulije: nikdo tě nenutí tady zůstat. Můžeš kdykoliv odejít. Ale nevyhazujeme tě, rozhodně ne s nemocnou ženou, která má ještě tuhle zimu porodit. Možná ještě nemáš moc zkušeností s

těhotnými ženami, ale ať to chceš vzít na vědomí nebo ne, Fralijina nemoc nemá s těhotenstvím moc co dělat. To poznám dokonce i já.

Avšak to není důvod, proč jsem svolal toto shromáždění. Je lhostejné, co přitom pociťuješ nebo co my přitom pociťujeme. Ty jsi člen tábora Lva. Sdělil jsem své přání přijmout Ajlu k ohništi Lva a učinit ji Mamutonkou. Ale s tím musejí souhlasit všichni a ty jsi proti tomu.“

Frebek se už zatím necítil právě nejlíp ve své kůži. Jistě, připadal si důležitý, když se postavil všem ostatním. Teď mu ale Talut připomněl ponižování a zoufalství, které prožil při hledání tábora, který by ho přijal.

Mamot ho pozorně sledoval. Frebek nikdy ničím nevynikal. Požíval jen malou vážnost, protože mu ji matka nemohla předat. Jenom málo jeho vlastností nebo schopností skutečně něco vážilo. Nebyl sice nenáviděn, ale ani nebyl rád viděn. Zdál se být dost průměrným mužem s průměrnými schopnostmi. Dokázal teď ovšem, že se ve sporu umí prosadit. I když byly jeho důvody nesprávné – byly pádné. Možná byl chytřejší, než kdo předpokládal, a zdálo se, že je i ctižádostivý. Spojení s Fralijí byl úspěch pro muže jako on. Měl by ho lépe sledovat.

Už jen to, že požádal o ženu, jako je Fralije, dokazovalo jistou odvahu. Cena nevěsty tvořila mezi Mamutony základ ekonomické hodnoty. Nevěsty představovaly běžnou měnu, podle níž se měřilo všechno ostatní. Úcta, kterou muž ve společnosti požíval, pocházela od ženy, která ho porodila, a od ženy nebo žen, na které – díky svému postavení, svým uměním lovce, nějakým řemeslem nebo zvláštními znalostmi nebo svým šarmem – zapůsobil tak, že byly ochotné s ním žít. Získat ženu vysokého postavení, která byla ochotná se s ním spojit, bylo stejně významné jako najít velký poklad, a Frebek nebyl ochotný jen tak se Fralije vzdát.

Ale proč se s ním rozhodla žít ona? ptal se mamot. Jistě tu byli jiní muži, kteří jí dávali nabídku. Frebek přece jenom zvětšil její obtíže. Mohl nabídnout jen málo a Krocije byla tak nepříjemná, že je Fralijin tábor vyhodil a Frebekův vlastní tábor je odmítl u sebe přijmout. A pak je odmítal jeden tábor po druhém, i když s sebou přiváděl těhotnou ženu vysokého postavení. A Krocije pokaždé všechno jenom zhoršila panikou, která ji přepadala, nadávala mu a urážela ho a dávala mu všechnu vinu.

Frebek byl vděčný, když je tábor Lva přijal, ale byli taky poslední, u kterých to zkusil. Ne že by se jim nedostávalo vážnosti. Jenom měli pověst tábora složeného z nejpestřejšího houfu. Talut měl schopnost vidět ve zvláštěnostech spíš to neobvyklé a ne tak moc odlišující. Vážnost mu byla od malička samozřejmostí. On se snažil o víc, a to nacházel v neobvyklém. Hodnotil vše neobvyklé velmi vysoko a pěstoval to ve svém táboře. Talut sám byl největší muž, kterého kdy kdo viděl, a to nejen mezi Mamutony, ale i mezi sousedními kmeny, stejně jako byla Tulije největší a nejsilnější mezi ženami. Mamot byl nejstarší muž. Vymek byl nejlepší roztloukač kamene. Ranek nebyl jenom muž s nejtmaší pleť, ale i nejlepší řezbář široko daleko. A Rydag byl jediné dítě ploskolebců mezi Mamutony. Talut chtěl mít Ajlu, která představovala se svými koňmi a svými znalostmi a dary skutečně něco neobvyklého, a proti Jondalarovi, který přišel z takové dálky, neměl námitek.

Frebek nechtěl být neobvyklý, zvláště když se vždycky sám viděl jako poslední ze všech. Hledal obyčejné místo a dělal z obyčejnosti ctnost. Byl Mamuton, proto byl lepší než každý, kdo Mamuton nebyl. Nebyl jejich dítětem, zatímco on, Frebek, jím byl. A zcela určitě byl lepší než ta zvířata, tihle ploskolebci. To dítě, které Necije tak milovala, nemělo vůbec žádné postavení, protože ho porodila žena ploskolebců.

A na Ajlu, která sem přivandrovala se svými koňmi a tím velkým cizincem, se už zaměřil ten nafoukaný Ranek, po němž všechny ženy přes jeho odlišnost – a možná právě kvůli ní – toužily. Na něho, Frebeka, ještě ani jednou nepohlédla, jako by věděla, že nestojí za její pozornost. Nezáleželo na tom, že něco umí nebo má zvláštní dary nebo je obzvláště krásná. On je určitě lepší než ona. Ona nebyla Mamutonka, zatímco on ano. Kromě toho žila mezi ploskolebci. A teď z ní chtěl Talut Mamutonku udělat!

Frebek si plně uvědomoval, že je původcem téhle nepotěšitelné scény, která se právě odehrála. Dokázal, že je dost významný, aby zabránil jejímu přijetí. Ale rozzlobil náčelníka víc, než jak ho kdy zažil, a nebylo příjemné vidět zuřit tohoto muže, velkého jako medvěd. Talut mohl jeho, Frebeka, zvednout a prostě roztrhnout na dva kusy. Přinejmenším se mohl postarat o to, aby zmizel. A jak dlouho by si pak mohl podržet svou váženou ženu?

Přestože Talut zuřil, jednal s Frebekem s větší úctou, než byl Frebek zvyklý. Jeho poznámky se nedaly prostě jenom tak smést stranou.

„Jestli jsou tvé námitky rozumné nebo ne, na tom nezáleží,“ pokračoval Talut chladně. „Jsem přesvědčený, že Ajla má mnoho neobvyklých darů, z nichž můžeme mít jenom prospěch. S tím nesouhlasíš a tvrdíš, že nenabízí žádnou hodnotu. Nevím, co by mohlo být nabídnuto, aby pak nemohlo být kýmkoliv zpochybněno, pokud se jen chce...“

„Talute,“ řekl Jondalar, „promiň, že ti беру slovo, když držíš hůl mluvčího, ale myslím, že vím o něčem, co nikdo nemůže zpochybnit.“

„Skutečně?“

„Ano, jsem o tom přesvědčený. Mohl bych s tebou mluvit mezi čtyřma očima?“

„Tulije, převezmeš na chvíli hůl?“ zeptal se Talut a odebral se s Jondalarem naproti k ohništi Lva. Zvědavé pohledy je sledovaly.

Jondalar šel k Ajle a promluvil s ní. Přikývla, odložila Rydaga a přešla s Jondalarem naproti k ohništi Mamuta.

„Talute, byl bys ochotný uhasit všechny ohně?“ zeptal se Jondalar.

Talut svraštil čelo. „Všechny ohně? Venku je pořádná zima a vane ledový vítr. Mohlo by tu být uvnitř brzy velmi nepříjemně.“

„Já vím, ale věř mi, vyplatí se to. Aby to Ajla působivě předvedla, musí být tma. Určitě nezůstane dlouho zima.“

Ajla přišla s několika kameny v ruce. Talut pohlédl nejdřív na ni a pak na Jondalara a pak opět na ni. Nakonec přikývl. Oheň se dal vždycky znovu rozdělat, i když to chvíli trvalo.

Vrátili se zpátky k místu na vaření a Talut promluvil – opět mezi čtyřma očima – s Tulijí. Mluvili spolu delší dobu, pak přivolali mamota a nakonec promluvila Tulije taky ještě s Barzekem. Barzek dal pokyn Druvekovi a Danugovi, načež si všichni přetáhli přehozy, vzali velké hustě pletené koše a vyšli ven.

Dělo se něco neobvyklého a celý tábor napjatě čekal na věci, které se měly stát, jako by šlo o zvláštní obřad. Tajné porady a tajuplné předvádění – něco takového neočekávali.

Barzek a chlapci se brzy zase vrátili s koši naplněnými hlínou. Na zadním konci – u ohniště Tura – začali hasit ohně a zasypávali

je hlinou, dokud plameny neuhasly. Když lidé pochopili, co se děje, začali být neklidní.

S každým ohněm, který uhasl, bylo uvnitř temněji, ustávala zábava a nakonec bylo naprosté ticho. Vítr venku vyl hlasitěji, průvan v obydlí byl chladnější a přinášel stále nepříjemnější ledový dech. Oheň byl něco, co se vysoce cenilo. Bral se jako daná věc, i když si byli vědomi, že jejich život na ohni závisí, zvláště když teď viděli jeden po druhém zhasínat.

Nakonec už hořel oheň jenom ve velkém společném ohništi. Ajla připravila své věci k rozdělení ohně vedle ohniště. Na Talutův pokyn vysypal Barzek zbytek hlíny na poslední oheň a lidé zadrželi dech.

Hned nato zavládla v obydlí naprostá tma. Nebylo to jenom tak, že tam nebylo žádné světlo. To, co bralo dech, byla právě dokonalost tmy. Tíživá, jednoznačná hluboká čern vyplňovala celý prostor. Nebyly tu hvězdy, žádný matný odlesk měsíce, perleťové mraky. Nebylo vidět ruku před očima. Nebyly tu hloubky, žádné stíny, obrysy – jenom čern v černi. Schopnost vidět ztratila hodnotu.

Nějaké dítě se rozplakalo a matka je konejšila a umlčela. Pak bylo slyšet dech, tiché pošupování, pokašlávání. Někdo něco tichým hlasem říkal a jiný mu hlubokým hlasem odpovídal. Pach spálených kostí byl silný, avšak byl smíšený se spoustou jiných pachů potravin, které se tu ukládaly, vydělaných kůží, rohoží z trávy, sušených bylin a pachy lidí, nohou a těl a teplého dechu.

Lidé čekali ve tmě, neměli tušení, co se připravuje. Ne snad, že by měli strach. Byli jen trochu stísnění. Zdálo se, že uběhla dlouhá doba, a pak už začali být neklidní. Co potřebovalo tolik příprav?

Určit správný okamžik přenechali mamotovi. Starému šamanovi se stalo druhou přirozeností dosahovat působivých efektů. Téměř instinktivně věděl, kdy nastal správný okamžik. Ajla cítila, jak jí poklepal na rameno. To bylo znamení, na které čekala. Držela v jedné ruce kus pyritu a v druhé pazourek, a na zemi před ní ležela malá hromádka chmýří. V černočerné tmě zavřela oči, zhluboka se nadechla a pak udeřila pyritem do pazourku.

Velká jiskra vzplála a v naprosté tmě osvětlilo toto drobné světlo na zemi klečící ženu právě natolik, aby to vyvolalo polekané zadržení dechu a užaslé výkřiky členů tábora – pak jiskra zhasla.

Ajla opět udeřila kamenem o kámen. Tentokrát blíž připravenému troudu. Jiskra skočila do snadno chytlavého chmýří. Ajla se předklonila, aby podpořila doutnání svým dechem a hned nato se objevil plamen a ona slyšela kolem samé výkřiky úžasu.

Přidala malé hobliny a suché větvičky z hromady, ležící vedle ní, a když vzplály, přidala větší větve a polena. Pak odsedla a už se jen dívala. Necije vyhrabala hlínu a popel z jámy na vaření a přenesla do ní nový oheň. Když nastavila správně uzávěr větrného kanálu, který přiváděl vítr zvenku, byl oheň brzy natolik silný, že mohla přiložit kosti. Všichni v táboře měli oči jen pro rozdělování ohně, a teprve když oheň zase plál, došlo jim, v jak neuvěřitelně krátké době se všechno událo. Bylo to kouzlo? Co udělala, aby to šlo tak rychle?

Talut se chopil hole mluvčího a třikrát udeřil tlustým koncem do země. „Má ještě někdo námitky, aby se Ajla stala Mamutonkou a členem tábora Lva?“ zeptal se.

„Ukáže nám, jak dělá tohle kouzlo?“ zeptal se Frebek.

„Nejenže nám to ukáže, dokonce slíbila, že každému ohništi tábora věnuje jeden ze svých jiskřivých kamenů,“ odpověděl Talut.

„Už nemám námitek,“ řekl Frebek.

Ajla a Jondalar prohledali všechna cestovní zavazadla a posbírali všechny kusy pyritu, které měli s sebou. Pak vybrali šest nejlepších. Předešlého večera Ajla zapálila znovu každé ohniště a předvedla, jak se oheň rozděluje.

Šest šedožlutých kamenů s kovovým leskem tvořilo na lůžku nevýznamnou malou hromádku, a přesto jenom jeden z nich rozhodl, jestli ji přijmou, nebo odmítnou. Kdyby je tak někdo viděl teď před sebou, nikdy by nevěřil, jaké kouzlo je v těchto kamenech ukryto.

Ajla je vzala do dlaní a pohlédla na Jondalara.

„Když mě všichni chtěli – proč pak připustili, aby tomu jedna osoba mohla zabránit?“ zeptala se.

„Nejsem si docela jistý,“ řekl, „ale ve skupině, jako je tahle, musí každý vyjít s každým, protože jsou nuceni žít pohromadě. Může vzniknout moc mrzutostí, když někdo z nich některou osobu skutečně nesnáší, zvláště když je počasí donutí, aby všichni dlouhou dobu zůstali uvnitř. Lidé už mají prostě sklon k někomu se

přiklánět, hádky mohou způsobit doslova boje, a přitom může být někdo zraněn nebo se může stát něco ještě horšího. To vede k hněvu a někdo se může i mstít. Někdy je jediná možnost skupinu rozdělit, aby se zabránilo tragédii... nebo zaplatit vysoké odškodnění a pokutu a původce rozbrojů poslat pryč...”

Na čele se mu tvořily bolestné vrásky, když na okamžik zavřel oči, a Ajla se ptala, co mu asi způsobilo takový zármutek.

„Ale Frebek a Krocije se hádají od rána do večera a lidem se to vůbec nelíbí,“ řekla.

„O tom tábor věděl, než svolil, že je k sobě přijme, přinejmenším to všichni tušili. Každý měl přece příležitost říct ne, proto teď nemůže nikdo nikomu nic vyčítat. Když se to jednou takhle rozhodlo, musí se za tím stát.“

Ajla přikývla. Nebyla si stále ještě docela jistá, jestli si Jondalar přeje, aby se stala Mamutonkou. Ale ukázat jim pyrit byl jeho nápad, a zapůsobilo to výborně.

Oba přešli naproti k ohništi Lva, aby odevzdali kameny. Talut a Tulije byli zabráněni do hovoru. Taký se příležitostně obraceli na Neciji a mamota, ale ti spíš naslouchali, než by něco říkali.

„Tady jsou pyrity, které jsem vám slíbila,“ řekla Ajla, když ji pozvali k ohni. „Můžete je dnes rozdělit.“

„Ó ne, dnes ne,“ namítla Tulije. „Nech si je na obřad. Právě jsme o tom mluvili. Kameny pak budou patřit k dárkům. Musíme se jenom ještě dohodnout na jejich ceně. Měly by mít velmi vysokou hodnotu, nejenom kvůli nim samotným, ale i jako zboží na výměnu – a kvůli postavení, které ti dávají.“

„Jaké dárky?“ zeptala se Ajla.

„Když je někdo přijímán,“ vysvětloval mamot, „je zvykem vyměňovat si dárky. Osoba, která je přijata, dostane od každého dárek, a jménem jejího nového ohniště jsou všem ostatním ohništím taky rozděleny dárky. Není třeba, aby to byly velké dary, jsou to vlastně jenom znamení, ale taky nevadí, když jsou velmi hodnotné. To záleží zcela na okolnostech.“

„Podle mého mínění jsou její kameny dost hodnotné, aby pro každé ohniště představovaly drahocenný dar,“ prohlásil Talut.

„Talute, já bych s tebou souhlasila, kdyby už Ajla byla Mamutonka a její cena byla pevně stanovena,“ řekla Tulije, „ale v tomhle případě se přece zároveň pokoušíme určit její cenu nevěsty.“

Celý tábor z toho bude mít prospěch, když bude mít vysokou cenu. Protože Jondalar odmítl stát se Mamutonem... alespoň prozatím...“ Úsměv, kterým ho Tulije obdařila, aby mu ukázala, že se na něho nezlobí, byl velmi milý, ale rozhodně ne koketní. Jenom ukázal její přesvědčení, že je sama velmi krásná a žádoucí. „Rozhodně mi bude potěšením přispět několika dárky k rozdělení.“

„Jakými dárky?“ zeptala se Ajla.

„Ach... prostě dárky. Může to být všechno možné,“ řekla Tulije. „Kožesiny jsou velmi krásné dary, kusy oblečení... haleny, nohavice, obutí, nebo kůže, aby se to z nich zhotovilo. Degije překrásně barví kůže. Může to být jantar a mušle, kuličky z mamutoviny, aby se z nich udělaly náhrdelníky nebo ozdobily šaty. Tesáky vlků a jiných šelem jsou velmi ceněné. Ale i vyřezávané figurky z mamutoviny, pazourky, sůl... i věci k jídlu jsou dobré jako dar, zvláště tehdy, když se nemusejí hned spotřebovat, ale mohou se uchovat. Všechno, co je dobře udělané: koše, rohože, opasky, nože. Myslím, že je důležité dát co nejvíc. Každý při setkání ukazuje dárky a každému má být hned od počátku jasné, že můžeš nabídnout spoustu věcí. Podle toho se pozná tvé postavení. Přitom nezáleží na tom, jestli většina těch věcí bude pocházet od Taluta a Necije.“

„Ty a Talut a Necije, vy mi nemusíte nic dávat. Já mám sama věci na rozdávání,“ řekla Ajla.

„Ano, samozřejmě, má přece kameny, a ty mají největší hodnotu. Ale nedělají hned tak velký dojem. Později lidé sice poznají jejich hodnotu, ale důležitý je i první dojem.“

„Tulije má pravdu,“ řekla Necije. „Většina mladých žen celé roky připravuje a shromažďuje dárky, které v den, kdy mají svatbu nebo jsou přijímány, mohou rozdělit.“

„Přijímají Mamutoni hodně lidí?“ zeptal se Jondalar.

„Cizince ne tak často,“ prohlásila Necije, „ale Mamutoni přijímají často jiné Mamutony. Každý tábor potřebuje bratra nebo sestru jako náčelníka a náčelnici, ale ne každý muž má to štěstí, že má sestru, jako je Tulije. Když se jemu nebo jí něco přihodí, nebo když mladý muž nebo mladá žena chtějí založit nový tábor, je možné si sestru nebo bratra osvojit. Ale žádné strachy, já mám spoustu věcí, které můžeš rozdělit, Ajlo, a dokonce Lacije se nabídla, že dá pro tebe některé ze svých věcí.“

„Ale já mám sama věci, Necije, které můžu darovat. Jenom je mám v jeskyni v údolí,“ řekla Ajla. „Strávila jsem tím celé roky, udělala jsem spoustu věcí.“

„Ale není nutné, aby ses tam vracela...,“ řekla Tulije, která si potají myslela, že jistě všechno, co Ajla má, musí být hrubé a primitivní, protože přece vyrostla u ploskolebců. Avšak jak měla té mladé ženě vysvětlit, že by její dárky pravděpodobně nebyly právě vhodné? To by mohlo být trapné.

„Já bych se tam ale chtěla vrátit,“ řekla Ajla důrazně. „Jsou tam taky věci, které nutně potřebuju. Moje léčivé byliny například. Zásoby jídla, které jsem udělala. A krmení pro koně.“ Obrátila se na Jondalara. „Ještě jednou bych tam chtěla zajet.“

„To se dá zřejmě zařídit. Když si pospíšíme a nikde se cestou déle nezastavíme, mělo by se to stihnout... pokud se počasí vyjasní.“

„Po prvních mrazech ještě obvykle přichází pěkné počasí,“ řekl Talut. „Ale předpovědět se to s jistou samozřejmě nedá. Počasí se může změnit každým dnem.“

„Jestli bude ještě jednou hezké počasí, tak to prostě podstoupíme a zajedeme do údolí,“ řekl Jondalar, na což mu Ajla odpověděla překrásným úsměvem.

V údolí zůstalo pár věcí, které by i on rád měl. Pyrity udělaly velký dojem a v naplavenině na břehu řeky v Ajlině údolí jich byly spousty. Jednoho dne, tak doufal, se vrátí domů a se svými lidmi se rozdělí o vše, co se naučil a co objevil: pyrity, vrhač oštěpů a pro Dalanara Vymekův způsob zpracování zahřátého pazourku. Jednou...

„Pospěšte si s návratem!“ volala Necije, držela ruku dlaní obrácenou k sobě a mávala.

Ajla a Jondalar rovněž mávali. Seděli spolu na Vize, Vítěze měli na provaze za sebou a dívali se na lidi z tábora Lva, kteří se shromáždili, aby se s nimi rozloučili. I když Ajla byla rozčilená při vyhlídce, že se vrací do údolí, které bylo po tři roky jejím domovem – tak teď ji píchlo u srdce, když měla opustit lidi, které už považovala za svou rodinu.

Vedle Necije stála Rugije a na druhé straně se jí tiskl k noze Rydag. Ajla si nemohla nepovšimnout, jak málo si byli podobní.

Rugije byla malým obrazem Necije, Rydag byl napůl příslušník klanu. Přesto vyrůstali jako bratr a sestra. Ajla si vzpomněla, že Oga kojila se svým vlastním synem, Grevem, i Durka. Přitom byl Grev celý klanu a Durk jenom z poloviny. Rozdíl mezi nimi byl stejně velký jako mezi Rydagem a Rugijí.

Stiskem stehén a předkloněním – pohyby, které se jí staly druhou přirozeností, že je sotva pociťovala jako řízení - dala Ajla Vize na srozuměnou, co chce. Obrátili a jeli nahoru do svahu.

Cesta zpátky nebyla tak pohodlná, jako byla cesta sem. Dodržovali stále cestovní tempo, nedělali žádné zastávky, aby něco prozkoumali, a taky cestou nelovili. Taky si nevyhledali už časně večer místo, kde by mohli odpočívat a sdílet slasti.

S vědomím, že se budou vracet, si cestou z údolí koní vštěpovali podstatné rysy krajiny – zvláštní seskupení kamení, horské hřebeny, zvláštní tvary skal a vodní toky – avšak se změnou roční doby se krajina výrazně proměnila.

Zčásti její vzhled ovlivnila i vegetace. Chráněná údolí, v nichž odpočívali, se změnila a nevypadala tak, jak je měli ve vzpomínce. To je zneklidnilo. Arktické břízy a vrby shodily listí. Holé větve chvějící se ve větru se zdály neživé. Jehličnany naopak – smrky a borovice limby – se svým hrdým a zdravě zeleným jehličím tím víc vystoupily do popředí, a vynikly dokonce i větrem ohnuté a zakrnělé stromy ve stepi. Mnohem víc než všechno ostatní je však v této oblasti mátky změny, které vyvolal trvalý mráz.

V tomto kraji, položeném daleko na jih od polárních oblastí, pod vlivem i několika kilometrů vysokých ledových vrstev pokrývajících kdysi dávno tuto krajinu, vznikla trvale promrzlá půda, která nikdy neroztaje a je po celý rok na kámen zmrzlá. Vzájemné působení klimatu, struktury povrchu a podloží udržovalo půdu hluboko promrzlou. Dále působil sluneční svit a stojící vody, vegetace, propustnost půdy, vítr a sníh.

Roční průměr teploty, který byl jen několik stupňů pod hodnotou, která později vedla k mírnějšímu podnebí, stačil, aby se obrovské ledovce posunuly dál kupředu a daly na jihu vzniknout permafrostu. Zimy byly dlouhé a ledové. Příležitostné bouře přinášely husté sněžení a blizardy. Přesto padalo během zimy poměrně málo sněhu a bylo mnoho jasných dnů. Léta byla krátká a

v několika málo dnech se tak oteplilo, že se blízkost obrovských ledovcových mas nedala tušit. Avšak obvykle bylo nebe zatažené, bylo chladno a jen málokdy přšelo.

I když část půdy zůstala stále zamrzlá, nebyl to setrvalý stav. Změny byly spíš nesouvislé a náladové, jako roční doby samy. V hluboké zimě, když bylo všechno zmrzlé, se zdála krajina pasivní, tvrdá a odmítavá, ale tento dojem klamal. Jakmile zima přešla, změkkl povrch, ovšem jen na několik prstů tam, kde hustá pokrývka země, těžké půdy nebo příliš mnoho stínu vzdorovaly mírnému teplu léta. Na slunečných kamenitých svazích, které dobře prosychaly a měly málo vegetace, však tála aktivní vrstva až do hloubky několika stop.

Tato tající vrstva však byla jen zdánlivá, protože pod jejím povrchem nadále odolával neproniknutelný led, a tak bahnitě spousty země podmáčené vodou klouzaly a tekly s břemenem balvanů a stromů po zmrzlé spodní vrstvě omývané vodou. Když se povrch zahřál, docházelo k náhlým propadlinám a zlomům, a kde si letní tání nenašlo cestu, vznikaly močály a mělká jezera roztáté vody.

Jakmile se roční okruh uzavřel, živá zem nad zmrzlou půdou opět ztvrdla, avšak pod chladným a ledovým vzhledem se skrývalo neklidné srdce. Pnutí a tlaky vedly ke vzdouvání, výronu i propadání půdy. Zmrzlý podklad dostával trhliny a praskal, trhliny se zaplňovaly ledem, který byl – jak ustupoval tlaku – ve tvaru ledových klínů vytlačován vzhůru. Tlak způsobil, že se díry zaplnily bahnem a v bahnitých kotlích vystoupily nejjemnější částičky bahna nahoru. Zatímco se mrznoucí voda rozpínala, zvedaly se z močálovité nížiny hrboly a pahorky bahnitého ledu a dosahovaly – v rozloze několika set metrů – výšky až padesáti šedesáti metrů.

Když Ajla a Jondalar sledovali své stopy zpátky, zjistili, že se povrch země změnil a znaky krajiny je mohly mýlit. Některé malé potůčky, na které se pamatovali, úplně zmizely. Víc nahoře, blíž k prameni, už zamrzly a dole byly vyschlé. Ledové kopce se objevily tam, kde předtím žádné nebyly – nejvíc tam, kde se rozprostíraly letní močály a bažinatá nížina, jejíž husté, jemnozrné podloží propouštělo jenom málo vody, takže nedocházelo k odvodnění.

Celé skupiny stromů rostly na talicích, ostrovech nezamrzlé půdy, obklopených trvale zmrzlou půdou, které často dělaly klamný dojem údolí. Ajla a Jondalar si nemohli vzpomenout, že by je kdy viděli.

Jondalar neznal krajinu tak důvěrně a spolehl se častěji na Ajlinu lepší paměť. Když si ani ona nebyla jistá, přenechali prostě vedení Víze. Víha je už častokrát sama donesla zpátky do údolí a zdálo se, že přesně ví, kam chce.

Někdy seděli za sebou na zádech koně, jindy se střídali, někdy šli oba pěšky, postupovali kupředu, dokud nebyli donuceni zastavit a přenocovat. Pak rozbili prostý tábor, rozdělali malý oheň, postavili kožešinový stan a rozprostřeli kožešiny ke spaní. Vařili kaši z rozdrčeného a usušeného zrní a Ajla připravovala bylinkový čaj.

Ráno se zahřáli douškem horkého čaje, sbalili věci a cestou jedli sušené maso a sušené plody, smíchané s tukem do malých placiček. Až na náhodného zajíce, kterého vyplašili, nelovili. Jídlo na cestu jim připravila Necije, doplňovali je olejnatými a výživnými oříšky limbových šišek, které sbírali cestou a dávali pak na oheň, kde hlasitě pukaly.

Krajina kolem nich se pozvolna změnila, byla skalnatější a objevily se rokle s příkrými stěnami. Ajla byla stále vzrušenější. Okolí jí připadalo povědomé, jako kraj jižně a západně od jejího údolí. Nakonec spatřila svah s určitým barevným vzorem v rozdílných vrstvách kamení a rozbušilo se jí srdce.

„Jondalare! Podívej! Vidíš to?“ zvolala. „Už tam téměř jsme.“

Dokonce Víha se zdála vzrušenější a zrychlila bez vyzvání krok. Ajla se rozhlížela ještě po skále zcela určitého tvaru, která jí připomínala skrčenou lvici. Když ji objevila, obrátili se k severu, dokud nedorazili na kraj příkrého svahu posetého sutí. Dole v údolí se leskla říčka točící se k východu. Seskočili a opatrně si razili cestu dolů. Koně se chystali přeplavat na druhý břeh, ale zastavili se, aby se napili. Ajla našla brod s kameny vystupujícími z vody, po kterých obvykle přecházela. Když dorazili na druhou stranu, i oni utišili žízeň čistou vodou.

„Tady je voda sladší. Podívej, jak je jasná!“ zvolala. „Ani trochu bahna. Tady vidíš až na dno. A podívej, Jondalare – koně!“

Jondalar se shovívavě usmíval jejím nadšením. I on při pohledu na úzké protáhlé údolí měl podobný, i když ne tak silný pocit, že se vrací domů. Ostré větry a stepní mráz tolik nepronikly do chráněného údolí. I když stromy a keře ztratily letní listí, byly tu nápadně silnější a bujnější než jinde. Příkrý svah, který právě slezli, se po levé ruce a dál do údolí měnil v kolmo klesající skalní stěnu. Široký lem keřů a stromů se táhl po protilehlém břehu, prosvětli se a změnil se v pastvinu zlaté trávy, která se mírně vlnila v odpoledním slunci. Rovina stoupala po pravé ruce mírně až do výšky stepi, zúžila se však a úplně na konci tvořila prudký sráz, který tvořil stěnu úzké rokle.

Malé stádo stepních koní se přestalo pást a hledělo k nim. Jeden z nich zaržal. Víha pohodila hlavou a odpověděla. Stádo je pozorně sledovalo, dokud se nepřiblížili. Když k nim však pronikl neznámý pach lidí, obrátili se jako na povel a odběhli s hřmícím dusotem a s vlajícími hřívami po mírném svahu ke stepi. Oba lidé na hřbetě koně zastavili a dívali se za nimi – stejně tak hříbě, které vedli na provaze za sebou.

S hlavou zvednutou a s ušima dopředu je následoval Vítěz v takovém odstupu, jak mu to jen provaz dovoloval. Pak zůstal stát a s rozšířenými nozdrami se díval za stádem. Víha zafrkala směrem k němu, když začali sjíždět dál do údolí. Vítěz se vrátil a znovu je následoval.

Jak pospíchali k úzkému konci údolí, viděli malou říčku v ostrém ohybu obtékat vystupující skálu a po pravé ruce kamenitý břeh. Na druhé straně výběžku byla větší hromada naplaveného dříví, kostí, paroží, rohů, klů všech možných zvířat. Mnohé kostry pocházely od stepních zvířat, jiné byly zbytky zvířat, které strhly vody divokých potoků, odnesly dolů a vyvrhly proti skalnímu výběžku.

Ajla už se nemohla dočkat. Sklouzla Vize ze zad a vyběhla nahoru po úzké příkré stezce kolem hromady kostí na vrchol skalní stěny, která tvořila před jeskyní širokou římsu. Málem by se rovnou vřítla dovnitř, ale v posledním okamžiku se vzpamatovala. Tohle bylo místo, kde tak dlouho sama žila – a přežila jenom proto, že nikdy nezapomněla mít se na pozoru před nečekaným nebezpečím. Jeskyně neobývali jenom lidé. Když se opatrně sunula

podél vnější zdi, vzala prak, který si uvázala kolem hlavy, a sehnula se pro pár kamenů.

Opatrně nakoukla dovnitř. Viděla sice jenom tmu, ale její nos cítil docela lehce pach spáleného dříví, které zuhelnatělo před dlouhou dobou, a kromě toho trochu čerstvější pižmovitý pach rosomáka. Ale i ten už byl starý. Vešla dovnitř, počkala, až si oči přivykly na šero a pak se rozhlédla.

Slzy se jí draly do očí a nedokázala je potlačit. Tohle byla její jeskyně. Byla doma. Všechno důvěrně znala, a přesto působilo místo, kde tak dlouho žila, ztraceně a opuštěně. Světlo, které pronikalo otvorem nad vchodem, jí dokázalo, že ji její čich nezklamal. Při bližší prohlídce se neubránila rozhořčení. Její jeskyně byla v troskách. Nějaké zvíře, možná dokonce několik, proniklo dovnitř a zanechalo všude důkazy své přítomnosti. Kolik škody napáchalo, nedokázala ještě odhadnout.

Ve vchodu se objevil Jondalar. Vešel, následován Víhou a Vítězem. I klisně se stala jeskyně domovem a pro Vítěze byla jediným domovem, jaký poznal, dokud nenarazil na tábor Lva.

„Vypadá to, jako bychom měli návštěvu,“ řekl Jondalar, když viděl tu spoušť. „Tady je všechno naruby.“

Hluboký povzdech se vydral Ajle z hrudi a utřela si slzy. „Bude nejlíp, když rozdělám oheň a zapálím pochodně, abychom viděli, co všechno je zničené. Ale nejdřív odstrojím Víhu, aby si mohla odpočinout a napást se.“

„Myslíš, že je můžeme nechat jen tak volně pobíhat? Vítěz působil dojmem, že se chce rozběhnout za stádem. Možná bychom je měli svázat,“ navrhoval Jondalar.

„Víha vždycky pobíhala volně,“ řekla Ajla trochu podrážděně. „Já bych ji nedokázala svázat. Je to moje přítelkyně. Zůstává u mě, protože chce. Jenom jednou odešla ke stádu, ale chtěla ke hřebci a já ji pak hrozně postrádala. Nevím, co bych dělala, kdyby tehdy u mě nebyl Drobek. Ale ona se vrátila. Určitě tu zůstane, a pokud tu bude ona, neuteče ani Vítěz, rozhodně ne dřív, dokud nedospěje. Drobek mě opustil. Možná že to jednou udělá i Vítěz, stejně jako děti opouštějí ohniště matky, když dospějí. Ale koně jsou jiní než lvi. Myslím, že kdyby se opravdu spřátelil s někým z nás jako Víha, mohlo by se stát, že by tady zůstal.“

„No dobrá, znáš ji líp než já.“ Koneckonců to byla ona, kdo rozuměl tak dobře koním. Přesně řečeno, byla jediný člověk, který to s nimi uměl. „Nemám rozdělat oheň, než ji odstrojíš?“

Když šel na místa, kde Ajla vždycky uchovávala troud, roští a palivo, uvědomil si, jak si na jeskyni za to krátké léto, kdy tu s Ajlou žil, zvykl.

Uvažoval, jak by mohl uzavřít přátelství s Vítězem. Stále ještě tak zcela nechápal, jak se Ajla dorozumívala s Víhou, aby šla tam, kde ji Ajla chtěla mít – a neustále zůstávala v její blízkosti, i když si mohla volně běhat. Možná se to nikdy nenaučí, ale přece jenom se o to chtěl pokusit. Přesto, dokud se to nenaučí, nemohlo škodit nechat Vítěze na laně, přinejmenším pokud cestovali krajinou, kde jsou i jiní koně.

Prozkoumáním jeskyně a věcí, které tu byly schované, zjistili, co se tady přihodilo. Rosomák nebo hyena – Ajla to nedokázala tak přesně poznat, protože obě zvířata byla v jeskyni v různou dobu a jejich stopy byly propletené – pronikli k zásobě sušeného masa a do posledního kousíčku ji vyprázdnili. Jeden koš se zrním, které nasbírali pro Víhu a Vítěze a který zanechali poměrně přístupný, byl na několika místech nahlodaný. Podle stop soudě to musela být celá řada hlodavců, myši, zajíci, veverky, pouštní myši a křečci. Nenechali tu ani zrníčko. Většina ostatních košů se zrním, kořeny a sušenými plody, které buď schovali do děr, nebo je chránili tím, že na ně navršili kamení, neutrpěla větší škody.

Ajla byla ráda, že uložila měkké kožešiny a kůže, které v průběhu let zpracovala, do pevného koše a ten dala do bezpečí pod hromadu kamení. Proti hromadě velkého kamení hlodavci nic nezmohli. Zato kůže, která jí zbyla při šití oblečení pro Jondalara a pro sebe, byla úplně rozežraná. Taky jiný úkryt pod kameny se stal cílem mnohým útoků. Byla v něm kromě jiného nádoba ze surové kůže, v níž byl pečlivě uchovávaný tuk, nacpaný do střev jelena. Jeden roh nádoby byl rozerván zuby a drápy a kus střeva s tukem zmizelo, ale jinak kameny uchovaly poklad před lupiči.

Ve snaze dostat se k potravinám prometli lupiči i všechny ostatní zásoby, převrhli navršené misky a poháry ze dřeva, koše a rozhoze roztahali, na mnohých místech zanechali výkaly a ze všeho, co našli, udělali strašnou změť. Přitom byla škoda mnohem menší, než to na první pohled vypadalo, a Ajlina obsáhlá sbírka

sušených nebo jinak uchovaných léčivých bylin zůstala v podstatě nedotčená.

Večer se Ajlina nálada zlepšila. Jeskyni vyčistili, trochu uvedli do pořádku a dospěli k závěru, že ztráty nejsou tak velké. Uvařili něco málo k jídlu, najedli se a prošli údolí, aby zjistili, co se po jejich odchodu změnilo. Oheň plápolal, kožešiny na spaní byly rozprostřené na prohlubních vyplněných slámou, které Ajle sloužily za lůžko. Víha a Vítěz přišli na své místo na druhé straně vchodu a Ajla se cítila zase doma.

„Ani tomu nemůžu uvěřit, že jsem zase zpátky,“ řekla Ajla, která seděla vedle Jondalara na rohoži před ohněm. „Je mi, jako bych byla pryč celou věčnost, a přitom to zase tak dlouho nebylo.“

„Ne, nebylo.“

„Tolik jsem se toho naučila, možná proto mi to připadá tak dávno. Je dobře, že jsi mě přemluvil, abychom se vydali na cestu, Jondalare. A jsem ráda, že jsme narazili na Taluta a Mamutony. Víš vlastně, jaký jsem měla strach potkat Druhé lidi?“

„Vím, že ses toho bála, ale byl jsem si jistý, že je budeš mít ráda, až jich pár poznáš.“

„Nešlo přece jenom o to potkat jakékoliv lidi. Šlo o to potkat Druhé lidi. Tak jim totiž říkají lidé klanu. I když mi po celý život říkali, že pocházím od Druhých lidí, považovala jsem se sama za člena klanu. Přestože mě prokleli a já věděla, že se nebudu smět nikdy vrátit, měla jsem strach z Druhých. Víha žila u mě a bylo to ještě horší. Nevěděla jsem, co bych si měla počít. Měla jsem strach, že mi nedovolí si ji nechat nebo ji zabít, jenom aby ji snědli. A pak jsem taky měla strach, že mi zakážou lovit. Nechtěla bych už žít pohromadě s lidmi, kteří by mi nedovolili lovit nebo kteří by mě nutili dělat něco, co bych dělat nechtěla,“ řekla Ajla.

Najednou ji vzpomínka na její strach a obavy naplnila nepříjemným pocitem a byla neklidná. Vstala a šla ke vchodu jeskyně, pak odhrnula těžký závěs proti větru a vyšla ven na římsu před jeskyní. Venku bylo chladno a hvězdy jasně svítily z temně černého nebe. Třela si paže a pak přistoupila ke kraji římsy.

Chvěla se a ucítila na ramenou kožešinu. Když se obrátila, dívala se do tváře Jondalarovi. Sevřel ji do náruče a ona se k němu zachumlala a hřála se.

Sklonil se k ní, aby ji políbil, a pak řekl: „Je tu zima, pojď raději dovnitř.“

Ajla se dala odvést dovnitř, avšak když spustili těžkou kožešinu, kterou hned první zimu pověsila před vchod jako ochranu proti větru, zastavila se.

„To byl můj stan... ne, Krebův stan,“ opravila se. „Ostatně ho nikdy nepoužil. Byl to stan, který jsem používala, když jsem se stala jednou z žen, které byly vyvoleny, aby doprovázely muže na lov – aby naporcovaly kořist a odnesly maso zpátky. Ale nepatřil mi. Byl Krebův. Vzala jsem si ho, když jsem odcházela, protože jsem si říkala, že by Kreb určitě nic proti tomu neměl. Zeptat jsem se ho už nemohla. Byl mrtvý, ale stejně by mě neviděl, i kdyby ještě žil. Právě mě totiž prokleli.“

Slzy jí tekly po tváři, přitom si toho zřejmě vůbec nevšimla. „Byla jsem mrtvá. Ale Durk mě viděl. Byl ještě příliš malý, aby věděl, že mě vlastně nesmí vidět. Ach, Jondalare, já ho nechtěla opustit.“ Rozvzlykala se. „Ale nemohla jsem si ho vzít s sebou. Neměla jsem tušení, co všechno se mi může stát.“ Nevěděl, co by na to měl říct nebo co by měl udělat, a tak ji prostě držel v objetí a nechal ji vyplakat.

„Chtěla bych ho vidět. Pokaždé, když vidím Rydaga, myslím na Durka. Přála bych si, aby teď byl u mě. Přála bych si, aby nás oba přijali Mamutoni.“

„Ajlo, je pozdě. Jsi unavená. Pojď, lehni si,“ řekl a vedl ji k její kožešině. Bylo mu nepříjemně. Takhle uvažovat nebylo k ničemu.

Poslušně se obrátila a nechala se odvést. Mlčky jí pomohl svléknout se, pak ji posadil, jemně ji položil a přikryl kožešinami. Přiložil dříví, zčásti zahrnul uhlíky hlínou, aby déle vydržely a aby oheň nedohořel, pak se rychle svlékl a zalezl vedle ní. Objal ji a líbal velmi opatrně, že se jejich rty sotva dotýkaly.

Způsobovalo jí to rozkoš a trýzeň současně a Jondalar cítil, jak na něho chvějivě reaguje. Stejně jemnými polibky jí pokrýval tváře, zavřené oči a nakonec znovu její měkké plné rty. Pak jí podobným způsobem laskal krk. Ajla se přinutila ležet naprosto klidně a brzy ji zalilo teplo, které zahrnovalo její chmurné myšlenky.

Špičkami prstů jí obkroužil ramena a přešel jí po paži až dolů. Pak pomalu, jemně jako motýl přešel po vnitřní straně paže nahoru. Zachvěla se pod libou křečí, která jí rozechvěla každý nerv

očekáváním. Zatímco objížděl obrysy jejího těla, hladila jeho obratná ruka její měkké bradavky, které se okamžitě vztyčily, když jí projela horká žádost.

Jondalar nedokázal odolat, sklonil se nad ně a vzal je do úst. Zvedla se proti němu a on sál a líbal je. Mezi stehny ucítila vlhko, protože její vystupňovaná citlivost vyvolávala odpovídající stahy v jejím nitru. Vdechoval pach její kůže, když vytušil její žádost. Zřejmě se jí nikdy nenasytí a ona byla vždycky ochotná ho přijmout. Pokud si vzpomínal, nikdy ho neodmítla. Lhostejno, za jakých to bylo okolností, jestli uvnitř nebo venku, na teplých kožešinách nebo chladné zemi – kdykoliv po ní zatoužil, byla tady pro něho. Jenom během své měsíční doby byla trochu utlumená, jako by se za to styděla, a protože respektoval její přání, držel se v té době zpátky.

Když jí sáhl mezi stehna, aby je pohladil, a ona se mu otevřela, touha ho tak přemáhala, že by si ji hned chtěl vzít, ale záleželo mu na tom, aby nic neuspěchal. Byli v teplé suché jeskyni, úplně sami, pravděpodobně naposledy v tuto zimu. Ne že by měl v obydlí Mamutonů zábrany, ale být s ní sám dávalo jejich slastem navíc ještě dech svobody. Jeho ruka nahmatala vlhko, pak malý ztuhlý bod slasti a slyšel její trhaný dech a tiché výkřiky, když ho hladil a láskyplně po něm kroužil. Sáhl hlouběji a pronikl dvěma prsty dovnitř.

Pustil její bradavku a našel její pootevřená ústa. Nejdřív je políbil a vychutnával pomalé smyslné doteky jejího jazyku, který se potkal s jeho. Na okamžik se stáhl, aby se dokázal ovládnout, než se zcela odevzdal mocné touze a překrásné ochotné ženě, kterou tolik miloval. Pozoroval její tvář, dokud neotevřela oči.

Při denním světle byly její oči šedomodré, měly barvu jemného pazourku. Teď však byly temné a tak plné žádosti a lásky, že mu pocit, který stoupal z hlubin jeho nitra, svazoval hrdlo. Hřbetem ukazováčku jí přešel po tváři, obtáhl bradu a obkroužil rty. Nedokázal se nasytit pohledu na ni, jako by si chtěl její tvář nesmazatelně vštípit. A ona vzhlížela k němu, do těch očí tak zářivě modrých, že ve svitu ohně měly fialový odlesk, a s láskou a žádostí, která v nich byla, měly něco tak podmanivého, že by s nimi chtěla splynout. I kdyby chtěla, nedokázala by ho odmítnout, a to ona skutečně nechtěla.

Ještě jednou ji políbil, pak jí horkým jazykem přejel po krku až k úžlabí mezi prsy. Oběma rukama zakryl plné poprsí, pak natáhl ústa k bradavce a sál. Ona mu hnětla mohutná ramena a paže a tiše sténala, zatímco jí tělem probíhaly vlny blahých pocitů.

Jazykem a ústy se pracoval dál dopředu, zavlhl dolík jejího pupku a cítil pak zvlášť jemné ochlupení. Zvedla se trochu proti němu, dokud jeho vlhký, citlivý jazyk nenašel okraj její pochvy a hned nato malý střed slasti. Když ho dosáhl, tiše vykřikla.

Pak se posadila a stočila se, našla jeho silný úd a vzala ho do úst.

Musel se nekonečně přemáhat, aby se odtáhl, avšak otočil se a našel znovu pramen jejího ženství a znovu ji prozkoumával vědoucíma rukama. Pak líbal tak dlouho střed její rozkoše, dokud jen trhaně nevykřikovala. Cítla, jak v ní stoupá nevýslovné nádherné napětí a dosahuje stále větších výšin. Volala jeho jméno, natáhla se po něm, načež konečně pronikl mezi její stehna. Celý se chvěl očekáváním, avšak ovládal se a radoval se z jejího teplého přijetí.

Tak dlouho se musel zdržovat, že chvíli trvalo, než se zcela odevzdal. Ale pak pronikl hlouběji a ani uvěřit nemohl, že ho byla schopna tak zcela pojmout. Se smyslnou odevzdaností přirážel a odtahoval se, stále rychleji, až oba s výkřiky, které byly stále hlasitější, dospěli k vyvrcholení.

Oba byli příliš vyčerpaní, aby se pohybovali. Ležel na ní, ruce nohy roztažené, ale právě tak to měla ráda. Dýchala jemnou vůni sebe samé, která ulpěla na něm a která jí neustále připomínala, jak ji právě miloval. Přepadla ji nádherná malátnost. Byla stále ještě naplněna úžasem z neustále překvapivých slastí. Nikdy netušila, že by její tělo bylo schopné takové rozkoše a slasti. Dokud nepřišel Jondalar, neznala nic jiného, než že se musela podřídít, pokud s ní chtěl muž uspokojit svou potřebu, a nevěděla, že je i jiný způsob.

Nakonec se Jondalar vzchopil, políbil ji na prsa, skryl nos v jejím pupku a pak se zvedl. Nato vstala i ona, šla dozadu a hodila do ohně pár kamenů na vaření.

„Nalil bys, prosím tě, trochu vody do koše, Jondalare? Myslím, že velký vak je ještě plný,“ řekla cestou k nejvzdálenějšímu koutu jeskyně, který při velkém chladu venku používala jako záchod.

Na zpáteční cestě vzala z ohně rozpálené kameny, jak se naučila od Mamutonů, a pustila je do vody v nepropustném koši. Se zasyčením se zvedla pára a kameny ohřály vodu, načež je zase vylovila a dala zpátky do ohně a místo nich dala nové.

Když voda vřela, přelila několik pohárů do dřevěné misky a vysypala do ní pár sušených květů pastuší tobolky. Kořeněná vůně se rozlila kolem, a když dovnitř namočila měkký kus kůže, zašuměl roztok rostlinného saponitu, který potom už nemusela odstraňovat, a co zbylo v čaji, byla jen příjemná vůně.

Jondalar se na ni díval, jak stála u ohně, myla si tvář a tělo – a vpíjel do sebe krásu jejích pohybů a přál si, aby mohl začít znovu.

Ajla dala Jondalarovi kousek namočené králíčí kůže a předala mu i misku. Zatímco se myl – zvyk, který zavedla, když přišla do údolí koní a který si přisvojil i Jondalar – prohlédla ještě jednou své byliny a měla radost, že se nic nezničilo.

Každému připravila jinou směs na čaj. Pro sebe začala jako vždycky se zlatobýlem a kořenem šalvěje a zase jednou uvažovala, jestli by neměla přestat pít tenhle čaj a počkat, jestli pak v ní začne růst dítě. Přes všechna Jondalarova vysvětlení byla stále ještě přesvědčená, že je to muž a ne duchové, kdo probouzí v ženě nový život. Ať už za to byl zodpovědný kdokoliv, Izino kouzlo zřejmě účinkovalo a její ženská kletba nebo – jak to nazýval Jondalar – její měsíční doba se stále ještě dostavovala pravidelně. Muselo by být hezké dostat dítě, které by vzniklo ze slasti s Jondalarem, pomyslela si, ale možná bude lepší ještě vyčkat. Jestli se rozhodne stát se Mamutonem, tak možná potom.

Pak uvažovala, jestli by si neměla dát do čaje bodlák, protože posiluje činnost srdce a dechu a je dobrý pro mateřské mléko. Ale pak se raději rozhodla pro listy pastaly, které pomáhají udržovat pravidelný ženský cyklus. K tomu zvolila červený jetel a šípek, protože všeobecně podporují zdraví a mají dobrou chuť. Pro Jondalara vzala všehoj, dobrý pro vyrovnanost, sílu a vytrvalost, dodala žlutý šťovík, který uklidňuje a čistí, a k oslazení kořen sladkého dřeva, protože zjistila, že ho něco zneklidňuje nebo mu působí starost. Na uklidnění nervů nasypala špetku heřmánku.

Vyklepala a natáhla kožešiny, pak podala Jondalarovi jeho pohár – dřevěný, který sama vydlabala a který měl tak rád. Trochu

už se do nich dávala zima, když si šli lehnout. Vypili čaj a zachumlali se k sobě.

„Hezky voníš, po květinách,“ řekl a foukl jí zlehka do ucha.

„Ty taky.“

Políbil ji, velmi opatrně, počkal a vložil do polibku víc citu. „Ten čaj byl dobrý. Co jsi do něho dala?“ zeptal se, když ji líbal na krk.

„Jenom heřmánek a pár věcí, aby ses líp cítil a které ti dají sílu a vytrvalost. Já neznám pro ty byliny vaše názvy.“

Nato ji políbil žhavěji a ona odpověděla s citem. Podepřel si bradu rukou a díval se na ni dolů.

„Ajlo, víš vlastně, že jsi úžasná?“

S úsměvem potřásla hlavou.

„Kdykoliv bych tě chtěl, vždycky jsi pro mě připravená. Ještě nikdy jsi mě neodmítla. Přitom je to přece tak, že čím víc tě mám, tím víc po tobě toužím.“

„To tě udivuje? Že tě chci, kdykoliv mě chceš ty? Ty znáš mé tělo líp než já, Jondalare. Naučil jsi mě pociťovat rozkoš, o jaké jsem nikdy neměla tušení. Proč bych tě neměla chtít, kdykoliv mě chceš?“

„Ale většina žen má vždycky období, kdy nemají náladu nebo se jim to právě nehodí. Když například venku ve stepi je jen kamení a mrzne nebo na mokřím břehu řeky – když je teplé lůžko jenom pár kroků dál. Ale ty nikdy neřekneš ne. A neřekneš nikdy: Počkej!“

Zavřela oči, a když je znovu otevřela, mračila čelo.

„Jondalare, takhle jsem byla prostě vychována. Žena klanu nikdy neřekne ne. Když jí dá muž znamení, a je jedno, kde je nebo co právě dělá, tak všeho prostě nechá a vyhoví jeho potřebě. Každému muži, i když ho nenávidí, jako jsem já nenáviděla Brouda. Jondalare, ty mi dáváš jen radost, nic než slast. Jsem pokaždé ráda, když mě chceš, a je to jedno kde. Když po mně zatoužíš, jsem tu kdykoliv pro tebe. Já po tobě vždycky toužím. Miluju tě.“

Nato ji k sobě strhl a držel ji tak pevně k sobě, že sotva mohla dýchat. „Ajlo, Ajlo,“ zvolal chraptivým šeptavým tónem, tvář zabořenou u ní na krku. „Já myslel, že se nikdy nezamiluju. Všichni našli ženu, s níž uvázali uzel a založili ohniště a rodinu. Já

však byl prostě jenom starší. Dokonce Thonolan našel cestou ženu. To byl důvod, proč jsme zůstali u Saramudonů. Já měl taky rád spoustu žen – ale něco mi vždycky chybělo. Myslel jsem, že to záleží na mně, že Matka nechce připustit, abych se zamiloval. Viděl jsem v tom svůj trest.“

„Trest? A za co?“ zeptala se Ajla.

„Za... za něco, co se stalo před dávnou dobou.“

Nenaléhala na něho. I to patřilo k její výchově.

15.

Volal ho hlas, hlas jeho matky, ale z dálky, nejisté a podle náladového větru nabíral a ztrácel na síle. Jondalar byl doma a tento domov byl podivný, důvěrný, a přece cizí. Sáhl vedle sebe. Místo bylo prázdné. V hrůze se vztyčil naprosto bdělý.

Když se rozkoukal, poznal Ajlinu jeskyni. Závěs u vchodu se trochu utřhl a třepetal se ve větru. Ledové poryvy pronikaly do malé jeskyně. Přitom vchodem a otvorem nad ohněm pronikaly dovnitř sluneční paprsky. Rychle se oblékl, natáhl si halenu a kalhoty – a všiml si kouřícího čaje blízko ohniště a vedle čerstvě utržené větvičky zbavené kůry.

Vzal pohár a napil se. Byla v něm máta – Ajla věděla, že má mátu ráno nejraději – kromě toho heřmánek a ještě něco, co nedokázal určit. Čaj měl načervenalou barvu. Že by snad šípek?

Jak snadno člověk upadne do starých zvyklostí, pomyslel si. Vždycky to pro něho bylo jako hra, když hádal, co dala ráno do čaje. Vzal do ruky větvičku, rozkousal konec, aby si jí vyčistil zuby. Potom si vypláchl ústa douškem čaje. Šel na konec římsy, aby vypustil vodu. Vyplivl čaj, postavil se na kraj římsy a zamyšleně hleděl do dálky.

Vítr nebyl silný a ranní slunce, které se odráželo od skalní stěny, dávalo pocit tepla. Přešel po nerovné ploše vystouplé skály a díval se dolů k malé říčce. Už se tvořily ledové okraje, ale voda stále ještě proudila kolem prudkého ohybu. Svůj převážně jižní

směr změnila na několik mil k východu, než opět tekla dál k jihu. Po levici se vedle řeky táhlo mírumilovné údolí. Víha a Vítěz se pásli nablízku. Pohled proti proudu, tedy po pravé ruce, byl naprosto jiný. Na druhé straně hromady kostí u paty skalní stěny a kamenitého pobřežního pásu se skály hodně přiblížily a řeka šuměla hluboko dole v rokli. Vzpomínal si, že jednou plaval proti proudu, jak daleko až mohl, dokud se nedostal ke kraji vodopádu.

Když se chystal sejít po příkré stezce dolů, objevila se s úsměvem Ajla.

„Kde jsi byla?“

Udělal ještě pár kroků a jeho otázka se zodpověděla sama, z ramene jí viseli dva tuční, téměř čistě bílí sněžní kurové. „Stála jsem přesně tam, kde teď stojíš ty, a objevila jsem je dole na pastvině,“ řekla a zvedla je. „Myslela jsem si, že čerstvé maso by byla dobrá změna. Dole u břehu v jámě na vaření jsem rozdělala oheň. Teď je oškubu, a až se nasnídáme, dám je péct. A dole jsem nechala jeden pyrit, který jsem našla.“

„Je jich tam ještě víc?“ zeptal se.

„Možná už ne tolik jako dřív.“

„Zajdu tam pak a ještě se po nějakých podívám.“

Ajla šla dovnitř, aby ukončila přípravy k snídani. K jídlu patřilo vařené zrní s rudými brusinkami, které stále ještě visely na keřících.

„Tak je to tedy!“ řekl Jondalar, když vypil svůj čaj. „Dala jsi do čaje brusinky! Mátu, heřmánek a červené brusinky.“

Usmívala se a on měl radost, že vyřešil malou záhadu.

Po snídani sešli oba na břeh řeky. Zatímco Ajla připravovala sněžné kury, aby se pekli v díře s rozehrátými kameny, hledal Jondalar na břehu pyrity, a hledal je i potom, když už se Ajla vrátila do jeskyně. Našel několik větších pazourků a i ty odložil stranou. Když dopoledne pokročilo, měl už menší hromádku pyritů. Už ho přestalo bavit neustále prohledávat kamenitý břeh a obešel vystupující skálu. Trochu dál v údolí viděl pást se už opravdu vzrostlé hříbě s matkou a šel k nim.

Blížil se k nim a viděl, že oba zvedli hlavy a dívali se směrem ke stepi. Nahoře na kraji svahu stálo několik koní a koukalo na ně. Vítěz udělal několik kroků ke stádu a nadmul chřípí.

Jondalar zareagoval bez uvažování.

„Táhněte pryč! Koukejte zmizet!“ křičel, divoce mával rukama a rozběhl se ke stádu.

Koně zděšeně uskočili, zaržáli, frkali a pak odběhli. Poslední – plavý hřebec – nejdřív vyrazil směrem k němu, pak se vzepjal, jako by ho chtěl varovat, obrátil se a s dunícími kopyty běžel za prchajícím stádem.

Jondalar se vrátil k Vize a Vítězovi. Oba byli neklidní. I je vyděsil, a vycítili paniku stáda. Jondalar poklepal Víhu po zadku a vzal Vítěze kolem krku.

„Jenom klid, už je to v pořádku!“ obrátil se na hřebečka. „Nechtěl jsem tě vyděsit, ale jenom zabránit tomu, aby tě zlákali.“ Láskyplně ho drbal a hladil. „Jaké by to asi bylo jet na hřebci, jako byl ten plavý,“ uvažoval nahlas. „Asi by to bylo obtížné, taky by se ode mě nedal drbat, co říkáš? Co bych měl asi udělat, abys mě nechal nasednout ti na záda a abys mě odnesl tam, kam chci? Kdy bychom s tím asi mohli začít? Měl bych to zkusit teď, nebo s tím raději ještě počkat? Ještě nejsi úplně vzrostlý, ale už to nebude dlouho trvat. Bude nejlepší, když se zeptám Ajly, ta by to měla vědět. Víha zřejmě vždycky přesně ví, co Ajla chce. A tak se ptám, jestli mi vůbec rozumíš, Vítězi?“

Když se nakonec Jondalar obrátil k jeskyni, následoval ho Vítěz, hravě do něho strkal a očmuchával mu ruku. Šel mu po celou dobu v patách, dokonce i po stezce nahoru.

„Ajlo, nemáš něco, co bych mohl dát Vítězovi? Třeba trochu zrní nebo tak něco?“ zeptal se, jakmile vešel do jeskyně.

Ajla seděla v blízkosti lůžka, obklopená spoustou věcí. „Proč mu nedáš pár malých jablíček tamhle z toho koše? Probrala jsem je, tahleta jsou naražená a už začínají hnít,“ řekla.

Jondalar vzal hrst malých trpkých jablek a dával jedno po druhém Vítězovi. Když ho ještě jednou poplácal po krku, šel naproti k Ajle. Kůň ho následoval.

„Jondalare, odved' Vítěze odtud, jinak mi ještě něco rozdupe.“

Obrátil se a strčil do hřebečka. „To teď stačí, slyšíš,“ řekl a a šel s ním naproti na druhou stranu od vchodu, kde se hřebeček a klisna obvykle zdržovali. Avšak když pak chtěl odejít, Vítěz ho znovu sledoval. Znovu ho odvedl na místo, ale ani tentokrát neměl štěstí, aby ho přiměl zůstat tam. „Nevíš, co mám dělat, aby zůstal tam, kde je?“

Ajla s úsměvem sledovala jejich putování sem a tam. „Nalij mu třeba trochu vody do misky nebo mu dej do korytka trochu zrní.“

Jondalar udělal obojí, a když tím Vítěze odpoutal, vrátil se k Ajle a neustále se opatrně ohlížel, aby se ujistil, že už ho Vítěz nesleduje. „Co vlastně děláš?“

„Pokouším se roztřídit, co vezmeme s sebou a co tu necháme,“ vysvětlovala. „Co myslíš, že bych měla darovat Tuliji při slavnosti přijetí? Mělo by to být něco zvlášť hezkého.“

Jondalar přešel pohledem po hromádkách věcí, které Ajla zhotovila v dlouhých osamělých dnech chladné zimy. Už v době, kdy žila u tlupy klanu, získala pro svou obratnost při výrobě věcí uznání, a v letech, kdy žila v údolí koní, neměla nic jiného na práci. Věnovala proto každému kousku hodně času a péče.

Vzala z hromady misku. Vypadala velmi prostě, byla téměř úplně kulatá, zhotovená z jednoho kusu dřeva. Posledním broušením misku ale vyhladila tak, že povrch měl v sobě přímo něco živoucího. Ajla řekla Jondalarovi, jak misku dělala. V podstatě se její postup práce nelišil od těch, které znal. Rozdíl byl v pečlivosti zpracování a v pozornosti, jakou věnovala drobnostem. Nejdřív vysekala kamenným teslem hrubý tvar a pazourkovým nožem ho upravila. Kulatým kamenem a pískem vybrousila jak vnitřní, tak vnější stranu dohladka, až už nebyly cítit žádné nerovnosti. Pomocí přesličky nakonec misku naleštila.

Její koše – jak řidčeji pletené, tak vodotěsné – byly rovněž prosté, ale řemeslně dokonalé. Ajla nepoužívala ani barvy, ani dláta. Avšak změny způsobu pletení a využití přirozených barevných odstínů vláken vytvářely krásné vzorce. To se týkalo i rohoží na zem. Svitky šňůr ze šlach a z lýčí, ať byly jakkoliv dlouhé – měly jednotnou tloušťku, což se týkalo i dlouhých řemenů, které zhotovovala ze zvířecích kůží tak, že je vyřezávala spirálovitě z jediného kusu.

Kůže, které zpracovala, nepostrádaly měkkost a vlácnost. Avšak největší dojem na něho udělaly její kožešiny. Zpracovat jelení kůži tak, aby zůstala srst na vnější straně, a seškrabat zbytky tuku z vnitřní strany, to už byl výkon. Kůže se srstí byly obvykle tužší než holé usně. Ajliny kožešiny byly vláčné jak na vrchní, tak na vnitřní straně.

„A co chceš darovat Neciji?“ zeptal se.

„Něco k jídlu, třeba tahle jablka, a nádoby, aby je v nich mohla uchovat.“

„To je dobrý nápad. A co jsi myslela pro Tuliji?“

„Ona je tak hrdá na Degijiny kůže, proto bych jí snad neměla žádnou dávat. A něco k jídlu jako Neciji, to bych taky nechtěla. Snad nic praktického. Je koneckonců náčelnicí, tak by to mělo být něco neobvyklého, třeba jantar nebo mušle. Ale já nic takového nemám,“ povzdechla si Ajla.

„Ale máš.“

„Už jsem myslela na to, že bych jídala jantar, který jsem našla. Ale je to znamení mého totemu, to si musím ponechat.“

„Taky jsem nemyslel na jantar, toho má Tulije zřejmě spoustu. Daruj jí kožešinu. To bylo první, o čem se zmínila.“

„Ale ona má jistě i spoustu kožešin.“

„Ale tvé kožešiny jsou něco zvlášť krásného. Jen jednou v životě jsem viděl něco podobného. Tulije určitě ještě ne. Tu, kterou jsem viděl, pocházela od plosko... od jedné ženy z klanu.“

Když se blížil večer, propracovala se Ajla k několika tvrdým rozhodnutím. Co shromáždila v průběhu let, rozdělila do dvou hromad. Větší měla zůstat v jeskyni, s sebou mohla vzít nanejvýš menší hromadu... a své vzpomínky. Rozhodování bylo často bolestivé a připadala si pak úplně vyčerpaná.

Své rozpoložení mysli přenesla i na Jondalara, který se přistihl při tom, že víc než kdy předtím myslel na svůj domov, na svou minulost a svůj dosavadní život. Hlavou mu táhly bolestné vzpomínky, o kterých myslel, že už je zapomněl. Jak by na ně však mohl zapomenout! Ptal se, proč se mu vracejí právě teď.

Večere proběhla klidně. Tu a tam někdo z nich něco poznamenal, většinou však byli zticha, pohroužení do vlastních myšlenek.

„Sněžní kurové jsou výborní, jako vždycky,“ poznamenal Jondalar.

„Kreb je měl tak rád.“

Nebylo to poprvé, kdy to řekla. Bylo stále ještě těžko uvěřitelné, že se od ploskolebců, u nichž žila, tolik naučila. Když však o tom víc uvažoval, říkal si, proč by vlastně neměli vařit stejně dobře jako všichni ostatní?

„Moje matka je dobrá kuchařka. Ta by si na nich jistě pochutnala.“

Ajla si uvědomila, že Jondalar myslí v poslední době častěji na svou matku. Dnes ráno se mu o ní zdálo.

„Když jsem vyrůstal, bylo pár jídel, které zvlášť ráda vařila... pokud právě nebyla zaměstnána záležitostmi jeskyně,“ zavzpomínal.

„Jakými záležitostmi?“

„Byla náčelnicí Deváté jeskyně.“

„To už jsi mi vyprávěl, ale já jsem to moc nepochopila. Myslíš, že byla to, co je Tulije. Náčelnice?“

„Ano, něco podobného. Ostatně jsme neměli žádného Taluta. Přitom je Devátá jeskyně mnohem větší než tábor Lva. Patřilo k ní mnohem víc lidí.“ Odmlčel se, zavřel oči a usilovně přemýšlel. „Možná připadají čtyři na každého z tábora Lva.“

Ajla se pokoušela si představit, kolik je to lidí, pak ale usoudila, že by bylo lepší představit si to později s čarami na zemi. Zajímalo ji, kolik lidí vlastně mohlo stále žít pohromadě. Bylo to zřejmě téměř tolik jako při setkání klanu.

„U klanu nejsou ženy náčelnice,“ řekla.

„Marthona se stala náčelnicí po Jokonanovi. Zelandonci mi vyprávěli, že mu při vedení tolik pomáhala, že se po jeho smrti prostě všichni obraceli na ni. Můj bratr, Joharan, byl synem jeho ohniště. Ted' je on náčelníkem, ale Marthona je stále ještě rádkyní... přinejmenším jí byla, když jsem odcházel.“

Ajla svraстила čelo. Už jí povídal o Zelandoncích dřív, ale jejich příbuzenské vztahy jí nikdy nebyly zcela jasné. „Tvoje matka byla družkou... jak jsi to říkal? Jokonana?“

„Ano.“

„Ale jinak jsi vyprávěl vždycky o Dalanarovi.“

„To je ten, u jehož ohniště jsem se narodil.“

„Pak byla tvá matka taky družkou Dalanara?“

„Ano. Už byla náčelnicí, když se stal jejím druhem. Byli si velmi blízcí. Lidé ještě dnes vyprávějí příběhy o Marthoně a Dalanarovi a zpívají smutné písně o jejich lásce. Zelandonci mi jednou řekli, že se měli spolu velmi rádi. Dalanar ji nechtěl sdílet s ostatními. Nenáviděl dobu, kdy ji zaměstnávaly záležitosti jeskyně. Ale ona brala svou odpovědnost velmi vážně. Nakonec rozvázali

uzel a on odtáhl pryč. Později založila Marthona s Vilomarem nové ohniště a dostala pak Thonolana a Folaru. Dalanar odešel směrem na severovýchod, objevil důl s pazourky a poznal Jeriku. Tam založil První jeskyni Lanzadonců.“

Na chvíli se odmlčel. Měl pocit, že musí mluvit o své rodině, proto mu Ajla naslouchala i pak, když vyprávěl věci, které už od něho znala.

Zvedla se, nalila do pohárů zbytek čaje, přiložila dříví, sedla si pak na kožešiny na konci lůžka a dívala se, jak mihotavé světlo vrhá stíny na Jondalarovu zamyšlenou tvář. „Co to znamená, Lanzadonci?“ zeptala se.

Jondalar se usmál. „Znamená to... lidé... děti Dony... děti Velké Matky Země, přesně děti Velké Matky Země, kteří žijí na severovýchodě.“

„Ty jsi tam přece taky žil, že? U Dalanara?“

Zavřel oči. Svaly na tváři se mu napjaly, když zaskřípal zuby, a na čele se mu objevily bolestné vrásky. Nebylo to poprvé, kdy u něho Ajla viděla tento výraz, a ptala se, co asi znamená. V létě jí už vyprávěl o tomto úseku svého života, ale vždycky byl velmi rozrušený a věděla, že o něčem mlčí. Doslova cítila ve vzduchu napětí, velký tlak, který Jondalara tížil.

„Ano, žil jsem tam,“ řekl. „Tři roky.“ Nečekaně se zvedl, převrátil přitom pohár a pak šel do zadní části jeskyně. „Ach Matko! To bylo strašné!“ Položil paži na skálu, opřel o ni hlavu a pokoušel se ovládnout. Nakonec se vrátil, díval se na skvrnu, kterou zanechal čaj na udupané podlaze, a poklekl, aby zase pohár narovnal. Otáčel ho v rukou a zíral do ohně.

„Jaké to tedy bylo, když jsi žil u Dalanara?“ zeptala se Ajla nakonec.

„U Dalanara? Ne.“ Zatvářil se užasle. „Ne, to nebylo to, co bylo tak zlé. Byl rád, že mě vidí. Viděl mě rád u svého ohniště a naučil mě a Joplaju svému řemeslu. Jednal se mnou jako s dospělým... a nikdy se o tom ani nezmínil.“

„O čem se nezmínil?“

Jondalar si zhluboka povzdechl. „O důvodu, proč mě k němu poslali,“ řekl a dál zíral na pohár v ruce.

Když se mlčení prohloubilo, byl v jeskyni slyšet dech koní. Praskání hořícího dříví se ozvěnou vracelo od kamenných stěn. Jondalar postavil pohár na zem a zvedl se.

„Byl jsem na svůj věk velký – a zralejší než odpovídalo mým létům,“ začal a přecházel dlouhými kroky sem a tam. „Vyzrál jsem brzy. Bylo mi sotva jedenáct, když se mi poprvé ve snu zjevila donka... a měla tvář Zoleny.“

Už tu zase bylo to jméno. Žena, která pro něho tolik znamenala. Mluvil o ní, ale vždycky jen krátce a očividně stále s jistým smutkem. Ajla nikdy nepochopila, proč byl vlastně tak smutný.

„Všichni mladí muži si přáli, aby se stala jejich donkou, všichni jen hořeli po tom, aby je ona zasvětila. Taký se od nich očekávalo, že ji budou chtít – nebo nějakou jinou, jako byla ona,“ – při těchto slovech se obrátil na Ajlu a hleděl na ni – „ale taky se předpokládalo, že se do ní nikdy nezamilují! Víš, co to znamená zamilovat se do donky?“

Ajla zavrtěla hlavou.

„Má ti to ukázat, poučit tě, má ti pomáhat pochopit dar Velké Matky, připravit tě, abys udělal z dívky ženu, až nastane tvůj čas. Všechny ženy mají být, když dospějí, alespoň jednou v životě donkou, to se prostě od nich očekává. Stejně jako se od všech mužů očekává, že přinejméním jednou v životě budou sdílet obřad První slasti s mladou ženou. To se považuje za svatou povinnost pro uctění Dony.“ Sklonil pohled. „Ale donka zastupuje Velkou Matku, muž se prostě do ní nesmí zamilovat a nesmí si ji přát za družku.“ Znovu zvedl pohled. „Chápeš to? Je to zakázané. To je, jako by se muž zamiloval do vlastní matky nebo jako by chtěl ležet s vlastní sestrou. Promiň, Ajlo, ale je to téměř takové, jako by muž zatoužil po ženě ploskolebců.“

Odvrátil se a byl několika kroky u vchodu. Prudce odhrnul závěs, pak mu poklesla ramena, rozmyslel si to a vrátil se. Usedl vedle Ajly a díval se do dálky.

„Bylo mi dvanáct a Zolena byla mou donkou a já ji miloval – a ona milovala mě. Nejdřív to bylo prostě tak, že se zdálo, že přesně ví, co mi působí radost, ale pak to bylo víc. Mohl jsem s ní mluvit – o všem. Byli jsme rádi spolu. Učila mě, jak je to se ženami, co se jim líbí, a já se učil dobře, protože jsem ji miloval a zpočátku jsme

si to taky ani nepřiznali. Pak jsme se pokoušeli to utajit. Ale já chtěl, aby se stala mou družkou, chtěl jsem s ní žít. Chtěl jsem, aby její děti byly dětmi mého ohniště.“

Zamžikal a Ajla poznala vlhký lesk v jeho očích, když zíral do ohně.

„Zolena mi neustále říkala, že jsem příliš mladý, že se z toho dostanu. Většině mužů je přinejmenším patnáct, když se vážně rozhlíží po nějaké ženě, aby si ji vzali za družku. Já se však necítil příliš mladý. Ale co jsem si přál, na tom nezáleželo. Nemohl jsem ji dostat. Ona byla mou donkou, mou rádkyní a učitelkou, a očekávalo se od ní, že to nenechá zajít tak daleko, abych se do ní zamiloval. Jí se dávala větší vina než mně, ale tím to bylo jenom horší. Přitom by jí vůbec nic nevyčítali, kdybych nebyl tak strašně hloupý!“ To poslední Jondalar doslova vychrlil.

„I jiní muži po ní toužili. Vždycky. Ať je chtěla nebo ne. A jeden z nich jí neustále nadbíhal – Ladroman. Před několika lety byla jeho donkou. Vlastně mu to vůbec nemůžu vyčítat, že ji chtěl, ale ona už o něho neměla zájem. Začal nás sledovat, pozoroval nás. A pak nás jednoho dne objevil. Hrozil jí, říkal, že jestli nepůjde s ním, bude všem vyprávět o nás dvou.“

Pokusila se to se smíchem odbýt, říkala, jen ať jde a všechno poví, že není co prozradit, že je jenom mou donkou. Měl jsem si z toho vzít příklad, ale když posměšně opakoval věci, které jsme si řekli mezi čtyřma očima, prostě jsem nevydržel. Ne, prostě jsem se rozzuřil. Přestal jsem se ovládat a zmlátil jsem ho.“

Jondalar udeřil pěstí do země, pak znovu a znovu. „Nedokázal jsem přestat a pořád jsem ho bil. Zolena se pokoušela mě zadržet. Nakonec musela pro někoho dojít, aby mě odtrhli. Bylo dobře, že to udělala, protože jinak bych ho asi zabil.“

Jondalar se zvedl a znovu přecházel před ohněm sem a tam. „Tak se všechno prozradilo. Každá podrobnost. Ladroman vyprávěl všechno, naprosto veřejně... přede všemi. Studem bych se nejraději propadl do země, když jsem si uvědomil, jak dlouho nás už špehoval a pozoroval nás... a kolik toho slyšel. Zolenu a mě vzali k výsledku,“ – jen když si to připomněl, celý zrudl – „oba jsme byli shledáni vinnými, ale mně bylo strašně, když jí dávali všechnu odpovědnost. A bylo to ještě horší tím, že jsem byl synem

své matky. Ona byla náčelnicí Deváté jeskyně a já ji zneuctil. Celá jeskyně se bouřila.“

„A co udělala tvá matka?“ zeptala se Ajla.

„Udělala to, co udělat musela. Ladroman byl zle zraněný. Ztratil několik zubů. To je pak těžké žvýkat a ženy nemají nijak zvlášť rády bezzubé muže. Matka musela zaplatit velké výkupné, a když na tom Ladromanova matka trvala, souhlasila s tím, že mě pošle pryč.“

Odmlčel se a zavřel oči. Na čele měl opět bolestné vrásky. „Tu noc jsem plakal.“ Bylo mu očividně zatěžko to přiznat. „Nevěděl jsem, kam bych měl jít. Neměl jsem tušení, že matka vyslala běžce k Dalanarovi a požádala ho, aby mě přijal.“

Nadechl se zhluboka a pokračoval: „Zolena odešla dřív, než jsem opustil jeskyni. Vždycky ji to přitahovalo k zelandonům a tak odešla, aby se stala jednou z nich, jednou z těch, které slouží Matce. Já taky na to pomýšlel, že bych mohl, třeba jako řezbář – namlouval jsem si tehdy, že mám určité nadání pro řezbářství, ale pak jsme dostali zprávu od Dalanara, a než jsem se nadál, dovedl mě Vilomar k Lanzadoncům. Vlastně jsem Dalanara vůbec neznal. Odešel, když jsem byl ještě moc malý a vídal jsem ho jenom při letních setkáních. Nevěděl jsem tedy, co mě čeká, ale Marthona udělala přesně to správné.“

Jondalar přestal vyprávět a opět si sedl k ohni. Pak vzal zlomenou suchou větev a přiložil ji do ohně. „Než jsem odešel, lidé se mi vyhýbali nebo mi nadávali,“ pokračoval. „Mnozí odváděli své děti, když jsem byl nablízku, abych je svým vlivem nenakazil – jako by je mohl zkazit pouhý pohled na mě. Věděl jsem, že si to zasloužím, protože to, co jsme dělali, bylo strašné. Přesto bych nejraději umřel.“

Ajla mlčky čekala a pozorovala ho. Nedokázala tak úplně pochopit mravy, o nichž jí vyprávěl, ale utrpení, kterým sama prošla, jí umožnilo s ním soucítit. I ona porušila tabu a pocítila následky. Ale ona se z toho poučila. Možná proto, že byla od počátku jiná, začala se ptát, zda to, co dělala, bylo skutečně tak strašné. Pochopila, že pro ni nebylo zlé lovit s prakem, oštěpem nebo vycházet na lov s jinou zbraní jenom proto, že klan věřil, že se to pro ženu nehodí, aby lovila. Nemusela se nenávidět za to, že se proti vší tradici protivila Broudovi.

„Jondalare,“ řekla, „ty jsi udělal něco zlého,“ – on souhlasně přikývl – „když jsi zmlátil toho muže. Ale co bylo tak zlého na tom, co jste dělali se Zolenou?“ zeptala se.

Překvapeně se na ni podíval. Očekával posměch a hněv, podobné opovržení, jaké cítil sám k sobě. „Ty to nechápeš, Zolena byla mou donkou. My jsme zneuctili Matku. Urazili ji. To bylo hanebné.“

„Co bylo hanebné? Pořád ještě nechápu, co jste udělali a proč to bylo tak zlé.“

„Ajlo, když žena na sebe převezme úkol Matky, aby zasvětila mladého muže, pak přejímá velkou odpovědnost. Připravuje ho na jeho mužství, na to, aby dělal z dívek ženy. Dona to už prostě dala muži za povinnost, aby otvíral ženu a připravoval ji přijmout ducha Velké Matky Země, aby z ženy mohla být matka. To je svatá povinnost. Přitom nejde o obyčejný vztah, jaký může mít kdykoliv každý.“

„Copak jsi to bral na lehkou váhu?“

„Ne, samozřejmě že ne!“

„V čem tedy spočívá tvá vina?“

„Pošpinil jsem svatý obřad. Zamiloval jsem se...“

„Zamiloval ses. A Zolena se zamilovala. Co na tom je špatného? Nezpůsobuje to, že si člověk připadá dobrý? Neučinil jsi to přece záměrně. Prostě se to stalo. Copak není naprosto samozřejmé zamilovat se do ženy?“

„Ale ne do téhle ženy,“ trval na svém Jondalar. „Ty to nechápeš.“

„Správně. Já to nechápu. Broud mě nutil. Byl krutý a nenáviděla jsem ho, a právě to mu působilo rozkoš. Pak jsi mě naučil ty, jaké to může být – ne bolestné, ale krásné a dobré. Milovat tě, to mě naplňuje teplem a dobrým pocitem. Myslela jsem, že to vyvolává láska u každého, ale teď mi říkáš, že je nesprávné někoho milovat a že to může způsobit velkou bolest.“

Jondalar vzal znovu do ruky suchou větev a přiložil ji do ohně. Jak jí to jen měl vysvětlit? Samozřejmě mohl člověk milovat svou matku, ale proto si přece nemusel přát mít ji za družku, a taky by nechtěl, aby jeho donka dostala děti jeho ohniště. Nevěděl, co by měl říct, ale mlčení bylo těžko snesitelné.

„Proč jsi tedy opustil Dalanara a vrátil ses?“ zeptala se Ajla po chvíli.

„Matka pro mě poslala... ne, to nebylo jenom to. Chtěl jsem se vrátit. I když byl Dalanar ke mně hodný a měl jsem rád Jeriku, a moji sestřenku Joplaju, můj skutečný domov to nikdy nebyl. Nevěděl jsem, jestli se budu smět někdy vrátit. Dělal jsem si starosti s návratem, ale chtěl jsem se vrátit. Slíbil jsem, že se budu ovládat a už nikdy neztratím sebevládu.“

„Byl jsi rád, když jsi byl zase doma?“

„Nebylo to totéž jako dřív, ale po několika letech to bylo lepší, než bych považoval za možné. Ladromanova rodina opustila Devátou jeskyni, a když tam nebyl on, aby to každému připomínal, lidé nakonec zapomněli. Nevím, co bych udělal, kdyby tam stále ještě byl. Při letních setkáních to bylo dost zlé. Pokaždé, když jsem ho viděl, připomínalo mi to mou vinu. Trochu později se vrátila Zolena a při jejím návratu se zpočátku o tom znovu hodně mluvilo. Měl jsem strach ji znovu vidět, ale chtěl jsem to. Prostě jsem nemohl jinak, Ajlo, přes to všechno, co se stalo. Myslím, že jsem ji stále ještě miloval.“ Pohledem ji žádal o pochopení.

Zase vstal a začal přecházet sem a tam. „Ale ona se velice změnila. Už postoupila v hodnostech zelandonů o několik stupňů. Byla až příliš tou, která slouží Matce. Zpočátku jsem tomu nechtěl věřit. Chtěl jsem vědět, nakolik se změnila, vidět, jestli ke mně ještě něco cítí. Chtěl jsem s ní být sám a pokusil jsem se to zařídit. Čekal jsem až k příštímu svátku na počest Matky. Musela to vycítit. Pokoušela se mi jít z cesty, pak si to ale rozmyslela. Mnozí lidé byli příštího dne rozzlobení a zděšení, přitom to při tomhle svátku bylo naprosto v pořádku, že jsem s ní sdílel slasti.“

Posměšně si odfrkl. „Ale nemuseli si dělat starosti. Řekla, že stále ještě něco ke mně cítí a přeje mi to nejlepší, ale že je to jiné než dřív. V podstatě už mě nechtěla. Pravda je,“ prohlásil s trpkou ironií, „že mě stále ještě miluje. Jsme dnes dobří přátelé, ale Zolena věděla, co chce... a ona to dostala. Dnes už není Zolenou. Než jsem se vydal na cestu, stala se zelandonou. Je První mezi těmi, kteří slouží Matce. Krátce nato jsem s Thonolanem odešel a myslím, že to byl hlavní důvod.“

Znovu šel k východu, stál před ním a díval se přes závěs ven. Ajla se rovněž zvedla a přistoupila k němu. Zavřela oči, cítila vítr

na tváři, naslouchala pravidelnému dechu Víhy a Vítězovu neklidnému frkání. Jondalar se zhluboka nadechl, pak se otočil, ale nijak se nechystal ke spánku. Sedl si na rohož u ohně. Ajla vzala velký vak s vodou a nalila trochu do koše na vaření, hodila kameny do ohně, aby se rozpálily, a pak si přisedla k němu. Zdálo se, že ještě není připraven jít spát. Ještě neskončil se svým vyprávěním.

„Nejkrásnější, co mě čekalo po návratu domů, bylo setkání s Thonolanem,“ navázal znovu nit. „Za tu dobu, co jsem byl pryč, dorostl, a když jsem se vrátil, stali jsme se dobrými přáteli a podnikali jsme spolu spoustu věcí...“

Jondalar se odmlčel a jeho tvář posmutněla. Ajla si připomněla, jak hluboce ho zasáhla bratrova smrt. Klesl vedle ní, s rameny ochablými, zdál se naprosto vyčerpaný. Ajla pochopila, jak pro něho muselo být těžké, když měl mluvit o minulosti. Co ho k tomu vlastně přimělo, nebyla schopna říct, ale věděla, že ho to zaměstnávalo už delší dobu.

„Ajlo, na zpáteční cestě... myslíš, že bychom mohli... najít místo... kde byl zabit Thonolan?“ zeptal se.

Najednou pocítila stejný strach, který se jí zmocnil, když si nebyla jistá, jestli Jondalar přežije svá zranění. Tehdy volal svého bratra, a i když nemohla rozumět jeho slovům, tak přesto pochopila, že volal muže, který byl mrtvý. Když mu to pak konečně dokázala sdělit, zármutkem plakal v jejím náručí.

„Té první noci – víš, jak tomu bylo dávno, kdy jsem plakal naposledy?“ zeptal se a ulekl se, jako by věděla, nač myslí. Ale koneckonců mluvil o Thonolanovi. „Od té doby ne, od onoho dne, kdy mi matka řekla, že musím odejít. Ajlo, proč musel zemřít?“ ptal se. „Thonolan byl mladší než já! Neměl umřít tak mladý. Nemohl jsem snést myšlenku, že už není. Nevím, co bych si bez tebe počal. To jsem ti ještě nikdy neřekl. Myslím, že jsem se styděl, protože... protože jsem zase ztratil sebevládu.“

„Pociťovat zármutek není nic, za co by se měl člověk stydět. A za lásku taky ne.“

Odvrátil pohled. „Myslíš, že ne?“ Jeho hlas prozrazoval jisté pohrdání sebou samým. „I když ji člověk využívá pro sebe a někomu jinému tím ubližuje?“

Ajla zmateně sraštila čelo.

Odvrátil tvář a opět se díval do ohně.

„V létě, když jsem se vrátil, jsem byl při letním setkání zvolen pro obřad První slasti. Měl jsem strach. Tak na tom je většina mužů. Mají strach, že ženu zraní, koneckonců nejsem nijak malý. A jsou u toho vždycky jiní, kteří musí dosvědčit, že dívka byla otevřena, ale aby i zabránili, aby nebyla zraněna. Muž má strach, že třeba nebude schopen to dokázat, že v poslední chvíli budou muset povolát někoho jiného, kdo by ho zastoupil, za což by se pochopitelně styděl. Může se toho stát tolik. Musím být vděčen zelandonč.“ Jeho smích zněl trpce. „Udělala přesně to, co má donka udělat. Dala mi rady... a ty pomohly.“

Ale já myslel té noci na Zolenu, ne na tu, která měla ctižádost stát se zelandonou. Pak jsem viděl tu ustrašenou dívku a pochopil jsem, že má větší strach než já. Když mě viděla, bylo na ní poznat, jak se bojí. Tak je na tom hodně žen poprvé. Já si ale připomněl věci, které mi Zolena vštěpovala, jak ji mám připravit, jak se ovládat, abych jí působil rozkoš. Nakonec bylo nádherně vidět, jak se stává z neklidné vystrašené dívky povolná žena. Jak byla vděčná a milá... Měl jsem pocit, že ji miluju... té noci.“

Opět to bolestivě sraštění čela. To viděla Ajla v poslední době často. A opět vstal a začal chodit sem a tam. „Nikdy nezmoudřím! Samozřejmě jsem věděl příštího dne, že jsem ji skutečně nemiloval, ale ona milovala mě! Ona se měla do mě stejně málo zamilovat jako já do své donky. Co se ode mě očekávalo, bylo, že z ní udělám ženu, naučím ji slasti – ne že ji přiměju k tomu, aby mě milovala. Pokusil jsem se nezranit její city, ale viděl jsem, jak je zklamaná, když jsem jí to nakonec dal najevo.“

Odstoupil od vchodu do jeskyně, vztyčil se před ní a téměř na ni křičel. „Ajlo, to je posvěcený akt, udělat z dívky ženu. Muž nese velkou odpovědnost a já to pošpinil!“ Zase pobíhal sem a tam. „A to nebylo naposled. Pevně jsem si umínil, že už to nikdy neudělám, ale příště to bylo naprosto stejné. Říkal jsem si, že už nikdy nepřijmu ten úkol, když si ho nezasloužím. Ale příště mě znovu vyvolili a nemohl jsem odmítnout. Chtěl jsem to. Vybírali mě tak často, že jsem se na to začal těšit, na pocity lásky a tepla této noci, a i když jsem se za to příštího dne nenáviděl, že zneužívám ty mladé ženy a svatý obřad Matky pro své vlastní účely.“

Odmlčel se, přitiskl se ke kůlu jejího sušáku na byliny a díval se na ni dolů. „Ale po několika letech jsem poznal, že něco není v

pořádku, a pochopil jsem, že mě Matka trestá. Muži mého věku už většinou našli ženu, usadili se, byli hrdina děti svého ohniště. Ale já nemohl najít ženu, abych ji takovým způsobem miloval. Znal jsem mnoho žen, měl rád jejich společnost a sdílel jsem s nimi slasti, ale lásku... lásku jsem cítil vždycky jenom tehdy, kdy jsem neměl, při obřadech První slasti... a jen pro tu noc.“ Svěsil hlavu.

Zděšeně vzhlédl, když slyšel tichý smích.

„Ale Jondalare, ty ses zamiloval. Koneckonců miluješ mě, nebo snad ne? Copak nechápeš? Nebyl jsi potrestán. Jenom jsi čekal na mě. Říkala jsem ti, že tě ke mně přivedl můj totem, a možná to byla taky Matka, rozhodně jsi musel přijít z velké dálky. Musel jsi čekat. Kdyby ses zamiloval dřív, nikdy bys nepřišel. Nikdy bys mě pak nenašel.“

Bylo možné, že by tomu bylo tak? ptal se. Chtěl tomu věřit. Poprvé po letech cítil, že z něho spadlo břemeno, které ho tak tížilo, a na tváři se mu objevil nadějný výraz. „A co je se Zolenou, mou donkou?“

„Já si nemyslím, že bylo špatné ji milovat, i když je to proti vašim zvykům – ty jsi přece byl potrestán, Jondalare. Poslali tě pryč. To máš teď za sebou. Už na to nemusíš myslet a trestat dál sám sebe.“

„Ale ty mladé ženy při obřadech První slasti, které...“

Výraz v Ajlině tváři byl tvrdý. „Jondalare, máš tušení, jak je to strašné, když je k tomu žena donucena poprvé násilím? Je ti jasné, co to znamená nenávidět a nechat si to líbit, něco, co se slastí nemá vůbec nic společného, ale je to bolestivé a odporné? Možná ses neměl do těch žen zamilovávat, ale muselo to být pro ně nádherné, když jsi s nimi jednal mírně, když cítily slast, kterou umíš tak dobře darovat, a když se cítily zamilované. Jestli jsi jim dal jenom kousíček toho, co dáváš mně, pak jsi jim daroval překrásnou vzpomínku, kterou si uchovají po celý život. Jondalare, ty myslíš, že jsi jim ublížil, ale udělal jsi přesně to správné. Proč myslíš, že si tě asi tak často vybíraly?“

Břímě ostudy a sebepohrdání, které tak dlouho nosil v sobě, jako by bylo lehčí. Možná splňovaly bolestné zážitky a zkušenosti jeho dětství určitý účel a jeho jednání možná nebylo tak zavrženíhodné?

Avšak tíha, kterou s sebou tak dlouho vláčel, se nedala jen tak snadno odhodit. Jistě, nakonec našel ženu, kterou mohl milovat. Avšak co se stane, až ji přivede domů a ona každému poví, že vyrostla mezi ploskolebci? Nebo ještě hůř, že má syna smíšených duchů? Zrůdu? Budou jím proto znovu opovrhovat, společně s ní?

Bylo to vůči ní správné? Co jestli ji odmítnou, zahrnou ji opovržením? A bude on stát při ní? Připustí, aby se k ní tak chovali? Ne, pomyslel si. Nikdy by nedovolil, aby jí to udělali. Miloval ji.

Její vysvětlení se mu zdálo příliš prosté. Jeho přesvědčení, že ho Velká Matka trestá, se nedalo jen tak vyvrátit. Co když měla Ajla pravdu a Dona ho přivedla sem k ní. Ale copak to nebyl trest, že tato krásná žena, kterou tak miloval, byla pro jeho lidi stejně nepřijatelná jako první žena, kterou měl rád?

Ale u Mamutonů vládly podobné mravy jako u Zelandonců, a Mamutoni ji neodvrhli. Tábor Lva ji přijal za svou, i když lidé věděli, že vyrostla mezi ploskolebci. Dokonce k sobě přijali dítě smíšených duchů. Snad by se neměl pokoušet vzít ji domů. Byla by zřejmě šťastnější, kdyby zůstala tady. Možná by tu měl taky zůstat, přijmout nabídku Tulije a stát se Mamutonem. Ale on přece není Mamuton. On je Zelandonec. Mamutoni jsou dobří lidé a jejich způsob života je velmi podobný, přesto to nejsou jeho lidé. Co tu mohl Ajle nabídnout? Neměl tady žádné příbuzenské vazby, žádnou rodinu. Avšak – co jí může nabídnout, pokud ji vezme s sebou domů? Cítil se vnitřně rozervaný. Ajla viděla, jak je vyčerpaný.

„Už je pozdě, Jondalare. Pojd', vypij tohle a pak už bychom si mohli lehnout, co říkáš?“ řekla a podala mu pohár.

Přikývl, vypil teplý nápoj, svlékl se a zalezl pod kožešiny. Ajla si lehla vedle něho, zamyšleně ho pozorovala, dokud se jeho tvář neuvolnila, jeho dech nebyl hluboký a pravidelný. Sama však tak rychle usnout nedokázala. Jondalarův zármutek ji tísnil. Byla ráda, že jí vyprávěl víc o sobě a o svých mladých letech. Už dlouho cítila, že ho něco trýzní a hlodá v něm. Ale nevyprávěl jí všechno, a to ji zneklidňovalo.

Ležela naprosto bdělá. Kolik bezesných nocí strávila sama v téhle jeskyni? Pak si vzpomněla na kožešinu. Opatrně se zvedla, přehrabala své věci a vytáhla měkký starý kus kožešiny a přidržela

si ji ke tváři. Byla to jedna z mála věcí, které si při překotném odchodu z jeskyně klanu s sebou vzala. Používala ji na nošení malého Durka. Proč ji vzala s sebou, vlastně nevěděla. Nepotřebovala ji, a přesto s ní častokrát, když se cítila osamělá, usínala. Ostatně už ne od té doby, kdy přišel Jondalar.

Zchumlala měkkou kožešinu a položila si ji na břicho. Pak zavřela oči a konečně usnula.

„Je toho příliš mnoho, i když Víha ponese koše a potáhne smyk. Potřebuju dva koně, abych tohle všechno odtud dostala,“ řekla Ajla a spočinula pohledem na vacích a čistě zabalených věcech, které chtěla vzít s sebou. „Budu toho tady muset nechat ještě víc, přitom jsem to všechno už prohlédla několikrát. Já nevím, čeho bych se ještě měla vzdát.“ Rozhlédla se kolem sebe.

Jeskyně vypadala opuštěně. Všechno užitečné, co nebrali s sebou, zase uložili do děr a úkrytů pod hromadami kamení. Nemohli vědět, jestli se sem přece jen jednoho dne nevrátí, aby si zbytek věcí odnesli. Jediné, co bylo vidět, byla hromada věcí, které chtěli zahodit. Dokonce Ajlin sušák na byliny byl prázdný.

„Máš přece dva koně. Je to škoda, že nemůžeš naložit náklad na oba,“ řekl Jondalar.

Ajla zamyšleně hleděla na koně. „Pro mě je Vítěz stále ještě hříbě Víhy, přitom je už skoro tak velký jako ona. Možná by už opravdu mohl něco nést.“

Jondalarův zájem se okamžitě probudil. „Už jsem se celou dobu ptal, kdy bude dost velký, aby dělal něco z toho, co dělá Víha – a jak ho přiměješ, aby to udělal. Kdy jsi jela poprvé na Vize? A jak jsi vlastně přišla na tu myšlenku, abys to udělala?“

Ajla se usmála. „Jednoho dne jsem prostě běžela vedle ní a přála si, abych byla stejně rychlá. Při tom mě to napadlo. Nejdřív byla sice trochu polekaná a chtěla utéct, ale znala mě přece. Když pak byla unavená, prostě se zastavila a zdálo se, že proti tomu nic nemá. Bylo to nádherné! Letět tak rychle jako vítr!“

Když s rozzářenýma očima vyprávěla o své první jízdě na zádech Víhy, nespouštěl ji Jondalar z očí. On na tom byl poprvé nejinak a naprosto chápal Ajlino vzrušení. Přitom pocítil náhlou žádost. Byl vždycky znovu překvapený, jak snadno a jako z čistého

nebe se jeho žádost probouzela. Ale Ajla byla svými myšlenkami u Vítěze.

„Jak dlouho by to asi trvalo, aby si zvykl něco nosit? Na Vize jsem jezdila dřív, než jsem jí začala nakládat břemena, proto to tak dlouho netrvalo. Ale když začne nosit lehčí břemena, mohlo by mu později připadat snadnější nést jezdce. Uvidíme, jestli nenajdu něco, s čím by mohl cvičit.“

Prohrabala hromadu věcí, kterou chtěla vyhodit, a vytáhla kožešiny a pár košů, pak ještě kulaté kameny, které potřebovala pro broušení misek a aby jimi rozbíjela pazourek, a hůlky, které používala k počítání dnů, které strávila v údolí.

Zamyšleně teď držela jednu hůlku v ruce a položila prst na první zářezy, jak jí to ukázal Kreb před dlouhou dobou. Při vzpomínce na Kreba musela polknout. Jondalar využil zářezů na hůlkách, aby jí potvrdil, jak dlouho tu žila, a aby jí pomohl počítat s jeho číslovkami. Tehdy, na počátku léta, jí bylo sedmnáct. Ke konci zimy nebo na jaře k tomu přibude zase jeden rok. Říkal jí, že je mu teď dvacet a jeden rok, přitom o sobě mluvil se smíchem jako o starci. Svou cestu započal před třemi lety – asi v té době, kdy ona opustila klan.

Vzala všechno a vynesla to ven. Pískla na Víhu a na Vítěze, aby šli za ní. Dole na pastvině strávila nějaký čas tím, že hladila a drbala mladého hřebečka. Pak vzala jednu kožešinu, nechala mu ji očichat a kousat do ní a pak mu s ní vytřela hřbet. Přitom mu položila kožešinu na záda a prostě ji tam nechala. Obrátil hlavu, popadl zuby jeden cíp a strhl ji. Pak jí ji přinesl, aby si s ním dál hrála. Znovu mu ji položila na záda. Příště mu ji na záda položil Jondalar, zatímco se Ajla snažila vyrobit něco z dlouhého řemene. Ještě několikrát položili Vítězovi kožešinu na záda a dovolili mu, aby ji strhl. Víha frkala a dívala se na ně, a tak i jí věnovali trochu pozornosti.

Když Ajla příště dala Vítězovi kožešinu na záda, přehodila zároveň s ní i řemen, sáhla mu pod břicho, aby chytla konec, a pak řemenem kožešinu upevnila. Když Vítěz chtěl zase kožešinu strhnout, nepodařilo se mu to. Zpočátku se mu to vůbec nelíbilo, vzpínal se a pokoušel se ji shodit. Nakonec se mu však přece jenom podařilo popadnout cíp a tak dlouho jím škubal, až kožešinu pod řemenem vytáhl. Pak se pustil do řemene, dokud nenašel zuby

uzel a neuvolnil ho. Hned nato vzal kožešinu a pustil ji Ajle u nohou. Obrátil se a chtěl donést řemen. Ajlu a Jondalara to rozesmálo, když viděli, jak s ním Vítěz s hrdě vztyčenou hlavou přitančil.

Mladý hřebeček dovolil, aby mu Jondalar znovu přehodil kožešinu a pevně ji uvázal. Trochu pobíhal kolem, než zase začal hru se strháváním, ale zdálo se, že pozvolna ztrácí zájem. Ajla mu znovu přehodila kožešinu a tentokrát ji nechal tam, kde byla, dokud ho popleskávala na krku a domlouvala mu. Pak vzala Ajla cvičný postroj, který si vymyslela – dva svázané koše, které mu mohla položit na záda, aby mu každý visel z jedné strany. K tomu přidala kameny, aby koše zatížila, a dvě tyče, které trčely dopředu jako kůly smyku.

To všechno naložila Vítězovi na záda. Svěsil uši a obrátil hlavu, aby se podíval, co to dělá. Nebyl zvyklý nosit něco na zádech, ale Ajla a Jondalar se o něho tak často opírali, že už byl zvyklý na jistý tlak a tíhu. Proto mu tato zkušenost nebyla tak naprosto cizí, avšak nejdůležitější bylo, že důvěřoval ženě, stejně jako jí důvěřovala jeho matka. Tak teď nechal nosné zařízení na zádech, když ho drbala a domlouvala mu. Pak mu zase koše stejně jako řemeny a kožešinu sundala. Znovu je očichal, ale nechal je ležet.

„Možná budeme muset počkat ještě jeden nebo dva dny, než si trochu zvykne. Musíme to celé ještě jednou zopakovat, ale já myslím, že to půjde,“ řekla Ajla a cestou zpátky k jeskyni spokojeně zářila. „Ještě neutáhne smyk jako Víha, ale pár věcí by už na zádech mohl nést.“

„Já jenom doufám, že počasí ještě pár dní vydrží,“ poznamenal Jondalar.

„Když se rozhodneme, že vůbec nepojedeme na koni, tak bychom mohli vzít ještě balík sena,“ volala Ajla dolů na Jondalara, který na kamenitém břehu naposled hledal pyřity. Koně byli taky dole. Víha s plným smykem a s koši na zádech a dodatečně ještě naložená nacpanou kůží trpělivě čekala, zatímco Vítěz byl s koši, které mu visely na bocích, dost neklidný. Stále ještě se nesmířil s břemenem, ale byl už dost silný, aby se Ajla nemusela bát, že ho přetíží.

„Myslel jsem, že pro ně bereš zrní. Nač potom ještě seno? Tam venku je víc suché trávy, než koně sežerou.“

„Když ale hodně sněží nebo když horní vrstva sněhu zmrzne na led, což je ještě horší, nedostanou se k trávě. A když žerou příliš mnoho zrní, nadýmá je to. Rozhodně bude dobře mít s sebou seno na několik dní. Koně můžou v zimě i umřít hladu.“

„To bys ty nikdy nepřipustila, i kdybys musela rozsekat led a vlastní rukou nařezat trávu,“ smál se Jondalar. „Ale mně je jedno, jestli pojedeme nebo půjdeme pěšky.“ Když však vzhlédl k zářivě modrému nebi, zmizel jeho úsměv. „Na cestu zpátky budeme potřebovat delší dobu, když jsou koně takhle naložení.“

S třemi nenápadnými kusy pyritu v ruce se vydal Jondalar nahoru po příkré stezce k jeskyni. Když tam vstoupil, zastihl Ajlu se slzami v očích. Strčil pyrity do vaku a přistoupil k ní.

„Tohle byl můj domov,“ řekla, přemožena tím, že má jeskyni opustit. „Tohle mi patřilo. Můj totem mě sem zavedl.“ Sáhla po koženém váčku, který měla na krku. „Byla jsem tu hodně osamělá, ale tady jsem dělala, co jsem chtěla a co se muselo udělat. Teď chce duch jeskynního lva, abych odešla.“ Vzhlédla k vysokému muži. „Myslíš, že se sem ještě někdy vrátíme?“

„Ne,“ řekl. Jeho hlas zněl dutě. Díval se sice do malé jeskyně, ale co viděl, bylo jiné místo v jiném čase. „I když se člověk vrátí na stejné místo, to místo nikdy není stejné.“

„Proč se pak chceš vracet, Jondalare? Proč tu nezůstat a stát se Mamutonem?“ zeptala se.

„Já nemůžu zůstat. Těžko se to vysvětluje a vím, že to nebude stejné, až se vrátím, ale Zelandonci jsou prostě moji lidé. Chtěl bych jim ukázat pyrity a jak se loví s vrhačem oštěpů. A také, co všechno se může udělat s pazourkem, když se nejdřív rozpálí. Kvůli tomu všemu se to vyplatí, jsou to důležité věci a přinášejí mnoho výhod. Chtěl bych, aby je moji lidé znali.“ Sklonil pohled k zemi a řekl pak velmi tiše: „A chtěl bych, aby se na mě podívali a řekli si: ten něco dokázal!“

Dívala se mu do výrazných zarmoucených očí a přála si, aby uměla zahnat bolest, kterou v nich viděla. „Je to tak důležité, co si myslíš? Není mnohem důležitější, že víš ty sám, že jsi něco dokázal?“ řekla.

Pak ji napadlo, že jeskynní lev je i jeho totemem, že si ho duch tohoto mohutného zvířete vyvolil stejně jako ji. Věděla, že není snadné žít s mocným totemem a že zkoušky, které člověku ukládá, jsou tvrdé – ale dary a vědění, které z toho pro člověka vyplývaly, se vždycky vyplatily. Kreb jí říkal, že Velký jeskynní lev si nikdy nezvolí někoho, kdo za to nestojí.

* *

Místo malých cestovních vaků Mamutonů, které nosili přehozené přes jedno rameno, si naložili těžká zavazadla podobná tomu, jaké kdysi používal Jondalar a které si upevňoval řemeny na ramenech. Mysleli na to, aby se kapuce jejich přehozů daly snadno nasadit a shrnout z hlavy. Ajla vzala ještě jeden řemen, který se nosil přes čelo a který dával břemeni na zádech ještě dodatečnou oporu, pokud to bylo nutné, i když obvykle raději nosila na čele jen svůj prak. V tomto zavazadle bylo jídlo na cestu, věci potřebné k rozdělení ohně, stan a spací kožešiny.

Jondalar měl kromě toho ještě dvě dost velké pazourkové hlízy. Pečlivě je vybral z celé řady dalších, které našel dole na břehu. V toulci po boku nesli oštěpy a vrhače, Ajla kromě toho taky ještě pár kulatých kamenů pro prak. Pod přehozem na řemeni, do kterého zastrkala i halenu, jí pak visel ještě léčitelský vak z vydři kůže.

Seno, které Ajla stlačila do balíku, naložili na klisnu. Ajla ještě jednou obešla oba koně, obhlédla jim nohy a zátěž, aby se ujistila, že je nepřetížila. S posledním pohledem na příkrou stezku se vydali na cestu protáhlým údolím.

Víha šla za Ajlou, zatímco Jondalar vedl Vítěze na provaze. Blízko brodu přešli přes řeku. Ajla uvažovala, jestli by neměla Vize odebrat některé břemeno, aby snadněji zvládla kamenitý břeh, ale statná klisna vyšla do svahu snadno.

Když byli nahoře na západní stepi, zvolila Ajla omylem jinou cestu než tu, kterou přišli. Tím si zašli kus nesprávným směrem a museli se vrátit, dokud nenašli cestu, kterou hledala. Nakonec dorazili k rokli. Neměla žádný východ a byla posetá obrovskými ostrými kameny, které z žulových skal odlámал mráz, vedro a čas. Ajla nespouštěla Víhu z očí, jestli nejeví známky neklidu, protože rokle byla kdysi domovem jeskynních lvů. Pronikli do rokle a zamířili ke kamenitému svahu na konci, který je přitahoval.

Když je Ajla našla, byl Thonolan mrtvý a Jondalar těžce zraněný. Na pohřeb neměla tehdy čas, obrátila jenom prosbu k duchu jeskynního lva, aby vedl muže do příštího světa. Aby však jeho tělo ponechala napospas mrchožroutům, to tehdy nedokázala. Dovlekla ho až na samý konec rokle a pak těžkým oštěpem, jaký používají muži klanu, vypáčila balvan, který zadržoval spoustu sutě.

Jondalar stál na úpatí svahu a přál si, aby tu bylo něco, co by označovalo místo, kde leží jeho bratr. Možná ho už našla Dona, když ho tak brzy k sobě povolala. Věděl, že zelandona se pokusí najít poslední místo odpočinku Thonolanova ducha a zavede ho domů, jestli to půjde. Avšak jak jí měl říct, kde to místo je? Vždyť by ho sám nedokázal najít.

„Jondalare?“ řekla Ajla. Pohlédl na ni a viděl, že drží v ruce malý kožený váček. „Říkal jsi mi, že jeho duch se má vrátit k Doně. Nevím, jak se chová Velká Matka. Já znám jenom svět duchů klanových totemů. Prosila jsem jeskynního lva, aby ho tam zavedl. Možná je to totéž místo nebo vaše Velká Matka to místo zná. Rozhodně je jeskynní lev mocný totem a tvůj bratr není bez ochrany.“

„Děkuju ti, Ajlo. Já vím, že jsi udělala to nejlepší, co jsi mohla.“

„Asi to nechápeš, jako já nechápu Donu, ale jeskynní lev je teď i tvým totemem. Vyvolil tě stejně jako mě a poznačil tě jako kdysi mě.“

„To už jsi mi jednou říkala. Já jenom nevím, co to vlastně znamená.“

„Musel tě vybrat, když tě vyvolil pro mě. Jenom muž s totemem jeskynního lva je dost silný pro ženu s totemem jeskynního lva. Jedno však musíš vědět. Kreb mi vždycky říkal, že není snadné žít s mocným totemem. Jeho duch tě bude pořád zkoušet, aby se dozvěděl, zda ho jsi hoden. Bude tvrdý, ale získáš víc, než si umíš představit.“ Zvedla malý váček do výše. „Udělala jsem pro tebe amulet. Nemusíš ho nosit kolem krku jako já, ale měl bys ho mít vždycky u sebe. Dala jsem dovnitř hrudku červeného okru, aby v něm byl kousek tvého ducha a kousek ducha tvého totemu, ale myslím, že by měl obsahovat ještě další věci.“

Jondalar sražil čelo. Nechtěl ji urazit, ale nevěděl, jestli skutečně chce amulet klanu.

„Myslím, že bys k tomu měl dát kamínek z hrobu svého bratra. Kousek jeho ducha pak na něm ulpí a ty ho pak můžeš vzít zpátky k tvým lidem.“

Jeho rozpaky se ještě zvětšily, avšak pak se jeho tvář roztáhla. Samozřejmě! To by mohlo pomoci zelandoně, aby našla ducha tohoto místa. Možná bylo na takovém klanovém totemu víc, než si myslel. Cožpak nestvořila Dona duchy všech zvířat?

„Ajlo, jak to přijde, že vždycky přesně víš, co se má udělat? Jak ses jen mohla toho tolik naučit tam, kde jsi vyrostla? Ano, ponechám si to a přidám k tomu ještě kamínek z Thonolanova hrobu,“ řekl.

Zadíval se na kamení, které se sesulo proti stěně a bylo stvořeno stejnými silami, jaké rozpoltily skalní bloky z příkrých stěn rokle. Najednou se skutálel osamělý kamínek a přistál mu přímo u nohou. Zvedl ho. Na první pohled nebyl jiný než všechny ostatní kousky žuly a usazenin, z nichž jinak sestával svah. Avšak když ho otočil, překvapeně zjistil, že je na lomu opálově zbarvený. Ohnivě červená světla zářila v srdci mléčně bílého kamene a pruhy modré a zelené tančily a blýskaly ve slunci, když ho v ruce otáčel.

„Ajlo, podívej!“ řekl a ukázal jí kámen. „Na přední straně vypadá jako docela obyčejný kámen. Ale podívej, jen si ho prohlédni tam, kde se ulomil. Ty barvy jako by svítily z jeho nitra. Máš téměř dojem, jako by byl živý.“

„Možná je. Ale možná to je taky kousek ducha tvého bratra,“ odpověděla.

16.

V nízkém stanu se citelně ochladilo, volně ležící ruka se stáhla pod kožešinu. Kolem hvízdal ostrý vítr. Spící postava svraštila čelo. Prudký poryv větru udeřil do kožešiny před otvorem stanu a pak jí cloumal sem a tam, takže vítr mohl proniknout až dovnitř. Ajla a Jondalar se naráz probudili.

Jondalar zase stáhl a přivázal kus kůže, která se uvolnila, ale vítr, který přes noc zesílil, skučel, vyl, škubal malým koženým stanem a jejich spánek byl stále neklidnější.

Ráno zápasili s tím, aby kožešiny ve větru složili a rychle sbalili. Rozdělat oheň se vůbec nepokoušeli. Místo toho se napili studené vody z potoka nablízku a vzali si jídlo ze zásob. Když se rozjasnilo, vítr se trochu uklidnil, ale ve vzduchu bylo napětí, které v nich vyvolávalo pochybnosti, že by to nejhorší už měli za sebou.

Když se k poledni vítr zase zvedl, ucítla Ajla čerstvou kovovou vůni. Číchala, otáčela hlavu, znovu číchala a pokoušela se zjistit, co se vlastně děje.

„Ve vzduchu je cítit sníh!“ zvolala Ajla hlasitě, aby ji v tom burácení Jondalar slyšel. „Doslova ho cítím.“

„Co jsi říkala?“ ptal se Jondalar, ale vítr mu bral slova od úst a Ajla pochopila to, co chtěl říct, spíš ze způsobu, jak pohyboval ústy, než že by to slyšela. Zastavila se a počkala, až přijde blíž.

„Cítím, že bude brzy sněžit. Musíme najít úkryt dřív, než to propukne,“ řekla a starostlivě se rozhlížela po ploché rovině. „Ale kde tady venku něco najdeme?“

Jondalar se rozhlížel po prázdné stepi a dělal si stejnou starost. Pak si připomněl téměř zmrzlý potok, vedle kterého tábořili minule noci. Nikde ho nepřekročili, museli ho tedy mít ještě stále po levé ruce. Přivíral oči, aby prohlédl zvrženým prachem, ale nic neviděl. Přesto se obracel doleva.

„Měli bychom najít ten malý potok,“ řekl. „U něho porostou nějaké stromy a třeba najdeme prudší břeh, který nám poskytne trochu ochrany.“

Ajla přikývla a nechala ho jít napřed. Víha se připojila.

Zvláštní měkkost vzduchu, které si Ajla všimla a o které soudila, že v ní cítí sněh, byla naprosto přesným varováním. Netrvalo dlouho a lehký prašný sněh vířil a vál v divokých poryvech, jako by dával větru tvar. Brzy se však z prachu stala hustá chumelenice, která ztěžovala rozhled.

Když Jondalar myslel, že před sebou vidí neurčité obrysy, a zastavil se, aby si to lépe prohlédl, poháněla je Víha k dalšímu pochodu, a tak ji následovali. Podle skloněných nízkých stromů a stěny hustého křoví nakonec poznali kraj potoka. Ajla a Jondalar by tam našli úkryt, ale klisna je táhla pořád dál proti proudu, dokud nenarazili na ohyb, kde se voda víc zakousla do hlíny břehu. Tam, hned vedle vysokého břehu, zatlačila Víha mladého hřebečka z větru a postavila se před něho, aby ho chránila.

Rychle sundali břemena z koní a postavili téměř u nohou klisny svůj malý stan. Pak zalezli dovnitř a čekali na bouři.

I pod touto ochranou a mimo přímý dosah větru byla zuřící bouře nebezpečím pro jejich prostý přístřešek. Vítr vál ze všech stran současně a zdálo se, že je odhodlán najít nějakou cestu dovnitř, a často se mu to taky podařilo. Poryvy pronikaly pod kožešiny stanu škvírou u vchodu nebo se dostávaly dovnitř kouřovým otvorem. Nezřídka našel cestu dovnitř i jemný sněh. Ajla a Jondalar zalezli pod kožešiny, aby se zahřáli, a povídali si. Vyprávěli si zážitky z dětství, sdělovali si představy, sny a naděje. Neustále si spolu měli o čem povídat. Když nastala noc, sdíleli spolu slasti a pak usnuli. Někdy uprostřed noci přestal vítr na jejich stan útočit.

Ajla se probudila, ležela s otevřenýma očima, rozhlížela se v šerém nitru stanu a bojovala s narůstající panikou. Necítila se dobře, bolela ji hlava a tlumené ticho ve vydýchaném vzduchu stanu na ni ztěžka doléhalo. Něco nebylo v pořádku, avšak co to je, to nevěděla. Tato situace měla v sobě něco známého, co se jí vybavilo ve vzpomínce, jako by tu už jednou byla, a přesto ne tak docela. Bylo to jako nebezpečí, které by vlastně měla poznat, ale co to bylo? Najednou to už nesnesla, posadila se a strhla teplé kožešiny ze spícího muže.

„Jondalare! Jondalare!“ Třásla jím, ale to nebylo nutné. V okamžiku, kdy se posadil, byl naprosto bdělý.

„Ajlo? Co se děje?“

„Já nevím. Něco není v pořádku.“

„Nevidím nic, co by nebylo v pořádku,“ řekl. To sice byla pravda, ale bylo tady něco, co Ajlu znepokojovalo. Nebyl zvyklý ji vidět takhle vyděšenou. Obvykle byla klidná a vyrovnaná a i v bezprostředním nebezpečí se ovládala. Žádná čtyřnohá šelma nemohla vyvolat takový děs v jejích očích. „Proč myslíš, že něco není v pořádku?“

„Měla jsem sen. Byla jsem v jednom temném místě, temnějším než noc, a málem jsem se udusila, Jondalare.“

Na tváři se mu zračil známý ustaraný výraz, když se ještě jednou ve stanu rozhlédl. To neodpovídalo jejímu způsobu, aby se takhle bála. Možná skutečně něco nebylo v pořádku. Ve stanu bylo šero, ale ne úplná tma. Mdlé světlo prosvítalo dovnitř. Nic nevypadalo jinak než jindy, vítr nic neroztrhal a taky nikde nevlály řemeny. Ano, vítr vůbec nevál. Nic se nehýbalo. Vládlo naprosté ticho...

Jondalar odhodil kožešiny a lezl k východu. Nahmatal uzavírací poklop a odhalil stěnu z měkké běloby, která pronikala dovnitř do stanu – avšak za ní nebylo vidět nic jiného než zase jen měkká běloba.

„Jsme zasypáni sněhem, Jondalare! Jsme pohřbeni ve sněhu!“ Ajla se snažila ovládnout, ale oči měla děsem rozšířené a hlas jí přeskakoval.

Jondalar k ní natáhl ruce a objal ji. „Neboj se, Ajlo, to nic není,“ šeptal, i když si nebyl jistý, že tomu tak je.

„Je taková tma a já nemůžu dýchat!“

Jak podivně zněl její hlas, jako z velké dálky. Najednou byla v jeho náruči bezvládná. Položil ji na kožešiny a všiml si, že zavřela oči. Přesto však pořád ještě volala tím tajemným vzdáleným hlasem, že je tma a že nemůže dýchat.

Jondalar nevěděl, co má dělat, měl o ni strach a taky trochu strach z ní. Dělo se něco podivného, něco, co bylo víc než jenom jejich uvěznění ve sněhu, i když to samotné bylo dost zlé.

Všiml si zavazadla blízko stanového otvoru a chvíli na ně zíral. Najednou k němu přelezl. Odhrnul snůh, nahmatal postranní toulec a našel oštěp. Klekl si a rozvázel poklop kouřového otvoru ve středu. Prorazil otvorem oštěp. Snůh padal na kožešiny, dovnitř proniklo sluneční světlo a do malého stanu proudil čerstvý vzduch.

Změna, která se udála s Ajlou, se projevila okamžitě. Očividně se uklidnila a hned nato otevřela oči. „Co jsi udělal?“ zeptala se.

„Prostrčil jsem oštěp kouřovým otvorem a prorazil vrstvu sněhu. Musíme se prohrabat, ale snad není vrstva sněhu tak hluboká.“ Ustaraně si ji zblízka prohlížel. „Co se to s tebou stalo, Ajlo? Nahнала jsi mi skutečně strach. Pořád jsi říkala, že nemůžeš dýchat. Myslím, že jsi omdlela.“

„Nevím. Možná jsem potřebovala jenom čerstvý vzduch.“

„Mně to vůbec nepřipadalo tak strašné. Rozhodně jsem neměl s dechem žádné potíže. Ale ty jsi byla tak vyděšená. Myslím, že jsem tě takhle vyděšenou ještě nikdy neviděl.“

„Já jenom vím, že vchod malé jeskyně, ve které jsem se kdysi schovala, když jsem musela opustit Brunovu tlupu, byl zasypaný sněhem. Probudila jsem se ve tmě a vzduch byl špatný. To muselo být asi to.“

„A když se to stane znovu, zřejmě tě to zase vyděsí,“ řekl Jondalar, ale nějak tomu nevěřil a Ajla taky ne.

Velký rudovlasý muž byl stále ještě venku při práci, i když už šero přecházelo v temnou noc. Byl první, kdo viděl podivné procesí nahoře na svahu. V čele se těžkými kroky probíjovávala hlubokým sněhem žena. Za ní šel kůň, který měl únavou svěšenou hlavu, nesl na zádech velké břemeno a kromě toho za sebou táhl naložený smyk. I mladý kůň, kterého za sebou táhl muž, byl naložený. Muži se šlo snadněji, protože žena a klisna před ním už

sníh zdupaly. Jondalar a Ajla se cestou střídali, aby to měl každý chvíli snadnější a mohl nabrat síly.

„Necije! Už jsou zase tady!“ zvolal Talut, když jim pospíchal naproti a zdupával sníh na posledním úseku. Nevedl je k dobře známému klenutému vchodu, ale k přístavbě, kterou k jejich překvapení zbudovali asi ve středu podélného obydlí. Tahle boční přístavba se podobala vstupnímu postoru, jenom byla větší. A z ní vedl nový vchod rovnou k ohništi Mamuta.

„Tohle je pro koně, Ajlo,“ oznámil Talut, když byli uvnitř, a s širokým a spokojeným úsměvem se pásl na jejím úžasu. „Když posledně bouře povalila přístřešek, věděl jsem, že to nebude stačit, a tak jsme museli postavit něco pevnějšího. Myslím, že tomu budeme říkat ohniště Koní.“

Ajle vhrkly slzy do očí. Byla zmlácená a k smrti vyčerpaná, ale šťastná, že má zpáteční cestu konečně za sebou – a city ji přemohly. Tolik námahy kvůli ní dosud ještě nikdo nepodstoupil. Pokud žila u tlupy klanu, nikdy ji zcela nepřijali, nikdy k nim zcela nepatřila. Byla si jistá, že by jí nikdy nedovolili, aby si nechala koně – natožpak aby pro ně postavili přístřešek!

„Ach, Talute!“ řekla stísněným hlasem. Pak zvedla paže, padla mu kolem krku a přitiskla svou chladnou tvář k jeho.

Ajla mu až dosud připadala tak zdrženlivá, že pro něho její bezprostřední gesto náklonnosti a vděčnosti znamenalo příjemné překvapení. Přitiskl ji k sobě, poklepal ji po zádech, radostně se šklebil a byl velmi pyšný.

Spousta lidí se seběhla k nim a vítali je, jako by byli dlouho postrádanými členy tábora.

„Už jsme si o vás dělali starosti,“ řekla Degije. „Zvlášť když začalo sněžit.“

„Mohli jsme tu být mnohem dřív, kdyby toho Ajla nechtěla tolik přivést,“ vysvětloval Jondalar. „Posledních pár dní jsem si vůbec nebyl jistý, jestli to skutečně dokážeme.“

Ajla už začala sundávat z koní zavazadla a Jondalar šel k ní, aby jí pomohl. Tajemná zavazadla probouzela zvědavost všech.

„Přivezla jsi něco i mně?“ zeptala se nakonec Rugije a vyslovila to, co každého zajímalo.

Ajla se s úsměvem podívala na malou holčičku. „Ano, i tobě jsem něco přivezla. Pro každého mám něco,“ odpověděla, načež se všichni v duchu ptali, jaký dárek je asi očekává.

„Dokonce koním jsem něco přivezla,“ řekla Ajla malé holčičce, když byla poslední šňůra povolena a balík sena dopadl na zem. „Tohle je pro Víhu a pro Vítěze.“

Když jim nasypali krmení, rozvázala Ajla balíky, upevněné na smyku. „Zbytek bych měla raději vzít dovnitř.“

„To přece nemusíš dělat hned,“ řekla Necije. „Ještě sis ani nesundala přehoz. Pojd' nejdřív dovnitř, napij se něčeho horkého a najež se. Teď už se přece nemůže nic stát.“

„Necije má pravdu,“ připojila se k ní Tulije. Byla sice stejně zvědavá jako ostatní v táboře, ale Ajlina zavazadla mohla počkat. „Musíte si oba nejdřív odpočinout a trochu se najíst. Vypadáte pořádně unaveně.“

Jondalar se vděčně usmál na náčelnici, když následoval Ajlu do obydlí.

Příštího rána se našla spousta ochotných rukou, které Ajle pomáhaly odnést balíky dovnitř, ale mamot jí dal najevo, že by měla své dárky rozbalit až večer v průběhu obřadu. Ajla se souhlasně usmála. Okamžitě pochopila, že očekávání jenom zvýší radost z dárků. Její vyhýbavé odpovědi dráždily Tuliji, když chtěla, aby jí ukázala, co přivezla.

Když všechna zavazadla přenesli na jedno volné lůžko a spustili závěs, zalezla Ajla do uzavřeného prostoru, zapálila tři kamenné lampičky a postavila je tak, aby měla dobré světlo. Pak ještě jednou prohlédla a rozdělila přinesené dárky. Rozhodla se nakonec k několika změnám. Někde něco přidala a jinde ubrala. Sfoukla lampičky, a když vylezla a narovнала za sebou závěs, byla spokojená.

Nově vytvořeným východem – v místě, kde předtím stálo nepoužívané lůžko – vyšla ven. Podlaha přístavby byla výš než v obydlí. Aby se vyrovnal rozdíl, byly tu udělány tři široké vysoké schody. Ajla se zastavila a rozhlédla se po přístavbě. Koně byli pryč. Víha se naučila prohrabávat sníh vedle přístřešku proti větru, stačilo, aby jí to Ajla jednou ukázala. Vítěz se zase učil od své matky odstrčit sníh tlamou a odfrknout ho nozdrami.

Ajla cítila potřebu dohlédnout, jak se koním daří. Přešla uzavřený prostor naproti ke vchodu tvořenému z mamutích klů, odsunula těžký kožený závěs a vykoukla ven.

Svět ztratil tvar a ohraničení. Kolem po krajině se rozlévala jenom barva dvou tónů: modř překvapivě tmavého a lehce se chvějícího nebe, kterému ani mráček neubíral na dokonalosti, a běloba oslnivého sněhu, který odrážel sluneční paprsky pozdního odpoledne. Byly tak ostré, že Ajla musela přivřít oči. Nic kromě sněhu neprozrazovalo, že celé dny zuřila bouře.

Chvíli trvalo, než si Ajliny oči postupně přivykly na světlo. Dřív vyvinutý cit pro prostorovou hloubku a vzdálenost jí pomohl vzít na vědomí podrobnosti, spíš je vytušila, než poznala. Voda, která stále ještě tekla uprostřed koryta, zářila jasněji než mírně bílý, sněhem pokrytý břeh, který na krajích splýval s bílými krami. Tajemné bílé hrboly nablízku nebyly zřejmě nic jiného než hromady mamutích kostí a odpadků.

Udělala pár kroků ven, aby vyhlédla za ohyb řeky, kde se koně tak rádi pásli. Na slunci bylo teplo a sněhový povrch dával vytušit, že sníh taje. Koně budou muset hrabat hluboko, aby našli pod měkkou sněhovou vrstvou suchou travu. Právě když chtěla písknout, objevila se na dohled Víha, zvedla hlavu a poznala ji. Zaržála na pozdrav. Pak se objevil Vítěz a Ajla opětovala pozdrav.

Když se chystala jít k nim, všimla si, že ji pozoruje Talut s téměř uctivým výrazem ve tváři.

„Jak věděla klisna, že jsi venku?“ ptal se.

„Myslím, že to nevěděla. Ale koně mají dobrý čich a dobré uši. Taký vidí všechno, co se hýbe.“

Muž přikývl. Její vysvětlení znělo tak prostě, tak samozřejmě, a přesto... Nato se usmál a byl rád, že už je zase zpátky. Těšil se na večerní obřad přijetí. Ajla toho mohla tolik poskytnout. Bude vítanou Mamutonkou.

Společně se vrátili dovnitř do nové přístavby, a právě když vešli, vycházel z hlavního obydlí Jondalar.

„Jak vidím, jsou tvé dárky připravené,“ řekl a široce se usmál.

Vychutnával všeobecné očekávání, které budily její tajemné balíčky. Teď jim všem budou přecházet oči. Náhodou zaslechl, jak se Tulije vyjádřila dost pochybovačně o očekávaných dárcích, on však neměl nejmenší pochybnost. Její práce se budou vyjímat

nezvykle, ale dobrá řemeslná práce je prostě dobrou řemeslnou prací a on si byl jistý, že všichni budou muset uznat její umění.

„Všichni se ptají, co jsi přivezla, Ajlo,“ řekl Talut. Líbilo se mu napjaté očekávání a vzrušení jako všem, možná dokonce ještě víc.

„Já nevím, jestli budou mé dárky stačit,“ řekla Ajla.

„Samozřejmě že budou. S tím si nedělej starosti. Ať jsi přinesla cokoli, bude toho dost. Už jenom křesací kameny jsou víc než dost. A i bez nich – ty sama bys stačila,“ řekl Talut a pak ještě dodal s úsměvem: „Už jen to, že nám dáváš příležitost k velké slavnosti, by bohatě stačilo.“

„Ale říkáš, že se vyměňují dárky. U klanu bylo třeba při výměně dárků vždycky dát něco stejné hodnoty. Co by mohlo být dostatečným dárkem pro tebe, pro vás všechny, že jste postavili tohle přístřeší pro koně?“ řekla Ajla a rozhlížela se uvnitř. „Je to jako jeskyně, a přesto jste to postavili. Nechápu, jak se takováhle jeskyně dá postavit.“

„To bych taky rád věděl,“ řekl Jondalar. „Musím přiznat, že jsem nikdy neviděl něco podobného, a už jsem viděl spoustu příbytků: přístřešky pro léto, přístřešky uvnitř jeskyně nebo pod převislou skálou – ale vaše obydlí je pevné jako skála sama.“

Talut se smál. „To taky musí být, jinak by se tu nedalo žít, zvláště ne v zimě. Je tu často silný vítr, všechno ostatní by strhl a odnesl.“ Jeho smích zmizel a měkký výraz, podobný výrazu lásky, rozzářil jeho tvář. „Země Mamutonů je bohatá, bohatá na vítr, ryby a potravu, která roste. Je to krásná, silná země. Nikdy bych nechtěl žít někde jinde...“ Pak se zase zašklebil. „Aby se tu mohlo žít, jsou třeba skutečně pevné příbytky, a jeskyní tu není dost.“

„A jak se dělá taková jeskyně, Talute? Jak se buduje takové obydlí, jako je tohle?“ zeptala se Ajla a vzpomněla si, jak dlouho Brun hledal jeskyni, která by byla pro tlupu vhodná, a jak si sama připadala bez domova, dokud konečně nenašla své údolí s nádherně obyvatelnou jeskyní.

„Jestli to chceš vědět, tak ti to řeknu. Není to žádné velké tajemství,“ řekl Talut a spokojeně zářil. Těšil ho neskrývaný obdiv, který Ajle mluvil z očí. „Hlavní obydlí je více méně dělané stejně jako tohle. Ale při téhle přístavbě jsme začali nejdříve s tím, že jsme odkrokovali vzdálenost od vnější zdi ohniště Mamuta. Když jsme určili střed prostoru, o kterém jsme se domnívali, že je dost velký,

zarazili jsme kůl do země – tam by muselo být postaveno ohniště, pokud bychom je potřebovali. Pak jsme odměřili provaz právě téhle délky, upevnili konec na tom kůlu a druhým koncem jsme opsali kruh, abychom určili, jak má probíhat stěna.“ Talut názorně předváděl, co říkal, odměřoval kroky prostor a pokoušel se imaginární provaz svázat s neexistujícím kůlem.

„Odkrájeli jsme drny trávy, opatrně jsme je dali stranou, abychom je uchovali na pozdější dobu, a pak jsme hrabali asi tak hluboko, jak je dlouhé mé chodidlo.“ Aby ozřejmil své vysvětlování, zvedl Talut do výše neuvěřitelně velkou, přitom překvapivě úzkou nohu v dobře padnoucích botách. „Pak jsme naznačili šířku lavic – místo, které se může používat jako lůžko nebo zásobárna – a přidali jsme něco na stěny. Z vnitřní strany jsme hrabali hlouběji, asi dvě až tři stopy hluboko. Zeminu jsme vršili rovnoměrně dokola po vnější straně, ten val pomáhá podepřít stěny.“

„To je ale spousta hrabání,“ řekl Jondalar a pozoroval obdivně obestavěný prostor. „Já bych řekl, že vzdálenost od jedné stěny k protější má dobře třicet tvých stop, Talute.“

Oči náčelníka se překvapením rozevřely. „Máš pravdu! Přesně tolik jsem jich odměřil. Odkud to víš?“

Jondalar pokrčil rameny. „Jenom jsem hádal.“

Ale bylo to víc než jenom hádání. Dokazovalo to zase jednou jeho instinktivní chápání tělesného světa. Pouhým okem dokázal přesně odhadnout vzdálenosti a rozměry svého těla poměřoval prostor. Znal délku svého kroku a šířku své ruky, rozsah paží a rozpětí svého objetí. Dokázal odhadnout zlomek proti tloušťce svého palce nebo výšku stromu, když odkrokoval stín, který vrhalo slunce na zem. To nebylo nic, co by se učil, ale dar, s kterým se narodil a který rozvinul cvikem.

I Ajle se zdálo, že museli odstranit spoustu hlíny. Sama vyhrabala řadu jam, když lovila zvěř, a věděla, kolik je s tím spojeno práce. Kromě toho byla zvědavá. „Jak jste se dostali tak hluboko, Talute?“

„No, jak už se hrabe? Nejdřív rozrýváme zemi kopáčem a pak ji odhrabeme lopatou – až na horní tvrdé drny. Ty rozřežeme nabroušenou plochou kostí.“

Její zmatená tvář prozrazovala, že nerozumí. Asi nezná názvy jednotlivého náradí v naší řeči, pomyslel si, šel ven a přinesl jí několik ukázek. Všechno náradí mělo dlouhé násady. Na jednom kuse bylo upevněné mamutí žebro, které bylo na konci ostře obroušené. Podobalo se sekyře s dlouhým zahnutým ostřím. Ajla si to podrobně prohlédla.

„To je jako hrabací hůl,“ řekla a podívala se na Taluta.

„Správně, ale je to kopáč. I my někdy používáme zašpičatělé hrabací hole. Když to musí jít rychle, je snadnější je vyrobit, ale s touhle nemusíš vynakládat tolik námahy.“

Pak jí ukázal lopatu, zhotovenou z lopatkovitého paroží, které bylo nejdřív podélným řezem v houbovitém vnitřku rozštípnuté a pak ořezané a zabroušené. K tomu bylo nejvhodnější paroží mladého zvířete. Paroží vzrostlého jelena mohlo být až tři a půl metru dlouhé, ale k tomuto účelu příliš velké. Násada byla upevněná silnou šňůrou, protaženou třemi páry děr ve středu. Houbovitou stranou dolů se sice nemohlo hrabat, ale dala se nabírat hlína, uvolněná kopáčem, nebo také sníh, když bylo třeba. Talut jí ale přinesl ukázat ještě jednu lopatu, která byla tvarovaná spíš jako naběračka a byla vyrobená z odštípnuté povrchové vrstvy mamutího klu.

„Tohle to jsou lopaty,“ řekl Talut a řekl jí jména. Ajla přikývla. Používala ploché kosti nebo paroží k podobnému účelu. Její lopaty však neměly násadu.

„Jsem rád, že počasí ještě chvíli vydrželo, když jste odjeli,“ pokračoval náčelník. „Nehrabali jsme tak hluboko, jak bychom to udělali normálně. Země je už v hloubce promrzlá. Příštího roku se můžeme prohrabat hlouběji a založit pár zásobáren. A až se vrátíme z letního setkání, uděláme možná potírnu.“

„Nechtěli byste jít na lov, pokud se počasí zlepší?“ zeptal se Jondalar.

„Lov bizonů byl velmi úspěšný, ale mamot neměl při svém hledání zrovna štěstí. Zdá se, že našel jenom pár kusů, které nám unikly. Ani by se nevyplatilo vydat se pro ně. Proto jsme se raději pustili do téhle stavby, abychom měli místo pro koně, když nám Ajla a její kůň byli tak velkou pomocí.“

„Kopáče a lopaty ulehčují práci, Talute, ale práce je práce... museli jste hodně hrabat,“ řekla Ajla překvapeně i obdivně.

„Však taky spousta lidí přiložila ruku k dílu, Ajlo. Téměř všichni si říkali, že je to dobrý nápad, a chtěli pomoci... aby tě tu uvítali.“

Mladou ženu přemohly city a zavřela oči, aby potlačila slzy vděčnosti, které se jí hrnuly do očí. Jondalar a Talut to na ní poznali a ohleduplně se odvrátili.

Na Jondalara udělala stavba velký dojem. Podrobně si prohlížel stěny. „Vypadá to, jako byste i mezi plošinami vybrali hlínu,“ řekl.

„Ano, pro hlavní sloup,“ řekl Talut a ukázal na šest obrovských mamutích klů, které byly dole zaklíněné menšími kostmi tak, že jejich špice směřovaly ke středu. Tyto kly byly v pravidelném odstupu kolem stěn mezi oběma oblouky vchodu, rovněž postavenými z klů. Mohutné dlouhé kly tvořily hlavní konstrukční prvky hliněné stavby.

Když Talut a ostatní Mamutoni popisovali dál způsob, jak budovali částečně podzemní obydlí, Ajla a Jondalar se čím dál víc divili. Celá stavba byla mnohem složitější, než si oba představovali. Asi v polovině mezi středem prostoru a stěnou z klů stálo šest dřevěných pilířů – byly to zužující se kmeny, zbavené kůry a nahoře rozvětvené. Venku kolem přístavby byly mezi valem hlíny a stěnou mamutí lebky, zaklíněné lopatkami a pánevními kostmi a promyšleně umístěnými kostmi. Horní část stěny, sestávající hlavně z lopatek, pánevních kostí a menších klů, přecházela do střechy, kterou nesly dřevěné trámy, upevněné mezi vnějším kruhem z klů a vnitřním kruhem z kmenů. Kostí, které pečlivě vybírali a zčásti i upravovali, zaklínili do sebe, spojili řemeny a silnými kly, takže vznikla lehce klenutá stěna, sestávající z přesně do sebe zapadajících částí kostní mozaiky.

Mamutoni si sice mohli opatřit v údolí řek naplavené dříví, ale mamutích kostí jako stavebního materiálu měli více. Ostatně mamuti, které ulovili, jim dávali jen malou část kostí, které potřebovali. Mnohem větší část svého stavebního materiálu si vyhledali v obrovských hromadách kostí, které vyplavila řeka. Mnohé kosti pocházely i z mršin ožraných mrchožrouty, které nacházeli kolem ve stepi.

Step jim dodávala i další stavební materiál. Putující stáda sobů odhazovala rok co rok svá paroží, a ta Mamutoni sbírali. Při stavbě příbytku se sobí paroží svazovalo tím způsobem, že vznikla

mohutná střešní konstrukce, uprostřed níž zůstala volná díra pro odvádění kouře. Pak upletli tlustou rohož z vrbového proutí, položili ji na konstrukci z paroží, pevně ji s ní svázali a na stěně z kostí upevnili zespoda, aby nad střechou a na stěně vytvořila nosnou příkrývku. Na to přišla pokud možno ještě tlustší vrstva došků z trávy, které se kladly přes sebe tak, aby po nich stékala voda. Tato vrstva trávy sahala od špice až dolů k podlaze. Na ni se pak kladly drny, které zčásti získali při hloubení podlahy, zčásti ale byly donesené z blízkého okolí.

Stěny celé přístavby byly půl metru až celý metr silné. Nebyly ještě zcela hotové, protože na nich chyběla poslední vrstva.

Ajla a Jondalar stáli venku, obdivovali novou stavbu, když Talut ukončil své podrobné vysvětlování. „Doufal jsem, že pěkné počasí vydrží,“ řekl a udělal rozmáchlé gesto směrem k modrému nebi. „To potřebujeme, abychom to dodělali. Protože když to nedoděláme, nevím, jak dlouho to vydrží.“

„A jak dlouho vydrží obvykle takový příbytek?“ zeptal se Jondalar.

„Po celý život, často ještě déle. Ale tohle jsou zimní příbytky. V létě se obvykle stěhujeme pryč, na letní setkání, na velký lov mamutů a odcházíme na další cesty. Léto tu je k cestování a k návštěvám. Většinu věcí ponecháváme tady, protože se sem každý rok zase vracíme. Tábor Lva je náš domov.“

„Jestli chcete, aby tohle zůstalo dlouho příbytkem pro Ajliny koně, měli bychom to snad dodělat, dokud to ještě jde,“ vmísila se do hovoru Necije. Postavila těžký vak s vodou, který nesla s Degijí od řeky, z velké části už zamrzlé.

V tom okamžiku se objevil Ranek s hrabací holí a velkým košem vlhké jílovité hlíny, který táhl za sebou. „Ještě nikdy jsem neslyšel, aby někdo stavěl nějaký příbytek takhle pozdě v roce,“ řekl.

Těsně za ním šel Barzek. „Je to zajímavý pokus,“ řekl a odložil druhý koš mazlavé hlíny, kterou vyhrabali na určitém místě na břehu řeky. Danug a Druvek se objevili, i oni s koši plnými mazlavé hlíny.

„Tronyje rozdělala oheň,“ řekla Tulije a naložila si na rameno těžký vak s vodou, který přitáhly Necije s Degijí. „Tornek a pár

dalších shrabují sních, abychom ho mohli rozpustit, jakmile zahřejeme tuhle vodu.“

„Ráda bych pomohla,“ řekla Ajla, avšak pochybovala, zda by byla skutečně velkou pomocí. Zdálo se, že všichni přesně znají, co je třeba udělat, avšak ona neměla nejmenší tušení, oč vlastně jde, a ještě méně věděla, co by měla dělat, aby pomohla.

„Ano, mohli bychom nějak pomoci?“ zeptal se teď i Jondalar.

„Samozřejmě, je to přece pro koně,“ prohlásila Degije. „Ale teď ti donesu nějaké oblečení, Ajlo. Při tomhle se strašně zmažeš. Má Talut nebo Danug něco pro Jondalara?“

„Já už pro něho něco najdu,“ hlásila se Necije.

„Jestli budete mít po tom všem, co jste prodělali, ještě chuť něco dělat, můžete pomoci s novým obydlím, které chceme s Tarnegem postavit, abychom založili náš vlastní tábor... až budu žít s Branagem,“ dodala Degije a šelmovsky se usmívala.

„Rozdělal už někdo oheň v potírně?“ zeptal se Talut. „Až s tím budeme hotovi, bude se chtít každý umýt, zvláště když večer slavíme.“

„Vymek a Frebek s tím už začali a nosí teď další vodu,“ řekla Necije. „Krocije a Manuv šli s Lacijí a dětmi pro čerstvé smrkové větvičky, aby to tam hezky vonělo. Fralije chtěla jít s nimi, ale mně se zrovna nelíbila představa, aby se vlekla nahoru do svahu a pak zase zpátky, tak jsem ji požádala, aby dala pozor na Rydaga. Dává současně taky pozor na Hartala. Mamot je zaměstnán přípravami na dnešní večer. Mám pocit, že chystá nějaké překvapení.“

„Ach ano... mamot mě požádal, abych vám řekl, že znamení pro lov budou za pár dnů dobrá, Talute. Chtěl by vědět, jestli chceš, aby poslal svého ducha na cesty,“ řekl Barzek.

„To se ví, že jsou dobrá znamení pro lov,“ řekla velká náčelnice. „Podívej se, jaký je sních! Dole měkký, nahoře taje. Když teď zmrzne, zvířata v ledu uvíznou. Ano, myslím, že to není špatný nápad.“

Všichni šli k ohništi, kde přímo nad ohněm byla umístěna na stojanu velká kůže naplněná říční vodou. Říční voda měla jenom usnadnit tání vhozeného sněhu. Tak, jak sních tál, čerpaly se koše plné vody a přelévaly se do jiné velké skvrnité a špinavé kůže, která vyplňovala jámu v zemi. Ta zvláštní slínová hlína, kterou

sem dopravili z břehu řeky, se do toho přidala a smísila s vodou, až vzniklo tekuté mazlavé bláto.

Pár lidí vylezlo na stavbu, právě pokrytou drny. Vytáhli nahoru nepropustné koše naplněné rozmíchaným jílem a naběračkami rozdělávali bláto, až stékalo po stranách dolů. Ajla a Jondalar nejdřív jen přihlíželi, ale brzy taky přiložili ruce k dílu. Ostatní, kteří stáli dole, roztírali bláto, aby byl celý povrch krytý tlustou vrstvou.

Lepkavý jíl, který vymyla řeka a který rozředili, neměl později přijímat vodu. Jílová střecha chránila proti vodě. Déšť, kroupy, tající sněh – nic jí nemohlo ublížit. I ve vlhkém stavu byl jíl nepropustný. V průběhu času uschl a ztvrdl na kámen, a tak se střecha mohla používat pro ukládání předmětů a náradí. Při hezkém počasí se tu mohli lidé natáhnout, posedět spolu a popovídat si, ale i tiše rozjímat. Když přišla návštěva, vylezly děti nahoru, aby viděly a nepřekážely, ale i jinak tam lidé rádi poseděli, když potřebovali posluchače nebo bylo co k vidění.

Zatím míchali další jíl. Ajla vynesla nahoru těžký koš. Jílovitá kaše vyšpláchla a umazala ji, ale na tom nezáleželo. Degije měla pravdu, byla to špinavá práce. Když byli hotovi s postranními stěnami, ustoupili a pokryli vrstvou jílu i samotnou střechu. Čím víc ji potírali mokrou kaší, tím bylo nebezpečnější udržet se tam na nohou.

Ajla vyklopila zbytek ze svého koše a sledovala, jak pomalu stéká dolů. Obrátila se, nedávala pozor, kam stoupá, a než se nadála, uklouzla. Padla do čerstvého jílu, který právě vyklopila, sklouzla po zaobleném okraji klenby a po střeše přístavby pro koně dolů a bezděčně vykřikla.

Avšak než dopadla na zem, zachytily ji silné paže. Zděšeně zírala do umazané smějící se Rankovy tváře.

„Tak se dá taky roztírat jíl,“ řekl a držel ji pevně, než se zase vzpamatovala. Nepouštěl ji a dodal: „Kdybys to chtěla zkusit ještě jednou, rád tu na tebe počkám.“

Projelo jí teplo, jak se jí dotkla jeho paže, a uvědomovala si, jak ji k sobě tiskne. Začala se třást, cítila, jak se červená, než sklopila oči a vymanila se z jeho objetí.

Když Ajla pohlédla na Jondalara, potvrdilo se jí, čeho se obávala. Zuřil, zaťal ruce v pěst a na spáncích mu bušilo. Rychle

odvrátila pohled. Teď už chápala jeho hněv líp, věděla, že je výrazem strachu, a přesto ji jeho chování trochu rozzlobilo. Přece za to nemohla, že uklouzla. Kromě toho byla vděčná, že byl Ranek právě tam, aby ji chytil. Znovu jí vhrkla krev do hlavy při vzpomínce na to, jak ji rozechvěl jeho dotyk. Avšak za to nemohla.

„Pojď, Ajlo,“ řekla Degije. „Talut říká, že to stačí, a potírny jsou roztopené. Pojďme se umýt z téhle špíny, ať se připravíme včas na slavnost. Je to přece tvoje slavnost.“

Vešly novou přístavbou dovnitř do hlavního obydlí. Když přišly k ohništi Mamuta, obrátila se Ajla najednou na mladou ženu a zeptala se: „Degije, co je to potírna?“

„Ještě jsi v ní nikdy nebyla?“

Ajla zavrtěla hlavou.

„Tak to budeš nadšená. Špinavé oblečení si můžeš svléknout u ohniště Tura. Ženy používají obvykle zadní lázeň, muži tuhle.“

S těmi slovy ukázala Degije na vchodový oblouk hned za Manuvovým lůžkem, v prostoru ohniště Jeřába. „Takže ten nevede do zásobárny?“

„Myslela sis, že všechny postranní místnosti jsou zásobárny? Ale jak bys to mohla vědět, že? Člověk má u tebe pocit, že patříš k nám, takže se snadno zapomíná, jak krátce jsi tady.“ Zastavila se a pohlédla na Ajlu. „Jsem ráda, že budeš jednou z nás. Myslím, že ti to bylo předurčeno od samého počátku.“

Ajla se plaše usmála. „Jsem taky ráda, a taky proto, že tu jsi ty, Degije. Je to hezké znát... mladou ženu, která je stejně stará.“

Degije opětovala její úsměv. „Já vím. Škoda že jsi nepřišla dřív. Protože po tomhle létě odtud odcházím. Teď mě to docela mrzí. Ráda budu náčelnicí svého vlastního tábora jako moje matka – ale ona mi bude chybět, a ty a všichni ostatní taky.“

„Jak daleko odtud to bude?“

„To nevím. To ještě není určeno,“ řekla Degije.

„Proč tedy odejdete tak daleko? Proč nepostavíte své obydlí nablízku?“ ptala se Ajla.

„Já nevím. Většinou se to nedělá, ale myslím, že bych já mohla. Prostě jsem na to sama nepřišla,“ řekla Degije a ve tváři se jí zračilo ohromení a údiv. Když došly k poslednímu ohništi, řekla ještě: „Svlékni si špinavé věci a hod’ je prostě tamhle na tu hromadu.“

Degije a Ajla se zbavily špinavého oblečení. Ajla cítila vedro šířící se od červené kožené zástěny, která zakrývala nízký vchod v nejzazším koutě prostoru. Degije se sklonila a vklouzla dovnitř jako první. Ajla ji následovala, odhrnula závěs, zastavila se a pokoušela se něco rozeznat.

„Dělej rychle a spusť závěs! Ať neuteče teplo!“ ozval se hlas ze spoře osvětlené místnosti plné páry.

Rychle se posunula dopředu a spustila závěs za sebou. Degije ji zavedla k hrubému žebříku, opřenému o hliněnou stěnu asi metr hluboké jámy. Ajla došlápla na dno, pokryté několika vrstvami měkkých kožek. Nejdřív si stěží přivykala na zakouřenou temnotu, ale pak se rozkoukala. Vyhrabaná jáma mohla být asi dva metry široká a tři metry dlouhá. Sestávala z dvou spolu spojených kulatých částí, které měly kupolovitou střechu – v místě, kde stála, jen asi dvě až tři dlaně nad hlavou.

Horké uhlíky, které pokrývaly podlahu většího dílu, svítily červeně. Obě mladé ženy se protáhly menším oddílem, aby se připojily k ostatním. Teď poznala Ajla, že všechny stěny byly pokryté kožešinami a dno většího oddělení bylo v pravidelných odstupech pokryto mamutími kostmi, což ženám umožňovalo přejít přes uhlíky. Později, když nalily vodu na dno, aby se vytvořila pára, vsákla voda do země pod kostmi a nemusely stát v bahně.

Na ohništi uprostřed přiložily další palivo. Uhlíky dodávaly žár a tvořily kromě slabého pruhu světla kolem přikryté kouřové díry jediný pramen světla. Kolem ohně seděly nahé ženy na plochých kostech, které tvořily sedátka. U jedné stěny stály velké, hrubé, hustě pletené koše se studenou vodou. Z žaludků velkých zvířat, které ležely na stojanech z paroží, vycházela horká pára. Někdo donesl mezi dvěma plochými kostmi rozpálené kameny z ohniště a hodil je do vodou naplněných žaludků. Zvedla se pára a kořeněná vůně jehličí zaplnila potírnu.

„Pojď, posad' se mezi Tuliji a mě,“ řekla Necije a odsunula své rozložené tělo stranou, aby jí udělala místo. Tulije si také odsedla. I ona byla velká, avšak její tělo bylo samý sval.

„Já bych nejdřív ráda smyla ze sebe bahno,“ řekla Degije. „Ajla asi taky. Viděli jste, jak sklouzla ze střechy?“

„Ne. Ublížila sis, Ajlo?“ zeptala se Fralije starostlivě a kvůli svému pokročilému těhotenství taky trochu rozpačitě.

Degije se rozesmála, než stačila Ajla odpovědět. „Ranek ji chytil, a nezdálo se, že by byl proto nešťastný.“ Odpovědí byl všeobecný smích a chápavé pokyvování hlavou.

Degije vzala jeden džber z mamutí lebky, nabrala horkou a studenou vodu, vytáhla smrkovou větvičku z horké vody, utrhla z tmavé hromady něco měkkého a vzala hrst i pro Ajlu.

„Co to je?“ ptala se Ajla.

„Mamutí srst,“ řekla Degije. „Je to spodní podrost zimní srsti. Na jaře ji mamuti shazují v hustých chuchvalcích, zůstane jim jenom dlouhá horní srst. Podrost se zachytává v keřích a stromech. Někdy ho můžeš sebrat i ze země. Stačí, když ho namočíš do vody, dobře se tím smývá bláto.“

„Mám špinavé vlasy,“ řekla Ajla. „Měla bych si je umýt.“

„To uděláme později. Nejdřív se trochu vypotíme.“

Pára se zvedla, když se opláchly, pak usedla Ajla mezi Degiji a Neciji. Degije se opřela, zavřela oči a blaženě si povzdechla. Ajla se naopak ptala, proč se asi všichni společně potí, a rozhlížela se po místnosti. Lacije, která seděla po druhém boku Tulije, se na ni usmívala.

U vchodu se zavlnila kůže. Ajla ucítila chladný závan a teprve tím jí došlo, jak je uvnitř horko. Všechny obrátily hlavu, aby viděly, kdo přichází. Rugije a Tuši vlezly dovnitř, za nimi lezla Tronyje, která měla v náručí Nuvi.

„Musela jsem nakojit Hartala,“ oznámila Tronyje. „Tornek ho chtěl vzít s sebou do potírny, tak jsem nechtěla, aby tam začal křičet.“

Nejsou tu snad muži povoleni, ani docela malí chlapci? divila se Ajla, ale nevyptávala se.

„Jsou všichni muži naproti v lázni, Tronyje? Možná bych měla dojít pro Rydaga,“ řekla Necije.

„Danug ho už vzal s sebou. Myslím, že se muži rozhodli, že se tentokrát budou potit všichni společně,“ řekla Tronyje. „Včetně dětí.“

„Frebek vzal Tašera a Krysavce,“ hlásila Tuši.

„Taky je načase, aby se trochu víc staral o ty chlapce,“ zabručela Krocije. „Není to jediný důvod, proč ses s ním dala dohromady, Fralije?“

„Ne, matko, to není jediný důvod.“

Ajla byla překvapená. Ještě nikdy nezažila, aby byla Fralije jiného názoru než její matka, ani náznakem ne. Kromě ní na tom zřejmě nikdo z ostatních neshledal nic divného. Možná se nemusela tady, mezi samými ženami, obávat zaujmout stanovisko. Krocije seděla se zavřenýma očima. Překvapovalo, jak velice se jí její dcera podobala. Byla jí dokonce příliš podobná. Jak teď Ajlu napadlo, byla Fralije až na těhotenské břicho tak vyhublá, že působila téměř tak staře jako její matka. Kotníky měla napuchlé.

To nebylo dobré znamení. Ajla si přála, aby ji směla prohlédnout, a pak ji napadlo, že by to mohla udělat tady uvnitř.

„Fralije, nenapuchly ti kotníky?“ zeptala se trochu váhavě. Všechny ženy se narovnaly a očekávaly Fralijinu odpověď, jako by pochopily, co právě Ajle došlo. Dokonce Krocije hleděla s očekáváním, ale mlčky na svou dceru.

Fralije pohlédla na své nohy, pozorovala napuchlé kotníky a zřejmě přemýšlela. Pak vzhledla. „Ano. Teprve v poslední době je mám takhle nateklé,“ řekla.

Necije si tiše povzdechla úlevou, ale i ostatním jako by spadl kámen ze srdce.

„A ráno, nebývá ti pořád ještě špatně?“ zeptala se Ajla a předklonila se.

„U prvních dvou dětí mě ranní nevolnost přešla mnohem dřív.“

„Fralije, dovolila bys, abych... abych tě prohlédla, trochu víc?“ Fralije se rozhlédla po kruhu žen. Žádná neřekla ani slovo. Necije se usmívala a přikyvovala jí, aby s tím souhlasila. „No tak dobře,“ řekla nakonec Fralije.

Ajla rychle vstala, podívala se jí do očí, očíchala její dech, ohmatala jí čelo. Aby něco viděla, na to bylo příliš tma. A jestli má horečku, to nemohla zjistit, na to tu bylo příliš velké vedro.

„Položila by ses, prosím?“ zeptala se Ajla.

Všechny ženy jim udělaly místo, aby si Fralije mohla lehnout. Ajla naslouchala a prohlížela ji důkladně, očividně věděla naprosto přesně, co dělá, zatímco je ostatní ženy zvědavě pozorovaly.

„Myslím, že to není jenom ranní nevolnost,“ řekla Ajla, když skončila. „Namíchám ti něco, abys přestala zvracet. Budeš se cítit líp. A pomůže ti to proti opuchlinám. Vzala bys to?“

„Já nevím,“ řekla Fralije. „Frebekovi neujde nic, co si беру. Myslím, že si dělá kvůli mně starosti, ale nechce to přiznat. Bude se mě ptát, odkud to mám.“

Krocije tam seděla se stisknutými rty. Spolkla všechno, co chtěla říct. Zřejmě se obávala, že by se jinak Fralije postavila na Frebekovu stranu a odmítla by Ajlinu pomoc. Necije a Tulije si vyměnily pohled. Tolik sebeovládání od Krocije nečekaly.

Ajla přikývla. „Myslím, že znám cestu,“ řekla.

„Já nevím, jak vy ostatní, ale já už toho mám tak akorát dost. Teď bych se chtěla umýt a jít ven,“ řekla Degije. „Co bys řekla tomu, Ajlo, kdybychom se teď trochu vyválely ve sněhu?“

„Myslím, že by se mi to líbilo. Je mi horko.“

17.

Jondalar odhrnul kožešiny lůžka, které sdílel s Ajlou, a usmál se. Nahá, s nohama zkříženýma, se zarůžovělou pletí tam seděla a rozčesávala si mokré vlasy.

„Cítím se báječně!“ řekla v odpověď na jeho úsměv. „Degije říkala, že budu určitě nadšená. Taky se ti to tak líbilo?“

Zalezl vedle ní a spustil závěs. I on měl kůži rozpálenou, jenom byl oblečený, právě si učesal vlasy a svázal je v týle. Potírna ho tak osvěžila, že dokonce myslel na to, že se oholí, ale pak si jenom pořádně rozčesal vousy.

„Já se rád chodím potit,“ řekl. Pak už jí neodolal. Vzal ji do náruče, líbal ji a začal hladit její rozpálené tělo. Odpověděla ochotně, odevzdala se jeho laskání a slyšel její tichý sten, když sklonil hlavu nad její bradavky, aby je líbal.

„Velká Matko, ženo, jak ty dokážeš svádět!“ řekl, když ji pustil. „Ale co řeknou lidé, až se shromáždí u ohniště Mamuta, aby slavili tvé přijetí, a zjistí, že sdílíme slasti a nemáme čas se obléknout?“

„Nemůžeme jim říct, aby se vrátili později?“ řekla a usmívala se.

Jondalar se hlasitě rozesmál. „To je ti podobné! Ty bys to zřejmě dokázala, co?“

„No, dal jsi mi znamení, nebo snad ne?“ řekla s úsměvem. „Znamení?“

„Už nevíš? Znamení, které dává muž ženě, když ji chce? Řekl jsi, že to budu vždycky vědět, a pak jsi mě políbil a objal mě. No, právě jsi mi dal znamení, a když dá muž ženě znamení, tak žena klanu nikdy neodmítne.“

„Je to skutečně pravda? Nikdy neodmítne?“ zeptal se. Pořád tomu ještě nedokázal uvěřit.

„K tomu je vychovávána, Jondalare. Tak se chová slušná žena klanu,“ odpověděla věcně.

„Hmmm, má to znamenat, že rozhodnutí je na mně? Kdybych teď řekl, zůstaňme tady a milujme se, nechala bys všechny ostatní čekat?“

Pokoušel se zůstat vážný, ale v očích mu teď rozverně blýskalo. Pokládal to všechno za vtip, který se týkal jen jich dvou.

„Jenom když mi dáš znamení,“ souhlasila.

Vzal ji do náručí a znovu ji políbil, a když cítil její teplou pleť a její ještě vřelejší odpověď, byl v pokušení zjistit, zda jenom žertuje nebo jestli to skutečně myslí vážně. Jen nerad ji pustil.

„Vlastně bych to udělal ze všeho nejraději, ale myslím, že bych měl spíš dohlédnout, aby ses oblékla. Nebude to dlouho trvat a přijdou sem lidé. Co si vezmeš na sebe?“

„Nemám nic zvláštního, jenom přehozy klanu, a pak to, co jsem teď nosila po celou dobu, a nohavice. Kdybych tak měla něco hezkého! Degije mi ukázala, co si vezme na sebe. Jak je to krásné – něco takového jsem ještě nikdy neviděla. Dala mi jeden ze svých kartáčů, když viděla, že si češu vlasy bodlákem!“ řekla Ajla a ukázala Jondalarovi kartáč z mamutí srsti. Byl na horním konci pevně ovázan surovou kůží, čímž vzniklo současně držadlo. Dalo kartáči vzhled široké štětky k nanášení barvy. „Kromě toho mi darovala několik šňůr perel a muší. Myslím, že si je dám do vlasů, jako to nosí ona.“

„Nebudu tě rušit, aby ses mohla připravit,“ řekl Jondalar a odhrnul závěs. Ještě jednou se předklonil, aby ji políbil, pak se zvedl.

Když závěs zase zapadl, zíral na něj okamžik a vražil čelo. Přál si, aby mohl zůstat u ní a aby se nemusel starat o ostatní. V jejím údolí mohli dělat, co se jim zachtělo. Teď ji měli přijmout za svou lidé, kteří žijí daleko od jeho domova. Co když tu bude chtít zůstat? Měl temné tušení, že už nic nebude takové jako dřív. Když

se otočil, díval se na něho mamot a kývnul na něho. Urostlý mladý muž přešel k starému šamanovi.

„Jestli právě nemáš co na práci, mohl bych potřebovat tvou pomoc,“ řekl mamot.

„Rád pomůžu. Co mám udělat?“ zeptal se Jondalar.

Mamot mu ukázal čtyři dlouhé kůly. Při bližším pohledu Jondalar poznal, že nejsou ze dřeva, ale z mamutoviny. Zahnuté mamutí kly, které byly narovnané a přiřezané. Pak mu starý muž podal velkou kamennou palici s pevným topůrkem. Jondalar si dobře prohlédl tento nástroj, protože takový nikdy předtím neviděl. Palice byla celá potažená kůží. Jondalar nahmatal, že kolem velké kamenné hlavy byl vytesaný kulatý zárez. Do něho byl vložený ohebný vrbový prut, který byl pevně svázaný s kostěným topůrkem. Celá palice byla ovinutá vlhkou, nevydělanou, jen čistě oškrabanou kůží. Při schnutí se kůže scvrkla a pevně stáhla jak topůrko, tak kamennou hlavu, takže celek dobře držel pohromadě.

Šaman ho zavedl k ohništi, tam zvedl rohož a ukázal mu díru asi na dvě šíře dlaně, vyplněnou drobnými kaménky a úlomky kostí. Vyhrabali je ven, pak donesl Jondalar jeden z kůlů a strčil spodní konec do díry. Zatímco mamot držel kůl, aby stál rovně, Jondalar dával zpátky kamínky a kosti, které upěchoval palicí kolem kůlu. Postavili další kůl a pak ještě jeden v oblouku kolem ohniště, ale v jisté vzdálenosti od něho.

Potom donesl starý muž balíček, s úctou ho rozmotal a vytáhl čistě srolovanou jemnou kůži. Když ji rozbalil, poznal Jondalar, že na ní je namalováno několik zvířat – kromě jiného mamut, ptáci a jeskynní lev – jakož i řada pozoruhodných geometrických vzorů. Tuto kůži napjali na kůly, takže vznikla pomalovaná, průsvitná zástěna.

Jondalar ustoupil pár kroků, aby posoudil celkový dojem, pak zvědavě zase přistoupil blíž. Když se vyčistila zvířecí střeva a usušila se, byla obvykle průsvitná. Tato stěna však zřejmě byla z něčeho jiného. Domníval se, že to ví, ale nebyl si tím jistý.

„Ze střev to není, že ne? Ta by se musela sešít. Tohle je však z jednoho jediného kusu.“

Mamot souhlasně přikývl.

„Pak to musí být vnitřní blána z kůže velkého zvířete, kterou se podařilo nějak stáhnout, aby se neroztrhla.“

Starý muž se usmíval. „Je z mamuta,“ řekl. „Z bílé mamutí krávy.“

„Každý tábor dostal část bílé mamutí krávy, protože vypustila svého ducha na prvním lovu v průběhu jednoho letního setkání. Většina táborů chtěla mít něco bílého. Já požádal o tohle. My to nazýváme stínová kůže. Není na ní hned vidět, že v ní sídlí síla, ale já si myslím, že něco jemného může být velmi mocné. Tady jde o víc než jen o malý kousek kůže. Tohle v sobě obsahuje vnitřního ducha něčeho celého.“

Najednou se přiřítili k ohništi Mamuta Brynan a Krysavec. Přiběhli střední chodbou od ohniště Tura a Jeřába. Padli na sebe, rvali se a málem by vrazili do jemné stínové kůže, avšak okamžitě ztichli, když Brynan viděl, že jim tenké lýtko dlouhé nohy zatarasilo cestu. Vzhledli a dívali se bezprostředně na kresbu mamuta. Oba se slyšitelně nadechli. Pak obrátili pohled k mamotovi. Jondalar neviděl v šamanově tváři žádný výraz, ale oba chlapci se rychle zvedli, sotva na šamana pohlédli, opatrně obešli zástěnu a vrátili se rychle k prvnímu ohništi, jako by jim pořádně vynadal.

„Vypadali schlíple, téměř ustrašeně, přitom jsi neřekl ani slovo, a jinak přece z tebe nemají strach,“ řekl Jondalar.

„Ale viděli zástěnu. Někdy, když pohlédneš na podstatu mocného ducha, uvidíš vlastní srdce.“

Jondalar s úsměvem přikývl, ale nebyl si zrovna jistý, jestli rozumí, co tím šaman míní. Mluví jako zelandon, pomyslel si, a mluví se stínem na jazyku, jak to lidé jeho druhu často činí. Současné si nebyl jistý, jestli by chtěl vlastní srdce vidět.

Když chlapci prošli ohništěm Lišky, kývli na řezbáře, který jejich pozdrav s úsměvem opětoval. Rankův úsměv se rozšířil, když svou pozornost opět obrátil k ohništi Mamuta, které už delší dobu pozoroval. Právě se tam objevila Ajla, stála před kožešinovými závěsy a upravovala si halenu, aby jí dobře seděla. Na jeho tmavé pleti se to nepoznalo, ale při pohledu na ni zrudl. Cítil, jak se mu srdce rychleji rozbušilo.

Čím víc ji vídal, tím se mu zdála krásnější. Dlouhé sluneční paprsky, které pronikaly kouřovým otvorem, zamířily své zářivé světlo jakoby záměrně na ni, přinejmenším mu to tak připadalo.

Chtěl si všítpit tento okamžik, nasýtit oči tímto pohledem. Když na ni myslel, viděl všechno hned přehnaně. Bujné vlasy, které jí ve vlnách spadaly kolem tváře, byly v jeho očích zlatým mrakem, který si hrál se slunečními paprsky. Její přirozené pohyby pro něho byly vrcholem půvabu. Nikdo netušil nic o strachu, který prožíval v její přítomnosti, ani o pocitu štěstí, které ho pronikalo při představě, že by jednou byla jeho. Zakabonil se, když viděl Jondalara, jak k ní jde, majetnický ji bere kolem ramen a staví se tak, že zmizela z jeho pohledu.

Cestou k prvnímu ohništi procházeli Ajla a Jondalar kolem něho. Ajla se zastavila, aby si prohlédla zástěnu – očividně s uctivou plachostí a s obdivem. Když procházela prostorem ohniště Lišky, šel Jondalar za ní. Ranek viděl, jak Ajla při pohledu na něho zrudla a pak sklopila oči. I Jondalarova tvář zrudla, když spatřil Ranka, ale výraz v jeho očích prozradil, že se v něm neodehrává nic příjemného. Když se míjeli, jako by každý chtěl toho druhého pohledem přemoci – Jondalarova žárlivost byla každému zřejmá. Ranek se naopak snažil tvářit sebejistě. Rankovy oči putovaly automaticky dál k muži, který šel za Jondalarem a který v táboře ztělesňoval duchovno. Z nějakého důvodu na něho muž naléhavě pohlédl a Ranek se cítil trochu rozpačitě.

Blížili se k prvnímu ohništi a vyšli předsíní ven. Ajla si najednou uvědomila, proč nezaznamenala nic z hektických příprav na slavnost. Necije bděla nad přípravou jídla. Vůně, které stoupaly od ohniště, způsobily, že se všem sbíhaly sliny v ústech. Přípravy začaly už dávno, dřív než přinesli jíl od řeky, a jídlo se vařilo po celou dobu, kdy pracovali. Teď jen stačilo shromážděnému hladovému táboru jídlo předložit.

Jako první přišly na řadu kulaté tvrdé kořeny, které dobře snášely dlouhé vaření, pak koše plné směsi z morku, modrých hroznů kostrounku a rozdrčených a rozemletých semen laskavce, obilí a olejnatých oříšků borovice limby. Všechno po dlouhém vaření ztuhlo na kaši, která se dala krájet, a přestože neměla sladkou chuť, bobule jí dodaly ovocnou vůni. Jako příští chod se podávala mamutí kýta, jejíž tučný kraj se postaral o to, že při pečení nevyschla a teď se na jazyku jen rozplývala.

Slunce zapadlo a ostrý vítr zahnal brzy všechny dovnitř. Jídlo si vzal každý s sebou. Když byla Ajla tentokrát vyzvána, aby si

vzala jako první, už se tak neostýchala. Tato hostina byla přece na její počest, a i když jí nadále připadalo zatěžko být středem pozornosti, důvod této oslavy ji naplňoval štěstím.

Degije si sedla vedle ní. Ajla téměř vypadly oči z důlků, když ji poprvé spatřila v jejím slavnostním oblečení. Bohaté vlasy si zčesala dozadu, stáhla je a stočila do uzlu. Do vlasů měla vpletenou šňůru korálek z mamutoviny, každý byl ručně vyřezaný a provrtaný. Bílé korálky tvořily nápadný kontrast k jejím zrzavým vlasům. Měla na sobě volně splývavé šaty z měkké kůže – Ajla je považovala za dlouhou halenu – které byly v pase přepásány opaskem a spadaly v měkkých záhybech. Kůže byla temně hnědá a měla překrásný lesk. Šaty byly bez rukávů, ale na ramenou široce střižené, takže to vypadalo, jako by měly krátké rukávy. Na zádech se táhly třásně rudohnědé mamutí srsti z jednoho ramene na druhé, zatímco vepředu lemovaly výstřih a spadaly dolů až k pasu.

Špičatý výstřih byl zdůrazněný trojitou řadou korálek z mamutoviny. Kolem krku měla Degije náhrdelník, v němž se střídaly mořské ulity s bílými kelnatkami a s kousky jantaru. Na pravé paži měla mamutovinový náramek s lomenicovým vzorem, stejný vzor se opakoval v červených, žlutých a hnědých tónech na opasku upleteném ze zvířecí srsti, z níž část byla obarvená. Na něm visel na poutku pazourkový nůž v kožené pochvě se střenkou z mamutoviny a v dalším poutku visela dolní část dutého černého tuřího rohu – pohár na pití, talisman od ohniště Tura.

Sukně byla střižena diagonálně. Jednotlivé dílce začínaly bočně trochu nad kolenem a končily ve výšce opasku vepředu a vzadu. Tři řady korálek z mamutoviny, pruh králičí kůže jakož i druhý pruh kožešiny, sestavený z pruhovaných hřbetů zemních veverek, zdůrazňovaly šikmý lem. Kromě toho visely i tady opět třásně z dlouhé vrchní srsti mamuta, které sahaly až ke kolenům. Nohavice si Degije nevzala, a tak jí byly pod třásněmi vidět nohy v temně hnědých přiléhavých vysokých botách s leskem, který prozrazoval, že nepropouští vodu.

Ajla se ptala, jakási mohla kůže dostat ten teplý lesk, jaký kůže nebo kožešiny, které sama vydělávala, nikdy neměly. Ale na to v této chvíli pomyslela jen zběžně, protože se dívala na Degiji přímo nábožně a připadalo jí, že tak krásnou ženu ještě nikdy neviděla.

„Degije, to je nádherné... je to halena?“

„Ano, taky tomu můžeš říkat dlouhá halena. Ale vlastně jsou to letní šaty. Udělala jsem si je pro loňské letní setkání, když o mě Branag požádal. Ale pak jsem si to rozmyslela a oblékla si něco jiného. Věděla jsem, že budeme většinou uvnitř, a při všech těch oslavách by mi bylo příliš teplo.“

Jondalar se k nim připojil a bylo očividné, že i jemu se Degije velice líbí. Když se na ni usmál, odpověděla mu teplým a vstřícným úsměvem.

Talut k nim přistoupil s obrovským podnosem, na němž bylo navršené jídlo. Ajla polkla a pak na něho udiveně pohlédla. Měl na hlavě fantastickou ozdobu, která byla tak vysoká, že se téměř dotýkala stropu. Byly to různě zbarvené kůže, různé druhy kožešin, mezi jiným dlouhý huňatý ocas veverky, který mu visel na záda, jakož i dvě špice poměrně malých mamutích klů, které mu na bocích hlavy strměly jako rohy nahoru a tam se protínaly jako kly u vchodu. Roucho, spadající až na kolena, mělo teplou kaštanově hnědou barvu, přinejmenším ty díly, které mohla vidět. Přední strana byla tak bohatě zdobená vzory z mamutovinových korálků, zvířecích zubů a různých ulit, že byla kůže sotva vidět.

K tomu měl na krku těžký náhrdelník z drápů a z tesáků jeskynního lva. Uprostřed hrudi mu visela destička z mamutoviny, do níž byly vyryty tajemné znaky. Kolem boků měl široký černý kožený opasek, spojený vepředu šňůrkami zdobenými střapci. Na opasek si zavěsil dýku, zhotovenou ze špice mamutího klu, a koženou pochvu s pazourkovým nožem se střenkou z mamutoviny, jakož i malý kruhový předmět, z něhož na poutcích visel váček, několik tesáků a – nejnápadnější – ocasní třáseň jeskynního lva. Třásně z dlouhé mamutí srsti, sahající téměř až na zem, při chůzi odhalovaly, že jeho nohavice byly stejně zdobené jako jeho roucho.

Jeho lesklé boty byly zvlášť zajímavé. Ne tak kvůli zdobení, to vlastně ani neměly, ale protože se nikde nedal objevit šev. Zdálo se, že jsou udělány z jediného kusu měkké kůže, která byla vytvarovaná podle jeho nohy. I to byla jedna ze záhad, kterou Ajla nedokázala rozluštit. Umínala si, že se později pokusí získat odpověď na své otázky.

„Jondalare! Jak vidím, zvolil jsi společnost nejkrásnějších žen!“ zahřměl Talut.

„Máš pravdu!“ řekl Jondalar s úsměvem.

„Chtěl bych se vsadit, že tyhle dvě by měly úspěch všude,“ pokračoval Talut. „Procestoval jsi přece tolik zemí. Co říkáš?“

„O tom bych vůbec nepochyboval. Viděl jsem mnoho žen, ale žádnou hezčí než tady,“ řekl Jondalar a díval se přitom přímo na Ajlu. Pak obdařil úsměvem i Degiji.

Degije se smála. Ráda slyšela takové řeči, ale nebylo pochyb, komu patří Jondalarovo srdce. Talut jí beztak vždycky skládal nápadné poklony. Byla jeho uznávaným potomkem a dědičkou, dcerou jeho sestry, která byla dcerou jeho matky. Miloval děti svého vlastního ohniště a staral se o ně, ale to byly Necijiny děti a dědicové jejího bratra Vymeka. Přijala za svého dodatečně ještě Ranka, protože jeho matka zemřela, a to ho činilo jak dítětem Vymekova ohniště, tak jeho legitimním potomkem a dědicem, ale to byla výjimka.

Všichni příslušníci tábora Lva uvítali tuto příležitost, aby se ukázali v nejkrásnějších šatech, a Ajla se snažila, aby na ně na všechny příliš necivěla. Jejich oblečení bylo rozdílné, někdy mělo rukávy a někdy ne, vyznačovalo se různými barvami a bohatým zdobením. Roucha mužů byla obvykle kratší a nápadněji zdobená. Kromě toho nosili muži příkrývku hlavy. Ženy většinou dávaly přednost špičatému výstřihu vpředu. Tulijino roucho se podobalo opaskem přepásané haleně, kterou měla přes nohavice. Bylo zdobené složitými vzory, perlami, mušlemi, zuby, vyřezávanou mamutovinou a – zvláště nápadně – těžkými kusy jantaru. Neměla sice na hlavě příkrývku, ale vlasy měla tak umně vyčesané a zdobené, že to vypadalo, jako by ji měla.

Nejvíce ze všech se však vyjímalo Krocijino roucho. Bylo celé šikmo střižené, vpravo mělo zakulacený hrot a vlevo kulatý výstřih. Nejvýraznější však byla jeho barva. Celé roucho bylo bílé, ne krémové, ale skutečně čistě bílé. Kromě toho bylo zdobené třásněmi z bílých per velkých severních jeřábů.

Rovněž děti měly na sobě slavnostní oblečení. Když Ajla spatřila Laciji na kraji houfu dětí, které obklopile Degiji, požádala ji, aby k ní přišla, předvedla se jí a přisedla k nim. Lacije se obdivně zmínila o způsobu, jak Ajla nosí korálky a mušle, které jí Degije darovala, a řekla, že tak je taky bude nosit. Ajla se jen usmívala. Nemohla si vymyslet žádný vlastní způsob, jak by je

měla nosit, a tak je nakonec stočila a prostě je ovázala přes čelo kolem hlavy tak, jak to jinak dělala se svým prakem.

Lacije byla brzy vtažena do všeobecného veselého povídání a plaše se usmívala, když jí Vymek řekl, že vypadá rozkošně – což byla nápadná poklona z úst tohoto jinak tak mlčenlivého muže.

Když si k nim přisedla Lacije, nedal ani Rydag na sebe dlouho čekat. Ajla ho vzala na klín. Jeho oblečení bylo podobné Talutovu, jenom nebylo tak bohatě zdobené. Taky by bylo na něho příliš těžké. Talutovo obřadní roucho vážilo několikanásobek Rydagova oblečení. Jen málo lidí by vydrželo na hlavě delší dobu tak těžkou příkrývku.

Ranek se objevil až později. Ajla si všimla, že tam není, a několikrát se po něm pátravě rozhlédla. Ale když ho pak nakonec spatřila, byla překvapená. Všichni s radostí předváděli Ajle svá slavnostní roucha a pozorovali, jaký to na ni dělá dojem. A ona byla pokaždé nadšená a nijak to neskrývala. Ranek ji pozoroval a chtěl na ni zvlášť zapůsobit. Vrátil se k ohništi Lišky a ještě jednou se převlékl. Pozoroval ji od ohniště Lva a teď se vynořil vedle ní, když byla zabrána do rozhovoru. Když otočila hlavu, najednou tam byl, a jak mohl posoudit podle jejího užaslého pohledu, dosáhl vytouženého účinku.

Jeho roucho mělo naprosto nezvyklý střih a styl. Dolů se zužující hlavní díl stejně jako široké nabírané rukávy mu dávaly zcela jiné vzezření a prozrazovaly jeho cizokrajný původ. Nebylo to mamutonské oblečení. Toto roucho vyměnil – a draze za ně zaplatil. Ostatně od prvního okamžiku, kdy je viděl, věděl, že musí být jeho. Jeden z táborů dál na severu podnikl výměnnou cestu k lidem na západě, kteří byli vzdáleně spřízněni s Mamutony. Náčelník dostal tuto halenu darem jako zástavu vzájemných svazků a budoucích přátelských styků. Vlastně mu ji nechtěl dát, ale Ranek byl tak tvrdošíjný a nakonec mu za ni nabídl tolik, že už mu to nemohl odmítnout.

Většina kusů oblečení, které měli členové tábora Lva na sobě, byla v různých odstínech hnědi, temné červené a tmavě žlutých tónů a byly zdobené světlými korálky z mamutoviny, zvířecími zuby, mušlemi a jantarem, jakož i kožešinami a peřím. Rankova halena měla teplý odstín mamutoviny, byla téměř tak jasná a zářivá jako pravá běloba. Ranek dobře věděl, že tato barva tvoří působivý

kontrast k jeho tmavé pleti. Ještě úchvatnější však bylo zdobení. Jak přední, tak zadní díl tvořily podklad obrazu, který byl vytvořen z bodlin dikobraza a jemných šňůrek v sytých zářivých základních barvách.

Vpředu na haleně se skvěl abstraktní portrét sedící ženy, složený ze soustředných kruhů v tónech červené, oranžové, modré, černé a hnědé barvy. Soubor kruhů tvořil její břicho, dva další její poprsí. Oblouky a kruhy uvnitř kruhů znamenaly boky, ramena a paže. Hlava, to byl na trojúhelníku spočívající útvar se špičatou bradou, plochou lebkou a tajemnými liniemi místo rysů tváře. Zářivě rudé granáty přesně ve středu kruhů břicha a poprsí očividně byly bradavky a pupek. Čelenka z barevného kamení – zeleného a růžového turmalínu, rudých granátů a akvamarínů – byla upevněná na ploché horní části hlavy. Zadní strana haleny ukazovala tutéž ženu v pohledu zezadu, přičemž kruhy nebo jejich výseče představovaly zadek a ramena. Stejně barevné tóny se opakovaly vícekrát na spodní části rukávů.

Ajla ztratila řeč a zírala na cizokrajné roucho s otevřenou pusou. Dokonce Jondalar užasl. Dostal se daleko do světa a viděl spoustu rozdílných kmenů s nanejvýš rozdílným oblečením pro všední den a sváteční příležitosti. Znal výšivky z dikobrazích ostnů, znal postup, jak se barví. Přesto ještě nikdy ve svém životě neviděl tak nádherný kus oděvu.

„Ajlo,“ řekla Necije a vzala od ní talíř, „mamot by s tebou chtěl na chvíli mluvit.“

Zvedla se a všichni ostatní začali odklízet jídlo, oškrabávali talíře a připravovali se na obřad. V průběhu dlouhé zimy, kterou měli před sebou, budou slavit celou řadu svátků a obřadů, aby měli trochu změny a radosti v dlouhém a poměrně nudném čase: slavnost bratrů a sester, slavnost dlouhé noci, soutěž ve smíchu, řadu oslav a slavností na počest Matky. Ajlino přijetí do tábora však bylo něco neočekávaného, a proto tím víc vítaného.

Zatímco lidé přešli k ohništi Mamuta, připravovala Ajla věci, které potřebovala k rozdělení ohně – jak ji o to mamot požádal. Pak čekala a byla najednou neklidná a rozčilená. V hrubých rysech jí řekli, jak bude obřad vypadat, věděla tedy, co má před sebou a co se od ní očekává. Ale nevyrostla mezi Mamutony. Všeobecné představy a chování se jí nestaly druhou přirozeností, a i když to

očividně mamot chápal a snažil se ji uklidnit, dělala si starosti, že by se mohla zachovat nevhodně nebo nepřiměřeně.

Seděla na rohoži v blízkosti ohniště a dívala se na lidi kolem sebe. Koutkem očí viděla, jak mamot něco spolkl. Pak si všimla, že Jondalar sedí sám na lůžku. Zdál se neklidný a nevypadal právě radostně, takže se ptala, jestli je skutečně správné, že se rozhodla stát se Mamutonkou. Zavřela oči a zaměřila své myšlenky ke svému totemu. Pokud by si to duch jeskynního lva nepřál – neseslal by jí znamení?

Když se Talut a Tulije postavili vedle ní a mamot nasypal studený popel na poslední oheň, který v obydlí ještě hořel, věděla, že obřad hned začne. I když to nebylo poprvé, že se tak stalo, a i když každý v táboře věděl, co teď nastane – čekat ve tmě byl vždycky zážitek, který napínal nervy. Ajla ucítila ruku na rameni a vykřesala za všeobecného úlevného povzdechu první jiskru.

Když se oheň skutečně dobře rozhořel, vstala. Talut a Tulije předstoupili zleva a zprava před ni, oba drželi v ruce dlouhou hůl z mamutího klu. Mamot stál za Ajlou.

„Jménem Matky, Velké Matky Země, jsme se tu shromáždili, abychom přijali Ajlu do obydlí tábora Lva,“ začala Tulije. „A – my nevítáme tuto ženu jenom v táboře Lva. Přišla jako cizinka, ale my bychom chtěli, aby se stala jednou z nás, Ajlou z Mamutonů.“

Talut pokračoval: „Jsme lovci velkého srstnatého mamuta, kterého nám dala Matka, abychom z něho žili. Mamut nám dává potravu, oblečení a obydlí. Když uctíváme Matku, přiměje ducha mamuta k tomu, aby se obnovil a každý rok se znovu vrátil. Pokud ale znevážíme čest Matky nebo se nám nepodaří dostatečně ocenit dar mamutího ducha, mamut odtáhne a nikdy se nevrátí. Tak nám to bylo řečeno.“

Tábor Lva je jako velký jeskynní lev. Každý z nás se pohybuje beze strachu a hrdě. I Ajla se pohybuje beze strachu a hrdě. Já, Talut od ohniště Lva a náčelník tábora Lva, nabízím Ajle místo mezi Mamutony tábora Lva.“

„Dostalo se jí velké cti. Čím si tuto čest zasloužila?“ ozval se hlas ze středu shromážděných. Ajla poznala Frebekův hlas a byla ráda, že jí předem řekli, že to patří k obřadu.

„Ohněm, který vidíte, nám Ajla dokázala, čeho je hodna. Objevila velké tajemství, kámen, z kterého se dá vykřesat oheň, a

bez jakékoliv podmínky se s námi podělila o toto kouzlo – podělila se s každým jednotlivým ohništěm našeho tábora,“ odpověděla na to Tulije.

„Ajla je žena mnoha darů a velkých znalostí,“ dodal Talut. „Zachránila život, a tím prokázala, že je obeznaná léčitelka. Přinesla nám maso, a tím prokázala, že je obratná lovkyně s prakem a s vrhačem, tou novou zbraní, kterou s sebou přinesla. U koní, kteří jsou za tímto vchodem, předvedla, že dokáže ovládat zvířata. Přispěla by ke cti každého ohniště a je velkým obohacením pro tábor Lva. Je hodna stát se Mamutonkou.“

„Kdo se zaručí za tuto ženu? Kdo za ni bude odpovědný? Kdo jí nabídne domovské právo u ohniště?“ zvolala Tulije hlasitě a jasně a přitom pohlédla na svého bratra. Avšak než mohl Talut odpovědět, ozval se jiný hlas.

„Mamot se zaručí za Ajlu. Mamot za ni převeze odpovědnost. Ajla je dcerou ohniště Mamuta!“ prohlásil starý šaman hlasem, který zněl hlouběji, silněji a panovačněji, než by Ajla považovala za možné.

Bylo slyšet překvapené nadechnutí. Tichý šepot se ozýval ze všech stran. Všichni mysleli, že ji přijme ohniště Lva. Tohle přišlo tak nečekaně – ale bylo to skutečně tak nečekané? Ajla nikdy netvrdila, že je šamanka nebo že by jí chtěla být. Taky se nechová jako někdo, kdo je v důvěrném styku s neznámem a nevysvětlitelnými věcmi. Nevzdělávala se v tom, aby používala zvláštní síly. Jistě, byla léčitelka. Měla neslýchanou moc nad koňmi, možná i nad jinými zvířaty. Vlastně měla nadání být hledačkou nebo dokonce umí přivolávat zvěř. Ohniště Mamuta tvořilo duchovní střed oněch dětí Země, které se samy nazývaly lovci mamutů. Ajla se dosud nedokázala dokonale vyjadřovat jejich řečí. Jak mohl pro ně vykládat potřeby a přání Matky někdo, kdo ještě neznal dokonale jejich životní způsob a nebyl obeznaný s věděním Mut?

„Chtěl ji přijmout Talut, mamote,“ řekla Tulije. „Proč by měla přijít k ohništi Mamuta? Nezasvětila se Matce, ani se nevzdělávala v tom, aby Matce sloužila.“

„Netvrdil jsem, že jí je nebo jí kdy bude, Tulije, i když je nadanější, než tušíte, a já bych považoval za velmi moudré ji vzdělat – kvůli ní. Neřekl jsem, že bude dcerou ohniště Mamuta.“

Řekl jsem, že je dcerou ohniště Mamuta. Tak se narodila, byla vybrána samotnou Matkou. Rozhodnutí o tom, jestli se nechá vzdělat nebo ne, je něco, co nikdo nemůže učinit za ni. Ale vůbec na tom nezáleží. Ajle vůbec není třeba zasvěcení – jediné, pokud by to bylo její vlastní přání. Já bych ji rád přijal za dceru svého ohniště.“

Zatímco Ajla naslouchala starému muži, přejel jí najednou mráz po zádech. Představa, že je její osud předem určen, že se jí vymyká z ruky, že je jí od narození určen, se jí vůbec nelíbila. Co tím mínil, že je Matce zasvěcená, že její život bude sloužit Matce? Vyvolila si ji i Matka? Když jí vysvětlovali věci s totemem, říkal jí Kreb, že to je důvod, proč si ji duch Velkého jeskynního lva vyvolil. Řekl jí, že potřebuje mohutnou ochranu. Co znamenalo být vyvolena Matkou? Byl to důvod, proč potřebovala ochranu? Nebo to znamenalo, že když se stala Mamutonkou, už není jeskynní lev jejím totemem? Nechtěla ztratit svůj totem. Otřásla se, jako by se pokoušela ze sebe setřást zlé předtuchy.

Pokud měl Jondalar při tomto obřadu nepříjemné pocity, pak v důsledku nečekaného obratu jenom zesílily. Slyšel šeptané poznámky lidí a ptal se, jestli tomu je skutečně tak, že se má stát jednou z nich. Když mamot najednou tvrdil, že se narodila u ohniště Mamuta, mohla být stejně dobře Mamutonka, než ztratila své rodiče.

Ranek byl přešťastný. Tolik si přál, aby se Ajla stala jednou z nich. Kdyby ji však přijalo ohniště Lva, stala by se jeho sestrou, a on vůbec netoužil po tom stát se jejím bratrem. Chtěl se s ní spojit a bratr a sestra se spojit nemohli. Protože byli oba osvojeni, ale očividně neměli stejnou matku, měl v úmyslu najít si jiné ohniště a doufal, že ho přijme, protože jenom tak se mohl o ni ucházet. Myšlenka, že by tím ublížil Neciji a Talutovi, ho bolela. Ale pokud Ajlu přijme ohniště Mamuta, nemusel by to dělat. Zvlášť ho těšilo, že má být přijata za dceru mamota a ne jako jedna z těch, které jsou zasvěceny službě Matce, ale ani to by mu nezabránilo v tom, aby se o ni ucházel.

Necije byla trochu zklamaná, protože už viděla v Ajle svou dceru. Ale mnohem důležitější pro ni bylo, aby Ajla u nich zůstala, a pokud ji chtěl mamot, bylo to pro radu při letním setkání jenom ještě větší doporučení. Talut na ni tázavě pohlédl a ona přikývla,

vyjádřila ochotu postavit se za mamota. Tulije nevznesla žádné námitky. Ti čtyři se rychle uradili a Ajla s tím souhlasila. Z nějakého důvodu, který nedokázala pojmenovat, měla radost, že bude dcerou mamota.

Když se lidé znovu zklidnili, zvedl mamot ruce do výše tak, že je měl dlaněmi obrácené k sobě. „Prosím ženu Ajlu, aby předstoupila.“

Ajle se sevřel žaludek a kolena se jí podlamovala, když přistoupila ke starému muži.

„Chtěla bys být zajedno s Mamutony?“ zeptal se. „Ano,“ zašeptala.

„Jsi připravená ctít Mut, Velkou matku a všechny její duchy a především nikdy neurazit ducha mamuta? Jsi připravena prokázat, že jsi hodna Mamutonů, budeš dělat čest táboru Lva a mamotovi a ctít to, co znamená ohniště Mamuta?“

„Ano.“ Víc by nedokázala ze sebe vypravit. Nebyla si jistá, co se od ní očekává, aby toto všechno splnila, ale jistě se o to bude snažit.

„Přijímá tábor tuto ženu?“ obrátil se mamot na shromážděné. „Přijímáme ji,“ ozvalo se jako z jedné úst. „Jsou tu někteří, kteří to odmítají?“

Následovalo dlouhé ticho a Ajla si vůbec nebyla jistá, jestli se Frebek přece jenom proti tomu neozve, ale ticho vytrvalo.

„Talute, náčelníku tábora Lva, vyryl bys znamení?“ zeptal se mamot.

Když Ajla viděla, že Talut vytahuje z pochvy nůž, rozbušilo se jí srdce. To přišlo nečekaně. Neměla tušení, co má s nožem v úmyslu, ale ať to bylo cokoli, byla přesvědčená, že se jí to nebude líbit. Velký náčelník vzal Ajlinu paži, vyhrnul jí rukáv a řízl ji do paže, až vytryskla krev. Ajla cítila bolest, ale ani sebou netrhla.

S Ajlinou krví na čepeli vyryl Talut rovné znamení na kousek mamutoviny, kterou mu podal mamot, když ji sundal ze svého krku. Vznikla červená čára. Pak mamot řekl pár slov, kterým Ajla nerozuměla. Nevěděla, že jim ani ostatní nerozuměli.

„Teď patří Ajla k lidem z tábora Lva, je jednou z lovců mamutů,“ oznámil Talut. „Tato žena je a bude vždycky Ajla z Mamutonů.“

Mamot vzal malou miskou a postříkal jizvu na Ajlině paži pálivou tekutinou – pochopila, že je to čisticí tekutina. Pak Ajlu otočil, takže viděla shromážděným do tváří. „Uvítejte Ajlu z Mamutonů, členku tábora Lva, dceru ohniště Mamuta.“ Na okamžik se odmlčel a pak ještě dodal: „Vyvolenou duchem Velkého jeskynního lva.“

Shromáždění opakovali slova a Ajla pochopila, že ji podruhé v životě přijímají cizí lidé, aby se stala jednou z nich. Zavřela oči a slyšela v duchu ozvěnu jeho slov. Pak ji to zasáhlo plnou silou. Mamot do toho zahrnul její totem! I když už nebyla Ajlou z klanu, neztratila svůj totem! Stála nadále pod ochranou jeskynního lva. Už nebyla Ajla, která nikoho nemá, teď byla Ajla z Mamutonů.

18.

„Máš navěky svaté právo bydlet u ohniště Mamuta, Ajlo, ať budeš kdekoliv. Prosím, přijmi tohle na znamení toho, že jsi dcerou mého ohniště,“ řekl mamot, sundal z paže náramek z mamutoviny zdobený klikatými čarami a stiskl konce náramku. Pak sevřel Ajlu do náruče.

Když šla ke svému lůžku, kde ležely připravené dárky, měla v očích slzy, ale setřela je, než vzala do ruky dřevěnou misku. Byla kulatá a silná, ale rovnoměrně vybroušená. Neměla žádné zdobení, ani barevné, ani ryté, jenom hezké žilkování, které bylo nádherně vyvážené.

„Prosím, přijmi od dcery ohniště jako dárek léčitelskou misku,“ řekla Ajla. „A když dovolíš, připraví ti dcera ohniště každý den do misky lék proti bolesti údů, proti bolesti kloubů prstů, paží a kolen.“

„Ach, zmírnění bolesti bych této zimy skutečně uvítal,“ řekl mamot s úsměvem, přijal misku a podal ji dál Talutovi, který si ji dobře prohlédl, souhlasně přikývl a pak podal Tuliji.

Tulije si ji prohlížela velmi kriticky. Nejdřív ji nepokládala za nic zvláštního, protože na ní chybělo zdobení, nebyla ani pomalovaná, ani vyřezávaná, jak byla zvyklá. Ale když se na ni pozorněji zadívala, prsty ohmatala podivuhodně jemně vykroužené stěny a poznala souměrnost a dokonalý tvar práce, musela přiznat,

že je to dokonale zhotovený kousek, možná dokonce nejjemnější práce, jakou kdy viděla.

Když miska putovala z jedné rukou do druhé, probouzela zvědavost na další dárky, které Ajla přivezla. Ted' byli všichni přítomní napjati, jestli bude každý dárek tak krásný a neobvyklý.

Talut předstoupil a srdečně Ajlu objal. Pak jí předal nůž se střenkou z mamutoviny v rudě zbarvené pochvě, která byla zdobena vyřezáváním. Byl podobný noži, jaký nosila Degije na svém opasku. Ajla vytáhla nůž z pochvy a okamžitě uhodla, že čepel asi dělal Vymek – střenku, tak se domnívala, vyřezal zřejmě Ranek.

Pro Taluta donesla Ajla těžkou tmavou kožešinu. Roztáhl tvář k širokému úsměvu, když rozhodil přehoz, který byl z jediné kožešiny bizona, a přehodil si ho přes ramena. V husté bizoní hřívě vypadal mohutný muž snad ještě větší, než byl, a Talut to rád vychutnal. Pak si všiml zpracování, viděl, jak přehoz splývá v krásných záhybech, a prohlédl si pozorněji měkkou a vláchnou vnitřní stranu teplého přehozu.

„Necije! Podívej se!“ řekl. „Viděla jsi někdy měkkčí bizoní kůži? A jak je teplá! Myslím, že bych nechtěl, aby se z ní udělalo něco jiného, dokonce ani přehoz. Budu ji nosit takhle, jak je!“

Ajla se usmívala jeho nadšením a byla spokojená, že se mu její dárek líbí. Jondalara, který se držel v pozadí, těšila Talutova radost. Očekával ji, ale přesto byl rád, že se jeho očekávání splnilo.

Necije uvítala Ajlu srdečným objetím a darovala jí náhrdelník ze spirálových mušliček, seřazených podle velikosti, oddělených od sebe pečlivě sešitými úřezky duté kosti z nohy polární lišky. Vepředu visela jako přívěšek mohutná stolička jeskynního lva. Ajla si vzala náhrdelník na krk a Tronyje jí ho vzadu uvázala. Pak se na sebe podívala a obdivovala náhrdelník, vzala do ruky zub jeskynního lva a uvažovala, jak ho asi dokázali v kořeni provrtat.

Ted' odhrnula Ajla závěs nad lůžkem, vytáhla velký koš s víkem a postavila ho před Neciji. Koš se zdál docela jednoduchý. Žádná z travin, z kterých byl upleten, nebyla obarvená, a stěny koše neměly žádné pestré geometrické obrazce, stylizované ptáky nebo zvířata. Při bližším pohledu však byl nápadný velmi jemný vzor a Necije poznala, jak obratně byl celý koš upletený, že nepropustil vodu a hodil se proto dobře k vaření.

Necije zvedla víko, načež celý tábor nešetřil chválou. Koš, rozdělený přílnavou březovou kůrou do přihrádek, byl plný jídla.

Ležela tu malá tvrdá jablka, sladké mrkve, oloupané zemní ořechy, sušené třešně, sušené denice, které přesto měly čerstvé pupeny, sušené lusky vikve, sušené houby, sušené stvoly cibule a různé další listy ne tak snadno poznatelné. Když Necije prohlížela výběr, rozzářila se celou tváří. Byl to nádherný dar.

Jako další přistoupila k Ajle Tulije. Rovněž ji uvítala objetím, obřadnějším, ale neméně srdečným. A když Ajle předávala dárek, nečinila tak s nijak velkým gestem, jenom dávala najevo, že má naprosto správný cit pro obřady. Jejím dárkem byla překrásně zdobená malá nádobka. Byla ze dřeva ve tvaru malé krabičky se zaoblenými rohy. Rybí vzor byl jak vyřezaný, tak namalovaný. Kromě toho byla polepená úlomky mušlí. Dohromady působil obrázek jako voda hemžící se rybami a vodními rostlinami. Když Ajla zvedla víčko, pochopila teprve, co obsahovala tato drahocenná krabička. Byla až po okraj naplněná solí.

Ajla dobře věděla, jakou cenu má sůl. V dětství u klanu, když žila v blízkosti moře Beran – Černého moře – byla pro ni sůl něco naprosto samozřejmého. Dala se snadno získat a dokonce se do ní nakládaly ryby. Avšak dál ve vnitrozemí, v údolí koní, sůl nebyla a trvalo nějakou dobu, než si zvykla na naprosto neslanou stravu. Tábor Lva byl ještě dál od moře než její údolí. Jak sůl, tak i mušle se přenášely přes velké vzdálenosti. Přesto jí Tulije darovala plnou krabičku. Byl to velmi vzácný dar.

Ajla byla plná strachu, když brala svůj dárek pro náčelníci tábora Lva a doufala vroucně, že měl Jondalar pravdu se svým návrhem a že to bylo správné rozhodnutí. Kožešina, kterou vybrala, pocházela ze sněžného leoparda – zvířete, které se v zimě, kdy se Ajla a Drobek učili společně lovit, pokusilo ukrást jim jejich kořist. Chtěla ho tehdy zahnat, ale dospívající lev byl jiného mínění. Když už se zdálo, že dojde k boji, omráčila Ajla vzrostlou šelmu kamenem z praku a dalším ji pak zabila.

Tento dárek byl zřejmě něčím naprosto nečekaným a Tuliji se oči rozzářily radostí, ale teprve když neodolala pokušení a přehodila si hustou zimní kožešinu přes ramena, pocítila, jak je jemná. Vnitřní strana byla neobyčejně měkká na dotek. Kožešiny byly obvykle tvrdší než kůže bez srsti. Mohly být zpracovány

jenom škrabkou, která se používala na protažení kůže a změkčení. Protože Mamutoni měkčili kožešiny jen tukem, nebyly tak měkké a vláčné jako ta, kterou zpracovala Ajla. Tuli je nečekala, že by na ni mohl dárek udělat takový dojem, a rozhodla se hned zjistit, jak Ajla při práci postupovala.

Vymek se přiblížil s předmětem zabaleným do jemné kůže. Ajla ho rozbálila a zvedla. Byl to nádherný hrot oštěpu, jako dokonalý a drahocenný šperk. Ona pro něho měla tlustou rohož na zem, na kterou by si mohl při práci sednout. Většina Ajliných košů a rohoží neměla barevný vzor, ale poslední zimu v jeskyni zkoušela různé traviny, které měly přirozené barevné odstíny. Tak vznikla ve spojení s obvyklým pletacím vzorem rohož s nenápadným, ale naprosto viditelným hvězdicovým vzorem. Měla z toho tenkrát velkou radost, a když vybírala dárky, připomněly jí hvězdnaté hroty, rozbíhající se od středu rohože, překrásné Vymekovy hroty. Způsob tkaní jí naopak připomínal malé zoubky jemných úštěpků, které odštěpoval od pazourkových čepelí a nožů. Byla napjatá, jestli se mu to bude líbit.

Po důkladné prohlídce jí věnoval svůj vzácný úsměv. „Ta rohož je překrásná! Připomíná mi práci Rankovy matky. Ta uměla splétat travu na rohože líp než kdokoli jiný. Rozhodně bych si ji měl šetřit a pověsit na zeď. Budu však na ní sedět při práci. Určitě mi pomůže nezapomenout, co jsem si umínil.“

Jeho objetí nemělo nic z odstupu, který dával všeobecně při hovoru najevo. Ajla poznala, že Vymek je za tichým zevnějškem srdečný a jemný člověk.

Existovalo určité pořadí, podle kterého se dárky rozdělovaly, a příští, kdo stál vedle lůžka a čekal, až přijde na řadu, byl Rydag. Ajla se posadila vedle něho a opětovala jeho prudké objetí. Rydag pak rozevřel dlaň a ukázal rourku na délku dlaně, trubicovitou kost ptáka, do níž byly vyvrtány díry. Přijala ji, prohlédla ji ze všech stran, ale nevěděla, jakému slouží účelu. Nato ji od ní zase vzal, přiložil ji ke rtům a foukl. Písknutí, které se ozvalo, bylo hlasité a pronikavé.

Ajla se pokusila vyloudit stejný tón a usmívala se. Pak mu darovala teplou nepropustnou kapuci z rosomáčí kožešiny, jakou nosí lidé klanu. Avšak když si ji nasadil, pocítila píchnutí u srdce, protože jí až příliš připomínal Durka.

„Dala jsem mu takovou písťalu, aby mě mohl zavolat, když mě potřebuje. Někdy nemá dost dechu, aby křičel. Ale pro písťalu to stačí,“ vysvětlovala Necije. „Tuhle udělal sám.“

Degije překvapila Ajlu šaty, které si vlastně chtěla vzít sama dnes večerná sebe. Když jí je ukazovala, viděla výraz Ajliných očí a rozhodla se, že jí je daruje. Ajle chyběla slova, jenom na šaty zírala a oči se jí zalily slzami. Teprve potom řekla: „Ještě nikdy jsem neviděla něco tak krásného.“

Pak předala Degiji svůj dárek, soupravu košů a několik překrásně broušených misek různých velikostí, které se mohly používat jako poháry nebo taky pro polévku, ano, dokonce se v nich dalo vařit, a tak jí měly sloužit u jejího nového ohniště, až se spojí s Branagem. V krajině, kde bylo dřevo poměrně vzácné a nářadí všeho druhu se vyrábělo z kostí a mamutoviny, představovaly misky zvláštní dar. Obě mladé ženy se objaly tak srdečně, jako by byly sestry.

Aby jí dokázal, že jí chce dát naprosto hodnotný dar, předal jí Frebek kožené boty ke kolenům, které byly na horním okraji zdobené dikobrazími ostny, a Ajla proto byla ráda, že pro něho vybrala jedny z nejhezčích sobích letních kožešin. Srst soba byla dutá, byly to drobné vzduchem naplněné trubičky, které přirozeným způsobem izolovaly. Letní kožešina představovala nejteplejší a současně nejlehčí kožešinu, jakou znali, a skýtala proto nejen praktické a pohodlné oblečení pro lov při chladném zimním počasí, ale byla i vysoce ceněná. Z kožešin, které mu předala, se dal ušít celý oblek z haleny a nohavic, který natolik udržoval teplo, že i při největším mraze stačil už jen přehoz a nebylo třeba se balit do podstatně těžších kožešin. Frebek cítil stejně jako ostatní neobvyklou měkkost jejích kožešin, zdržel se však jakékoliv chvály a přivítal ji jenom strnulým a velmi formálním objetím.

Fralije jí darovala rukavice, které se hodily k vysokým botám, a Ajla věnovala těhotné ženě překrásný koš na vaření, který obsahoval vak sušených listů. „Doufám, že ti tenhle čaj bude chutnat, Fralije,“ řekla a podívala se na ni přitom významně, jako by chtěla svá slova podtrhnout. „Je dobré si ho vypít ráno hned při probuzení a možná ještě večer, než půjdeš spát. Kdybys ho chtěla víc, můžu ti ho dát, jakmile ho spotřebuješ.“

Fralije přikývla na souhlas a pak se objaly. Frebek je podezíravě sledoval, ale Ajla předala přece jenom dárek. Že Fralije dostala od nového člena tábora Lva svůj dárek, na to si přece sotva mohl stěžovat. Ajlu tyto okolnosti právě netěšily. Raději by ženu léčila přímo, ale malá lež z nouze byla lepší, než vůbec nesmět pomoci, a Fralije odmítala dostat se do situace, kdy by se musela rozhodovat mezi svou matkou a svým druhem.

Jako další přišla Krocije a pochvalně Ajle přikývla. Pak jí věnovala malý kožený váček, který byl ve švech sešitý a nahoře u otvoru stažený šňůrkou. Váček byl z červeně zbarvené kůže, byl překrásně zdobený korálky z mamutoviny a vyšitý bílými, dolů ukazujícími trojúhelníčky. Malá jeřábí peříčka byla připevněna dole na kulatém okraji.

Ajla chválila nádhernou práci, ale když se nechystala váček otevřít, vyzvala ji Degije, aby to udělala. Uvnitř byly šňůry z mamutí vlny, šlachy, zvířecí srst a rostlinná vlákna, všechno pečlivě stočené do malých klubíček nebo navinuté na malé kůstky. Kromě toho obsahoval váček se šicími potřebami ostré čepele a sídla k řezání a propichování. Ajla byla nadšená. Nemohla se dočkat, až se naučí, jak Mamutoni zdobí své oblečení.

Sama pak donesla pro Krociji malou dřevěnou misku s dobře sedícím víčkem. Když Krocije víčko sundala, podívala se zmateně na Ajlu. Miska byla naplněná čistě bílým měkkým lojem, který byl vyvařený ve vroucí vodě. Čichla si k němu a usmála se, když ucítila vůni, ale stále ještě nevěděla, k čemu to vlastně je.

„Udělala jsem z květů růží vodu... a to smíchala... s jinými věcmi,“ vysvětlila jí Ajla.

„Ano, proto to taky tak hezky voní. Ale k čemu se to používá?“

„Na ruce, na tvář, lokty, nohy. Je to příjemné a zjemňuje to kůži,“ řekla Ajla, vzala trochu masti a nanasla ji staré ženě na vysušenou vráscitou ruku. Když jí to vetřela do kůže, dotkla se jí Krocije druhou rukou, zavřela oči a požívačně cítila neobvyklou hladkost. Když stará žena opět otevřela oči, zdálo se Ajle, že září přívětivěji než předtím, přitom žádné slzy neviděla. Když ji však stará žena k sobě přitiskla, cítila, jak se celá chvěje.

Každá výměna dárků probouzela jenom větší napětí, jaký bude další dárek, a Ajla byla šťastná, že mohla dát tolik, co sama dostávala. Dárky, které přijala, byly pro ni stejně neobvyklé jako

její dárky pro druhé. Dělal jí prostě radost vidět, jak příznivě jsou její dárky přijímány, a sama se nechala ráda přemoci tím, co dostala. Nikdy si nepřipadala jako něco zvláštního, nikdy jí nedal nikdo najevo, že je tak vítaná a potřebná jako zde. Když o tom přemýšlela, draly se jí do očí slzy radosti.

Ranek se držel v pozadí a čekal, dokud nebyly všechny ostatní dárky předány. Chtěl být poslední, neměla si jeho dárek splést s ostatními. Přál si, aby jeho dárek byl z těch, které se jí nejtrvaleji zapíší do paměti.

Ajla pokládala dárky na lůžko, které teď bylo stejně plné jako na počátku, když jí padl do oka dárek pro Ranka a když jí došlo, že si s ním ještě nic nevyměnila. S dárkem v ruce se po něm pátravě rozhlížela a pohlédla přímo do jeho posměšně odhalených zubů.

„Ne, eh... já to nezapomněla... tady,“ řekla, připomněla si dárek ve své ruce a zvedla ho do výšky.

Podíval se na něj a spokojeně se rozzářil, když spatřil husté, měkké bílé zimní kožešiny polárních lišek, které mu podávala. Toto malé zdržení jí dalo šanci se vzchopit, a když na ni znovu upřel oči, byly to její oči, které se tentokrát posměšně usmívaly. „Ty jsi na to zřejmě zapomněl, ne?“

Roztáhl tvář k širokému úsměvu, potěšen její ochotou přidat se k jeho žertům, i tím, že mu dávala správnou možnost představit jí svůj dárek.

„Ne. Nezapomněl jsem. Tady,“ řekl a podával jí předmět, který až dosud držel schovaný za zády.

Prohlížela si kus vyřezávané mamutoviny, který držel v misce dlaní, a nechtěla v první chvíli věřit svým očím. Ani když se zbavila bílých kožešin, které držela v ruce, nesáhla po dárku. Zdálo se, jako by téměř měla strach se ho dotknout. Naprosto vyvedená z míry zvedla oči a pohlédla na něho.

„Ranku,“ vydechla, trochu natáhla ruku a zaváhala. Musel ji doslova donutit, a i potom držela předmět přímo s přehnanou opatrností, jako by se mohl zlomit. „To je přece Víha! To je, jako bys vzal Víhu a hrozně ji zmenšil!“ zvolala a prohlížela si nádherně vyřezávaného koníka ze všech stran.

Figurka nebyla větší než dlaň a měla na sobě jenom náznak barev: žlutavý okr pro srst, rozdrčené uhlíky pro nohy, střapatou

hřívu a pruh na zádech až k ocasu – všechno odpovídalo přirozeným barvám Víhy.

„Podívej, malé uši, přesně odpovídají! A kopyta a ocas! Dokonce zvláštní znaky, jaké má na srsti! Ranku, jak jen jsi to udělal?“

Když ji Ranek k sobě srdečně přitiskl, nemohl by být šťastnější. Stalo se přesně to, po čem toužil, jak si to vysnil, a výraz lásky v jeho očích, když na ni pohlédl, byl tak nápadný, že Neciji zvlhly oči. Pohlédla naproti k Jondalarovi a poznala, že mu to neušlo. V jeho rysech se zračil hněv. Vědoucně potřásla hlavou.

Když byly konečně všechny dárky rozděleny, doprovodila Degije Ajlu k ohništi Tura, aby si Ajla oblékla své nové šaty. Od té doby, co Ranek získal svou halenu z dalekých krajů, snažila se barvit své kůže taky v těchto barvách. Nakonec se jim hodně přiblížila a udělala z krémově zbarvené kůže šaty s krátkými rukávy a špičatým výstřihem a rovněž špičatě vyběhlejším lemem sukně, k tomu vhodné kalhoty a v pase pásek spletený ze stužek v barvách podobných těm, které se objevovaly ve vzorech na haleně. Po létě, které strávila Ajla venku, byla opálená a vlasy jí zesvětlaly, měly téměř barvu této kůže. Šaty se k ní hodily, jako by byly dělané pro ni.

S Degijinou pomocí si Ajla zase navlékla mamotův náramek, přidala pak ještě Talutův nůž v rudé pochvě a náhrdelník od Necije, avšak když jí Degije naznačila, že by měla sundat z krku odřený a dost nacpaný kožený váček, Ajla to rozhodně odmítla.

„To je můj amulet, Degije. Skrývá kus ducha jeskynního lva, klanu a mého. Malé kousky, jako je Rankova figurka Víhy. Kreb mi říkal, že kdybych ho ztratila, můj totem by mě nenašel. Pak bych umřela,“ pokoušela se vysvětlit.

Degije chvíli přemýšlela a pak pohlédla na Ajlu. Celý účinek nových šatů byl zkažený tím ohmataným malým váčkem. Dokonce řemínek, na kterém visel, už byl odřený, ale právě při pohledu na něj dostala nápad.

„A co uděláš, až se tenhle řemínek roztrhne? Vypadá, že už to dlouho nevydrží,“ zeptala se.

„Tak udělám nový váček a nový řemínek.“

„Pak tedy není důležitý váček, ale to, co je uvnitř, je to tak?“

„Ano.“

Degije se pátravě rozhlédla a najednou spatřila váček na šití, který Ajle darovala Krocije. Zvedla ho, vysypala obsah opatrně na lůžko a pak jí váček podala.

„Je nějaký důvod, proč by sis pak nemohla vzít tenhle? Mohly bychom ho upevnit na šňůře perel. Jedna z těch, kterou nosíš ve vlasech, by se k tomu dobře hodila, a pak bys ho mohla nosit na krku.“

Ajla vzala od Degije překrásně zdobený váček, prohlédla si ho, položila ruku na důvěrně známý starý váček a pocítila jistotu, kterou jí dával amulet klanu. Ale ona už nepatřila ke klanu. Neztratila ani svůj totem. Duch jeskynního lva ji nadále chrání. Znamení, která od něho dostala, měla sice nadále význam, ale teď se stala Mamutonkou.

Když se Ajla vrátila k ohništi Mamuta, byla každým coulem Mamutonkou, krásnou, hezky oblečenou ženou vysoce váženou a očividné ceny. Všichni se zalíbením hleděli na nejnovějšího člena tábora Lva. Jeden pár očí ji ostatně sledoval nejen se zalíbením. Zářila v nich láska a touha, stejně tak jako v jiných, ustaraných a nešťastných modrých očích.

Manuv, který držel na klíně Nuvi, se na Ajlu srdečně usmíval, když kolem něho procházela, aby odložila své ostatní oblečení, a ona opětovala jeho úsměv radostně a rozzářeně, protože nevěděla, jak by si měla tuto radost a toto štěstí ponechat pro sebe. Byla Ajla z Mamutonů. Učiní všechno, co je nutné, aby byla zcela jednou z nich.

Pak zpozorovala, že Jondalar něco říká Danugovi, viděla ho sice jenom zezadu, ale cítila, jak klesá z výšin. Možná to byl jenom způsob, jak tam stál nebo jak držel ramena, ale něco ji zarazilo. Jondalar nebyl šťastný. Ale co na tom teď mohla změnit?

Pospíchala pro křesací kameny. Mamot jí řekl, aby ještě počkala, než je rozdělí. Přiměřený obřad dodá kamenům důležitosti a vyzvedne jejich cenu. Vzala šedožluté malé pyrity s kovovým leskem a nesla je k ohništi. Přitom šla za Tulijí, která mluvila s Necijí a Vymekem, a náhodou zaslechla, jak říká:

„... ale já jsem neměla tušení, že má takové bohatství. Jen se podívejte na ty kožešiny! Ta bizoní kožešina a bílé polární lišky, a kožešina sněžného leoparda – to člověk hned tak nevidí...“

Ajla se usmívala a vrátilo se jí radostné vzrušení. Její dárky došly uznání.

Starý šaman nelenil. Zatímco se převlékala, oblékl si i on něco jiného. Tvář měl pomalovanou klikatými čarami, které zdůrazňovaly jeho tetování. Vzal si na sebe přehoz z kožešiny jeskynního lva – téhož lva, jehož střapcem z ocasu se honosil Talut. Mamotův náhrdelník byl z krátkých vydlabaných odřezků mamutoviny, které se střídaly s tesáky různých zvířat, mezi nimi i jeskynního lva. Ten mohl být protějškem k zubu, který byl jejím přívěskem.

„Talut plánuje lov, proto se vydám na cestu,“ řekl jí šaman. „Přidruž se ke mně, jestli můžeš – a pokud chceš. Přinejmenším ale buď připravená.“

Ajla přikývla, ale žaludek se jí sevřel.

Tulije k ní přistoupila a usmála se na ni. „Neměla jsem tušení, že ti Degije chtěla darovat šaty,“ řekla. „A kdyby mi to řekla, nevím, jestli bych s tím souhlasila. Měla s nimi moc práce, ale musím přiznat, že ti sluší, Ajlo.“

Ajla se jenom usmála a nebyla si jistá, co by na to měla odpovědět.

„Právě proto jsem jí je přece darovala, matko,“ řekla Degije a blížila se k nim se svým hudebním nástrojem. „Zkoušela jsem to tak dlouho, až jsem zjistila, jak se získá kůže téhle světlé barvy. Teď si můžu kdykoliv udělat nové šaty.“

„Jsem připravený,“ oznámil Tornek, který se objevil se svým nástrojem.

„Dobře. Počkej ale s hrou, dokud Ajla nezačne rozdělovat své kameny,“ řekl mamot. „Kde vězí Talut?“

„Rozděluje svůj nápoj,“ smál se Tornek. „Musím říct, že byl velmi velkorysý. Říkal, že tohle musí být skutečně důstojná oslava.“

„Taky že bude,“ zahřměl velký náčelník. „Tady, Ajlo, přinesl jsem ti pohár. Jsi přece důvodem naší oslavy.“

Ajla ochutnala nápoj a pořád ještě mu nemohla přijít na chuť, i když se zdálo, že všem ostatním Mamutonům velmi chutná. Umínila si, že se ho naučí pít. Chtěla být přece jednou z nich, dělat, co dělají oni, a mít ráda to, co oni mají rádi. Proto vypila pohár, který jí Talut hned zase dolil.

„Talut ti řekne, kdy máš začít rozdělovat křesací kameny, Ajlo. Udeř s každým do pazourku a vykřeš jiskru, než ho předáš,“ přikázal jí mamot.

Přikývla, pozorovala pohár ve své ruce a znovu ho vypila. Otrásla se, odložila pohár a vzala do ruky kameny.

„Ajla teď patří k táboru Lva,“ řekl Talut, jakmile všichni našli své místo, „přinesla však ještě jeden dárek. Každé ohniště teď od ní dostane kámen na rozdělování ohně. Necije je ochránkyně ohniště Lva. Ajla jí předá kámen, aby ho chránila.“

Když šla Ajla k Neciji, udeřila pazourkem do pyritu, až vylétla jiskra. Pak jí kámen předala.

„Kdo je ochránce ohniště Lišky?“ pokračoval Talut, když Degije a Tornek začali hrát na své kostěné nástroje.

„To jsem já. Ranek je ochránce ohniště Lišky.“

Ajla mu přinesla kámen a vykřesala jiskru. Avšak když mu ho podávala, zašeptal tichým hlasem: „Ty liščí kožešiny jsou měkčí a krásnější než všechny, které jsem kdy viděl. Položím si je na postel a každou noc budu myslet na tebe, když je budu cítit na nahém těle.“ Lehce jí pohladil tvář hřbetem ruky, ale pro ni to bylo jako šok.

Zmateně ustoupila. Talut se ptal po ochránkyni ohniště Soba a tentokrát musela Ajla udeřit dvakrát, než vykřesala jiskru pro Tronyji. Fralije přijala kámen pro ohniště Jeřába, Tulije přijala svůj, a když Ajla podala mamotovi pyrit pro ohniště Mamuta, už se jí motala hlava a byla ráda, že může usednout na místo, které jí nabídl.

Brzy se projevil účinek bubnů. Zvuk byl uklidňující a současně podmanivý. Uvnitř obydlí bylo šero – malý oheň, tlumený ještě zástěnou před ním, byl jediným zdrojem světla. Ajla slyšela nablízku dech a rozhlédla se, odkud přichází. Blízko ohně se krčil muž – nebo to byl lev? Dech přešel do hlubokého vrčení – znělo to téměř jako varovný řev jeskynního lva, ale její cvičené ucho slyšelo rozdíl. Bubnování zachytilo řev a dodalo mu ozvěnu a hloubku.

Najednou vyskočila se zuřivým prskáním lví postava a po zástěně se mihla silueta lva. Postava sebou trhla a ustrnula, když vycítila Ajlinu nečekanou reakci. Teď vyzvala Ajla stínového lva zařváním, které znělo tak věrně a tak hrozivě, že všichni bezděčně

zatajili dech. Silueta opět zaujala postavení lva a odpověděla konejšivým vrčením zvířete, které se podřizuje. Ajla odpověděla vítězným prskáním, načež bylo slyšet vícekrát zakňučení, které bylo stále tišší, jako by se lev stahoval.

Mamot se pro sebe usmíval. Její lev je tak dokonalý, že by mohl zmýlit opravdového lva, pomyslel si, potěšen, že se k němu tak spontánně přidala. Ajla nevěděla, proč to udělala, jenom ji prostě po prvním vyzývavém zařvání bavilo odpovědět mamotovi jako lev.

Bubny zachytily děj, teď však sledovaly siluetu, která se plíživě pohybovala po zástěně. Ajla seděla tak blízko před ní, že mohla poznat, že je to mamot, kdo určuje děj, ale přesto se sama nechala zmýlit. Samozřejmě se ptala, čím to, že se ten starý muž může pohybovat tak lehce. Pak si připomněla, že ho viděla, jak něco polyká, a měla podezření, že to byl silný prostředek proti bolesti. Zřejmě pocítí následky příštího dne.

Najednou mamot vyskočil ze zástěny a dřepl si vedle mamutí lebky. Rychle na ni zabubnoval a pak nečekaně přestal. Vzal pohár, kterého si Ajla všimla už předtím, napil se z něho, pak se k ní přiblížil a dal jí taky napít. Neuvažovala, trochu se napila, pak ještě víc, i když to mělo nepříjemnou silně pižmovou chuť. Brzy začala cítit účinek, který násobilo bubnování.

Plameny za zástěnou budily dojem, jako by se zvířata na ní namalovaná pohybovala. Ajla byla jako omámená, dívala se na ně a slyšela jenom z dálky zpěv členů tábora. Nějaké malé dítě zakřičelo, ale jako by jeho křik přicházel z jiného světa. Podivně trhavé pohyby zvířat na zástěně připoutaly její pozornost. Připadalo jí, jako by žila, když je bubnování naplnilo hřměním prchajících kopyt, bučením telat a troubením mamuta.

Pak už najednou nebyla tma. Místo toho viděla zastřené slunce nad zasněženou rovinou. Malé stádo pižmových turů se tisklo k sobě, kolem řádila sněhová bouře. Zatímco letěla těsně nad zemí, cítila, že není sama. Mamot byl vedle ní. Scéna se změnila. Bouře ustala, ale vítr zvedal víry sněhu a nadále strašidelně vyl. Ona a mamot se vzdálili od bezútěšné prázdnoty. Pak si všimla několika bizonů. Odevzdaně stáli v závětrří úzkého údolí. Letěla dopředu, snesla se do údolí řeky, která vyryla hluboké strže. Sledovala zúžené koryto přítoku, který protékal úzkou roklí před nimi. Pak

poznala známou postranní stezku, vedoucí nahoru vyschlým korytem.

A najednou se ocitla v temném místě a dívala se do malého ohně. Postavy se tlačily kolem zástěny. Vnímala monotónní zpěv, stále se opakující zvuk. Když otevřela oči, poznala rozmazané tváře, viděla Neciji a Taluta a Jondalara, jak se na ni starostlivě dívají.

„Jsi v pořádku?“ ptal se jí Jondalar zelandonsky. „Ano, jsem, Jondalare. Co se stalo? Kde jsem byla?“

„To mi budeš muset říct ty.“

„Jak se cítíš?“ zeptala se Necije. „Mamot potom vždycky chce svůj čaj.“

„Je mi dobře,“ řekla, posadila se a přijala pohár. Cítila se opravdu dobře, nanejvýš trochu unaveně a taky se jí motala hlava, ale nebylo to zlé.

„Myslím, že tentokrát tě to tak nevyděsilo, Ajlo,“ řekl mamot a přistoupil k ní.

Ajla se usmála. „Ne, neměla jsem strach, ale co jsme dělali?“

„Byli jsme na cestách. Předpokládal jsem správně, že jsi hledačka. Proto jsi totiž dcerou ohniště Mamuta,“ řekl. „Máš ještě další přirozené dary, jenom je třeba je vytříbit.“

Viděl, jak krabatí čelo. „Nedělej si kvůli tomu starosti. Budeš mít čas přemýšlet o tom později.“

Talut nalil Ajle a několika dalším svůj nápoj, když jim mamot vyprávěl o jejich hledání, o tom, kam letěli a co našli. Pořádně se napila – tak jí to připadalo snadnější – a pak se snažila naslouchat, ale nápoj jí zřejmě stoupl rovnou do hlavy. Její duch bloudil kolem a všimla si, že Degije a Tornek stále ještě hrají na své nástroje, ostatně s tak podmanivým rytmem, že pocítila přání se s nimi pohybovat. Připomnělo jí to tanec žen klanu a nedokázala se soustředit na mamota.

Měla pocit, že ji někdo pozoruje, a ohlédla se. V blízkosti ohniště Lišky seděl Ranek a díval se na ni. Usmíval se a ona jeho úsměv opětovala. Najednou jí Talut znovu dolil pohár. Ranek přistoupil a taky žádal, aby mu dolil, což Talut rád udělal, ale pak se zase obrátil k mamotovi.

„Tebe to nezajímá, co? Pojdme naproti, kde hrají Degije a Tornek,“ zašeptal Ranek, když přiblížil svá ústa k jejímu uchu.

„Ale oni mluví o lovu,“ namítla Ajla a snažila se opět naslouchat vážnému rozhovoru, mezitím však mnohé přeslechla, takže nevěděla, o čem je řeč. Kromě toho si zřejmě nikdo z nich nevšímal, jestli poslouchá nebo ne.

„Nic ti neujde. Později nám to přesně povědí. Poslechni si raději tohle,“ řekl a odmlčel se, aby slyšela pulzující příjemné tóny, které zaznívaly z druhé strany ohniště. „Nechtěla by ses raději podívat, jak to Tornek dělá? Je skutečně moc dobrý.“

Ajla se předklonila, rytmické bubnování ji přitahovalo. Podívala se ke skupině, která snovala plány na lov, pak se podívala na Ranka a zářivě se na něho usmála. „Ano, raději se podívám na Torneka!“ řekla a byla se sebou skutečně spokojená.

Když se zvedli, Ranek, který stál těsně vedle ní, zůstal stát. „Musíš se přestat usmívat, Ajlo,“ řekl velmi vážně a přísně.

„Proč?“ ptala se s upřímnou obavou. Její úsměv zmizel a ptala se, co udělala špatně.

„Protože jsi tak okouzlující, když se usmíváš, až to bere dech,“ řekl Ranek a mínil to naprosto vážně. Avšak pak pokračoval: „Jak mám jít s tebou, když pořád lapám po vzduchu?“

Po této pokloně se Ajle úsměv vrátil a představa, že by ho viděla, jak vedle ní lapá po dechu, ji rozesmála. Samozřejmě žertoval, pomyslela si, ale nebyla si docela jistá, jestli to byl skutečně jenom žert. Šli k novému vchodu u ohniště Mamuta.

Jondalar je viděl přicházet. Zatímco na ni čekal, vychutnával rytmus a hudbu, avšak když ji spatřil ve společnosti Ranka, přešla ho veškerá nálada. Cítil, jak ho zmáhá žárlivost, a měl prudkou potřebu udeřit muže, který se odvážil dvořit ženě, kterou on miluje. Ale ať Ranek vypadal sebeodlišněji – byl Mamuton a patřil k táboru Lva. Jondalar byl jenom hostem. Byli by při muži, který k nim patří, a on – Jondalar – byl sám. Snažil se ovládnout a pokoušel se uvažovat rozumně. Ranek a Ajla koneckonců jenom šli vedle sebe. Jak mohl proti tomu něco namítat?

Co se jejího přijetí týče, soužily ho od samého počátku protichůdné pocity. Přál si, aby patřila k nějaké skupině lidí, protože po tom toužila a taky proto, že tak bude pro jeho lidi doma přijatelnější, jak si přiznal. Viděl, jak byla šťastná při rozdělení dárků a těšilo ho to kvůli ní. Současně cítil, jak se mu tím vzdaluje,

a měl větší strach než kdykoliv předtím, že už si vůbec nebude přát odejít. Ptal se, zda by se taky neměl stát Mamutonem.

Zpočátku měl pocit, že se Ajlina přijetí skutečně účastní. Ale teď si připadal vyloučený, mimo, dokonce i vůči Ajle. Ona byla jednou z nich. Tohle byla její noc, její slavnost – její a tábora Lva. Neměl nic, co by jí mohl darovat – jí nebo komukoliv jinému. Přišel s prázdnýma rukama a neměl taky čas celé roky vyrábět předměty a hromadit je. Naučil se na své cestě spoustě věcí a získal mnoho znalostí. Jenom neměl příležitost mít z tohoto vědění užitek. Všechno, co přinesl, byla Ajla.

S temnou tváří sledoval, jak se Ranek usmívá, a připadal si jako nevíтанý vetřelec.

19.

Když plánovali lov, Talut dolil všem kvašený nápoj, který připravoval ze škrobových kořenů orobince a celé řady jiných přísad a s jehož výrobou neustále dělal další pokusy. Oslavující se teď soustředili na Degiji a Torneka, což jen podpořilo jejich hru. Bubnovali, lidé zpívali, někdy všichni dohromady, jindy jednotlivě. Pár lidí tančilo, ale ne onen silácký tanec, který Ajla viděla venku před obydlím, ale zdrženlivě se pohupovali v rytmu na místě a často k tomu taky zpívali.

Ajla se často rozhlížela po Jondalarovi, zdálo se jí, že se stáhl od pozadí, chystala se za ním několikrát zajít, ale vždycky do toho něco přišlo. Bylo tu tolik lidí a všichni jako by soutěžili o její pozornost. Talutův nápoj způsobil, že nebyla zcela pánem svých smyslů a snadno se dala rozptýlit.

Sama nějakou dobu bubnovala na Degijin buben se zvláštním příjemným zvukem a všichni ji nadšeně povzbuzovali, aby jen pokračovala. Přitom si připomněla rytmy, které znala ještě z klanu. Nebyly jednoduché a měly v sobě něco nezaměnitelného a zvláštního – zněly tábora Lva cizokrajně a svůdně. Pokud by mamot dosud pochyboval o Ajlině původu, pak by naprosto přestal, kdyby ji slyšel bubnovat.

Ranek se zvedl, aby tančil a zazpíval žertovnou píseň, plnou narážek a dvojsmyslů o slastech jistých darů a očividně ji šil na Ajlu. Rozhodně vyvolala úšklebky a významné pohledy a byla

natolik průhledná, že Ajla zrudla. Degije ji naučila, jak se tančí a odpovídá zpěvem, avšak nakonec, když měla odpovědět souhlasně nebo odmítavě, přestala zpívat. Nedokázala jedno ani druhé, nechápala ještě docela jemnosti hry. Nechtěla Ranka nijak povzbuzovat, ale když mínil, že se jí nelíbí, tak to taky nebyla pravda. Ranek se usmíval. V humorném hávu posloužily písně často jako prostředek zjištění, jestli je na protější straně zájem, aniž tím člověk ztratil tvář. Ani přímé odmítnutí by však Ranka nezastavilo. Všechno by si stejně vyložil jako příslib.

Ajle se motala hlava – z nápoje, ze smíchu a ze vší pozornosti, které se jí dostávalo. Všichni k ní chtěli být zvlášť milí, každý s ní chtěl promluvit, naslouchat jí, vzít ji kolem ramen a cítit její blízkost. Nepamatovala si, že by se kdy tolik nasmála, bylo jí moc dobře a cítila se velmi přitažlivá. Pokaždé, když se otočila, viděla zářivý úsměv a blýskavé temné oči upřené na sebe.

Čím víc večer pokročil, tím menší byla skupina. Děti usínaly a matky je odnášely na lůžka. Fralije si na Ajliny domluvy šla lehnout dřív a zbytek tábora Jeřába ji brzy následoval. Tronyje, která si stěžovala na bolesti hlavy – necítila se dobře celý večer – šla ke svému ohništi, aby nakojila Hartala, a usnula přitom. Nakonec odešel i Jondalar. Natáhl se na lůžko, čekal na Ajlu a pozoroval ji.

Vymek byl po několika pohárech od Taluta nezvykle hovorný, vyprávěl historky, dobíral si nejdřív Ajlu, pak Degiji a nakonec všechny ženy. Tuliji připadal po dlouhé době zase velmi zábavný, pohotově odpovídala a sama si ho dobírala. Skončilo to tím, že ho vyzvala, aby strávil noc s ní a Barzekem u ohniště Tura. Po Darnevově smrti už s žádným jiným mužem nesdílela lože.

Vymek došel k názoru, že není tak špatný nápad přenechat ohniště Rankovi, a asi nebylo ani na škodu naznačit, že žena má právo vzít si dva muže. Nebyl slepý a viděl, jaká situace se rozvíjí, pochyboval však, že by se Ranek a Jondalar mohli po dobrém shodnout. A Tulije mu připadala tohoto večera zvlášť přitažlivá. Kromě toho to byla vážená náčelnice a na muže mohlo přejít mnoho z její úcty. Kdo ví, jestli sám nezatouží po změnách, pokud se Ranek rozhodne změnit složení ohniště Lišky?

Nedlouho poté, kdy se ti tři stáhli do pozadí, odlákal Talut Neciji k ohništi Lva. Degije a Tornek začali zkoušet něco nového

se svými instrumenty, čehož se nikdo jiný nemohl zúčastnit, a Ajle připadalo, že slyší některé své rytmy. Pak si všimla, že se baví už jen ona a Ranek, a to ji uvedlo do rozpaků.

„Myslím, že už si všichni šli lehnout,“ řekla trochu těžkým jazykem. Cítila, jak na ni nápoj působí a tiše se kolébala sem a tam na místě, na kterém stála. Většina lamp zhasla, oheň dohořel.

„Možná bychom si taky měli jít lehnout,“ řekl s úsměvem.

Ajla cítila nevyslovenou výzvu, která mu zářila z očí, a nezůstala zcela chladná. Jenom nevěděla, co si s tím počít.

„Ano, jsem unavená,“ řekla a chystala se jít ke svému lůžku. Nato ji Ranek vzal za ruku a zadržel ji.

„Nechod', Ajlo!“ Úsměv v jeho tváři zmizel, ale v jeho tónu bylo něco neústupného. Obrátila se, a než se nadála, objal ji a přitiskl své rty na její. Lehce otevřela rty a on okamžitě odpověděl. Líbal ji všude, na ústa, na krk. Jeho ruce sjely k jejím prsům a hladily jí boky, stehna, jako by se jí nemohl nasytit a chtěl mít všechno najednou. Nečekaně se jí zmocnilo vzrušení. Přitiskla se k němu, cítila jeho žádost.

„Ajlo, já tě chci. Pojď ke mně,“ řekl naléhavě a panovačně. Ajla ho s nečekanou ochotou následovala.

Celý večer sledoval Jondalar ženu, kterou miloval, jak se směje s lidmi, kteří ji mezi sebe přijali, jak žertuje a tančí, a čím déle ji sledoval, tím víc si připadal, že stojí mimo. Zvlášť ho však dráždil ten tmavý řezbář, který se kolem ní točil. Chtěl dát průchod své zlosti, chtěl vstoupit mezi ně a Ajlu odvést, jenomže – jenomže tohle teď byl její domov a toto byla noc jejího přijetí. Jaké právo měl míchat se do její slavnosti a rušit ji? Když už se nemohl zrovna radovat, tak se mohl přece přinejmenším tvářit, jako by s tím byl smířený. Měl ale těžké srdce, a tak si šel lehnout a toužebně si přál, aby usnul. Ale spánek nepřicházel.

Ze svého temného místa Jondalar sledoval, jak Ranek objal Ajlu a pak ji vedl ke svému lůžku. Zasadilo mu to ránu a nechtěl tomu věřit. Jak mohla odejít s jiným mužem, když na ni přece čeká? Žádná žena nikdy ne zvolila jiného, když ji chtěl on, Jondalar, a v tomto případě šlo o ženu, kterou miloval! Chtěl vyskočit, vyrvat ji Rankovi a vrazit mu pěst do směřící se tváře.

Pak si představil, jaké by to bylo s vylámanými zuby a krví, a připomněl si muka studu a ztracení. Přitom tohle tady nebyli ani jeho lidé. Jistě by ho vyhodili a v ledové noci nebylo ve stepi místa, kam by mohl jít. Kam by taky chtěl jít bez Ajly?

Ona ale zvolila. Rozhodla se pro Ranka. A měla právo si zvolit každého, koho chtěla. Že na ni Jondalar čekal, ještě zdaleka neznamenal, že k němu musí jít. Taky to neudělala. Zvolila si muže svého vlastního lidu, Mamutona, který zpíval a tančil a dělal na ni hezké oči a smál se s ní a bavil ji. Mohl jí to mít za zlé? Jak často zvolil sám jinou, s kterou se smál a bavil?

Ale jak to mohla udělat? Byla přece žena, kterou miloval! Jak mohla zvolit někoho jiného, když ji miloval? Jondalar se trápil a byl zoufalý, jenom – co si měl počít? Nezbývalo mu nic jiného než spolknout hořkost své žárlivosti a přihlížet, jak žena, kterou miloval, následuje jiného muže k jeho lůžku.

Ajla nedokázala jasně myslet, myšlenky se jí pod vlivem Talutova nápoje motaly a taky nebylo pochyb o tom, že ji Ranek přitahoval. Avšak to nebyly důvody, proč ho následovala. Šla by i tak. Ajla vyrostla v klanu. Vychovali ji k tomu, aby byla po vůli každému muži, který jí dá znamení, že s ní chce uspokojit svou potřebu.

Pokud dal nějaký muž klanu ženě toto znamení, očekávalo se od ní, že mu tuto službu prokáže, jako by to nebylo nic jiného, než mu dát něco k jídlu nebo přinést vodu. I když bylo zdvořilé nejdříve se zeptat o dovolení druhá ženy nebo muže, s nímž byla obvykle pohromadě, když někdo žádal její služby – nutné to nebylo a nebyla to samozřejmost. Družka musela následovat muže, ale nejenom výlučně jeho. Úzké svazky mezi mužem a ženou měly pro oba výhodu: často je spojovala náklonnost, když vydržely déle, ale projevit žárlivost nebo jiný prudký cit bylo nemožné. Družka nepatřila muži méně jenom proto, že někomu jinému prokázala malou službu, a ani on nemiloval proto děti své družky méně. Převzal za ni jistou odpovědnost tím, že se o ni staral a vedl ji, ale když lovil, lovil pro celou tlupu a všechno nasbírané nebo ulovené se dělilo.

Ranek učinil to, co Ajla považovala za „znamení“ Druhých lidí, dal jí rozkaz, aby vyhověla jeho potřebě. Jako každé dobře

vychované ženě klanu by jí nikdy ani nenapadlo mu to odmítnout. Ohlédla se sice jednou k vlastnímu lůžku, ale bolestí naplněné modré oči neviděla. A kdyby je viděla, překvapilo by ji to.

Ranek neochladl, když šli k ohništi Lišky, avšak když byla Ajla konečně tam – nemohl tomu téměř uvěřit – přece jen se víc ovládal. Sedla si na jeho lůžko. Spatřila bílé kožešiny, které mu darovala. Začala rozvazovat svůj opasek, avšak on ji zadržel.

„Chtěl bych tě svléknout sám, Ajlo. O tom jsem snil dlouho a teď bych chtěl, aby se všechno stalo tak, jak by to mělo být.“

Pokrčila rameny. Už si všimla, že byl Ranek v mnohém ohledu jiný než Jondalar, a to probouzelo její zvědavost. Nešlo jí o to, aby posoudila, který muž je lepší, ale o to, aby poznala rozdíly.

Ranek na ni chvíli hleděl. „Jsi tak krásná,“ řekl nakonec a naklonil se nad ni, aby ji políbil. Jeho rty byly měkké. Přitom mohly být tvrdé, když ji prudce líbal. Všimla si jeho tmavé ruky, která byla zřetelně vidět na bílé kožešině, a jemně ho pohládila po paži. Jeho kůže byla na dotek stejná jako každá jiná.

Sundal jí nejdřív z vlasů šňůry perel a mušlí, pak propouštěl její vlasy mezi svými prsty, zvedl je k tváři, aby je lépe cítil. „Krásné, překrásné,“ šeptal. Nahmatal její náhrdelník, pak rozvázal její nový amulet, obojí opatrně odložil vedle perel na lavici v hlavě lůžka. Pak jí sundal opasek, vstal a zvedl ji, takže stála vedle něho. Najednou pokryl její tvář a krk polibky a nahmatal pod šaty její tělo, jako by se nemohl dočkat. Ajla cítila jeho vzrušení. Když špičky jeho prstů pohládily její bradavky, zachvěla se. Naklonila se k němu a odevzdala se mu.

Nato se zarazil, zhluboka se nadechl, přetáhl jí šaty přes hlavu a položil je pečlivě vedle ostatních věcí. A pak na ni jen hleděl, jako by se pokoušel vštípit si ji do paměti. Otáčel jí a vpíjel se do ní očima, jako by musel i je nasytit.

„Dokonalá, prostě dokonalá. Podívej se na ně, plné, a přece krásně tvarované,“ řekl a přešel lehce prsty po obrysu prsou. Najednou se přisál ústy k jedné bradavce a ona cítila hluboko uvnitř šok.

„Dokonalá, prostě dokonalá,“ šeptal, když líbal druhý prs. Schoval pak hlavu mezi prsy, tiskl je oběma rukama a vyrážel přitom tiché spokojené výkřiky. Prohnula se v zádech, vzepřela se

proti němu, cítila rozkoš, sáhla po jeho hlavě a ucítila v dlani husté kudrnaté vlasy.

Stáli stále ještě proti sobě, nato o krok ustoupil a s úsměvem na ni hleděl, nahmatal uzal opasku a shodil ze sebe nohavice. Nedokázal odolat pokušení, nahmatal její světlé chmýří, přikryl zcela její pahorek a cítil její vlhké teplo. Pak ji posadil. Rychle si stáhl halenu, položil ji vedle její, klekl si pak před ni a stáhl jí botu podobnou mokasínu, který se nosil jen uvnitř.

„Jsi lechtivá?“ zeptal se.

„Trochu. Dole.“

„Jaké to je?“ Jemně, ale pevně jí třel chodidlo a trochu tlačil na klenbu.

„Příjemný pocit.“ Načež políbil její klenbu. „Je to příjemné,“ zopakovala a usmívala se přitom.

Rozzářeně na ni hleděl, pak jí zul i druhý mokasín a třel jí chodidlo. Stáhl jí nohavice a položil je k ostatním věcem. Vzal ji za ruce, znovu ji zvedl a tak stála nahá v posledním světle uhasínajícího ohně od ohniště Mamuta. Ještě jednou ji otočil kolem sebe a nemohl se jí nasytit. „Ach, Matko! Tak krásná, tak dokonalá! Věděl jsem, že budeš přesně taková.“

„Ranku, já nejsem krásná,“ řekla káravě.

„Měla by ses vidět, Ajlo. Pak bys to už neříkala.“

„Je to od tebe milé, že to říkáš nebo si to myslíš, ale já nejsem krásná.“ Ajla si to nedala vymluvit.

„Jsi nejkouzelnější žena, jakou jsem kdy viděl.“

Jenom přikývla. Ať si myslí, co chce, nedokázala mu to vymluvit.

Když se jeho oči trochu nabažily, začal se jí dotýkat, velmi jemně klouzal špičkami prstů po její postavě. Pak se najednou zarazil, shodil ze sebe zbytek oblečení a prostě je nechal ležet. Vzal ji do náruče, chtěl cítit její tělo na svém. Cítila ho stejně, jeho teplé, pevné, svalnaté tělo, jeho tvrdý pohlavní úd. Nasávala příjemný mužský pach. Políbil ji na ústa, pak na tvář, na krk, jemně ji kousl do ramen, až se zachvěla, a tiše šeptal: „Jsi tak krásná, tak dokonalá, Ajlo. Toužím po tobě vším. Chtěl bych tě vidět a dotýkat se a držet tě. Ach, Matko, jak je krásná, překrásná!“

Rukama znovu držel její prsy, vzal bradavky do úst a sál. Poklekl, přiložil ústa a nos k jejímu pupku, objal jí nohy, hladil je a

pak zajel mezi ně. Skryl nos v jejím chmýří, našel konečně mokrým jazykem její pochvu. Zasténala a on cítil, jak se zachvěla.

Vstal, opatrně ji položil na hebké a poddajné kožešiny. Zalezl vedle ní, líbal ji, sál z jejích prsou a laskal ji, hladil rukou záhyby její pochvy. Sténala a vyražela drobné výkřiky. Bylo jí, jako by se jí dotýkal všude současně.

Vzal její ruku a položil ji na svůj pevný úd. Posadila se, objala ho a třela o něj svou tvář. V šerém světle mohla vidět obrysy své světlé ruky na jeho tmavé kůži. Byl na dotek hladký. Jeho mužský pach byl jiný, sice podobný, ale jiný, a jeho vlasy byly tvrdé, kudrnaté. Když cítil, jak jeho úd teple zvlhl, zasténal v sladké extázi. To bylo víc, než mohl doufat, víc, než by se kdy odvážil snít. Myslel, že už se neudrží, když mu začala jazykem kroužit po špici údu a líbala ho. „Ach, Ajlo, ty jsi Matka sama! Věděl jsem, že to jsi!“

Najednou se Ranek posadil. „Chci tě a už nedokážu čekat. Prosím, teď“, řekl tichým chraptivým hlasem.

Otočila se a otevřela se mu. Pronikl do ní a vyrazil přitom chvějivý výkřik. Pak se odtáhl a znovu přirazil, a znovu a znovu, a při každém přirazení byly jeho výkřiky hlasitější. Ajla se zvedala proti němu, aby se přizpůsobila jeho tempu. „Ajlo!“ vykřikl přidušeným hlasem a pak úlevně zasténal, ještě několikrát přirazil a uvolněně na ni padl. Ajla by potřebovala trochu delší dobu, aby dospěla k vyvrcholení.

Po chvíli se Ranek vzchopil, odkulil se stranou, podepřel si hlavu paží a hleděl na Ajlu. „Nebyl jsem tak dokonalý jako ty“, řekl.

Svrátila čelo. „Nechápu tohle dokonalý, Ranku. Co je to dokonalý?“

„Šlo to moc rychle. Jsi nádherná, tak dokonalá v tom, co děláš, že jsem se příliš vzrušil. Už jsem nedokázal čekat a předpokládám, že to pro tebe asi nebylo dokonalé“, řekl.

„Ranku, tohle je přece dar slasti, ne?“

„Ano, tak se tomu říká.“

„A ty myslíš, že pro mě to nebyla slast? Já cítila slast. Hodně slasti.“

„Možná hodně, ale ne dokonalou slast. Jestli ještě chvíli počkáš... myslím, jestli mi dopřeješ trochu času, budu zase schopný.“

„To není nutné.“

„Nutné možná ne, Ajlo, ale já bych to chtěl,“ řekl a sklonil se nad ni, aby ji políbil. „Už bych téměř zase mohl,“ dodal a líbal jí prsa, břicho a sáhl jí mezi nohy. Při jeho doteku se zachvěla. „Je mi líto, že jsem to nedokázal ještě chvíli zadržet.“

Neodpověděla. Líbal ji na prsa, hladil a ona se zase rychle vzrušila. Pohybovala kyčlemi, vzpínala se proti němu, tiše sténala. A najednou s výkřikem pocítila vyvrcholení a teplou vlhkost. Nato se i ona uvolnila.

Usmívala se na něho. „Myslím, že teď to byla dokonalá slast,“ řekla.

„Ne tak docela, ale možná příště. Doufám, že to bude ještě často, Ajlo,“ odpověděl. Ležel na boku s rukou na jejím břiše. Zmateně svraštila čelo. Že by něčemu rozuměla špatně?

V šerém světle viděl svou tmavou ruku na její světlé kůži a pak se usmál. Vždycky se mu líbil protiklad jeho tmavé kůže a světlé kůže žen, s nimiž sdílel slast. Zanechával dojem, jaký žádný jiný muž nedocílil, a ženy si toho všimly a nikdy na něho nezapomněly. Byl rád, že se Matce zlíbilo dát mu tak tmavou barvu. Vyzvedla ho, učinila z něho něco zvláštního, nezapomenutelného. Bylo mu příjemné cítit její břicho pod svou rukou. V to doufal, o tom snil, po tom toužil a i teď, kdy tu byla, mu to připadalo neuvěřitelné.

Po chvíli putoval k jejím prsům, laskal jí bradavky a cítil, jak ztuhly. Ajla dřímala, protože byla unavená a trochu ji bolela hlava, avšak když přejížděl rty po jejím krku a pak položil svá ústa na její, pochopila, že ji znovu chce a že jí znovu dává znamení. V prvním okamžiku byla rozmrzelá a nejraději by ho odstrčila. Líbal jí krk, hladil ramena a paži. Když začal sát z bradavky, její nelibost zmizela. Převážily příjemné pocity, pronikaly jí a byla ochotná se mu odevzdat.

„Ajlo, krásná Ajlo,“ šeptal Ranek. Pak se posadil a hleděl dolů na ni, jak tam ležela na lůžku. „Ach, Matko, nemůžu uvěřit, že jsi tady! Tak okouzlující! Tentokrát to bude dokonalé, Ajlo. Tentokrát to vím, že to bude dokonalé.“

Jondalar ležel strnule na lůžku, chtěl se sevřenou pěstí vyrazit na řezbáře, ale přinutil se pak k nehybnosti. Ona na něho přímo pohlédla, pak se odvrátila a odešla s tím Rankem. Pokaždé, když zavřel oči, viděl její tvář, jak mu hledí přímo do očí a pak se odvrací.

To je její věc! Jenom její věc, říkal si neustále. Tvrdila sice, že ho miluje, ale jak to vlastně měla vědět? Jistě, bylo možné, že pro ni něco znamená, dokonce ho milovala, když byli sami dva v jejím údolí. Tehdy přece neznala nikoho jiného. Teď však, když poznala další muže, proč by neměla milovat někoho jiného? Pokoušel si namluvit, že to je jen spravedlivé, když pozná jiné a sama se rozhodne. Přesto nedokázal ze sebe setřást myšlenku, že této – právě této noci – zvolila jiného.

Od dob u Dalanara mohl tento urostlý, svalnatý, statný, ba přímo krásný muž volit mezi všemi ženami. Významný pohled z jeho neuvěřitelně modrých očí stačil a každá žena, po které zatoužil, byla jeho. Ano, bylo to dokonce tak, že dělaly všechno, aby ho povzbudily. Nadbíhaly mu, lepily se mu na paty, přály si, aby je vyzval, což taky většinou udělal. Avšak žádná žena nedokázala vymazat vzpomínku na jeho první lásku a osvobodit ho od pocitů viny. A teď, kdy našel tuto jedinou ženu na světě, která to dokázala, tato jediná žena, kterou miloval, sdílela lůžko s jiným.

Jen pomyslet na to, že dala jinému přednost před ním, bylo bolestivé, ale když pak slyšel nezaměnitelné zvuky, jak sdílela slast s Rankem, potlačil vzlyk, bušil pěstí do lůžka, přitáhl kolena k tělu, objal je pažemi, stiskl hlavu dolů, aby byl co nejmenší. Jako by ho pálilo žhavé uhlí! Dýchal ztěžka se staženým hrdlem a znělo to, jako by se dusil. Napětí mu hnalo slzy do očí, i když je svíral co nejpevněji.

Nakonec to skončilo, a když si tím byl jistý, trochu se uvolnil.

Ale pak to začalo znovu, a to už nedokázal snést. Vyskočil, chvíli stál nerozhodně, pak běžel ke vchodu, který vedl do nové přístavby. Víha zastíhala ušima a otočila k němu hlavu, když kolem ní vyběhl ven.

Vítr ho tiskl k obydlí. Náhlý chlad mu bral dech a on si bezprostředně uvědomil, kde je. Putoval pohledem po zamrzlé řece, sledoval, jak mraky plují přes měsíc. Udělal několik kroků od

příbytku. Vítr mu projel jako nůž oblečením, a jak mu připadalo, pronikl mu až do morku kostí.

Celý se roztrásl a vrátil se, tápal kolem koní dovnitř do prostoru ohniště Mamuta. Hned byl zase celý napjatý, naslouchal a nejdřív nic neslyšel. Pak slyšel těžký dech a sténání. Podíval se ke svému lůžku, pak se obrátil k přístavbě a nebyl si jistý, kam by měl jít. Uvnitř to nemohl vydržet a venku by nezůstal dlouho naživu. Nakonec už nemohl. Musel ven. Popadl kožešiny, které si brával na cesty, a prošel vchodovým obloukem do přístavby pro koně.

Víha frkala a pohazovala hlavou. Vítěz, který si lehl, zvedl hlavu a tiše zaržál na pozdrav. Jondalar šel ke zvířatům, rozprostřel kožešiny na zemi vedle Vítěze a zalezl dovnitř. V přístavbě bylo chladno, ale zdaleka ne tak jako venku. Tady nefoukal vítr, pronikalo sem trochu tepla z hlavního obydlí a i koně vydávali teplo. Jejich dech překryl zvuky jiného těžkého dechu. Přesto zůstal Jondalar téměř celou noc vzhůru a vyvolával si v paměti stále znovu jisté zvuky a scény – skutečné i vymyšlené.

Když denní světlo proniklo škvírami zakrytého kouřového otvoru, Ajla se probudila. Natáhla ruku po Jondalarovi a byla naprosto zmatená, když místo něho viděla Ranka. Společně se vzpomínkou na uplynulou noc si uvědomila, že ji silně bolí hlava: následky Talutova nápoje.

Vyklouzla ven, vzala své věci, které Ranek pečlivě složil na lavici, a pospíchala naproti do svého vlastního lůžka. Ale Jondalar tam nebyl. Rozhlížela se po prostoru ohniště a dívala se i na ostatní lůžka. Na jednom spali Degije a Tomek a Ajla uvažovala, jestli spolu sdíleli slasti. Pak ji opět napadlo, že Vymek byl pozván, aby strávil noc u ohniště Tura a že Tronyji nebylo dobře. Možná se zdálo Degiji a Tornekovi jenom pohodlnější, aby tam spali. Nezáleželo na tom. Jediné, co ji zajímalo, bylo, kde je Jondalar.

Připomněla si, že ho včera pozdě večer neviděla. Někdo řekl, že si šel lehnout. Ale kde byl teď? Opět pohlédla na Degiji a Torneka. I on musel spát u jiného ohniště, pomyslela si. Byla v pokušení se po něm podívat, ale zdálo se, že jinak ještě nikdo není na nohou, a nechtěla nikoho budit. S nepříjemným pocitem zalezla do prázdného lůžka, přitáhla k sobě kožešiny a po nějaké době zase usnula.

Když se znovu probudila, byl kryt kouřového otvoru odsunut a dovnitř padalo zářivé sluneční světlo. Sedla si, ale když ucítila, jak hrozně jí hučí v hlavě, raději si zase lehla. Buď jsi vážně nemocná nebo je to tím Talutovým nápojem, pomyslela si. Proč jen ho lidi pijí, když je člověku po něm tak špatně? Pak přemýšlela o slavnosti.

Nevzpomínala si zřetelně na všechno, ale vybavila si rytmické bubnování, tanec a zpěv. Proč právě tohle, to nevěděla. Hodně se smála, dokonce i sobě, když zjistila, že nemá zrovna dobrý hlas, a jinak nic nenamítala proti tomu, že byla středem pozornosti. To jinak vůbec neodpovídalo její povaze. Obvykle se držela raději v pozadí, pozorovala, učila se nebo v ústraní něco zkoušela. Bylo to tím nápojem, že se měnily normální sklony a působily, že dávala menší pozor? A že byla uvolněnější? Byl to důvod, proč ho lidé tak rádi pili?

Ještě jednou otevřela oči, držela si hlavu a opatrně vstala. Umyla se studenou vodou, rozdělala oheň a dala rozpálit kameny na vaření. Teprve potom si vzala oblečení, které si zhotovila těsně předtím, než odešli z údolí, a které teď považovala za své prosté všední oblečení, i když jí tehdy připadalo exotické a nanejvýš rafinované.

Nadále se pohybovala velmi opatrně, ze svého léčitelského vaku vytáhla několik balíčků a namíchala si vrbovou kůru, řebříček, bukvice a heřmánek. Nalila studenou vodu do koše, který používala na přípravu ranního čaje, dávala do ní tak dlouho horké kameny, dokud voda nevěřela, a pak přidala čaj. Dřepěla se zavřenýma očima před ohněm a čekala, až se čaj vylouhuje. Najednou vyskočila, měla pocit, že se jí hlava rozskočí, o to se však nestarala, ale ještě jednou sáhla do léčitelského vaku.

Málem bych na to zapomněla, pomyslela si a vzala balíček s Izinými tajnými bylinami, zabraňujícími početí. Jestli pomáhaly jejímu totemu ubránit se duchu totemu muže, jak se domnívala Iza, nebo jestli působily proti esenci z údu muže, jak se domnívala sama – Ajla se nechtěla vydat v nebezpečí, že by právě teď čekala dítě. Nato prožívala příliš mnoho změn. Chtěla mít dítě od Jondalara, ale když teď čekala na čaj, ptala se, jak by asi vypadalo dítě, které by bylo směsicí jí a Ranka? Vypadalo by jako on? Jako já? Nebo trochu jako my oba dva? Pravděpodobně to poslední, tak

jako Durk... a Rydag. Byli míšenci. Syn s tmavou pletí od Ranka by vypadal docela jinak, jenom by ho nikdo nepovažoval za zrůdu nebo za zvíře, pomyslela si trochu zahořkle. Byl by schopen mluvit, smát se a plakat, stejně jako všichni ostatní.

Připomněla si, jak si Talut pochvaloval její prostředek proti bolesti halvy, a uvařila dost čaje, aby stačil pro více lidí. Když vypila svůj čaj, vyšla ven hledat Jondalara. Bylo velmi příjemné, že se do nové přístavby mohlo jít přímo od ohniště Mamuta. Z nějakého důvodu byla ráda, že nemusí projít prostorem ohniště Lišky.

Koně byli venku, ale když procházela přístavbou, viděla Jondalarovy cestovní kožešiny na spaní sbalené u zdi a ptala se, jak se tam asi dostaly.

Když odhrnula kožešinový závěs a prošla druhým vchodem ven, viděla Taluta, Vymeka a mamota v rozhovoru s Jondalarem, který se k ní obrátil zády.

„Co dělá tvá hlava, Talute?“ zeptala se.

„Nabídneš mi snad trochu toho svého kouzelného nápoje?“

„Bolí mě hlava, a proto jsem udělala čaj. Uvnitř je ho dost,“ řekla a pak se se šťastným úsměvem, že ho našla, obrátila na Jondalara.

V prvním okamžiku vyvolal její úsměv u něho stejnou odpověď, ale to bylo jenom na chvíli. Pak se zamračil, díval se temně před sebe a v očích měl něco, co tam nikdy předtím neviděla. Její úsměv zmizel.

„Chtěl bys taky čaj, Jondalare?“ zeptala se zmateně.

„Proč? Myslíš, že ho potřebuju? Já jsem včera tolik nepil, ale toho ty sis asi vůbec nevšimla,“ odpověděl hlasem, v němž bylo tolik chladu, že ho téměř nepoznávala.

„A kde jsi byl? Hledala jsem tě ráno, ale na lůžku jsi nebyl.“

„Ty přece taky ne,“ řekl. „Proč se staráš, kde jsem byl.“ S tím se otočil a nechal ji stát. Podívala se na ostatní tři muže. Na Talutově tváři se zračily rozpaky. Vymekovi bylo očividně nepříjemně, ale nevypadal nijak nešťastně. A v mamotově tváři bylo něco nevyzpytatelného.

„Ehm... myslím, že si dojdu pro čaj, který jsi mi nabídla,“ řekl rychle Talut a sklonil se, aby prošel vchodem přístavby.

„Možná bych si taky měl vzít pohár,“ řekl Vymek a následoval ho.

Co jsem udělala? pomyslela si Ajla a nepříjemný pocit, který ji přepadl, ji neopouštěl. Žaludek se jí sevřel.

Mamot se na ni zadíval a pak řekl: „Myslím, že bys měla jednou přijít ke mně a promluvit si se mnou, Ajlo. Později, až budeme sami. Může být, že tvůj čaj přiláká k ohništi víc hostů. Proč nedojdeš pro něco k jídlu?“

„Já nemám hlad,“ řekla Ajla, které se obracel žaludek. Nechtěla u svých nových lidí hned zpočátku udělat něco nesprávného a ptala se, proč se asi Jondalar tak zlobí.

Mamot se na ni konejšivě usmál. „Měla by ses přesto pokusit něco sníst. Zbylo tam ještě mamutí maso ze včerejška a myslím, že ti Necije schovala jednu z jejích placek.“

Ajla přikývla. Zmateně a ustaraně se podívala na cestu k hlavnímu vchodu obydlí, ke koním. Když u nich viděla stát Jondalara, pocítila úlevu. Sama často u nich hledávala útěchu, když ji něco trápilo. I když si to jasně neuvědomovala, doufala, že Jondalarovi udělá dobře, když bude s nimi, a že jeho zloba pomalu vyprchá.

Prošla vstupním prostorem ke společnému ohništi. Seděla tam Necije s Rydagem a Rugijí a jedli. Když Ajla přicházela, Necije s úsměvem vstala. Na to, jak byla od přírody tělesně nadměru vybavena, byla překvapivě hbitá a pohybovala se velmi půvabně. Jak se Ajla domnívala, byla i velmi silná.

„Vezmi si maso. Já donesu placku, kterou jsem pro tebe dala stranou. Byla poslední,“ řekla Necije. „A vezmi si pohár čaje, jestli chceš. Je to starček a máta.“

Ajla k nim přisedla a ulomila kus placky pro Rydaga a Rugiji. Sama ale jedla jenom málo.

„Něco není v pořádku, Ajlo?“ zeptala se Necije. Věděla, že ji něco trápí, a taky tušila, co to asi je.

Ajla na ni utrápeně pohlédla. „Necije, já se vyznám ve způsobech klanu – o Mamutonech toho ještě spoustu nevím. Chtěla bych se to naučit, chtěla bych být dobrou Mamutonkou. Jenom nepoznám, když něco udělám špatně. A myslím, že včera v noci jsem něco špatně udělala.“

„Proč si to myslíš?“

„Když jsem vyšla ven, Jondalar se zlobil a myslím, že ani Talut nebyl šťastný. Stejně tak Vymek. Rychle odešli. Řekni mi, co jsme udělala špatně, Necije?“

„Vůbec nic, Ajlo – pokud není chybou být milována dvěma muži. Mnozí muži mají vlastnické nároky, když k nějaké ženě chovají silné city. Nechtějí pak, aby byla společně s jinými muži. Jondalar si myslí, že má na tebe nárok, a zlobí se, protože jsi sdílela lůžko s Rankem. Ale tak tomu není jenom u Jondalara. Myslím, že Ranek cítí totéž, a kdyby mohl, měl by stejné nároky. Vychovávala jsem ho, když sem přišli, a ještě nikdy jsem nezažila, aby ho nějaká žena tak upoutala. Myslím, že Jondalar na sobě nechce dát znát své city, ale prostě to nezvládá. A jestli dal najevo zlobu, pak to bylo Talutovi a Vymekovi prostě trapné. To by mohl být důvod, proč tak rychle odešli.“

Často křičíme nebo se vzájemně dráždíme. My jsme hrdí na naši pohostinnost a snažíme se být přívětiví, ale Mamutoni nedávají své city příliš najevo. To by mohlo mít za následek nepříjemnosti. Snažíme se vyhnout sporům. Rada sester sleduje s velkým odporem přepady, které mladí muži rádi podnikají na jiné kmeny, jako třeba na Sungaje, a snaží se vyřknout nad nimi kletbu. Sestry říkají, že takový přepad vyvolá odplatu a už při tom přišli lidé o život. Tvrdí, že obchodovat je lepší než někoho přepadat. Rada bratří je shovívavější. Většina z nich se v mládí takových přepadů zúčastnila a nevidí v tom nic jiného, než že si mladí lidé trochu procvičí svaly a vnesou do svého života trochu vzrušení.“

Ajla už vůbec neposlouchala. Necijino obšírné vysvětlování ji spíš jenom víc zmátlo, než aby jí něco vysvětlilo. Zlobil se Jondalar, protože odpověděla na znamení jiného muže? Byl tohle důvod ke zlobě? Projevit takové city by si žádný muž klanu nedovolil. Broud byl jediný muž, který o ni kdy projevil zájem, a to jenom proto, že ji nenáviděl. Mnozí lidé se přesto ptali, proč se vůbec shazoval s tak ošklivou ženou. Sám by byl nanejvýš potěšen, kdyby nějaký jiný muž projevil o ni zájem. Když o tom přemýšlela, pochopila, že Rankův zájem o ni byl Jondalarovi od počátku nepříjemný.

Mamot vešel do vstupního prostoru a chůze mu očividně dělala potíže.

„Necije, já jsem slíbila připravit mamotovi něco proti bolesti,“ řekla Ajla.

Vstala, aby mu pomohla, ale on na ni jenom kývl, aby šla dál. „Jdi napřed. Já hned přijdu. Potřebuju jenom trochu víc času než ty.“

Prošla rychle prostorem ohniště Lva a Lišky. Byla ráda, že u ohniště Mamuta nikdo není, a přiložila do ohně. Když prohlížela svou zásobu léčiv, vzpomněla si, jak často dělala Krebovi kašovitě obklady a dávala mu prostředky proti bolesti, protože ho bolely klouby. To byla oblast léčitelství, ve které se dobře vyznala.

Počkala, dokud se mamot pohodlně neusadil a nevypil horký čaj, který mírnil většinu jeho starých nemocí. Teprve potom mu dala několik otázek. Dělalo jí stejně dobře jako starému šamanovi, že může dokázat své znalosti a využít jich. Současně ji to zbavovalo trochu napětí, kterým trpěla. A přesto, když se posadila proti mamotovi s pohárem čaje, nevěděla, jak by měla začít.

„Mamote, byl jsi dlouho u klanu?“ zeptala se nakonec.

„Ano. Trvá to dost dlouho, než zlomenina sroste. Pak jsem se chtěl o nich dozvědět víc, a tak jsem u nich zůstal, dokud nevyrazili na setkání klanu.“

„Přitom jsi poznal jejich zvyky?“

„Značnou část.“

„Pak tedy víš, jak je to se znamením?“

„Ano, Ajlo, vím, jak je to se znamením, které dává muž ženě.“ Dál nemluvil, zdálo se, že uvažuje, ale pak pokračoval: „Budu ti vyprávět něco, co jsem ještě nikomu nevyprávěl. Byla tam jedna mladá žena, která mě pomáhala ošetřovat, když se mi hojila paže. Když jsem se pak zúčastnil loveckého obřadu a šel s nimi na lov, přidělili mi ji. Já vím, o jakém mluvíš znamení, a vím, co znamená. Sám jsem je používal, i když mi to zpočátku bylo spis nepříjemné. Přece jenom to byla žena ploskolebců a pro mě nijak zvlášť přitažlivá, navíc jsem v době dospívání o nich slyšel ledacos. Ale byl jsem mladý zdravý muž a očekávalo se ode mě, že se budu chovat jako muž klanu.“

Čím déle jsem u nich zůstal, tím víc se mi ta žena líbila. Netušíš, jak to může být příjemné mít někoho, kdo splní každé přání, které jenom pocítíš. Teprve později jsem zjistil, že měla svého druha. Byla druhou ženou, její první druh zemřel, a proto si

ji vzal jeden z dalších lovců, i když trochu neochotně, protože pocházela od jiné tlupy a neměla děti. Když jsem odcházel, nechtěl jsem ji tak nechat, ale bylo mi jasné, že byla u tlupy klanu šťastnější, než by byla u mých lidí. Kromě toho jsem si nebyl jistý, jestli bych byl sám vítán, kdybych se vrátil domů s ženou ploskolebců. Často jsem se ptal, co se s ní asi stalo.“

Ajla zavřela oči. Vzpomínky se jí vyrojily. Bylo to tak zvláštní, že se od muže, kterého znala teprve tak krátce, dozvěděla něco o klanu, co sama vlastně tak dobře neznala. Tak spojila jeho vyprávění s tím, co se dozvěděla z historie Brunovy tlupy.

„Nikdy neměla děti a zůstala vždycky druhou ženou. Ale pokaždé ji někdo k sobě přijal. Přišla o život při zemětřesení, dřív než mě našli.“

Přikývl. I on byl rád, že se důležitá část jeho minulosti vysvětlila.

„Mamote, Necije říká, že se Jondalar zlobí, protože jsem sdílela lůžko s Rankem. Je to tak?“

„Ano, myslím, že ano.“

„Ale Ranek mi přece dal znamení! Jak se může Jondalar zlobit, když mi dal Ranek znamení?“

„Odkud zná Ranek znamení klanu?“ zeptal se mamot udiveně.

„Ne znamení klanu. Znamení Druhých lidí. Když Jondalar přišel do mého údolí, sdílel se mnou obřad První slasti a naučil mě přijímat dar Velké Matky Země, ptala jsem se, jaké používá znamení. Nato položil svá ústa na má a políbil mě. Položil na mě ruku a... dal mi pocítit slast. A řekl, že podle toho vždycky poznám, když po mně zatouží. Řekl mi, co je jeho znamení. A včera večer mi to znamení dal Ranek. A pak řekl: Chci tě. Pojď ke mně. Přikázal mi to.“

Mamot se podíval ke stropu a řekl: „Ach, Matko!“ Pak na ni znovu pohlédl. „Ajlo, ty něco nechápeš. Ranek ti zcela jistě dal znamení, že po tobě touží, jenom ti určitě nic nepřikázal.“

Ajla na něho zmateně hleděla. „Já to nechápu.“

„Nikdo ti nemůže nic přikázat, Ajlo. Tvé tělo patří tobě a záleží jedině na tobě, co uděláš. Ty rozhodneš, co chceš dělat a s kým to chceš dělat. Když chceš, můžeš s kterýmkoliv mužem sdílet slasti pokud s tím souhlasí – a právě v tom nevidím vlastně žádný

problém, ale nemusíš se žádnému podvolovat, když ho nechceš nikdy!“

Dlouho přemýšlela o jeho slovech. „A co jestli mi to Ranek znovu přikáže? Řekl, že by mě chtěl ještě mnohokrát.“

„Nepochybuju o tom, že by to chtěl, ale nemůže ti to přikázat. Nikdo ti nemůže něco takového přikázat. Ne proti tvé vůli.“

„Ani muž, s kterým se dám dohromady? Nikdy?“

„Myslím, že by svazek za takových okolností příliš dlouho nevydržel. Ne, ani když se s někým spojíš, nemůže ti tvůj druh nic takového přikázat. Tvůj druh tě nevlastní, ty nejsi jeho majetek. Rozhodnout se můžeš jedině sama.“

„Mamote, když mi dá Ranek znamení, nemusím k němu jít?“

„Ne, nemusíš.“ Viděl, jak vraští čelo. „Je ti to líto, že jsi s ním sdílela slasti?“

„Líto?“ Zavrtěla hlavou. „Ne, to není. Ranek je... dobrý. Není surový a násilný... jako byl Broud. Ranek... něco pro něho znamenám... umí připravit slast. Ne. Líto mi to není. Co je mi líto, to se týká Jondalara. Lituju, že se zlobí. Ranek umí připravit slasti, ale Ranek... Ranek není Jondalar.“

20.

Ajla otočila hlavu na stranu a vzepřela se proti vyjícímu větru. Pokoušela si chránit tvář proti bičujícímu sněhu. Každý krok vpřed musela vyvzdorovat proti síle, která se proti ní vrhala a byla viditelná jenom ve vířící spoustě sněhových krystalků. Zatímco bouře zuřila, vystavila se bolestivým ledovým střelám a pokoušela se alespoň trochu pootevřít oči. Pak znovu odvrátila hlavu a znovu udělala pár kroků. Ve víru prudkého větru pak zase pootevřela oči. Hladké zaoblení před ní kývalo a nakonec s úlevou pocítila pod rukou mamutí kly.

„Ajlo, v takové bouři bys neměla vycházet ven!“ vyčítala jí Degije. „Jenom několik kroků od vchodu a už bys mohla zabloudit.“

„Vždyť už takhle bouří několik dní a Víha a Vítěz taky musí ven. Chtěla jsem vědět, kam se vydávají.“

„A zjistila jsi to?“

„Ano, rádi si hledají potravu v ohybu řeky. Tam vítr tak silně nevaně a není tam na suché trávě naváto tolik sněhu. Sněhové závěje se tvoří především na druhé straně. Zrní pro ně ještě mám, ale seno mi už došlo. Koně vědí, kde mají trávu najít, i když venku zuří bouře. Vodu jim dávám tady, když se vrátí,“ řekla Ajla, podupávala nohama a setřásala sníh z přehozy, který právě ze sebe stáhla. Cestou dovnitř do obydlí ho pověsila na hák těsně u vchodu k ohništi Mamuta.

„Chápete to? Ona šla ven, v tomhle počasí,“ oznamovala Degije několika lidem, kteří se shromáždili u čtvrtého ohniště.

„Ale proč?“ chtěl vědět Tornek.

„Koně se potřebují nažrat a já...“ spustila Ajla.

„Zdálo se mi, že jsi byla hodně dlouho pryč,“ řekl Ranek.

„Když jsem se ptal mamota, říkal, že tě viděl naposled, jak jdeš k ohništi Koní. Byl jsem se tam podívat a nenašel jsem tě tam.“

„Všichni tě hledali, Ajlo,“ řekla Tronyje.

„A pak objevil Jondalar, že tu není tvůj přehoz a ani koně že tu nejsou. Usoudil, že jsi šla s nimi ven,“ řekla Degije, „a tak jsme si mysleli, že bude lepší se po tobě podívat. Když jsem vystrčila hlavu, abych viděla, jak zlé to venku je, viděla jsem tě přicházet.“

„Ajlo, za špatného počasí bys měla vždycky někomu říct, když jdeš ven,“ řekl jí s mírnou výčitkou mamot.

„Copak nevíš, že si lidé dělají starosti, když jdeš ven v takové bouři?“ řekl Jondalar velmi rozzlobeným tónem.

Ajla chtěla něco říct, ale všichni mluvili současně. Dívala se do všech tváří, které na ni zíraly, a zrudla. „Je mi to líto. Nechtěla jsem, abyste si dělali starosti. Žila jsem tak dlouho sama a neměla jsem nikoho, kdo by si kvůli mně dělal starost. Prostě odcházím a přicházím, jak se mi zlíbí. Nejsem zvyklá, aby měl o mě někdo starost,“ řekla a podívala se na Jondalara a pak na ostatní.

Mamot si všiml, jak se Ajlino čelo zbrázdilo bolestnými vráskami, když se od ní světlolasý muž odvrátil.

Jondalar cítil, jak mu krev stoupá do hlavy, když se vzdálil od lidí, kteří si dělali o Ajlu starost. Měla pravdu, skutečně žila sama a dokázala se o sebe dobře postarat. Jaké právo měl vyčítat jí, že to nikomu neřekla, když šla ven? Přitom o ni měl strach od prvního okamžiku, kdy ji postrádal a kdy se domníval, že odešla ven do bouře. Sám prodělal už nejednu zlou zimu – tam, kde vyrůstal, byly zimy zvlášť studené a pusté – ale takovouhle zimu ještě nezažil. Připadalo mu, že tahle bouře zuří už polovinu zimy.

Nikdo neměl větší strach o Ajlino bezpečí než Jondalar, jenom to na sobě nechtěl dát znát. Od oné noci, kdy se slavilo její přijetí, mu dělalo potíže s ní i jenom mluvit. Nejdřív byl jenom hluboce zraněn, že si zvolila někoho jiného, načež se stáhl do sebe a bojoval se svými city. Byl na jedné straně zuřivě žárlivý, na druhé straně pochyboval o své lásce, když se styděl, že Ajlu sem přivedl.

Ajla už nikdy nesdílela s Rankem lůžko, ale Jondalar noc co noc prodělával muka, že by to mohla udělat. Byl proto rozladěný a neklidný a navykl si nezdržovat se u ohniště Mamuta, dokud si nešla lehnout. Když si nakonec lehl vedle ní, obrátil se k ní zády a potlačil přání se jí dotýkat, protože měl strach, že by se zhroutil a mohl ji prosit, aby ho milovala.

Ajla však nechápala, proč se jí vyhýbá. Pokoušela se promluvit si s ním, ale on odpovídal jenom jednoslabičně nebo se tvářil, že spí. Když ho objala, ustrnul a nijak na to neodpovídal. Jí připadalo, jako by ji už neměl rád, zvlášť když si přinesl vlastní kožešiny na spaní, aby se vyhnul každému jejímu dotyku. Dokonce přes den se zdržoval dál od ní. Vymek, Danug a on si zřídili u společného ohniště pracovní kout k rozbíjení pazourků. Tam trávil Jondalar přes den většinu času. Nesnesl pracovat s Vymekem u ohniště Lišky, oddělený jenom střední chodbou od lůžka, které sdílela Ajla s Rankem.

Když byly její dobře míněné vstřícné pokusy neustále odmítány, nevěděla už, co si o tom všem má myslet, a taky se od něho odtáhla. Teprve potom Jondalar konečně pochopil, že stále větší propast mezi nimi je jeho dílem. Ale jak na tom něco změnit, to nevěděl. Jakkoliv byl zkušený, co se žen týkalo, zkušenosti s láskou ještě neměl. Zjistil, že je mu proti mysli svěřit se jí s tím, co k ní cítí. Připomněl si, že mladé ženy mu dávaly najevo silnou náklonnost, zatímco on ji neopětoval. Vždycky to v něm probouzelo nepříjemný pocit, nejraději by utekl. A protože nechtěl, aby na to Ajla odpověděla stejně, byl zdrženlivý.

Ranek věděl, že spolu nesdílejí slasti. Byl si Ajly každý okamžik mučivě vědom, ale snažil se, aby se to na něm nepoznalo. Věděl, kdy si šla lehnout a kdy se probouzela, co jedla a s kým mluvila, a trávil u ohniště Mamuta tolik času, kolik jen bylo možné.

Rankova pohotovost a jeho vtipné poznámky, nezřídka namířené na toho či onoho člena tábora Lva, vyvolávaly mezi shromážděnými často halasný smích. Přitom se Ranek snažil, aby se ani v nejmenším nedotkl Jondalara, jedno, jestli byla Ajla nablízku nebo ne. Jondalar si byl dobře vědom, jak hbitě dokáže Ranek zacházet se slovy, ale taková pohotovost nikdy nebyla jeho silnou stránkou. Rankovo svalnaté tělo, jeho bezstarostnost a

sebejistota způsobily, že urostlý, nápadně statný muž si připadal jako neotesaný hlupák.

Čím víc zima pokročila, tím hůř na Jondalara a Ajlu působilo jejich nevyřešené nedorozumění. Jondalar měl přímo strach, že ji ztratí a že mu ji tmavý exotický a líbivý muž přebere. Neustále se pokoušel namluvit si, že musí být vůči ní spravedlivý a nechat ji, aby si vybrala sama, a že nemá právo si na ni činit nějaký nárok. A držel se proto od ní daleko, protože jí chtěl dát možnost, aby se rozhodla – a to i proti němu.

Nevlídne počasí Mamutonům zřejmě vůbec nevadilo. Uložili si dostatečné zásoby potravin a ve svém dlouhém, zpola podzemním obydlí se oddávali příjemným a bezpečným činnostem obvyklým pro zimu. Starší lidé posedávali ponejvíc u společného ohniště, popíjeli čaj, vyprávěli si příběhy, povídali si nebo hráli různé hry s malými figurkami, vyřezávanými z kostí nebo mamutoviny – pokud právě neprobírali nějaké větší plány. Mladší členové tábora se shromažďovali u ohniště Mamuta, žertovali a smáli se, zpívali nebo hráli na hudební nástroje. Přitom se obě skupiny rozhodně nijak vzájemně nestranily, a děti byly vítané všude.

Byla to doba na výrobu nebo opravu nástrojů, zbraní a šperků. Čas na pletení košů, tkaní rohoží, vyřezávání z mamutoviny, kostí nebo paroží, vyrábění řemenů, šňůr a provazů a splétání sítí a čas na zhotovování a zkrášlování oblečení.

Ajlu zajímalo, jak Mamutoni zpracovávají kůže, zvláště jejich barvení. Moc se jí líbily i barevné výšivky, práce s ostny a perlami. Šité a zdobené šaty byly pro ni něco nového a nezvyklého.

„Říkala jsi, že mi ukážeš, jak se barví kůže na červenou, jakmile budu mít nějakou hotovou. Bizoní kůže, na které jsem pracovala, je teď hotová,“ řekla Ajla.

„Dobře, pak ti to tedy předvedu,“ řekla Degije. „Ukaž mi, jak vypadá.“

Ajla šla k zásobní plošině v hlavě svého lůžka, rozvinula kůži a rozprostřela ji. Byla na omak neuvěřitelně měkká a hebká a byla téměř bílá. Degije ji pozorně prohlížela. Dobře si všímala, jak ji Ajla zpracovávala, nic k tomu neříkala, ale neustále se zájmem přihlížela.

Ajla nejdřív odřezala hustou hřívu zvířete ostrým nožem těsně u kůže, napnula ji přes velkou hladkou kost z nohy mamuta a čistě oškrabala zaobleným tupým koncem kamenného škrabáku vnitřní stranu, aby z ní odstranila všechny částičky tuku a vlákniny. Pak přišla na řadu vnější strana: proti srsti oškrabala vnější vrstvu kůže a srazila líc. Degije by raději kůži srolovala a několik dní nechala ležet blízko ohně. Tam by přešlo první stadium rozkladu. Chlupy by se tak uvolnily a snadněji odstraňovaly. Pak by zbývala už jenom kůže. Aby však byla měkká, napjala by ji na rám a seškrabala srst i s vnější vrstvou.

Při příštím kroku Ajla dbala na to, co jí doporučila Degije. Po namočení a mytí měla v úmyslu jako vždycky vetřít tuk, aby kůže zvláčněla. Degije však Ajle ukázala, jak místo toho namočit kůži do zvířecího mozku, který se už trochu rozkládal. Výsledek Ajlu stejnou měrou překvapil jako nadchl. Ještě při práci přímo cítila, jak se kůže při vtírání mozkové hmoty mění, získává pružnost a hebkost. Avšak teprve když pak kůži důkladně vyždímala, začala vlastní práce. Bylo třeba ji během usychání neustále natahovat, tít a napínat, nedopřát jí klidu. Jakost hotové kůže závisela na tom, jak dobře byla kůže v tomto stadiu prohnětena.

„Ty máš pro kůži dobrou ruku, Ajlo. Bizoní kůže bývají tvrdé a těžké, ale tahle je tak měkká. Na omak je nádherná. Už víš, co z ní má být?“

„Ne.“ Ajla zavrtěla hlavou. „Ale chtěla bych kůži obarvit na červeno. Co myslíš, hodila by se na obutí?“

„Na to je dost těžká, ale je tak měkká, že by se z ní dal udělat i přehoz. Jen ji nabarvi. Co z ní pak uděláš, to si můžeš vždycky ještě rozmyslet,“ řekla Degije, ale když pak přecházely společně k poslednímu ohništi, zeptala se ještě: „Co bys teď udělala s kůží? Kdybys ji nechtěla obarvit?“

„Pověsila bych ji nad hodně čadící oheň, aby zase neztuhla, když zmokne.“

Degije přikývla. „To bych taky udělala. Ale my ji upravíme tak, že bude odpuzovat veškerou vodu.“

Když procházely prostorem ohniště Jeřába, potkaly Krociji, což Ajle připomnělo, na co se už dávno chtěla zeptat. „Degije, víš vlastně, jak se barví kůže na bílo? Jako to roucho, které má Krocije? Já mám ráda červenou, ale pak bych se chtěla taky naučit,

jak se dělá bílá kůže. Myslím, že znám někoho, kdo by měl bílou velmi rád.“

„Barvit kůži na bílo je taky těžké, alespoň pokud chceš skutečně sněhobílou kůži. Krocije by ti to mohla ukázat líp než já. Potřebovala bys křídou... možná, že Vymek nějakou má. Pazourek je často usazený v křídě a ty, které dostává z naleziště na severu, mají často na povrchu křidu,“ řekla Degije.

Mladé ženy se vrátily k ohništi Mamuta s několika malými hmoždíři a s tlouky a s několika hrudkami okru. Degije dala rozpustit na oheň trochu tuku, pak rozprostřela kousky barviva kolem Ajly, malé uhlíky pro černou, mangan pro modročernou, zářivou sírovou žlut' a také okry v různých odstínech červené, hnědé, tmavohnědé i žluté. Hmoždíře tvořily miskovité kosti jako čelní kost jelena, nebo byly vypracované ze žuly nebo bazaltu, stejně jako lampy. Tlouky byly vyřezané z tvrdé mamutoviny nebo kostí, jako tlouk sloužil i vhodný podlouhlý kámen.

„Kterou červen' bys chtěla, Ajlo? Tmavě rudou, krvavě rudou, hnědorudou, žlutočervenou – to by byla asi tak barva slunce.“

Ajla netušila, že má tolik možností na vybranou.

„Já nevím, prostě červenou, červenou...“, řekla.

Degije se rozhlédla po barvách. „Myslím, že bychom měli vzít tuhle,“ rozhodla pak za ni a vzala do dlaně hrudku, která byla hnědorudá. „Přidáme trochu žluté, aby byla výraznější. Myslím, že to dá odstín, který se ti bude líbit.“

Vložila do kamenného hmoždíře okrovou červen' a ukázala Ajle, jak ji jemně rozdrtit. Pak jí přikázala, aby v jiném hmoždíři rozdrtila a rozetřela žlutou. Degije míchala obě barvy v třetí misce, dokud nebyla s odstínem spokojená. Pak teprve přidala horký tuk, čímž se barva silně změnila – na zářivě červenou, která vyvolala Ajle úsměv na tváři.

„Ano. To je červená. Moc hezká červená,“ řekla.

Degije vzala dlouhé jelení žebro, které bylo podélně rozštíplé, takže na vypouklém okraji byl odhalený porézní vnitřek kosti. Houbovitou stranou dolů nabrala Degije trochu zchladlého červeného tuku a vtírala směs do připravené bizoní kůže, přičemž kůži držela v jedné ruce a kostí na ni tlačila co nejvíc. Čím víc vtírala minerální barvivo do pórů, tím příjemnější matný odstín

měkká kůže získávala. Na kůži, která by měla ještě vnější vrstvu, by stejné zpracování vedlo k vytvoření tvrdého lesku.

Když Ajla chvíli přihlížela, vzala jiné žebro a postupovala stejně jako Degije. Ta ji pozorovala a opravovala. Jakmile byl jeden cíp kůže hotový, na chvíli Ajlu přerušila.

„Podívej,“ řekla a zvedla cíp do výšky a postříkala ho trochu vodou. „Stéká dolů, vidíš?“

Voda tvořila kapky, které stékaly dolů a nezanechávaly na zpracované kůži nejmenší stopu.

„Už víš, co uděláš ze své červené bizoní kůže?“ zeptala se Necije.

„Ne,“ řekla Ajla. Rozbalila celou kůži, aby ji ukázala Rydagovi a aby ji sama ještě jednou obdivovala. Patřila jí, protože ona ji oškrabala, vydělala a nabarvila. Ještě nikdy neměla něco lepšího, co by bylo červené, a tahle kůže byla navíc překrásně červená. „U klanu byla červená barva považovaná za posvátnou. Darovala bych ji Krebovi... kdyby to bylo možné.“

„Myslím, že takhle zářivou červeň jsem ještě nikdy neviděla. Kdo ji bude nosit, bude vidět už zdaleka,“ řekla Necije.

„A měkká je taky,“ řekl Rydag posunkovou řečí. Přicházel často k ohništi Mamuta, aby Ajlu navštívil, a byl vždycky vítán.

„Degije mi právě ukázala, jak se do kůže vtírá mozek, aby změkla,“ řekla Ajla a usmívala se na svého malého přítele. „Předtím jsem vždycky používala tuk. To je namáhavé a taky často zůstávají skvrny. Je mnohem lepší použít mozek bizona.“ Zamyšleně se zarazila, ale pak se zeptala. „Jde to vlastně s mozkiem všech zvířat, Degije?“ A když Degije přikývla, zeptala se: „A kolik mozku musím vzít? Kolik například u soba a kolik u králíka?“

„Mut, Velká Matka,“ odpověděl Ranek místo ní se širokým úšklebkem, „dává ve své nekonečné moudrosti každému zvířeti právě tolik mozku, aby se jím mohla vydělat jeho kůže.“

Rydagovo hrdelní výskání nejdřív na chvíli Ajlu zmátlo, ale pak se usmála. „Mnohá zvířata mají dost mozku, aby se nedala vůbec ulovit, že?“

Ranek se smál, Ajla se k němu přidala a měla radost, že pochopila vtip. Už si byla v řeči Mamutonů mnohem jistější než ještě před krátkou dobou.

Jondalar, který v tomto okamžiku přišel k ohništi Mamuta, viděl Ajlu a Ranka, jak se společně smějí, a žaludek se mu sevřel. Mamot viděl, jak přivřel oči, jako by tělesně trpěl. Podíval se na Neciji a potřásl hlavou.

Danug, který šel za Jondalarem, viděl, jak se zastavil, chytil se kůlu a sklonil hlavu. Všem bylo jasné, jaké city chovali k Ajle Jondalar a Ranek, stejně tak si uvědomovali problémy, které z toho vznikaly, jenom s tím většina z nich nechtěla mít nic společného. Nechtěli se do toho míchat a doufali, že tak dají těm třem příležitost, aby to vyřešili sami mezi sebou.

Danug si přál, aby mohl pomoci, ale nevěděl jak. Na jedné straně se stal Ranek, kterého si osvojila Necije, jeho bratrem. Na druhé straně měl Jondalara opravdu rád a měl pochopení pro jeho zoufalství. I on choval ke krásné nové člence tábora Lva silné city. Přes nevysvětlitelné tělesné pocity, které v něm vyvolávala její blízkost, byla pro něho Ajla něco jako příbuzná. Zdála se zmatená a zřejmě nevěděla, jak se má se vzniklou situací vyrovnat. Stejně tak bylo i jemu při mnohých životních změnách.

Jondalar se zhluboka nadechl, – narovnal se a přišel ke společnému ohništi. Ajla ho sledovala očima, když přešel k mamotovi a něco mu podal. Viděla, že spolu vyměnili pár slov, pak zase Jondalar odešel, rychle, aniž jí cokoliv řekl. Zábava kolem ní ji přestala zajímat, a když Jondalar odešel, pospíchala k mamotovi. Vůbec neslyšela otázku, kterou se na ni Ranek obrátil – a taky neviděla záblesk zklamání v jeho tváři.

Ranek udělal vtip, aby zakryl své rozladění, ale ani ten Ajla neslyšela. Necije však, která dobře věděla, jak je citlivý, si všimla, jak stiskl zuby a odhodlaně napřímil ramena. Ráda by mu poradila, předala mu zkušenost a moudrost svých let, ale přesto mlčela. Je na nich, aby si utvářeli svůj osud, pomyslela si.

Protože Mamutoni žili dlouhý čas společně v těsném prostoru, museli se naučit snášet jeden druhého. Vlastně neměli ve svém obydlí žádné soukromí – nanejvýš v myšlenkách každého jednotlivce, a tak všichni kladli velkou váhu na to, aby se nevměšovali do tajných myšlenek druhého. Vyhýbali se klást

osobní otázky nebo bez vyžádání nabízet pomoc a udělovat rady, vměšovat se do sporů druhých – pokud tomu nebylo tak, že o to byli výslovně požádáni nebo spory přesáhly snesitelnou míru a staly se problémem pro všechny. Když poznali, že se schyluje k obtížné situaci, drželi se stranou a trpělivě a ohleduplně čekali, dokud nebylo zapotřebí přítele, s nímž by se dalo promluvit o starostech, obavách nebo zklamáních. Byli skutečně bez předsudků a taky nijak zvlášť kritičtí, a co se osobního chování týče, znali jenom málo omezení, pokud nezraňovalo jiné nebo vážně nerušilo. Zacházeli s duší druhého velmi jemně.

„Mamote...“, řekla Ajla a pak si uvědomila, že neví, co má říct. „Eh... já myslím, že je čas, abych ti připravila lék na klouby.“

„Proti tomu bych vůbec nic nenamítal,“ řekl starý muž s úsměvem. „Takhle bez bolesti už jsem dlouho žádnou zimu neprožil. Už proto jsem rád, že jsi tady, Ajlo. Jenom počkej, až odložím tenhle nůž, který jsem vyhrál na Jondalarovi, pak se rád svěřím do tvých rukou.“

„Ty jsi vyhrál na Jondalarovi nůž?“

„Hráli jsme s Krocijí v kostky. On se díval a zdálo se, že ho to zajímá, tak jsem ho vyzval ke hře. Říkal, že by hrál rád, ale že nemá nic, co by vsadil. Řekl jsem, že pokud dělá své řemeslo, má určitě vždycky něco, a že bych si rád zahrál o ten nůž, který je dělaný tím zvláštním způsobem. On prohrál. Měl být chytřejší a nehrát s někým, kdo slouží Matce.“ Mamot se chichotal. „Tohle je ten nůž.“

Ajla přikývla. Jeho odpověď sice uspokojila její zvědavost, ale jí spíš šlo o to, aby jí někdo konečně vysvětlil, proč s ní Jondalar nechce mluvit.

Lidé, kteří obklopili Ajlu a obdivovali rudě nabarvenou bizoní kůži, se rozešli. Jenom Rydag zůstal u Ajly a mamota. Pro Rydaga v tom bylo něco útěšného dívat se, jak Ajla pečuje o starého šamana. Usedl na kraj lůžka.

„Nejdřív ti udělám kašovitý obklad,“ řekla Ajla a míchala příměsí v dřevěné misce.

Mamot a Rydag pozorně sledovali, jak odměřuje byliny a pak zahřívá vodu.

„Co všechno do toho dáváš?“ zeptal se mamot.

„Já pro ty rostliny neznám slova.“

„Pak mi je popiš. Možná bych ti pak řekl jejich jména. Sám některé znám a vím, k čemu jsou dobré. Musel jsem se to naučit.“

„Jedna rostlina sahá výš než po kolena,“ vysvětlovala Ajla a představila si přesně rostlinu. „Má velké listy, ne zářivě zelené, ale spíš jako by na nich ležel prach. Listy rostou nejdřív pohromadě se stvolem uprostřed, pak se zvětší a vybíhají na konci do špičky. Pod listem jsou měkké jako kožešina. Listy se hodí na spoustu věcí, taky kořeny, zvláště když si někdo zlomí kost.“

„Kostival! To musí být kostival. A co jinak tam ještě dáváš?“ Zajímavé, pomyslel si.

„Jiná rostlina je menší, nedoroste ke koleni. Listy jsou jako malé hroty oštěpů, které dělá Vymek. Jsou zářivě temně zelené a zůstávají zelené po celou zimu. Stonek vyrůstá z listů, má malé světlé kvítky s malými červenými tečkami. Je dobrá na otoky a odřeniny,“ řekla Ajla.

Mamot potřásl hlavou. „Kropenaté květy a listy zůstávají celou zimu zelené? Myslím, že takovou rostlinu neznám. Proč jí prostě neříkat kropenatá v zimě zelená?“

Ajla přikývla. „Chceš znát ještě jiné rostliny?“

„Ano, jenom pokračuj. Popiš mi ještě nějakou.“

„Je to vysoká rostlina, vyšší než Talut, skoro až strom. Roste v nížinách řek. Temně fialové bobule zůstávají na stvolu i v zimě. Pokud jsou listy mladé, mají dobrou chuť. Staré listy jsou hořké a člověku je z nich špatně. Sušený kořen je v obkladu dobrý na velké otoky, červené otoky a taky proti bolesti. Bobule té rostliny jsem dala do čaje, který ti vařím proti bolestem v kloubech. Znáš její jméno?“

„Ne, myslím že ne, ale pokud ji znáš ty, tak jsem klidný,“ řekl mamot. „Tvé léky proti bolestem kloubů mi opravdu pomohly. Dobře se vyznáš v léčivých bylinách pro staré lidi.“

„Kreb byl starý muž. Měl ochrnutou nohu a měl stejné bolesti jako ty. Od Izy jsem se naučila, co proti tomu pomůže. Ale pomáhala jsem i jiným lidem v tlupě.“ Ajla se zamyslela a vzhlédla od své práce. „Jestli se nemýlím, má i Krocije bolesti stárí. Ráda bych jí pomohla. Myslíš, že by byla proti tomu?“

„Nerada přiznává, že má nějaké potíže stárí. V mladších letech byla hrdá krasavice, ale myslím, že máš pravdu. Vždyť se jí můžeš

zeptat. Ale bylo by dobré, kdybys našla možnost, jak to udělat, abys neurazila její hrdost. To je všechno, co jí dneska zbylo.“

Ajla přikývla. Když byl obklad připravený, odložil mamot oblečení.

„Zatímco budeš ležet s obkladem,“ řekla, „nasypu na horké uhlíky prášek získaný z kořene jiné rostliny, abys ho mohl čichat. Začneš se potit, a to je dobré proti bolesti. A než se dnes večer uložíš ke spaní, chtěla bych ti namasírovat klouby. Jablečná šťáva a ten ostrý kořen...“

„Myslíš snad křen? Kořen, který používá Necije?“

„Myslím že ano, vezmu jablečnou šťávu a Talutův nápoj. To zahřeje kůži a pronikne i pod ni.“

Mamot se smál. „Jak jen jsi přiměla Taluta, aby svůj nápoj používal na kůži a ne vnitřně?“

Ajla se usmála. „Druhý den ho bolí hlava a rád si bere můj lék. Slíbila jsem, že mu ho vždycky připravím,“ řekla, když nanášela lepkavou horkou kaši na bolavé klouby starého muže. Spokojeně ležel a zavřel oči.

„Tahle paže vypadá dobře,“ prohlásila Ajla, když ošetřila paži, která byla kdysi zlomená. „Asi to musela být ošklivá zlomenina.“

„Ano, bylo to ošklivé,“ řekl mamot a zase otevřel oči. Pohlédl na Rydaga, který všechno mlčky sledoval. Mamot s nikým nikdy nemluvil o svém zážitku, jenom s Ajlou. Teď se odmlčel, pak ale přikývl a řekl rozhodně: „Je načase, Rydagu, aby ses to dozvěděl. Když jsem byl mladý muž a vydal jsem se na cestu, spadl jsem ze skály a zlomil si paži. Byl jsem jako omámený a nakonec jsem se dostal do tábora ploskolebců, k lidem klanu. Nějakou dobu jsem u nich žil.“

„Proto se učíš posunky tak rychle!“ Rydag se usmíval. „A já myslel, že jsi tak chytrý.“

„To taky jsem, mladý muži,“ řekl mamot a opětoval úšklebek. „Ostatně, na některé jsem se rozpomenul, když mi je Ajla ukázala.“

Rydag se zasmál. Až na Neciji a zbytek rodiny od ohniště Lva miloval tyto dva lidi víc než kohokoliv jiného na světě. Ještě nikdy nebyl tak šťastný jako teď, co k nim přišla Ajla. Poprvé ve svém životě mohl mluvit, dokázal se dorozumět s ostatními, ano, někdy někoho i rozesmál. Pečlivě sledoval, jak Ajla ošetřuje mamota, a

pochoopil, s jakou důkladností a znalostí postupuje. Když k němu mamot pohlédl, řekl mu znakovou řečí: „Ajla je dobrá léčitelka.“

„Léčitelky klanu jsou velmi zdatné. Ajla se učila od nich. Nemohl jsem být tehdy se svou zlomenou paží v lepších rukách. Kůži jsem měl zle rozedřenou, do rány se dostala špína, a pak ještě zlomený kus kosti trčel z masa ven. Paže vypadala jako krvavá pečené. Ta žena – Uba se jmenovala – mi očistila ránu a narovnála kost. Když se všechno zhojilo, mohl jsem paži používat jako dřív. Teprve později, ve vysokém stáří, jsem tu a tam cítil bolest. Ajlina učitelka byla vnučkou ženy, která mi tehdy pomohla, a říkali mi, že byla nejzdatnější léčitelkou široko daleko.“

Podíval se na Rydaga, aby viděl, jak toto sdělení přijímá. Chlapec se na ně na oba díval tázavě. Očividně nedokázal pochopit, jak mohli znát stejné lidi.

„Ano, je to tak. A Iza byla taky nejzdatnější, jako její matka a matka její matky před ní,“ řekla Ajla. Na němé znamení, které směřovalo od chlapce ke starému muži, neodpověděla, byla zcela zaujatá přikládáním obkladů. „Znala všechno, co znala její matka, měla paměť své matky a matky její matky.“

Ajla odsunula pár kamenů od ohniště blíž k mamotovu lůžku, shrábla pak trochu uhlíků, navršila je na kameny a rozsypala na ně rozdrčený kořen. Pak zašla mamotovi pro přikrývky, aby zůstal v teple, ale když je chtěla kolem něho ucpat, zvedl se na loktech a zamýšleně na ni pohlédl.

„Lidé klanu jsou jiní způsobem, který většina lidí nechápe. Ne to, že nemluví, nebo spíš že se domlouvají jiným způsobem než my. Ne, jde o to, že myslí trochu jinak než my. Pokud byla Uba, žena, která mě vyléčila, matkou matky tvé Izy, učila se Iza ze vzpomínek své matky a matky její matky. Ale jak ses naučila tyhle věci ty, Ajlo? Ty přece nemáš paměť klanu.“ Mamot poznal, že Ajla rozpaky zrudla a překvapeně se nadechla, než sklonila pohled. „Nebo snad přece jenom máš paměť?“

Ajla na něho pohlédla a znovu sklopila oči. „Ne, já nemám paměť klanu,“ řekla.

„Ale...“

Ajla znovu vzhlédla. „Co myslíš tím ale?“ řekla. V jejích očích bylo téměř něco šťvaného, jako by měla strach. Znovu sklonila hlavu.

„Nemáš paměť klanu, ale... přece jenom něco máš, že? Něco od klanu, nebo ne?“

Ajla držela hlavu skloněnou. Jak to mohl vědět? Nikdy to nikomu neřekla, ani Jondalarovi ne. Nechtěla to přiznat ani sama sobě – a přesto už potom nebyla nikdy úplně stejná. Byl tady ten čas, kdy se jí to přihodilo...

„Má to něco společného s tvou znalostí léčitelky?“ zeptal se mamot.

Ajla zavrtěla hlavou. „Ne,“ řekla a její oči ho úpěnlivě prosily, aby jí věřil. „To všechno mě naučila Iza. Byla jsem ještě velmi mladá. Myslím, že když mě začala učit, nebylo mi ještě tolik let jako teď Rugiji. Iza si byla vědoma toho, že nemám paměť klanu, proto mi musela všechno pořádně vštěpovat a nechávala mě to mockrát opakovat, dokud jsem si to dokonale nezapamatovala. Byla moc trpělivá. Mnozí jí říkali, že to nemá smysl, aby se mě to snažila naučit. Protože jsem neměla paměť... protože jsem byla tak omezená. Ale ona jen potřásla hlavou a řekla, že to není pravda, že jsem jenom jiná.

Ale já nechtěla být jiná. Proto jsem se přinutila nic nezapomínat a na všechno se pamatovat. Proto jsem si to pořád znovu přeríkávala, i když tam Iza nebyla a neučila mě. Tak jsem si to zapamatovala svým vlastním způsobem. A donutila jsem se rychle si to vštípit, aby si nemysleli, že jsem hloupá.“

Rydag ji napjatě sledoval. Lip než kdokoliv jiný chápal, jak jí asi tehdy bylo, nikdy nevěděl, že i jiní měli tuhle zkušenost, a u Ajly by to vůbec nečekal.

Mamot na ni hleděl vyvedený z míry. „Má to snad znamenat, že ses naučila z paměti Iziny vzpomínky? Tomu říkám výkon! Protože ty sahají přece celé generace zpátky, nemám pravdu?“

Rydag naslouchal s napjatou pozorností, cítil instinktivně, že se tu odehrává něco pro něho velmi důležitého.

„Ano,“ řekla Ajla. „Ale nenaučila jsem se všechno. Ani Iza mě nemohla všechno naučit. Říkala mi, že nemá tušení, kolik toho vlastně sama ví. Ale ona mě naučila, jak se vlastně mám učit. Jak se něco zkoumá a jak se opatrně zkouší něco nového. Když jsem vyrostla, prohlásila, že jsem její dcera, že jsem léčitelka z jejího rodu. Tak jsem se jí ptala, jak by bylo možné, abych si dělala nárok na to, že pocházím z jejího rodu? Nebyla jsem přece její skutečná

dcera. Ani jsem nebyla z klanu, neměla jsem jejich vzpomínky. Nato mi řekla, že místo toho mám něco jiného, co je stejně dobré jako paměť, možná dokonce ještě lepší. Iza se domnívala, že pocházím z rodu léčitelek Druhých lidí, nejlepších, jaké existují, tak jako ona pocházela z nejlepšího rodu léčitelek klanu. A proto říkala, že jsem léčitelka z její linie. Tvrdila, že jednoho dne budu nejlepší.“

„Víš, co myslela? Uvědomuješ si, co jsi?“ zeptal se mamot.

„Myslím že ano. Když se někomu nedaří dobře, vidím, co mu chybí. Poznám mu to na očích, vyčtu to z barvy jeho tváře, cítím to na pachu jeho dechu. Přemýšlím o tom, někdy mi stačí jenom na někoho pohlédnout a vím to, někdy ale jenom vím, co přesně se musím zeptat. A na základě toho připravím lék, který pomáhá. Ne vždycky stejný lék. Někdy taky pomůže něco nového, tak jako Talutův nápoj při masírování kloubů.“

„Tvoje Iza může mít pravdu. Nejlepší léčitelé mají skutečně tento dar,“ prohlásil mamot. Pak ho něco napadlo a pokračoval: „Byl mi nápadný rozdíl mezi tebou a léčiteli, které znám, Ajlo.“

Ty se zcela spoléháš na byliny a jiné léčivé prostředky. Mamutoni si dodatečně vyprosí taky pomoc duchů.“

„Já svět duchů neznám. To u klanu znají jenom mog–urové. Když potřebovala Iza pomoc duchů, požádala Kreba, aby je zapřísahal.“

Starý muž se pronikavě zadíval do očí mladé ženy. „Ajlo, líbila by se ti pomoc světa duchů?“

„Ano, ale já nemám mog–ura, kterého bych o to mohla požádat.“

„Ty nemusíš nikoho žádat. Ty můžeš být svým vlastním mog–urem.“

„Já? Mog–urem? Ale já jsem přece žena. Žena klanu nemůže být nikdy mog–urem,“ řekla Ajla, přímo zděšená tou představou.

„Ale ty nejsi ženou klanu. Ty jsi Ajla z Mamutonů. Ty jsi dcera ohniště Mamuta. Nejlepší léčitelé Mamutonů se vyznají ve světě duchů. Ty jsi dobrá léčitelka, Ajlo – ale jak chceš být nejlepší, když si neumíš zajistit pomoc světa duchů?“

Ajla cítila, jak se jí strachy svírá žaludek. Byla léčitelka, dobrá léčitelka, a Iza říkala, že jednoho dne bude nejlepší. Ted' tvrdil

mamot, že bez pomoci duchů nejlepší nebude. Pravděpodobně měl pravdu. Iza koneckonců vždycky žádala Kreba o pomoc, ne?

„Ale já neznám svět duchů, mamote,“ řekla Ajla. Zmocňovalo se jí zoufalství, byla blízko panice.

Mamot naklonil svou tvář blíž k její. Tušil, že nastal správný okamžik a z nějakého pramene ve svém nitru načerpal sílu, aby na Ajlu vykonal nátlak. „Ale ano, znáš,“ řekl teď panovačným tónem. „Jistě že znáš, je to tak, Ajlo?“

Oči se jí strachem rozšířily. „Já nechci znát svět duchů!“ doslova vykřikla.

„Před tím světem máš strach jenom proto, že mu nerozumíš. Můžu ti pomoci, abys to pochopila. Můžu ti pomoci, abys ho využila pro své účely. Narodila ses k ohništi Mamuta, narodila ses pro tajemství Matky a je jedno, kde jsi přišla na svět nebo kam jdeš. Nemůžeš se bránit, prostě tě to přitahuje a nepustí tě to. Neunikneš mu, ale s cvikem a přibývajícím pochopením ho můžeš ovládnout. Můžeš využít tajemství ke svému užitku. Ajlo, nemůžeš bojovat proti svému předurčení, a tobě je předurčeno, abys sloužila Matce.“

„Já jsem léčitelka. To je moje určení.“

„Ano, to je tvůj osud, abys byla léčitelka, ale to znamená přece sloužit Matce, a jednoho dne se může stát, že se od tebe bude očekávat, že jí budeš sloužit jiným způsobem. Proto je třeba se na to připravit. Ajlo, ty chceš být nejlepší léčitelka, je to tak? I ty víš, že jsou nemoci, které se nedají zvládnout bylinami ani jinou léčbou. Jak vyléčíš někoho, kdo už nechce žít? Který lék je na to, aby někomu vléval vůli, aby se zotavil z těžké nehody? Když někdo zemře, jak vyléčíš pozůstalé?“

Ajla sklonila hlavu. Kdyby jí někdo uměl pomoci, když Iza zemřela, možná by neztratila mléko a možná by nebylo nutné, aby svého syna dávala jiným ženám, které samy kojily, a proto měly dost mléka. Věděla by, co dělat, kdyby se to stalo někomu, o koho pečuje. Pomohla by jí znalost světa duchů, aby věděla, co je třeba učinit?

Rydag sledoval napětím nabitou výměnu názorů mezi těmi dvěma a byl si vědom, že na něho v této chvíli prostě zapomněli. Měl strach se pohnout, strach, že by je mohl odvést od něčeho důležitého, i když si nebyl jistý, oč vlastně jde.

„Ajlo, z čeho máš strach? Co se stalo, že se odvracíš? Řekni mi to,“ pokoušel se ji přesvědčit mamot.

Ajla se najednou zvedla. Vzala teplé kožešiny a pevně je ucpala kolem starého šamana. „Musíš zůstat přikrytý, aby to účinkovalo,“ řekla, očividně naprosto zmatená.

Mamot si lehl, už nic nenamítal proti tomu, že ukončila léčbu. Pochopil, že potřebuje čas. Začala neklidně přecházet sem a tam. Její oči se nezaměřovaly na nic určitého, byly upřené do dálky nebo do jejího nitra. Pak se zarazila a pohlédla na něho.

„Ale já to přece nechtěla!“ řekla.

„Co jsi nechtěla?“ zeptal se mamot.

„Vejít dovnitř do jeskyně... a vidět mog-ury.“

„Kdy jsi vešla do jeskyně, Ajlo?“ Mamot věděl, že se ženy klanu nesměly účastnit obřadů. Musela udělat něco, co nesměla, musela překročit nějaké tabu.

„Při setkání klanu.“

„Jak je tomu dlouho, kdy se konalo setkání klanu?“

Zastavila se a uvažovala, a když to činila, získala trochu přehled. „Durk se právě narodil, na jaře. Příští léto to bude sedm let! Příští léto se zase koná setkání klanu. Tlupa potáhne na setkání, vrátí se s Urou. Ura a Durk se stanou párem. Můj syn bude brzy mužem!“

„Je to pravda, Ajlo? Teprve sedm a už bude společně s ženou? Tak mladý se stane tvůj syn mužem?“ zeptal se mamot.

„Ne, ne tak mladý. Možná za tři čtyři roky. On je... jako Druvek. Ještě není muž. Ale matka Ury mě pro Uru požádala o Durka. I Ura je dítě smíšených duchů. Ura bude žít u Bruna a Ebry. Až budou Durk a Ura dost staří, stanou se párem.“

Rydag nevěřicně zíral na Ajlu. Nechápal sice všechny podrobnosti, o čem šlo, ale jedno se zdálo jisté: měla syna smíšených duchů, jako je on, a ten syn žije u tlupy klanu!

„Co se stalo na setkání klanu před sedmi lety, Ajlo?“ zeptal se mamot. Nechtěl tohle téma opustit, když byl tak blízko toho, aby se s Ajlou domluvil o zasvěcování. Přitom řekla velmi zřejmé věci, na něž by se rád ještě zeptal. Byl přesvědčený, že to je nejen důležité, ale že to má velký význam i pro ni.

S bolestně zkřivenou tváří zavřela Ajla oči.

„Iza byla příliš nemocná, aby se mohla zúčastnit setkání. Prohlásila Brunovi, že jsem léčitelka. Brun nato provedl obřad. Ona mi vysvětlila, že mám rozžvýkat kořeny a připravit z toho nápoj pro mog–ury. Jenom mi to řekla, ukázat mi to nemohla. Na to je to příliš... příliš posvátné, aby se s tím cvičilo. Mog–urové, kteří se sešli při setkání klanu, mě ale nechtěli, řekli, že nejsem žena klanu. Ale nikdo neznal tajemství přípravy nápoje, jenom ženy z Izina rodu. Nakonec tedy svolili. Iza mi vštěpovala, abych při žvýkání nespolkla ani trochu šťávy, abych všechno vyplivovala do misky, ale to jsem nedokázala. Trochu jsem toho spolkla. Později jsem byla zmatená, zašla jsem do jeskyně, sledovala jsem oheň, našla jsem mog–ury. Oni mě sice neviděli, ale Kreb o tom věděl.“

Znovu se jí zmocnilo vzrušení, přecházela sem a tam. „Byla tma, jako v temné díře, a já padala.“ Stáhla ramena, nahrbila se a třela si paže, jako by jí byla zima. „A pak přišel Kreb, jako ty, mamote, ale víc. On... on... vzal mě s sebou.“

Mlčela, přecházela sem a tam. Nakonec se zastavila a mluvila dál: „Pak se Kreb moc zlobil a byl nešťastný. A já byla... jiná. Nikdy jsem to sice neřekla, ale někdy si myslím, že se tam vrátím, a pak mám... strach.“

Mamot vyčkal, jestli už skončila. Tušil, co prodělala. Jemu dovolili, aby se zúčastnil na jednom obřadu klanu. Používali jisté rostliny zcela určitým způsobem a jemu samotnému se přihodilo něco nevysvětlitelného. Pokusil se o to, ale nepodařilo se mu zopakovat pokus tak docela přesně, jak to probíhalo poprvé... i když se pak stal mamotem. Už chtěl něco říct, když se Ajla znovu chopila slova:

„Už často jsem byla v pokušení ten kořen zahodit, ale Iza mi říkala, že je posvátný.“

Trvalo chvíli, než mu skutečně došel význam toho, co tu Ajla právě řekla, ale teď málem vyskočil.

„Znamená to snad, že ten kořen máš u sebe?“ zeptal se. Jen stěží ovládal své vzrušení.

„Když jsem odešla, vzala jsem s sebou svůj léčitelský vak. Kořen je v něm, ve zvláštním červeném váčku.“

„A myslíš, že ještě účinkuje? Říkáš, že od tvého odchodu od klanu uplynuly nejméně tři roky. Nemohlo by se stát, že za tu dobu ztratil účinnost?“

„Ne, je uchován zvláštním způsobem. Když je kořen sušený, vydrží po mnoho let.“

„Ajlo,“ řekl mamot a snažil se, aby neřekl nic nesprávného, „je možná velké štěstí, že ho ještě máš. Víš, člověk se nejlépe vyrovná se strachem, když se mu postaví a podívá se mu do očí. Byla bys ochotná ještě jednou připravit kořen? Pro nás dva? Jenom pro tebe a pro mě?“

Ajla se při té představě roztřásla. „Nevím, mamote. Vlastně bych to nechtěla. Mám strach.“

„Nemyslím teď hned,“ řekl. „Teprve potom, až budeš mít určitý cvik a budeš na to připravená. Měl by se konat taky zvláštní obřad, velmi významný. Možná při slavnosti jara, při probuzení nového života.“ Viděl, jak se znovu roztřásla. „Záleží to na tobě, ale nemusíš se rozhodnout už teď. Jediné, oč tě prosím, je to, abys mi dovolila, abych začal s tvou výukou a přípravou. Až nastane jaro a ty budeš mít pocit, že jsi ještě nedospěla tak daleko, můžeš vždycky říct ne.“

„S jakou přípravou?“

„Nejdřív bych chtěl, aby ses naučila jisté písně a nápěvy – a bubnovat na mamutí lebku. Pak jde o význam určitých symbolů a znaků.“

Rydag viděl, jak Ajla zavřela oči a sraštila čelo. Doufal, že řekne ano a svolí k tomu. Právě se dozvěděl o lidech své matky víc, než až dosud věděl, a hořel po tom, aby poznal ještě víc. A pokud mamot a Ajla plánovali obřad s klanovým rituálem, pak to udělá, tím si byl teď jistý.

Když Ajla znovu otevřela oči, měla ustaraný výraz. Ale několikrát polkla a pak přikývla. „Ano, mamote, pokusím se poznat svět duchů – když mi při tom pomůžeš.“

Mamot si lehl a nevšiml si, že Ajla stiskla malý, hezky zdobený váček, který jí visel na krku.

Jean M. Auelová
U LOVCŮ MAMUTŮ 1
Děti země 3

Z anglického originálu The Mammoth Hunters
přeložila Klára Vávrová.
Odborná spolupráce prof. dr. Jan Jelínek, DrSc.
Obálku navrhla Jana Šťastná
s použitím kresby Pavla Dvorského.
Vydala Euromedia Group k. s.,
v Praze roku 2001 jako svou 1514. publikaci.
Odpovědná redaktorka Eva Lapáčková.
Technický redaktor David Dvořák.
Počet stran 384.
Sazba SF SOFT, Praha.
Tisk Finidr, spol. s r. o., Český Těšín.
Vydání druhé.

V dalším díle výjimečně úspěšného cyklu Děti země můžeme opět sestoupit do hlubin minulosti, abychom sledovali další osudy cromagnonské dívky Ajly: Krásná, sebevědomá Ajla opouští po několika letech údolí koní a vydává se spolu s Jondalarem – prvním člověkem, který přeruší její osamělý život – na dlouhou pout'. Během putování se setkají s lovci mamutů, Mamutony, kteří je pohostinně přijmou mezi sebe a dokonce jim nabídnou, aby se stali příslušníky jejich tábora Lva. Ajla se seznamuje se zcela odlišnou civilizací a s novým světem a mezi lovci mamutů si záhy získá velký respekt. Mamutoni jsou nadšeni jejími ochočenými koňmi, klisnou Víhou a malým hřebečkem Vítězem, které si Ajla přivedla z údolí koní, obdivují Ajlinu odvahu i její léčitelské umění. Ajla se v novém domově cítí šťastna a přeje si zůstat navždy mezi lovci. Jondalar však pomýšlí na cestu domů, ačkoli si není jist, jak by byla jeho společnice přijata. Láska Ajly a Jondalara prochází tvrdou zkouškou, když se o Ajlu začne ucházet jiný muž – Ranek, a Jondalar se domnívá, že by měl ustoupit...

Románový cyklus DĚTI ZEMĚ obsahuje:

Klan Velkého medvěda 1/2

Údolí plavých koní 1/2

U lovců mamutů 1/2

Širé pláně 1/2

